

اسلامي تعليمات

المكتب التعاوني للدعوة والإرشاد وتوعية الجاليات بالزلفي

هاتف: ٤٢٣٤٤٦٦ - ٠١٦ . فاكس: ٤٢٣٤٤٧٧ - ٠١٦

236

كتاب المسلم – اللغة البشتو

اسلامی تعلیمات

المکتب النعاونی للدعوه والرشاد
ونوعية الجایات بالزاغی

كتاب المسلم

أعده وترجمه للغة البشتو
المكتب التعاوني للدعوة والإرشاد وتوعية الجاليات بالزلفي
الطبعة الأولى: هـ ١٤٣٩/٨

ح) المكتب التعاوني للدعوة والإرشاد وتوعية الجاليات بالزلفي

فهرسة مكتبة الملك فهد الوطنية أثناء النشر

المكتب التعاوني للدعوة والإرشاد وتوعية الجاليات بالزلفي

كتاب المسلم - الزلفي، هـ ١٤٣٩

ردمك: ١٣-٨-٢٤٣-٦٠٣-٩٧٨

(النص باللغة البشتو)

١- الإسلام - مجموعات ٢- الوعظ والإرشاد أ- العنوان

١٤٣٩/٦٣٥٩

ديوبي ٢١٠,٨

رقم الإيداع: ١٤٣٩/٦٣٥٩

ردمك: ٩٧٨-٦٠٣-٨٢٤٣-١٣-٨

مقدمه

ان الحمد لله نحمده ونستعيده ونستغفر له
ونعوذ بالله من شرور انفسنا ومن سيئات اعمالنا من
يهدى الله فلا مضر له ومن يضل فلانا هادي له
واشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له . وأشهد
أن محمدا عبد الله ورسوله .

اما بعد: اسلامی شریعت داسی احکام مقرر
کری دی ؟ چه د هر یو تن خانله دخاندان اود
معاشرے د اخلاقو او اعمالو اصلاح وکړی ټولو
خلقو ته حق واضح کړی او په نیغه لار باندی
روان کړی ؟ اسلامی تعلیمات صرف د الفاظونوم
ندی چه انسان هغې کښی خپل عقل استعمالوی
او خوشحاله کېږي یا د هغې د الفاظونه لذت
اخلي ؟ او عملی لار بسونه به ورتنه نه کېږي بلکه
حقیقت دادی چه د الله ﷺ شریعت ددی دیاره
راګلے دی چه د انسان د ذات عملی اصلاح
وکړی دشرك ؟ جهل ؟ او کناهونو د تیرونه بهر

رأؤباسي د ايمان توحيد او عمل صالح رنها ورله
 وركري او دغه رنگ دخاندان او معاشری
 مجموعی لحاظ سره اصلاح وکري چه الله بجله هم
 رضاء شی او د انسانانو ژوند هم خوشحاله او
 سوکاله شی هرکله چه دانسان ژوند په مرگ
 باندی ختميری نود خپل ژوند په داسی کارونو
 کبني لکول پکار دی چه صبا قیامت کبني
 پکار راشی دانسان نیکبختی اوسعادت
 پديکبني دی چه خپل خان په دين باندی پوه
 کري او دنياوي کارونو کبني هم ديني بصيرت
 ولري چه دنقصان نه خان بچ کري او د خپل
 ژوند مقصد ته ورورسيری ،او الله بجله خوشحاله
 کري او د نورو خلقو هم پکار راشی خپل علم
 ته د عمل جامه ورواجوي او هر وركوتی غت
 ضرورت کبني صرف الله بجله ته رجوع وکري د
 خپل خالق حقيقي سره تعلق مضبوط کري

ددی و جی نه په سعودی عرب زلفری بنار کښی (مکتب التعاوونی لدعوه والا رشاد و توعیة الحالیات) دعوی سنتر دا عزم وکړو چه اسانه پښتو ژبه کښی دا تعليمي نصاب شایع کړي چه د حق طلبکاران شرعی احکامونه باندی په دليل د قرآن او سنت سره څان بوهه کړي او عمل ورباندی ورکړي پدی کتاب کښی د انسان د څانله ژوند او د خاندانی ژوند او د چاپېر چل معاشرے ژوند سره تعلق لرونکی شرعی احکام په دليل بر قران او سنت سره ذکر شوي دي د هغه لوئ الله بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ د ذات نه داعاءده چه دا کوشش د خپل حقیر بنده نه قبول کړي او د کتاب زما او د تولو مؤمنانو دپاره د هدایت او د نجات سبب و ګرځوی آمين

یوم الاحد ۱۴۳۹ھ

د عقیدے بنیادی خبرے

د توحید پیڑندنہ او د توحید قسمونه

توحید: هغه کارونه چه اللہ تعالیٰ پورے خاص وی په هغے کبنسی اللہ تعالیٰ ایکی یو گنرل، او د عبادت تول قسمونه اللہ تعالیٰ لره خاص کولو ته توحید وئیلے شی دا هغه لوئی کار دے چه اللہ تعالیٰ پدے حکم کریدے۔ اللہ پاک فرمائی: ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ {الخلاص: ۱} ترجمہ: او وایہ هغه اللہ پاک ایکی یو دے۔ اللہ پاک فرمائی ﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ﴾ {الذاريات: ۵۶} ترجمہ: او نه دی پیدا کری ما پیریان او انسانان مکر دے دپاره چه زما بندگی وکری۔ اللہ پاک فرمائی: ﴿وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا﴾ {النساء: ۳۶} ترجمہ: او بندگی وکری د اللہ پاک او مه شریکوئ د هغه سره هیخ شے۔

توحید په درے قسمہ دے (۱) توحید ربوبیت (۲) توحید الوهیت (۳) توحید اسماء والصفات۔

(۱) توحید ربوبیت: ددے کائناتو په جورولو او چلولو کبُنی اللہ پاک ایکی یو گنپل۔ چہ اللہ پاک روزی ورکونکی ژوند ورکونکی دے، او مرگ راوستونکی دے او د اللہ پاک په اختیار کبُنی د زمکے او د آسمانونو بادشاہی ده۔ اللہ پاک فرمائی : ﴿هَلْ مِنْ خَالِقٍ غَيْرُ اللَّهِ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَأَنَّى تُؤْفَكُونَ﴾ {فاطر: ۳} ترجمہ: آیا شتہ دے پیدا کوونکے سیوا د اللہ پاک نہ چہ روزی درکری تاسو تھ د آسمان او د زمکے نہ، نشته حقدار د بندگئ سیوا د هغہ نہ نو خرنگہ اپولے کیدیشیع تاسو۔ اللہ پاک فرمائی : ﴿تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ {الملک: ۱}۔ ترجمہ: خیرونہ (فائیدے) ورکونکے هغہ ذات دے چہ په لاس کبُنی ئے بادشاہی ده، او هغہ په هر خہ باندے قدرت لرونکے دے۔ پدے کائناتو کبُنی چہ خہ موجود دی په هر خہ د اللہ پاک بادشاہی ده، او اللہ پاک پکبُنی خپل واک او اختیار چلوی خرنگہ چہ وغواری۔ او هرچہ ددے نظام په چلولو کبُنی اللہ پاک یو منل دی، نو پدے خبرہ یقین

کول ضروري دي چه ددے قول مخلوق نظام چلو لو
 کبني الله پاک اي کي يو دے. الله پاک فرمائي: ﴿أَلَا
 لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ تَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ﴾
 {الأعراف:٤٥} ترجمہ: خبر شئ چه الله پاک لره اختیار
 د پیدا کولو او حکم کولو دے، برکت ورکونکے
 دے الله پاک، پالونکے د قول عالم دے. د الله تعالیٰ
 دا قسم تدبیر او تصرفات تمام مخلوق ته شامل
 دي. ددے قسم توحید نه انکار خوک هم نکوی
 مکر خه لبر خلق شته چه ظاهراً ئے خوانکار کرے
 دے لیکن دننه زپونه ئے پدے اقرار کوی. لکه
 خرنگه چه الله پاک فرمائي: ﴿وَجَحَدُوا بِهَا
 وَاسْتَيْقَنُتُهَا أَنفُسُهُمْ ظُلْمًا وَعُلُوًّا﴾ {النمل: ١٤} ترجمہ: او
 انکار او کرو دوی د معجزاتو نه او یقین کرے وو په
 هغے باندے زپونو د دوی د وجے د زیاتی او لوئی نه
 صرف په توحید ربوبیت باندے اقرار کول اقرار
 کونکی ته فائده نه ورکوی خرنگه چه مشرکانو ته په
 توحید ربوبیت باندے اقرار کولو خه فائده ورنسکرہ
 د هغوی په بارہ کبني الله پاک فرمائي: ﴿وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ﴾

مَنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ
 لَيَقُولُنَّ اللَّهُ فَآنِي يُؤْفَكُونَ》 {العنکبوت: ٦١} ترجمہ: او
 کہ چرے تپوس او کرے ته ددوی نه چہ چا پیدا
 کری دی آسمانونه او زمکه او د خپل حکم لاندے
 کرے ئے دے نمر او سپورمئ خامخا دوی به وائی، اللہ
 پاک، پس خہ رنگہ ارولے شی دوی د حق نه.

۲ توحید الوہیت :

د عبادت تول قسمونه یواخے د اللہ تعالیٰ دپاره کول
 پدے شان چہ یو انسان د اللہ پاک سره په عبادت
 کتبی هیخ خوک شریک نکری او نه غیر اللہ ته
 نزدیکت حاصل کری. د توحید دا قسم د تولونه اهم
 او لوئی دی . د همدے مقصد دپاره اللہ پاک دا تول
 مخلوق پیدا کرے دے لکھ خرنگہ چہ اللہ پاک
 فرمائی ﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالإِنْسَنَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ﴾
 {الذاریات: ٥٦} ترجمہ: او نه دی پیدا کری ما پیریان
 او انسانان مگر دے دپاره چہ زما عبادت وکری . تول
 رسولان اللہ پاک دے دپاره رالیبرلی دی، او کتابونه ئے

دے دپاره نازل کرے دي، الله پاک فرمائي : ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ﴾ {الأنبياء: ٤٥} ترجمه: او نه دی رالیبرلي مونبره مخکنپي ستا نه هیيخ رسول مگروھي کوله مونبر هغه ته چه يقیناً نشته حقدار د بندگی سیوا زما نه پس بندگی خاص ما لره وکرى. دا هغه قسم د توحید دے چه کله رسولانو ددے دعوت مشرکانو ته ورکرو نو هغوي انکار وکرو. د هغوي وينا الله پاک پدے الفاظو رانقل کوي: [قَالُوا أَجْئَتْنَا لِنَعْبُدَ اللَّهَ وَحْدَهُ وَنَذَرْنَا مَا كَانَ يَعْبُدُ أَبَاؤُنَا فَأَتَتْنَا بِمَا تَعْدُنَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ] {الأعراف: ٧٠} ترجمه: او وئيل دوى آيا راغلے ئے ته مونبر ته دے دپاره چه مونبر بندگی اوکرو ديو الله، او پريزو هغه کسان چه بندگی ئے کوله مشرانو زمونبر.

د غير الله دپاره هیيخ قسم عبادت کول جائز ندي، نه د يو نزدے شوي ملائک دپاره، او نه د يو عزتمندنبي رالیبرلى شوي دپاره، او نه د بل يو نيك ولی دپاره، ٿڪه چه عبادت د هیيخ يو مخلوق جائز نه دے، بلکه عبادت صرف او صرف الله پاک پورے خاص دے.

(۳) توحید الاسماء والصفات :

هغه نومونه او صفتونه چه الله پاک د خپل څان دپاره ایخودی او ذکر کړئ دے او هغه نومونه او صفتونه چه د الله رسول صلی الله علیه وسلم د الله پاک دپاره بیان کړیدی، پدې تولو باندې ایمان لرل. دا صفتونه او نومونه الله پاک لره په هغه طریقه ثابتول خرنګه چه د هغه د شان سره لائق دی، بغیر د تحریف (بدلون) نه، او بغیر د تعطیل (انکار کولو) نه او بغیر د تکییف (شکل بیانلو) او بغیر د تمثیل (مثال بیانلو) نه منل. او د مجازی معنی په څای حقیقی معنی باندې حمل کول ضروري دي. (تحریف دیته وائی چه بغیر د دلیل نه د الله صفتونه او نومونه د خپلے ظاهري معنی نه اړول. تعطیل : د الله د تولو یا بعضو صفتونو نه انکار کول دي. تکییف : د الله د صفتونو کیفیت او طریقه په زړه یا ژې سره بیانول دي، لکه داسے ووائی، د الله لاس داسے داسے دے. تمثیل : د الله تعالیٰ صفتونه د مخلوق د صفتونو سره مشابه کول، یا دا عقیده ساتل چه دا د مخلوق د

صفتونو سره مشابه (یو شان) دی. که کوم بعض نومونه د مخلوق د نومونو سره مشابه وي نو هغه صرف لفظي مشابهت دے، په حقیقت کي دواړو ترمینځ لوی فرق دے، لکه ((رحیم)) الله تعالیٰ ته هم وائی، او د مخلوق په صفت کي هم راغلے دے، خود الله تعالیٰ رحمت د هغه د شان لائق دے، او د مخلوق رحمت د زړه نرمواли او مهرباني کولو ته وئيلے شي)). دارنګه هر هغه خه نفی کول چه الله پاک د خپل ذات نه نفی کړی وي، یا د هغه رسول صلی الله علیہ وسلم د هغه ذات نه نفی کړی وي . او هغه خیزونه چه د الله پاک او د رسول الله ﷺ نه ثابتول او نفی کول ئے نه وي نقل شوي، نو مونږ به هم پکښې خاموشی اختياره وو، نه به د هغې د ثابتولو کوشش کوؤ او نه به ترے انکار کوؤ.

د اسماء حسني بعض مثالونه :

الله پاک خپل خان په (الحی القيوم) باندے نامداره کړے دے. نو په مونږه لازم دی چه ایمان ولرو پدے

خبره چه الحی د الله پاک د نومونو نه یو نوم دی، او دارنگه دا خبره هم په مونږ لازمه ده چه ایمان ولرو په هغه صفت چه ددے نوم نه معلومیری، چه هغه کامل ژوند دی چه مخکنې ورباندے نشتوالی نه وؤ او روستو به ورباندے فناء نه راخی. او دغه رنگه الله پاک خپل خان په (السمیع) باندے نامداره کړیدے. مونږه به ایمان لرو چه السمیع د الله پاک د نومونو نه یو نوم دے او سمع (آوریدل) د الله پاک د صفتونو نه یو صفت دے چه الله پاک آوریدل کوي خرنگه چه د هغه د شان سره لائق وي.

د الله پاک د بعض صفاتو مثالونه

الله پاک فرمائی : «وَقَالَتِ الْيَهُودُ يَدُ اللهِ مَغْلُولَةٌ غُلْتُ أَيْدِيهِمْ وَلَعْنُوا بِمَا قَالُوا بَلْ يَدَاهُ مَبْسُوطَاتٍ يُنْفِقُ كَيْفَ يَشَاءُ» {المائدہ : ۶۴} ترجمه: او وائی یهودیان لاس د الله پاک بند کړے شویدے، (الله پاک فرمائی :) بند دے کړیشی لاسونه د دوى، او لعنت کړے شویدے په دوى باندے په سبب د هغې چه دوى وویل، بلکه

دواره لاسونه د اللہ پاک فراخه دی، خرج کوی
 خرنگہ چه اوغورپی۔ بدے آیت کبھی اللہ پاک خپل
 خان دپاره دوہ لاسونه ثابت کری دی او د هفوی دپاره
 ئے دا صفت ثابت کرے دے چه فراخه خرچہ
 کونکی دی۔ نو په مونبر لازم دی چه ایمان ولرو چہ
 د اللہ پاک دپاره دوہ لاسونه دی په ورکہ او نعمتوںو
 باندے فراخه دی۔ لیکن په زرہ کبھی به د هفے
 تصویر نه جوڑہ وؤ او نه به په ژبہ پکبھی خبرے
 کوؤ چہ په داسے طریقہ دی، او نه به د مخلوق د
 لاسونو سره تشبيه ورکوؤ، خکہ چہ اللہ پاک فرمائی :
 ﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾ {الشُّورى: ۱۱} ترجمہ: د هفہ پیشان ہیخ نیشتہ او هفہ هر خہ اوری
 هر خہ وینی۔ ددے قسم توحید خلاصہ داده چہ په
 مونبرہ لازم دی چہ اللہ پاک لرہ به هفہ خہ ثابتوؤ چہ
 د خپل خان دپاره ئے ثابت کری وی، یا رسول اللہ ﷺ
 ورلہ بیان کری وی۔ او هر هفہ خہ به د اللہ پاک د
 ذات نه نفی کوؤ چہ اللہ پاک د خپل ذات نه نفی
 کری وی، یا رسول اللہ ﷺ ترے نفی کری وی، دا

اصول په تولو اسماء او صفات کښې چلېږي. يعني بغیر د تحریف (بدلولو) نه، بغیر د تمثیل (مثال بیانولو) نه، بغیر د تکیف (شکل بیانولو) نه او بغیر د تعطیل (د معنی نه انکار کولو) نه تول اسماء او صفات د الله پاک منل .

دکلمه توحید لا اله الا الله معنی

لا اله الا الله : دا د دین بنیاد دے. په دین اسلام کښې ددے اوچت مقام دے. دا اول رکن دی د ارکانو د اسلام نه، او اوچته خانګه ده د خانګو د ایمان نه، تر هغې عملونه نه قبلېږي تر خو چه پدے کلمه اقرار ونکړي، او په معنی ئې خان پوهه نکړي، او ددے د تقاضا مطابق عمل ونکړي. د توحید د کلمے صحیح معنی اختیارولو نه بغیر خلاصی نشته چه هغه دا ده (لا معبد بحق الا الله) د الله پاک نه علاوه هیڅ معبد (حددار د بندګي) په حقه نشته. دا معنی تقاضا کوي چه د یو الله عبادت به کولے شي او د غیر الله هر قسم عبادت به پرینبودلے شي. او ددے

داسے معنی کول بنکاره خطائی ده چه د اللہ نه علاوه بل خالق نشته دے، د اللہ نه علاوه بل په موجودولو باندے قادر نشته دے، یا د اللہ نه علاوه بل حقیقی موجود نشته دے۔ پدے معنو کنبی توحید ربوبیت خو شته لیکن توحید الوهیت پکنبوی نشته، او ددے کلمے اصل خو توحید الوهیت دے۔

د توحید د کلمی ار کان :

ددے کلمے دوہ رکنه دی، (۱) نفی: (لا الله)، دا کلمہ د هر خیز نه د الوهیت نفی کوی۔ یعنی هیخ (حق) معبد نشته۔ (۲) اثبات : (الا الله)، دا کلمہ د یو اللہ تعالیٰ الوهیت (معبد کیدل) ثابتوي۔ ੜکھے چه د اللہ پاک نه علاوه د بل چا بندگی ونکرے شی، او نه د بندگی خه حصہ د غیر اللہ دپاره ورکرے شی۔ چا چه پدے کلمہ اقرار وکرو، او ددے په معنی ئے خان پوھه کرو، او ددے په تقاضائے عمل وکرو چه د شرک نفی کول او د توحید ثابتول دی، ددے د تقاضا مطابق د مضبوط یقین سره ئے عمل وکرو دا رشتینی مسلمان

دے. او چا چه په دے کلمہ عمل وکرو بغیر د عقیدے او یقین نه، نو دا منافق دے، او چا چه ددے خلاف عمل وکرو یعنی شرک ئے وکرو، نو دا مشرک او کافر دے اگر کہ په زبه باندے د توحید کلمہ وائی۔

د کلمہ توحید : لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ : فضیلت

د توحید د کلمے دیر فضائل او فوائد راغلی دی، بعض د هغے نه دادی :

(1) موحد انسان چه د گناہونو د وجے نه د جہنم مستحق شوے وي، دا کلمہ توحید د هغه او د جہنم مینع کبپی د همیشوالي نه مانع جوریبی، نبی اکرم صلی اللہ علیہ والہ وسلم فرمایلی دی : «يَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ : لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَفِي قَلْبِهِ وَزْنٌ شَعِيرَةٌ مِنْ حَيْرٍ ، وَيَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ : لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَفِي قَلْبِهِ وَزْنٌ بُرَّةٌ مِنْ حَيْرٍ، وَيَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ : لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَفِي قَلْبِهِ وَزْنٌ ذَرَّةٌ مِنْ حَيْرٍ» متفق عليه [٤٤: ١٩٣] ترجمہ: د اور نه به راوی خیز چا چه لا الله الا الله ووئیلی وي او د هغه په زره کبپی ئے دوریشے د دانے په اندازه خیر(ایمان) وي. او د اور

نه به راوختی چا چه لا الله الا الله ووئیل وی او د هغه په زره کښې د غنم د دانے په اندازه خیر(ایمان) وی، او د اور نه به راوختی چا چه لا الله الا الله ووئیل وی او د هغه په زره کښې د یو مے ذرے په اندازه خیر (ایمان) وی. (۲) انسانان او پیریان د توحید په خاطر پیدا شوی دی، الله پاک فرمائی: «وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّةِ وَالْإِنْسَنَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ» (الذاريات: ۶۵) ترجمه: ما ندی پیدا کړی پیریان او انسانان مګر ددے دپاره چه زما بندګی وکړی. د یعبدون معنی ده، یو حبدون. یعنی زما توحید ومنی، او ما په بندګی سره یوازي کړی. د کلمه توحید دپاره الله پاک رسولان را لېږلی دی، او کتابونه ئے نازل کړی دی، الله پاک فرمائی : «وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِيَ إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ» (الانبیاء: ۲۵). ترجمه: او ندے لېږلے مونږ مخکښې ستانه هیڅ یو رسول مګر وحی کوله مونږ هغه ته چه یقیناً نشته حقدار د بندګی سیوا زما نه پس ما لره بندګی خاص کړئ. د تولو رسولانو دعوت ددے کلمے نه شروع شویدے، د رسولانو اول دعوت هم دا کلمه

ده، هر یو رسول به خپل قوم ته وئیل: «يَا قَوْمٍ اعْبُدُوا إِلَهًا مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ» (الاعراف: ۵۹) ترجمہ: اے قومه خما! بندگی خاص کرئی اللہ پاک لره، نشته تاسو لره خوک معبد سیوا د هغه نه.

د کلمہ توحید لا اله الا الله شرطونه :

لا اله الا الله دپاره اوہ (۷) شرطونه دی، ددے اقرار
تر هغه وخت پورے نه صحیح کیری تر خو چه یو
بنده دغه ټول پوره نکری، او د هغے اهتمام و نکری
بغیر د ماتولو د خه شي د هغی نه.

(۱) العلم : خان پوهه کول د کلمے په اول جزء نفی (لا اله) او دویم جزء اثبات (الا الله) باندے، او ددے وجے نه کوم عمل چه لازم وی د هغے علم هم لازم وی. کله چه بنده پدے پوهه شی چه اللہ پاک یواخی حق معبد دے، او د غیر اللہ بندگی باطلہ ده نو دے عالم شو په صحیح معنی ددے کلمے باندے په حقہ سره اللہ پاک فرمائی : «فَاعْلَمُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» (محمد: ۱۹) ترجمہ: پس پوهه شه چه یقیناً نشته حقدار د

بندگی سیوا د الله تعالی نه. عن عثمان رضی الله عنہ عن النبي کریم صلی الله علیہ والہ وسلم قال : «مَنْ ماتَ وَهُوَ يَعْلَمُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ» (مسلم: ۲۶) ترجمہ : عثمان رضی الله عنہ دنی کریم ﷺ نہ روایت کوی چہ هغه فرمائی دی خوک چہ وفات شو او پدے خبره پوهیدو (یقین کونکی وو) چہ (لا اله الا الله) یعنی نشته حقدار دبندگی سیوا د الله پاک نه، نو جنت ته به داخلیری

(۱۵) الیقین : ددے مطلب دادے چه د کلمے الفاظ پداسے طریقه ووئیلی شی چه زره ئے د یقین او اطمینان نه ڈک وی، د انساناں او پیریانو شیطاناں د وسوسو نه ئے زره پاک وی، ددے کلمے په معنی او مقصد باندے مضبوط یقین لری، ورسه دا کلمہ ادا کری لکھ خرنگہ چه الله پاک فرمائی : «إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ يَرْتَأُوا» (الحجرات : ۱۵) ترجمہ : یقیناً مؤمنان هغه کسان دی چه ایمان ئے را اور یدے په الله پاک، او د هغه په رسول باندے، بیا

ئے ھیخ شک ندے کرے۔ وعنه ابی هریرہ رضی اللہ عنہ ان رسول اللہ ﷺ قال: «أَشْهُدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنِّي رَسُولُ اللَّهِ لَا يَلْكُفُ اللَّهَ بِمَا عَنْهُ عَبْدٌ غَيْرَ شَاكِرٍ فِيهِمَا إِلَّا دَخَلَ الْجَنَّةَ» [مسلم ۲۷] ترجمہ: د ابو ہریرہ رضی اللہ عنہ نہ روایت دے چہ یقیناً رسول اللہ صلی اللہ علیہ والہ وسلم وفرمایل: «زه گواہی کوم چہ نشته حقدار د بندگی سیوا د اللہ پاک نه، او زه د اللہ حق رسول یم۔» د اللہ سره نه میلاویری یو بندہ پدے دوارو گواہیو باندے په داسے حال کی چہ ھیخ قسم شک ئے پکنی نه وي کرے مکر جنت ته به داخل شی۔

(۳) القبول: یعنی د کلمہ توحید تقاضا زرہ او زبے سره قبلوں او د شارع د طرفہ د راغلی خبرو تصدیق کول او کومہ خبرہ چہ د نبی کریم صلی اللہ علیہ والہ وسلم نہ صحیح ثابتہ شی په هغے پورہ طریقے سرہ ایمان را اورل۔ اللہ پاک فرمائی: «آمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلُّ آمَنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرَسُولِهِ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَخْدِيْمِنْ رُسُلِهِ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطْعَنَا

غُفرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمُصِيرُ» (البقرة: ٢٨٥) ترجمہ: ایمان را اور یہ دے رسول اللہ صلی اللہ علیہ والہ وسلم په هغه خه چه نازل کرے شویدے هغه ته د طرفه د رب د هغه نه او مومنانو ہم، تولو ایمان را اورے په اللہ پاک او په ملائکو د هغه او کتابونو د هغه او رسولانو د هغه او (وائی دوی) جدائی نه کوؤ (په ایمان را اور لو کبندی) په مینیخ د هیچا کبندی د رسولانو نه او وائی دوی وا اور یدلو مونب، او تابعداری کوو مونب، غوارو بخنه ستانه اے ربہ ٿمونبره! او تا ته دی درگرخیدل د تولو. ددے کلمے انکار او نه قبلولو کبندی هغه خوک داخل دی چه د شریعت په بعض احکامو باندے اعتراضونه کوی او یائے رد کوی خرنگه چه بعض خلق د غلا او زنا په حدودو اعتراض کوی، د یو نه زیاتے بسخے کول، او د میراث په احکامو اعتراض کوی او داسے نور احکام و اخله اللہ پاک فرمائی: «وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُؤْمِنَةً إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ» [الاحزاب: ٣٦]. ترجمہ: او ندی مناسب مؤمن سری او مومنے بسخے لره کله

چه فیصله وکری اللہ پاک او رسول د هغه د یو خیز، چه وی دے دوی لره اختیار د دوی په کار کبني، او چا چه خلاف وکرو د حکم د اللہ پاک او د رسول د هغه نه نو یقیناً گمراہ شو په گمراہئ بسکاره سره.

(۴) الانقیاد: ددے کلمے مقصد ته غارہ اینبودل او خان سپارل دی. لا الہ الا اللہ چه په کومو خبرو دلالت کوی هغے ته خان تابع کول. د انقیاد او قبول ترمینځ فرق دا دے. چه ددے کلمے د معنی او مفهوم د صحیح والی اقرار په ژبه باندے کولو ته قبول وائی، او انقیاد دیته وائی چه عمل کبني ددے کلمے تابع شی. نو کله چه یو تن ته د (لا الہ الا اللہ) معنی معلومه شوه او ده د زړه په یقین سره قبوله کړه لیکن په عمل کبني ئې ددے اطاعت ونکرو او خپل سرئے ورته بشکته نه کړو او خپل خان ئې ورته پوره طریقے سره ونه سپارلو او خه چه ورته معلوم شوی وو په هغے ئې عمل ونکرو، پدے ټولو صورتونو کبني ده د انقیاد شرط پوره نه کړل. اللہ پاک فرمائی: «وَأَنِيبُوا إِلَى رَبِّكُمْ

وَأَسْلِمُوا لَهُ» الزمر ۴۵ ترجمہ: او گرخئ (په توبي کولو سره) رب خپل ته او تابع شی د حکمونو د هغه. اللہ پاک فرمائی : «فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيهَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنفُسِهِمْ حَرَجًا مِّنَ قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا» النساء: ۶۵. ترجمہ: پس داسے نه ده، قسم دے ستا په رب باندے نشی مؤمنان کیدے تر هغے چه فیصله وکړی په تا باندے په هغه معامله کښې چه پیدا شوي وي په مینځ ددوی کښې بیا نه موی په زړونو خپلو کښې تنګسیا (خفگان) د هغے فیصلے نه چه تا کړی وي، او منی به ستا فیصله په همیشه منلو سره.

(۵) الصدق: ددے مقصد دادے چه یو بندہ خپل ایمان کښې رشتینی وي، او خپله عقیده کښې رشتینی وي. اللہ پاک فرمائی : «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ» التوبہ: ۱۱۹. ترجمہ: اے ایمان والو ! یره کوئ د اللہ نه او شئ ملکری د رشتینی خلقو. وقال صلی اللہ علیہ وسلم: «مَنْ شَهَدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

صادقاً بها دخل الجنة» [رواه احمد وصححه البانی]

ترجمه: خوک چه د رشتینې زړه نه ګواهی وکړي چه
نشته حقدار د بندګی سیوا د الله پاک نه نو جنت ته
به داخل شی. او که په ژبه کلمه د توحید وائی او په
زړه کښې ددے د معنی او مقصد نه انکار کوي، دا
عمل ده لره نجات نشی ورکولی، بلکه د منافقانو په ډله
کښې داخلیری. او د تصدیق مناف (ضد) کاردا دے
چه یو انسان د هغه هدایت او وحی نه چه رسول اکرم
صلی الله علیه وسلم ورباندے راغلے دے انکار
وکړي، او یا د هغې د بعضی حصې نه انکار وکړي،
څکه چه الله پاک مونږ ته امر کړیدے په اطاعت او
تصدیق د رسول الله صلی الله علیه وسلم باندے،
څکه چه د خپل اطاعت سره الله پاک د هغه اطاعت
پیوسته کړي دے. الله پاک فرمائی : «قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ
وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ» (النور/٥٤) ترجمه: ته اُووايhe چه
تابعداري د الله پاک وکړئ او تابعداري د رسول الله
صلی الله علیه وسلم وکړئ

(۱) الاخلاص: ددے مقصد دادے چه انسان خپل تول نیک عملونه په خالص نیت باندے د هر قسمه شرک او د هغے د میلاوت نه پاک کړی، پدے طریقہ چه تولے خبرے او کارونه خاص د اللہ تعالیٰ د منځ او د هغه درضا طلب کولو دپاره کوي. هیڅ قسمه میلاوت د ریاء (خان بنودنې) او د شهرت په کښې نه وي، او د دنیوی فائدو او ذاتی اغراضو او د خپل بنکاره او پټ خواهش پوره کولو نه پاک وي، او نه یو عمل د چا د محبت د وجے نه کوي، او نه د یو مذهب او ډلے د وجے نه چه د اللہ پاک د دین نه لري وي، بلکه د دعوت او تبلیغ مقصد به د اللہ پاک رضا او د آخرت نجات وي چه په زړه کښې د یو انسان خیال رانشی چه د هغه نه د شکر او د جزاء طلبکار وي. اللہ پاک فرمائی : «أَلَا يَلِهُ الَّذِينُ الْخَالِصُ» الزمر: ۳ . ترجمه : خبر شیع ! خاص اللہ پاک لره دین (بلنه) خالص دے. اللہ پاک فرمائی : «وَمَا أَمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُحْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ» البینه : ۵ . ترجمه: او نه دے حکم کړے شوئے دوی ته مکر دپاره ددے چه بندگی دے کوي

الله پاک چه خالص کونکے وي هغه لره بندگی په بخاری او مسلم کبپی د عتبان بن مالک رضی اللہ عنہ نه روایت دے چه نبی کریم ﷺ فرمائی :فَإِنَّ اللَّهَ قَدْ حَرَمَ عَلَى النَّارِ مَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَبْتَغِي بِذَلِكَ وَجْهَ اللَّهِ . متفق عليه. ترجمہ: پس یقیناً اللہ پاک په اور هغه خوک حرام کرپیدے چه لا اله الا الله د اللہ درضا د لتو لو دپاره ووائی .

(۲) المحبة: یعنی ددے لوئی شان والا کلمے سره محبت کول. چه دا محبت شامل دے ددے کلمے معنی او مقصد ته، او هغه خه ته چه دا کلمہ د هغے غوبستنه کوی، یعنی د اللہ پاک او د رسول اللہ ﷺ سره محبت وکړی او د دوی محبت په تولو محبتونو باندے مخکبپی وي. د محبت شرطونه او لوازم په مضبوطاولی سره ونیسی. د اللہ پاک محبت به پیوسته وي د هغه د اجلال او تعظیم (لوئی) سره، او د یری او امید سره، او محبت به کوی د هغه خه سره چه د اللہ خوبین وي لکه د ځایونونه مکه مکرمه او مدینه منوره او عام مساجد

په وختونو کبنيٰ رمضان، او لس ورخے د ذى الحجه
 وغیره او په اشخاصو کبنيٰ انبیاء کرام، رسولان،
 ملائک عليهم السلام، صدیقین، شهداء او صالحین،
 او په افعالو کبنيٰ مونع، زکاۃ، روزہ او حج وغیره. په
 اقوالو کبنيٰ ذکر او تلاوت د قرآن کریم وغیره. او د
 اللہ پاک محبوب د خپل نفس په خواهشاتو او محبوباتو
 مخکنې کړی. او هغه خه بد وګنړی چه د اللہ پاک
 بدی شي، د اللہ پاک ڪفر، فسق او نافرمانی بدی
 شي. اللہ پاک فرمائی: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَنْ يَرْتَدِّ
 مِنْكُمْ عَنِ دِينِهِ فَسُوفَ يَأْتِيَ اللَّهُ بِقَوْمٍ يُحَبُّهُمْ وَيُحَبُّونَهُ
 أَذِلَّةٌ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعْزَّةٌ عَلَى الْكَافِرِينَ يُجَاهِدُونَ فِي
 سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَخَافُونَ تُوْمَةً لَا تِيمٍ» [المائدہ : ۵۴]. ترجمه:
 اے ایمان والو! خوک چه مرتد شو ستاسو نه ددين
 خپل نه (په دوستانه د کافرانو سره) پس زردے چه
 رابه ولی اللہ پاک داسے قوم چه مینه به کوي اللہ پاک
 د هغوي سره او هغوي به مینه کوي د اللہ پاک سره،
 نرم به وي په مؤمنانو باندے، او سخت به وي په

کافرانو باندے، جہاد به کوی په لاره د اللہ کبني، او
نه به یريپري د ملامتیا د ملامت گرنہ.

معنی د محمد رسول اللہ (صلی اللہ علیہ وسلم)

يعني ددے خه معنی ده چه محمد صلي الله عليه وسلم
د الله رسول دے؟ د توحيد د کلمے ددے جزء معنی دا
ده چه په بنکاره او پته باندے محمد مصطفى ﷺ د الله
بندہ او تولو انساناںو ته د الله پاک د طرفنه رالیبرے
شوے رسول ومنلے شي، او ددے په تقاضا باندے
عمل وکری شي ، په خه باندی چه امر کوي هغه
ومنلي شي، او د خه چه خبر ئے ورکریدے په هغے
تصديق وکريشي او د خه نه چه منع کري ده د هغے
نه منع کيري او د الله پاک عبادت په هغه طريقه
کوي چه رسول الله ﷺ بسودلي وي . د کلمه شهادت
ددے حصے دوه اركان دی، (عبدہ ورسولہ) دا دواړه په
حق دنبي کريم ﷺ کبني افراط او تفریط (کمے او
زياتے) ختموي. نونبي کريم ﷺ د الله پاک بندہ او
رسول دے، په دے دواړو عزتمندو صفاتو کبني د هر

چا نه کامل دے۔ د عبد معنی ده، بندہ عبادت کونکے، یعنی نبی کریم ﷺ بشر دے، نور انسانان چہ د خہ نه پیدا شویدی د هغے نه نبی کریم ﷺ ہم پیدا شویدے، کوم ضرورتونه چہ د نورو انساناں دی هغہ د نبی کریم ﷺ ہم دی، اللہ پاک فرمائی: «**قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ**». الکھف: ۱۱۔ ترجمہ: تھے او وایہ! یقیناً خھ بندہ یم ستاسو پشان (محجاج یم)۔ او اللہ پاک فرمائی: «**الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَى عَبْدِهِ الْكِتَابَ وَلَمْ يَجْعَلْ لَهُ عِوَاجًا**» الکھف: ۱۱ ترجمہ: تول صفتونه د الوہیت خاص دی اللہ پاک لره هغہ ذات دے چہ نازل کرے ئے دے په بندہ خپل باندے کتاب، او نہ ئے دے گرخولے ده لره هیچ کبليچ د رسول معنی داده: یعنی تولو انساناں تھے د دعوت الى اللہ دپارہ رالیبرے شویدے زیرے او یرہ ورکونکے دے۔ د رسول اللہ ﷺ دپارہ ددے دوہ صفتونو (اقرار د عبادیت او اقرار د رسالت) گواہی ورکولو سره دا خبرہ لازمه ده چہ د نبی کریم ﷺ په بارہ کنبی به افراط او تفریط یعنی کمے او زیاتے نشي کولے، اگر چہ ددے امت بعض

خلقد نبی کریم ﷺ په شان مبارک کنسپی چیره غلو او زیاتے کریدے تردے پورے چه بعضاً دععبدیت د مرتبے نه د الوهیت مرتبے ته رسولے دے. مددونه ترے غواړی سیوا د اللہ نه او د هغه خیزونو غوبښنه ترے کوي چه دهغے په ورکولو صرف اللہ پاک قادر دے لکه د حاجتونو پوره کول د غمونو او مصیبتونو لرے کول وغیره وغیره. بعض نورو خلقو خود هغه د رسالت نه انکار کریدے او کوتاهی ئے کړے ده په تابعداری او د واجب حق د نبی کریم ﷺ کنسپی چه مخکنې کړی ئے دی اقوال د تولو انسانانو په اقوالو او حکمونو د رسول اللہ ﷺ باندے، او د نبی کریم ﷺ د سنتو مبارکو سره ئے جفا کړے ده او مخ ئے ترے اړولے، او په هغه اقوالو باندے ئے اعتماد کړے چه د نبی کریم ﷺ د راولے شوی تعلیماتونه. مخالف دی

د ایمان اركان

ایمان د قول (وینا) عمل او عقیدے نوم دے چه په نیکو اعمالو سره زیاتیری او په ګناهونو او نافرمانی

سره کمیری. ایمان د زره او د ژبے وینا ده او د زره او ژبے او د اندامونو عمل دے، یعنی د زره وینا عقیده ساتل دی، تصدقیک کول دی، او د ژبے وینا اقرار کول دی . د زره عمل تسلیمیدل، اخلاص کول، یقین، محبت کول او د نیک کارونو ارادے لرل دی، او د اندامونو عمل حکمونه اداکول دی، او د گناهونو نه منع کیدل دی . قرآن کریم او سنت نبوی پدے خبره کواہی کوی چه ایمان دپاره خه اصول دی چه هغه ایمان په اللہ پاک باندے، په ملائکو د هغه، په کتابونو د هغه، په رسولانو د هغه، په ورخ روستنی باندے او په تقدیر د خیر او شر باندے ایمان لرل دی . اللہ پاک فرمائی : «أَمَّنِ الرَّسُولُ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَّبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلُّ آمَنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِّنْ رُسُلِهِ وَقَالُوا سَيِّعْنَا وَأَطْعَنْنَا غُفرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ». [البقره: ۲۸۵]. ترجمہ: ایمان را وریدے رسول ﷺ په هغه خه چه نازل کړے شویدے دی د ته د طرفه د رب دده نه، او مؤمنانو هم، هريو ایمان را ورې دے دے په اللہ پاک او په ملائکو د هغه او په

کتابونو د هغه او په رسولانو د هغه، (وائی دوی) جدائی نه کوو مونبر (په ايمان راورلو کبني) په مينځ د هيچا کبني د رسولانو نه، او وائی دوی واوريدلو مونبر او تابعداري کوو مونبر، غواړو بخنه ستا نه اے ربه څمونبر او تاته دي درګرڅيدل د ټولو. او په حدیث د مسلم کبني د عمر رضي الله عنه نه نقل دي، جبريل عليه السلام د نبی کريم ﷺ نه د ايمان په باره کبني تپوس وکړو، نبی کريم ﷺ و فرمایلی دي: «أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ، وَمَلَائِكَتِهِ، وَكِتَابِهِ، وَلِقَائِهِ وَرُسُلِهِ، وَتُؤْمِنَ بِالْجَنْعِ، وَتُؤْمِنَ بِالْقَدْرِ كُلِّهِ» (مسلم: ۸) ترجمه: ايمان دادے چه ته ايمان راوريے په الله باندے، او په ملائکو د هغه، په کتابونو د هغه، او په ملاقات د الله تعالى باندے، او د هغه په رسولانو، او ايمان راوريے په دوباره راپورته کيدلو باندے، او ايمان راوريے په تول تقدير باندے. دا د صحيح عقیدے شپږ اصول او بنیادي کارونه دي چه الله پاک په قرآن کريم کبني بيان کړیدی او پدے عقیده باندے نبی کريم ﷺ رالېرلے شوئے دے، ديته اركان د ايمان ووئیلے شي.

اول : په اللہ پاک باندے ایمان لرل :

اللہ پاک باندے د ایمان را اور لو معنی داده چه اللہ پاک په خپل ربوبیت کبینی په الوہیت کبینی او په نومونو او صفتونو کبینی ایکی یو وومنلے شی . اللہ پاک باندے ایمان را اور لو کبینی دا راتلونکی تولے خبرے داخلے دی . پدے خبرہ ایمان را اور چہ هغہ حقیقی معبدو دے، د عبادت حقدار دے نه بل هیخ خوک، چکه چہ هغہ تول بندگان پیدا کرپیدی او ورسہ مهربانی کوی، رزق ورکوی، او د تولو په بنکارہ او پتو حالتو باندے خبر دے . تابعدارو ته په غورہ بدله او نافرمانو ته په سزا ورکولو باندے قدرت لری . ددے حقیقت دادے چہ د عبادتونو تول اقسام د اللہ پاک دپارہ یواخی کول چہ صرف د هغہ دپارہ په عاجزی او مینے او یرے سره وکرے شی سره د کمال محبت او ذلت نه د اللہ پاک عظمت ته، ددے لوئ مقصد د بیانولو دپارہ د قرآن کریم اکثره حصہ نازلہ شویدہ . اللہ پاک فرمائی : «فَاعْبُدِ اللَّهَ مُخْلِصًا لَّهُ الدِّينَ (۲) أَلَا إِلَهَ

الَّذِينُ الْخَالِصُ» الزمر ۳۔ ترجمہ: پس بندگی کوہ اللہ پاک لره خالص کڑھ هغه لره بندگی او خبر شئ خاص اللہ پاک لره دین (بندگی) خالص ده۔ او اللہ تعالیٰ فرمائی: «فَادْعُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ» غافر ۱۴۔ ترجمہ: حاجتو نه غواری د اللہ نه چه خالص کونکے یئے هغه دپاره بلنه اکرچه بندگی کافران۔ بل خائی اللہ پاک فرمائی: «وَقَضَى رَبُّكَ أَلَا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ» الاسراء: ۲۳۔ ترجمہ: او فيصله کریده ستا رب چه بندگی مه کوی مکر صرف ددغه اللہ دعبادت ڈیر زیات قسمونه دی لکه دعا، یره، امید، توکل، مینه، عاجزی، مدد غوبنتل، پناہی غوبنتل، فریاد کول، باران غوبنتل، ذبحه کول، نذر او منخته کول، ددے نه علاوه د عبادت ڈیر زیات شکلونه دی چه د غیر اللہ دپاره کول ئے جائز ندی بلکه د غیر اللہ دپاره کول ئے شرک او کفر دے۔ د دعا دلیل: اللہ پاک فرمائی: «وَقَالَ رَبُّكُمْ اذْعُونَى أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ» غافر: ۶۰۔ ترجمہ: او وئیلی

دی رب ستاسو حاجتونه غواړئ زما نه زه به ستاسو دعا قبلوم، یقیناً هغه کسان چه لوئی کوي ددعاء زما نه زردے چه داخل به شی جهنم ته چه ذليلان به وي. په حدیث د نعمان بن بشیر رضي الله عنه کښي راغلي دی، هغه دنبي کريم ﷺ نه روایت کوي : « الدُّعَاءُ هُوَ الْعِبَادَةُ ». (رواه الترمذی : ۲۹۶۹) ترجمه : دعاء عين عبادت دی. د خوف (یرے) دلیل : الله پاک فرمائی : «فَلَا تَخَافُوهُمْ وَخَافُونِ إِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِينَ » ترجمه: پس مه یربیړی د هغوي نه او او یربیړی زمانه که بیع تاسو مؤمنان. (آل عمران : ۱۷۵) دلیل د رجاء (امید) : الله پاک فرمائی : «فَمَنْ كَانَ يَرِيْ جُو لِقاءَ رَبِّهِ فَلَيَعْمَلْ عَمَلاً صَالِحًا وَلَا يُشْرِكُ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا» الكهف : ۱۱۰. ترجمه: خوک چه اميد لري د ملاقات د رب خپل نو عمل دے وکړي د سنت برابر او شريك دی نه جوروی په بندګي د رب خپل کښي هيچا لره. دلیل د توکل (خان سپارل) : الله پاک فرمائی : «وَعَلَى اللَّهِ فَتَوَكَّلُوا إِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِينَ » المائدۃ : ۴۳. ترجمه: او خاص په الله پاک باندے توکل کوي که تاسوئی مؤمنان. او بل خائی الله

پاک فرمائی : «وَمَن يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ». الطلاق ۳: ترجمہ: چا چه خان و سپارلو په الله پاک باندے نو الله پاک به ورله پوره شی دلیل د رغبت، رهبت، او خشوع (یعنی د مینے، یرے او عاجزی): الله پاک فرمائی : «إِنَّهُمْ كَانُوا يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَيَدْعُونَا رَغْبًا وَرَهْبًا وَكَانُوا لَنَا خَائِشِعِينَ ». الانبیاء: ۹۰) ترجمہ: یقیناً دوی (انبیاء علیهم السلام) به کوشش کولو په تولو نیکو کارونو کبني، او حاجتونه ئے غوبستل زمونږ نه، په مینه او په یره سره، او وو دوی مونږ ته عاجزی کونکے.

دلیل د خشیت : یره الله پاک فرمائی : «فَلَا تَحْشُوْهُمْ وَأَخْشَوْنِي» البقرة: ۱۵. ترجمہ: پس مه یریږی د دوی نه او خمانه او یریږی.

د انابت دلیل: واپس کیدل. الله پاک فرمائی : «وَأَنِيبُوا إِلَى رَبِّكُمْ وَأَسْلِمُوا لَهُ» الزمر: ۵۴. ترجمہ: او وکرخع (په توبه کولو سره) رب خپل ته او تابع شئ د حکمونو د هغه. د استعانت (مدد غوبستلو) دلیل: الله پاک فرمائی د

: «إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ» الفاتحہ : ۵. ترجمہ: خاص تا لره بندگی کوو مونږ او خاص ستانه امداد غواړو او نبی کریم ﷺ فرمائی : (اذا استعن فاستعن بالله) الترمذی : ۵۱. ترجمہ: کله چه ته مدد غواړے نو مدد غواړه د الله نه. د استعاذه (پناھی غوبنسلو) دلیل : الله پاک فرمائی : «قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ» (الناس : ۱) ترجمہ : ته اُوایه ! پناھی غواړم په رب د انسانانو باندے. د استغاثے (فریاد کولو) دلیل : الله پاک فرمائی : «إِذْ تَسْتَغْيِثُونَ رَبُّكُمْ فَاسْتَجَابَ لَكُمْ» الانفال : ۹. ترجمہ: کوم وخت چه فریاد کولو تاسو خپل رب ته پس قبوله ئے کړه دعاء ستاسو. دلیل د ذبحی: الله پاک فرمائی: «قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ» (۱۶۲) لا شریک له وې دلیک امرُتْ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ» الانعام : ۱۶۳. ترجمہ: اُوایه! یقیناً مونځ خما او قرباني (مالی عبادت) خما او ژوند خما او مرګ خما خاص الله پاک لره دی چه رب د ټول مخلوقاتو دے، نشته هیڅ برخے والا د هغه سره، او په دے سره حکم کړے شویدے ما ته او خه اول د

تابعداری کونکو نه یم . د سنتونه دلیل : نبی کریم ﷺ فرمایلی دی : « لَعْنَ اللَّهِ مَنْ ذَبَحَ لِغَيْرِ اللَّهِ » مسلم : ۱۶۳. ترجمہ : لعنت کرے اللہ تعالیٰ په هغه چا چه د غیر اللہ په نوم باندے ذبح کوی. د نذر دلیل : دا وینا د اللہ پاک ده : « يُوْفُونَ بِالنَّذْرِ وَيَخَافُونَ يَوْمًا كَانَ شَرًّا مُسْتَطِيرًا» الانسان : ۷) ترجمہ: پورہ کوی دوی منخته او ویرہ کوی د هغه ورخے نه چه د هغے سختی خوره ورہ ده. تردے پورے چه عام عادتونه کله چه مقصد پکنپی خان د اللہ پاک د اطاعت دپاره قوی کول وی دغه عادت هم عبادت و گرخی لکھ خوب، خوراک، خبناک، رزق پیداکول، نکاح کول وغیره چه مؤمن ته په صحیح نیت باندے حاصلیبری.(۲) اللہ پاک باندے ایمان راولو کنپی یوه حصہ داده چه په تمامو فرائضو او واجباتو او د اسلام پنځه ظاهري ارکانو باندے ایمان راولے شي چه هغه ګواهی د توحید او د رسالت ده، د مونئخ پابندی، زکات ورکول، د رمضان روزه نیول، او د بیت اللہ حج کول دی، خوک چه د

سفرکولو وس لری. ددے نه علاوه نور احکام او فرائض چه شریعت مطہره بیان کرپیدی هغه منل دی.

(۳) په ایمان بالله کبني دا خبره هم داخله ده چه ایمان ولری پدی خبره چه الله پاک د تول عالم پیداکونکے دے او د تول مخلوق تربیت کونکے دے او په تول عالم کبني په خپل قدرت او علم سره تصرف کونکے دے، د دنیا او د آخرت مالک دے، د تولو مخلوقاتو پروردگار دے، بل خالق نشته د هغه نه علاوه، هغه رسولان او کتابونه رالیبرلی دی د بندگانو د اصلاح او د دنیا او د آخرت د نجات دپاره، په دے تولو کارونو کبني الله پاک سره هیڅخ خوک شریک نشته دے. الله پاک فرمائی: «اللهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ وَكَبِيلٌ» الزمر: ۶. ترجمه: الله پاک پیداکونکے د هر خیز دی او هغه په هر خیز ذمه وار دی (۴) د ایمان بالله یوه حصه داهم ده چه د الله پاک په خائسته نومونو او د لوئی په صفتونو باندے ایمان راولے شی هغه چه قرآن کریم ذکر کرپیدی او یا د رسول امین

نه په صحیح احادیثو کنپی نقل دی بغیر د تحریف (بدلون) نه، بغیر د تعطیل (انکار کولو) نه، بغیر د تکیف (شکل بیانولو) نه، او بغیر د تمثیل (مثال بیانولو) نه او ایمان راورل په هغه معناگانو چه دا نومونه ورباندے دلیل وي خکه چه دا اوصاف د الله پاک دی چه د الله پاک صفت پرے په صحیح طریقه کېږي چه د هغه د شان سره خنګه لائق وي، لکه خنګه چه الله پاک فرمائی : «لَيْسَ كَمِيلٌ شَيْءٌ وَهُوَ السَّبِيعُ الْبَصِيرُ» الشوری: ۱۱ ترجمه: نشته د هغه پیشان هیڅ خیز او هغه هرڅه اوری، هرڅه ویني .

دویم : د الله پاک په ملائکو باندے ایمان لول دي په ملائکو باندے د ایمان راورلو دوه صورتونه دی، اجمالی او تفصیلی ایمان، اجمالی ایمان : موټر ایمان لرو پدے خبره چه الله پاک دپاره ملائک شته، الله پاک پیدا کړے دے، او فطرت کنپی ٿئے ورله اطاعت اچولے دے، چیر قسمونه لري، بعض ملائکو د الله پاک عرش اوچت کړیدے، بعض د جنت او جہنم

خوکیداران دی، بعض ملائک د بندگانو د اعمالو حفاظت کوي. تفصیل ايمان :دکومو ملائکو چه الله پاک او د هغه رسول ﷺ نومونه ذکر کريدي، په هغه ايمان لرل لکه جبرائيل، ميكائيل، اسرافيل او د جهنم خوکيدار مالک عليهم السلام وغيره. ملائک الله پاک د نور نه پيدا کري، په حدیث دعائشہ رضی الله عنہا کتبی راغلی دی : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «خَلَقْتِ الْمَلَائِكَةَ مِنْ نُورٍ وَخَلَقْتِ الْجَنَّاتَ مِنْ مَارِجٍ مِنْ نَارٍ وَخَلَقْتِ آدَمَ مِمَّا وُصِّفَ لَكُمْ » مسلم ۲۹۹۶ . ترجمہ: نبی کریم ﷺ فرمایا لی دی : ملائک د نور نه پیدا شويدي، د پيريانو پلار جان د اور د لمبے نه پیدا شويدي، او آدم عليه السلام د هغه خه نه پیدا شويدي چه تاسوته بيان شوي دي . (يعني خاورے نه) .

دریم : د الله په آسماني کتابونو ايمان لرل: آسماني کتابونو باندے اجمالي ايمان پدے طریقه واجب دے، چه الله پاک په خپلو رسولانو او پيغمبرانو باندے کتابونه نازل کريدي چه بندگانو ته حق واضحه شي،

او حق طرفته ورلہ بلنه ورکپی. د تفصیل ایمان صورت دا دے چه د کومو کتابونو نومونه چه ذکر شویدی هغه د نومونو سره وومنلے شی، لکھ زبور، تورات، انجیل، او قرآن کریم. قرآن کریم آخری کتاب دے، د نورو کتابونو محافظ او تصدیق کونکے دے، ددے تابعداری کول، او ددے فیصلہ منل په ټول امت باندے لازم او فرض دی، سره د هغه احادیثونه چه صحیح ثابت شی، د هفے منل هم لازم دی. څکه چه اللہ پاک محمد رسول اللہ ﷺ انسانانو او پیریانو ته رسول را یېلے دے او په هغه باندے ئے قرآن کریم نازل کریدے چه د خلقو مینځ کښی پرے فیصله وکپی، او قرآن کریم د باطنی مرضونو علاج گرخولے شویدے، د هر خیز وضاحت کونکے او د هدایت ذریعه گرخولے شوئے ده، اللہ پاک فرمائی : «وَهَذَا كِتَابٌ أَنزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ فَاتَّبِعُوهُ وَاتَّقُوا لَعَلَّكُمْ تُذَكَّرُونَ» الانعام : ۱۰۵ ترجمہ: او دا کتاب نازل کریدے مونږ برکت والا دے، پس تابعداری وکپی دده او یړه کوئ دے دپاره چه رحم درباندے وکپے شی. اللہ پاک

فرمائی : « وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تِبْيَانًا لِكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً وَبُشْرَى لِلْمُسْلِمِينَ» الانعام : ۸۹ . ترجمہ: او نازل کرے دی مونبیہ تاباندے دا کتاب وضاحت کوونکے د ھرے ضروری خبرے او ھدایت دے او رحمت دے، او زیرے دے د مسلمانانو دپاره۔

خلورم : د اللہ په رسولانو ایمان :

رسولانو باندے ھم اجمالی او تفصیل ایمان واجب دے، نو زمونبرہ ایمان دے چہ اللہ پاک خپلو بندگانو ته رسولان رالیبرلی دی، زیری ورکونکے، یہ ورکونکے او د حق دعوت ورکونکے اللہ پاک فرمائی : «وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ....» النحل: ۳۳: ترجمہ: یقینا رالیبرلے دے مونبر په ھرامت کنبی رسول (په دے خبرہ) چہ بندگی خاص کرئی د اللہ پاک دپاره، او ھان وساتی د (بندگی) د غیر اللہ (طاغوت) نہ پس چا چہ د رسولانو خبرہ وومنله هغہ کامیاب شو په نیک بختی او سلامتیا سره، او چا چہ خبرہ ونه منله، د هغہ انجام

ناکامی او خپیمانتیا شوله زمونبره ایمان دے چه د رسولانو دعوت یو دے چه هغه توحید او یواخی د اللہ پاک بندگئ ته دعوت دے اگرکه په احکامو او شریعتونو کبنې مختلف وو او زمونبره ایمان دے چه بعض انبیاء کرام علیهم السلام اللہ پاک غوره کرپیدی په بعضو نورو باندے او په تولو رسولانو کبنې افضل او خاتم د رسولانو زمونبرنې کریم محمد صلی اللہ علیہ وسلم دے لکھ خرنگه چه اللہ پاک فرمائی : «وَلَقَدْ فَضَّلْنَا بَعْضَ النَّبِيِّينَ عَلَىٰ بَعْضٍ» الاسراء: ۵۵۔ ترجمہ: او یقینا غوره والے و رکریدے مونبر بعضو پیغمبرانو ته په بعضو نورو باندے اللہ پاک فرمائی : «إِنَّمَا كَانَ مُحَمَّدًا أَحَدًا أَحَدٌ مِّنْ رِجَالِكُمْ وَلَكِنَّ رَسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ» الاحزاب: ۴۰۔ ترجمہ: نہ دے محمد ﷺ پلار د هيچا د نارینو ستاسو نه ليکن رسول د اللہ پاک دے او د پیغمبرانونه آخری دے او تفصیلی ایمان لرو په هغه پیغمبرانو چه د هغوی نومونه اللہ پاک او د هغه رسول ﷺ بيان کری وي لکه نوح،

ہود، صالح، ابراہیم علیہم وعلیٰ نبیناً أَفْضَلُ الصلوة وأَزَكِ التسلیم.

پنجم : په آخرت باندے ایمان :

آخرت باندے ایمان کبپی هر هغه خه داخل دی چه اللہ پاک او رسول ﷺ ئے خبر و رکھے وی چه د مرگ نه پس به رائی لکه د قبر فتنه او عذاب، او نعمتوں، او هغه چه د قیامت په ورخ باندے به کوم حالات او یرے او سختیانے او تکلیفونه واقع کیری، پل صراط، د عملونو تول، او حساب کتاب، او د عملونو بدله او خلقو کبپی د هغوي عملنامے خوريدل چه خوک به عمل نامه په بنی لاس او خوک به ئے د شا طرفنه په چپ لاس اخلي. او دارنگه په آخرت باندے ایمان کبپی په حوض کوثر باندے ایمان هم داخل دے چه زمونبر د نبی کریم ﷺ به د هفے ساقی وی، او د هر نبی کریم دپاره خپل خپل حوض شته لکه خنگه چه حدیث کبپی راغلی دی، او ایمان لرل په جنت او جہنم باندے، او د مؤمنانو د خپل رب لیدل او خبرے

کول د هغه سره، او هر هغه خه چه قرآن کریم او صحیح احادیشو کنبی ذکر شوی وی، په هغے تولو ایمان راورل لازم دی، او د هغے تصدیق په هغه طریقه چه اللہ تعالیٰ او رسول اللہ ﷺ بیان کری وی۔

شپرم : په قضاۓ او تقدیر باندے ایمان راورل :

تقدیر باندے ایمان خلور خبرو ته شامل دے۔ (۱) خه چه شوی دی او خه چه کیبری پدے تولو اللہ پاک پوهیری، او د خپلو بندگانو په تولو احوالو باندے، د هغوي په رزق، د هغوي په عمر، او تولو اعمالو باندے پوهیری، چه پدے کنبی یو معمولي خیز هم په اللہ پاک باندے پت نشته اللہ پاک فرمائی : «إِنَّ اللَّهَ إِكْلِ شَيْءٍ عَلِيمٌ» التوبۃ ۱۱۵۔ ترجمہ: یقینا اللہ پاک په هر خه باندے پوهہ دے۔

(۲) اللہ پاک چه خه فیصله کړے ده او چه کوم تقدیر ئے مقرر کړیدے هغه تول ئے لیکلی دی۔ اللہ پاک فرمائی : «وَكُلَّ شَيْءٍ أَخْصَيْنَاهُ فِي إِمَامٍ مُّبِينٍ» یس ۱۴۔ ترجمہ: او هر خه مونږ راکیر کړے دے په کتاب بنکاره کنبی۔

(۳) پدے خبره ایمان را اول چه اللہ پاک خه خوبنہ او خه اراده و کپری هغه به کیری، چه خه و غواری هغه کیری او خه چه و نه غواری هغه نه کیری، اللہ پاک فرمائی : «كَذَلِكَ اللَّهُ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ» آل عمران: ۴۰ ترجمہ: دغه رنگه اللہ پاک کوی خه چه و غواری. اللہ پاک مقدور شوی خیزونه مخکبی د موجود کیدو نه پیدا کرے دے لکه خنگه چه اللہ پاک فرمائی : «وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ» الصافات : ۹۶ ۔ ترجمہ: او اللہ پاک پیدا کری بئے تاسو او ستاسو عملونه.

شرک او د هغے اقسام

شرک : شرک دیتھ وائی چه یو بندہ د اللہ پاک سره په ربوبیت یا الوهیت یا د هغه په نومونو او صفتونو کنبی حصہ دار جو پر کپری . د شرک دوھ قسمونه دی :

- (۱) شرک اکبر (لوی شرک) (۲) شرک اصغر (وروکے شرک)
- (۱) شرک اکبر: ددے مقصد دادے چه د اللہ تعالی د بندگیء خه حصہ د غیر اللہ دیاره و کپریشی، دا قسم شرک کونکے که بغیر د توبے نه مر شو همیشه

دپاره به جہنم کبني وى، او دغه رنگه ټول اعمال به ئے برباد وى. اللہ پاک فرمائی : «وَلَوْ أَشْرَكُوا لَحِيطَ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ» الانعام : ۸۸ . ترجمہ: او که بالفرض شرک کړے وے دوى (انبیاء عليهم السلام) خامنځا برباد شوي به وؤ د دوى نه هغه عملونه چه دوى کول). د خالصے توبي نه بغیر اللہ پاک شرک اکبر نه معاف کوي. اللہ پاک فرمائی : «إِنَّ اللَّهَ لَا يَعْفُرُ أَن يُشْرِكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَن يَشَاءُ وَمَن يُشْرِكُ بِاللَّهِ فَقَدِ افْتَرَ إِثْمًا عَظِيمًا». النساء : ۴۸۔ ترجمہ: یقینا اللہ پاک نه بخی دا چه شرک او کړے شي د هغه سره، او بخی هغه ګناهونه چه خکته وي ددے نه، چا لره چه وغوارې، او چا چه شرک وکړو د الله پاک سره، نو یقینا ده جوره کړه ګناه لویه.

د شرک اکبر بعض صورتونه دا دي :

د غیر اللہ نه دعا غوبنتل، د غیر اللہ په نوم نذر کول. د غیر اللہ دپاره ذبحه کول، او یاد اللہ پاک سره شریک جوړ کړی، او دا سے محبت ورسره کوي لکه خنگه چه

داللہ پاک د محبت حق دے۔ اللہ پاک فرمائی : «وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنَدَادًاً يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ»۔ البقرة ۱۶۵۔ ترجمہ: او بعض د خلقو نه هغه دی چه نیسي سیوا د اللہ تعالیٰ نه شریکان، مینه کوی د هفوی سره پشان د مینے د دوی د اللہ تعالیٰ سره۔

(۲) شرک اصغر : هغه عمل چه قرآن او سنت کنبی ورته شرک وئیلے شوے دے لیکن شرک اکبر ته نوی رسیدلے هفے ته شرک اصغر وائی۔ دا قسم شرک انسان د ملتِ اسلامیه نه نه وباشی، لیکن په توحید کنبی نقصان راولی لکه په نیک عمل کنبی معمولی ریاء (خان بودنه) او یا هر هغه عمل چه ذریعه د شرک اکبر وی اکر که شرک اکبر نوی لکه د قبر په خواکی د اللہ دپاره مونع کول، او یا د غیر اللہ په نوم قسم خورل اکرچه د هغه نه عقیده د نفع او نقصان ونه لری، او داسے وئیل چه اللہ پاک خه وغواری او دا فلاںکے سپری خه وغواری هغه کیری، یا داسے وینا کول : که اللہ او ته نه وئے نو داسے داسے به شوی

وے. یا داسے وئیل : په تا به شي او په الله به شي، او ددے پشان نور اعمال او اقوال۔ نبی کریم ﷺ فرمائیل دی : «إِنَّ أَخْوَفُ مَا أَخَافُ عَلَيْكُمُ الشَّرِكُ الأَصْغَرُ، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَمَا الشَّرِكُ الْأَصْغَرُ؟ قَالَ: الرِّيَاءُ ». (رواه احمد والطبراني الكبير واسناده جيد)، ترجمہ: تاسو باندے ډیر زیات زه د ورکوتی شرک نه یربیم۔ تپوس وشو نو وے فرمائیل : ریاء (خان بنودنه) ده۔ نبی کریم صلی الله علیہ وسلم فرمائی: «مَنْ حَلَّفَ بِغَيْرِ اللهِ فَقَدْ أَشْرَكَ» رواه ابو داؤد (۲۸۶۹). ترجمہ: چا چه د غیر الله په نوم قسم وخورلو یقینا هغه شرک وکړو. د شرک اصغر پدے قسم کښې دا اعمال هم داخل دی : تعویذونه او کنجکی زورندول، تارونه او کړئ د مرضونو او مصیبتونو د دفع کولو دپاره اچول، لیکن کچرته دا عقیده وساتی چه دا فائدہ او ضرر رسوی، او صرف د اسبابو په درجه کښې ئے نه ګنري نو بیا دا په شرک اکبر کښې داخل دی.

د فِرقہ ناجیہ (نجات موندونکے دلے) د عقائدو خلاصہ

د فِرقہ ناجیہ عقیدہ یقیناً هغه عقیدہ ده کومه
چه د اهل السنۃ والجماعۃ ده، هغه داده چه یو رشتینی
مؤمن به ددے خبرے گواہی کوی چه اللہ پاک رب
دے، حقيقی معبد دے، د کمال په تولو صفتونو
کتبی ایکی یو دے. مؤمن بندہ د یو ذات عبادت
کوی. او د هغه دپاره خالص او مخلص وی، او پدے
خبرہ پوهیری چه صرف اللہ پاک خالق دے، جدا جدا
پیدا کونکے دے، شکل ورکونکے دے، رزق
ورکونکے دے، عطیہ ورکونکے، منع کونکے
دے، د تول نظام چلونکے دے۔ اللہ پاک حقيقی
معبد دے، د هرخہ نه اول دے، مخکنپی ترے هیخ
نه وو او د هرخہ نه آخری دے روستو ترے هیخ
نشته دے. او بنکارہ دے داسے چه پورتہ ترے خه
نشته، او باطن دے داسے چه بنکته ترے خه نشته
دے. هغه اعلى او اوجت دے په هر معنی او اعتبار

سره، د هغه ذات اوچت دے، د هغه مقام اوچت دے، د هغه غلبہ او طاقت د هر خه دپاسه دے۔ د اللہ عز وجل ذات په عرش باندے مُستوی (براہبر) دے، په داسے استواء سره خرنگہ چہ د هغه د ذات او د عظمت سره مناسب وی۔ او اللہ تعالیٰ سره د اوچتوالی د هغه نه هغه په بنکارہ او پتو خیزونو باندے عالم دے، او په آسمانی مخلوقاتو او د زمکے په مخلوق هم خبر دے، د خپلو بندگانو سره دے د علم په اعتبار سره، یعنی د هغوی په تولو احوالو باندی پوهیری۔ هغه نزدے دے، او دعا قبلونکے دے۔ د تول مخلوق نه بے نیازہ دے، تول مخلوق په خپلو ضرورتونو کبھی هر وخت هغه ته محتاجہ دی، یوہ لحظہ هم د اللہ نہ نشی بے نیازہ کیدلے، هغه شفقت کونکے او رحم کونکے دے۔ په بندگانو باندے هیخ یو دینی یا دنیوی نعمت نشته مگر د اللہ د طرفنه دی هغه نعمتونه ورکونکے او عذابونه دفع کونکے دے۔ اللہ پاک د خپل رحمت د وجے نه د شپے په آخری حصہ کبھی راکوزیری او اعلان کوی : «مَنْ ذَا الَّذِي يَدْعُونِ

فَأَسْتَحِبَ لَهُ، مَنْ ذَا الَّذِي يَسْأَلُنِي فَأَعْطِيهِ، مَنْ ذَا الَّذِي يَسْتَغْفِرُنِي فَأَغْفِرْ لَهُ فَلَا يَزَالُ كَذَلِكَ حَتَّى يُضِيءَ الْفَجْرُ »

صحیح مسلم .ترجمہ: خوک دے چہ زما نہ سوال وکری چہ زہ ئے ورلہ ورکرم . خوک دے چہ زما نہ بخنه وغواری چہ زہ ورتہ بخنه وکرم، دا سلسله د صبا راختو پورے جاری وي . اللہ پاک حکیم ذات دے، په احکامو د شریعت او په تقدیر کنبی د اللہ پاک لوئی حکمتونه بنکاره کبیری، اللہ پاک هیڅخ مخلوق عبث ندے پیدا کرے او نه ئے یو شریعت د شریعتمونو نه نازل کړیدے مګر هغې کنبی به د انسانانو مصلحت او فائدے وي، او یا پکنبی د فساد د ختمول وي. هغه ذات بیا بیا توبه قبلونکے، عفوه کونکے او بخنه کونکے دے، د خپلو بندکانو توبه قبلوی، توبه ويستونکو، بخنه غوبستونکو او انا بت کونکو ته اللہ پاک ټول لوئی او واره گناهونه معاف کوي . هغه قدردان ذات دے، لږ عمل قبلوی، او په هغې ډیر اجر ورکوی، او د خپل فضل نه شکر گزارو ته ډیر خه ورکوی . رشتینی مؤمن اللہ پاک په هغه صفتونو سره

يادوي چه کوم صفتونه اللہ پاک د خپل خان دپاره ذکر کړے دے، او يا رسول اللہ ﷺ د اللہ پاک دپاره ذکر کړي وي، که هغه صفات ذاتي وي او که صفات فعلی وي، لکه کامل ژوند، کامل اوریدل او لیدل، کامل قدرت او عظمت، لوئی، جلال، جمال، او کمال او کامل حمد او ثناء۔ قرآن کریم او صحیح احادیثو کښې چه خه راغلی وي په هغې به مؤمن عقیده ساتی لکه ایمان والا به په جنت کښې اللہ پاک لره په سترګو باندے وي، د اللہ پاک دیدار او د هغه رضا باندے کامیابیدل د جنت عظیم ترین نعمتوونه او خوندونه دی۔ او دا عقیده به هم لرى چه خوک د ایمان او د توحید نه بغیر وفات شي، هغه به جہنم کښې همیشه دپاره وي، مؤمنان چه کبائرو (لویو گناهونو) لره کونکي وي، بے د توبے نه وفات شي اگر که جہنم ته داخل شي بیا به هم همیشه پکښې نه وي، بلکه د چا په زړه کښې چه د اُوري (رأي) د دانے په اندازه ایمان وي په جہنم کښې به همیشه دپاره نه پاتے کیږي (د سزا پوره کیدو نه پس) به د جہنم نه

راوچی. ایمان د زړه عقائدو، اقوالو او اعمالو ته شامل دے، او د اندامونو اعمال د ژبے اقوالو ته هم شامل دی، چا چه دا ذمه واریانے پوره طریقے سره ادا کړے هغه رشتینی مؤمن دے، او حقدار د اجر او ثواب دے، د عذاب نه به محفوظ وي، او چا چه کوتاهی وکړه ددے په اندازه به د هغه ایمان کمزورې وي. ددے وجه نه دا قاعده ده چه په طاعت او د خیر په کارونو سره ایمان زیاتیری، او په فساد او گناهونو سره ایمان کمیری. مؤمن بندہ ددے ګواهی ورکوی چه محمد ﷺ دالله پاک بندہ او رسول دے . اللہ رالیبرلے دے په هدایت او حق دین باندے، ددے دپاره چه اسلام په تولو دینونو باندے غالب کړی، او په ایمان والو باندے د هغوي د ځانونو نه هم ډير مهربانه دے، د انبیاء کرامو علیهم السلام سلسلے لره ختمونکے دے، انساناًو او پیریانو ته زیرے او یره ورکونکے رالیبرلے شویدے، د اللہ په حکم باندے د دین داعی دے، د بلے ډیوے پشان روښانه دے، د دنیا او د دین د اصلاح دپاره اللہ رالیبرلے دے

چه خلق د یو اللہ (چہ شریک ورسرو نشته دے) عبادت وکری، او د اللہ پاک بندگی ته خپل خان د اللہ په رزق باندے مضبوط کری۔ او مؤمن پدے خبره هم پوهیبری چہ زمونږ نبی کریم ﷺ د تول مخلوق نه دیر علم والا دے، د تولونه دیر رشتیقی دے او د تولونه دیر خیرخواه دے، او دیر واضحه بیان والا دے، د مؤمن په زړه کښې د خپل نبی کریم ﷺ دپاره تعظیم او محبت وي، او د خپل نبی کریم ﷺ محبت د تولے دنیا په محبتونو باندے مخکښې وي، په اصولو او فروعو کښې د خپل نبی کریم ﷺ پسے روان وي، د خپل نبی کریم ﷺ وینا او عمل د هر چا په وینا او عمل باندے مخکښې کوي. او دا عقیده ساتی چه اللہ پاک په خپل حبیب کښې تول فضائل، خصوصیتونه او کمالات راجمع کرے دے چه بل چا کی ئے ندی پیداکری ددے وجے نه هغه د مرتبے او مقام په لحاظ سره د تول مخلوق نه اوچت دے، او لوی جاه او جلال والا دے، په هر صفت کښې کامل دے، هیڅ خیر نشته مګر خپل امت ته ئے بنو dalle دے، او هیڅ شر

نشته مگر خپل امت ئے د هغے نه ویرولے دے مؤمن
 بندہ د اللہ د طرفنه په هر نازل شوی کتاب او په هر
 رالیبرلے شوی رسول باندے ایمان لری، کہ د هغوی د
 نومونو علم ورتہ وی او کہ نه، د رسولانو په مینع
 کببی فرق نکوی په ایمان کببی چہ د هغوی دعوت
 یو وو، صرف د اللہ پاک چہ شریک ورسہ نشته د
 هغہ بندگی ته رابلل کول. مؤمن بندہ په تقدير باندے
 پورہ ایمان لری، او پدے خبرہ هم پوهیبری چہ اللہ
 پاک د خپل بندہ په هر عمل خبر دے، د هغہ قلم
 لیکلی دی، د اللہ پاک مشیت او ارادہ پکببی جاری
 شویده، د اللہ پاک د حکمت عین مطابق دی، اللہ
 پاک خپل بندہ له قدرت او ارادہ ورکریده، خپل اختیار
 باندے خبرے کوی، خپل اختیار باندے هر کار
 کوی، اللہ پاک نه دی مجبورہ کری، بلکہ اللہ تعالیٰ
 خود مختارہ پیدا کریدی. خاصکر ایمان والو ته اللہ
 پاک د خپل عدل او انصاف مطابق د ایمان محبت
 ورکریدے، او د مؤمنانو په زپونو کببی ئے ایمان دولی
 کریدے، او کفر، کناہ او نافرمانی ئے ورتہ بدہ

بنکاره کریده. د دین د بنیادی اصولونه دا هم ده، چه مؤمن سرے د اللہ پاک دپاره خیر خواه وي، او د هغه د کتاب، د هغه د رسول، د مؤمنانو د امامانو (علماء او امیرانو)، او د عامو مؤمنانو دپاره خیرخواهی او همدردی کوي. د نیکو اعمالو حکم او د بدو اعمالو نه منع به کوي، خومره چه شریعت ئے تقاضا کوي. د خپل مور او پلار خدمت به کوي، د خپلو خپلوانو سره به بنې تعلق ساتي، او د گاوندیانو حقوقه به ادا کوي، د عامو مخلوقاتو سره به احسان کوي، خائسته او عمدہ اخلاقو ته به خلق را بیل، او د بدو او ناکاره اخلاقونه به خلق منع کوي. مؤمن به ددے خبرے عقیده ساتي چه د تولونه کامل ایمان د هغه چا وي د چا چه خومره اعمال نیک وي او اخلاق ئے مزیدار وي، د تولو خلقونه زیات رشتیني وي، هرے نیکئ او د خیر او فضیلت کارتہ زیات مخکنپی کیری او د هرے بد عملی نه زیات روپاندے کیری. مؤمن پدے خبره بنې پوهیبری چه د اللہ په لار کنپی جهاد به تر قیامت پورے جاري وي، او جهاد د اُوچت کوب

(اُوبن په شا اوچتے حصے) پشان مرتبه لري، په اسلام کبني جهاد که په علم وي او که په دليل وي، اوکه په اسلحه سره وي، په هر مسلمان باندے فرض دے، د خپل استطاعت (وس) مطابق به د خپل دين نه دفاع کوي، د جهاد امير که نيك وي او که گنهگار وي چه شرطونه د امارت پکبني موجود وي د هغه په ملګرتيا کبني به جهاد کيدلے شي. د اسلام په بنیادي اصولو کبني دا هم داخل دي چه د مسلماناں د اتفاق او اتحاد دپاره پوره کوشش وکړے شي، د دوي د زړونو د جوړښ دپاره په خلوص باندے کوششونه وکړے شي . د مسلماناں خپل مینځ کبني د ډله بازئ دبمنې او د نفرت نه پرهيز وکړے شي، او د دے مقاصدو د حاصلولو دپاره دے هر قسمه وسیله استعمال کړے شي، او دغه رنګه د الله پاک مخلوق ته دے هيچ قسم تکلیف ورنکړے شي، نه د هغوي په مال کبني، نه د هغوي په ژوند کبني، نه د هغوي په عزت کبني بلکه په تولو حقوقو کبني ورسه خير خواهي وکړے شي، د کافر او مسلمان

دوارو سره دے د عدل او انصاف معامله وکرے
 شی. د هر مسلمان دا ایمان دے چه په تو لو امتو نو
 کبینی د محمد ﷺ امت افضل او غورہ دے، او بیا
 دوی کبینی صحابہ کرام رضی اللہ عنہم غورہ دی،
 خاصکر عشرہ مبشرہ (ھغہ لس صحابہ کرام چہ د
 جنت زیرے ورتہ په دنیا کبینی په یو مجلس کبینی
 ورکرے شوے وو) او بیا ھغہ صحابہ کرام چہ بدر ته
 حاضر شوی وو، بیا بیعت رضوان والا (یعنی صلح
 حدبیبیه ته حاضر شوی خلق) او د مهاجرینو او
 انصارو صحابہ کرامو رضوان اللہ علیہم اجمعین نه
 مخکبینی اسلام را ورونکی. مؤمنان د تو لو صحابہ
 کرامو سره خالص د اللہ پاک دپارہ محبت کوی، د
 هفوی خائستہ صفات بیانوی، او هفوی طرفتہ
 منسوب شوی غلطو خبرو نه چپ پاتے کیبری. او د
 اللہ پاک د رضا په خاطر د تو لو علماء او د عدل او
 انصاف کونکو حکمرانانو او د هر ھغہ چا چہ په
 دین کی ئے اوجتے مرتبے وي، او په مسلمانانو باندے
 ئے قسم اقسام احسانات وي، د دین خدمت ئے کرے

وی، او یا د عامو مسلمانانو خدمت ئے کری وی
 ددے ټولو احترام ساتی . او د اللہ پاک نه دعاء کوی
 چه دا ټول مسلمانان اللہ پاک په دین کبني د شک نه
 وساتی او په عقیده کبني ئے د شرک نه اوساتی، او اللہ
 پاک مسلمانان خپل مینځ کبني د ډله بازئ نه اوساتی،
 او په ایمان کبني ئے د منافقت نه اوساتی، او د هر
 قسم غلطواخلاقونه ډئے اللہ پاک محفوظ اوساتی او
 تر مرگه پورے ډئے دوی اللہ پاک د خپل نبی کریم
 ﷺ په دین مضبوط پاتے کری . دا یو خو خبرے وے
 چه حق پرسته ډله پدے ایمان راوی او نور خلقوته
 ددے دعوت کوی .

وبالله تعالى التوفيق

د طهارت مسائل

پاکوالے او پلیتی

نجاست (پلیتی، گندگی) : هر هغه خیز ته وائی چه د هغے نه خان بچ ساتل او چه په کوم خائی ولگی دهغے وینخل په مسلمان لازم وي، که کپرے او بدن ته پلیتی، ورسیری د هغے وینخل واجب دي، ترخو پورے چه ظاهري اثرئي ختم شوئے نوي، او په نظر نه رائھي . کچرتہ په زائله کيدلو کښې مشقت وي لکه د حیض وینه نو که د وینخلونه پس ئے هم اثر باق وي خه حرج پکښې نشته. که پلیتی ظاهراً په نظر نه رائھي بیا یو خل وینخلی شي هم کاف کېږي.

کچرتہ زمکه گنده شي د هغے پاکوالے په او بواړولو سره، او یا او چیدلو سره رائھي، پدے شرط چه گندگی مائع (بهیدونکي) شکل کښې وي، (لکه بول) او که جنه (وجود) لري نو بیا د هغے زائله کول لازمي دي. پاکوالی حاصلولو او گندگی لرے کولو دپاره او به استعمالیېږي، او به که د باران وي او که د دریاب

وغیره وي ددے مقصد دپاره استعمالیبری، او هنگه اوبه هم استعمالول جائز دی چه پاک خیز ورسه گه شی خو چه اوبه په خپل شکل باقی وي کچرتہ د پاک خیز د گهون سره د او بوا خپل شکل باقی پاتے نشی د هفے استعمال د پاکوالی دپاره جائز ندي. او که د او بوا سره گندہ خیز گه شی پداسو شان سره چه د او بوا خوند، رنگ او بوئی بدل کړی ددے استعمال د پاکوالی دپاره جائز ندے، او که خوند، رنگ او بوئی په خپل حال باقی وي، د هفے استعمال جائز دے، او دارنګه جوته اوبه هم استعمالولی شی، سیوا د سپی او د خنزیر د جوته نه څکه هنگه ناپاک (نجس) دی.

د گندگی قسمونه

- (ا) کندگی په یو خو قسمه ده: (ا) واره بول او لوئی بول.
- (ب) ودی: دا سپینے تینکے اوبه دی چه د واره بولو نه مخکنې یا روستو د انسان د عورت نه خارجېږي.
- (ج) منڈی : دا بهیدونکے سلیخناکے اوبه دی چه د خپلے بنځی سره د لوبو په وخت او یا د شهوت د

راپورته کیدو په وخت کښې د انسان دعورت نه خارجیری (د) منی : هغه ماده ده چه په شهوت سره د بدن نه په توپ و هللو سره خارجیری چه نجسه نده، البتہ که تازه وي وينخلل به شي، او که وچه وي نو گرول ئے مستحب دي.(ذ) هغه خاروی چه د هغوي غوبنه خورلے شي د هغوي متيازے او غوشيان نحس ندي په نسبت سره هغه خاروو ته چه د هغوي غوبنه نشي خورلے، د هغوي متيازے او غوشيان نحس دي، که بدن يا جامے سره ولکني ددے وينخلل او زائله کول ضروري دي . (و) وينه د حيض (ماهواري بيماري) وي او که د نفاس (د بچي د پيدائش نه پس وينه). او مذى چه په کپره ولکني د هغې دپاره د او بو چړ کاټ هم کاف دے .

د ګندګي بعض حکمونه :

(۱) کله چه انسان سره خه ولکني او پدے نه پوهيرې چه دا پاک دي او که پليت د هغې په باره کښې تپوس

کول لازم ندی، او نه ورباندے وینخل شته دے چکه
چہ اصل په اشیاو کبni پاکوالے دے.

(۱) کله چہ انسان د مونع نه فارغ شي او خپل بدن يا
کپرو باندے خه گندگی ووینی چہ مخکنپی ورتہ علم
نه وو او يا علم ورتہ وو لیکن هیر شوی وو ترے نو
غوره قول دا دے چہ مونع ئے صحیح دے.

(۲) د یو انسان بدن يا کپره کبni چہ د گندگی خائی
ورک شي نو هغه باندے لتهول لازم دی، او کوم خائی
باندے ئے چہ غالب گمان وی هغه خای به وینخی
چکه چہ گندگی معلومه جثه لري، د هغے دپاره
رنگ، خوند او بوئی وی، او کله چہ د انسان غالب
گمان په یو خائی هم راشی نوتولے کپرے به وینخی.

د قضاء حاجت آداب :

(۱) بیت الخلاء ته د ورتللو په وخت کبni گسہ خپه
مخکنپی کول او دا دعاء وئیل سنت دی : (بسم الله،
اللّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْجُبُثِ وَالْخَبَاثِ) شروع کوم

په نوم د الله، اے الله! پناھی غواړم په تا باندے د نارینه او زنانه شیطانانونه، او د راوتلو په وخت کښې به بنئ خپه مخکښې کړي او دا دعاء به وائی (غُفرانک) بخنه غواړم ستانه .

(۱) د خان سره به هغه خیز بیت الخلاء ته نه داخلوی چه د الله ذکر پکښې لیکلے شوئے وي مګر که د ضائع کيدلو یا د ورک کيدو یره وي د عذر د وجه نه. بیا جائز ده

(۲) د قضائے حاجت په وخت کښې قبلے ته مخ کول او یا شاء کول په صحراء کښې جائز ندي په آبادی کښې صرف شاگرڅول جائز دي .

(۳) د تولو خلقونه عورت پټول واجب دي، پدے کښې سستی نه ده پکار. د نارینه عورت د نامه نه تر پندو پورے دے او د زنانه ټول بدن عورت دے .

(۴) د ورو بولو او یا د غتمو بولو نه ځان ساتل ضروري دی چه بدن او کپرے ته ونه رسیږي.

(۶) د قضائے حاجت نه پس خپل خان په او بیو یا کاغذ یا کانپرو وغیره باندے پاکول لازم دی چه د گندگئ خه اثر باقی پاتے نشی، او په چپ لاس باندے صفائی کول پکار دی۔

اودس

بغیر د اودس او پاکوالی نه مونع نه قبلیبری . د ابو هریرہ رضی اللہ عنہ نه روایت دے چه رسول اللہ ﷺ فرمائیلی دی : (لَا يَقْبِلُ اللَّهُ صَلَوةً أَحَدِكُمْ إِذَا أَخْدَثَ حَتَّى يَتَوَضَّأً) . متفق عليه. ترجمہ: اللہ پاک مونع نه قبلوی د یو تن ستاسو کله چہ بے اودسہ شی تردے پورے چہ اودس وکری. اودس کولو کبني د اندا منونو د ترتیب او پرله پسے والی خیال ساتل ضروری دی. د اودس دیر زیات فضائل دی، باید چہ یو مسلمان د هغے نه خبر وی. لکھ په حدیث د عثمان رضی اللہ عنہ کبني راغلی : قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : «مَنْ تَوَضَّأَ فَأَخْسَنَ الْوُضُوءَ حَرَجَتْ حَطَابَيَاهُ مِنْ جَسَدِهِ حَتَّى تَخْرُجَ مِنْ تَحْتِ أَظْفَارِهِ» رواه مسلم : ۴۵ . ترجمہ: رسول اللہ صلی اللہ

علیه وسلم فرمائی : چا چه اودس وکرو خائسته اودس، نو دده د بدن نه گناهونه معاف شي ترده پورے چه د نوکانو د لاندے گناهونه هم معاف شي) او دارنگه د عثمان رضي الله عنه نه دا هم روایت دے : قال رسول الله ﷺ : «مَنْ أَمَّ الْوُضُوءَ كَمَا أَمْرَأَ اللَّهُ تَعَالَى فَالصَّلَوَاتُ الْمَكْحُوبَاتُ كَفَّارَاتٌ لِمَا بَيْنَهُنَّ» رواه مسلم . (چا چه د الله تعالى د حکم مطابق پوره اودس وکرو نو فرض مونځونه د دوي ترمينځ کړے شوي گناهونه ختموي).

داوداشه طریقه

(۱) په زره کښې به د اودس نیت کوي بغیر د تلفظ نه څکه چه نیت د زره قصد او اراده ته وائي بيا به بسم الله ووائي . (۲) بيا به لاسونه تر مړوندونو پورے درے کرته ووینځي . (۳) بيا به خوله کښې درے کرته او به واچوي، او حرکت به ورکړي او پوزه کښې به درے کرته او به واچوي، او پوزه به سونږ کړي . (۴) بيا به لاسونه درے کرته ووینځي د ګوتودسرتونونه تر

خنکلو پورے، اول بنے لاس او بیا کس لاس (۶) بیا به د تول سر مسح وکړی، پدے شان چه په ملدو لاسونو سره به د اول دتندی د ویختونه شروع کړی د آخر د سر پورے، او بیا به لاس راوایپس کړی هغه خائی ته د کوم خائی نه ئې چه شروع کړے ده (۷) بیا به یو څل د غورونو مسح وکړی پدے شان چه په مسوواکیء ګوته به د غور دننه حصه او په کته ګوته به د غور بھرنې حصه مسح کړی (۸) بیا به خپے درې کرته ووینځی، د ګوتو د سرونونه تر پې کوپورے، اول بنې خپه او بیا کسه خپه (۹) او بیا به دا دعاء ووائي: أَشْهَدُ أَنَّ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ.

ترجمه: زه ګواهی کوم چه نشته حقدار د بندګی سیوا د یو الله نه او ګواهی کوم چه محمد ﷺ الله تعالی بندہ او رسول دے. عن عمر بن الخطاب رضی الله عنه قال قال رسول الله ﷺ : «مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ يَتَوَضَّأُ فَيُبَلِّغُ - أَوْ فَيُسَبِّغُ - الْوُضُوءَ ثُمَّ يَقُولُ أَشْهَدُ أَنَّ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ إِلَّا فُتَحْتَ لَهُ أَبْوَابُ الْجَنَّةِ التَّمَانَيَةِ يَدْخُلُ مِنْ أَيِّهَا شَاءَ» رواه مسلم ۲۳۴ . ترجمه: عمر خوی

د خطاب رضی اللہ عنہ فرمائی : چہ رسول اللہ ﷺ فرمائیلی دی: «نشته یو تن چہ پورہ اودس وکپری او بیا دا ووائی : زه گواہی کوم چہ نشته دے حقدار د بندگی سیوا د یو اللہ نہ او محمد صلی اللہ علیہ وسلم د اللہ بنده اور رسول دے مکر د هغہ دپارہ د جنت اته وارہ دروازے پرانستلے کیری، وردالخل دے شی په کومہ دروازہ ئے چہ خوبنہ شی .

موزو باندے مسح

دا د اسلام آسانتیا او داللہ تعالیٰ د مهربانی حصہ ده چہ په موزو باندے مسح کول ئے جائز کپری دی، او عملًا د نبی کریم ﷺ نہ ثابتہ ده. د عمرو بن أمیة رضی اللہ عنہ نہ روایت دے، هغہ فرمائی : «رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَسْخُّ عَلَى عِمَامَتِهِ وَخُفْفَيْهِ»، رواہ البخاری : ۴۰۵. ترجمہ: ما ولیدلو نبی کریم ﷺ چہ په پتکی او موزو باندے ئے مسح کوله. بل روایت کبني مغيرة بن شعبه رضی اللہ عنہ فرمائی : «قَالَ يَبْنَاهَا أَنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ذَاتَ لَيْلَةٍ إِذْ نَزَّلَ فَقَضَى حَاجَتَهُ ثُمَّ جَاءَ فَصَبَّبَتْ عَلَيْهِ مِنْ إِدَاؤَهِ كَانَتْ مَعِي

فَتَوَضَّأَ وَمَسَحَ عَلَى حُقْيَةٍ ، (متفق عليه). ترجمہ: یو شپه زه د رسول الله ﷺ سره ووم چه هغه کوز شو نو قضائے حاجت ئے وکړو بیا راغې نو زما سره یو لوښې وو هغې کښې اوبه وے، ما هغه ته اوبه واچولے نو د هغې نه ئے او دس وکړو، او په موزو باندے ئے مسح وکړه . موزو باندے د مسح دباره خه شرطونه دی :*داودس په حالت کښې به موزے اچولے شوی وي * د مسح طریقه داده چه لوند لاس به د خپو دپاسه رابنکلے شی د ګوتو سرونو نه به ئے بره پوندئ ته راکاپې، د خپو لاندے حصه به نه مسح کوي .* په حالت د اقامت کښې د مسح موده یوه ورخ او یوه شپه ده . او د مسافر دپاره د مسح موده درے ورخے او درے شپے ده . چه د مسح موده ختم شی نو مسحه هم ختمه شی. دغه رنګه د موزو په ويستلو سره هم مسح ختمه شی. او د غسل د واجب کيدو سره هم مسح باطله شی څکه چه دغسل دپاره موزے ويستل لازم دی .

اودس ماتونکی خیزونه :

(۱) د انسان د مخکنbi او روستو دواړو لارونه چه خه
خارج شي، مثلاً هواء، لوئي يا واره بول، نطفه، مذى،
ودى او وينه وغیره.

(۲) خوب

(۳) د اوین د غوبنے په خوراک سره. لکه چه په
صحیح حدیث کښې راغلی دی.

(۴) بے هوشی راشي، يا عقل زائله شي .

غسل :

په خپل تول بدن باندے د طهارت په نیت اوږو اچولو
ته غسل وائي. په غسل کښې تول بدن وینڅل او خوله
او پوزه کښې او به اچول ضروری دی. (د غسل طریقه
: اول به خپله شرمگاه وینځی او د بدن په کومه
حصه چه ګندګي لکیدلی وي هغه به وینځی بیا به
دواړه لاسونه په زمکه يا بل شي باندے راخکارې، بیا
به اودس وکړي پشان د اودس د مانځه البته خپه که

اوں وینځی او که روستو دواره صحیح دي. بیا به درے لپے په خپل سر واچوی، او گوتے به په وینځتو کښې ورداخلي کړي چه تول سر پوره طریقے سره لوند شی بیا به د بدن په بشی او کس طرف باندے اوبه واچوی او تول بدن به ووینځی او آخر کښې د خپل خائې نه یو طرفته شی او خپے دے ووینځی. (صحیح بخاری (۲۶، ۳۶))

د پنځو خیزونو د وجه نه غسل واجبیری :

اول : نارینه وي او که زنانه، په وینځه وي او که په حالت د خوب کښې چه د بدن نه نطفه په خوند او توپ و هللو سره خارج شی، په داسے حالت کښې غسل واجب شی. البتہ که نطفه بغیر د شهوت نه خارج شی لکه د بیماری د وجے نه یا د سختیه یخنې د وجے نه نو غسل نه واجبیری . دغه رنګه که خوب کښې د بندہ احتلام وشی، خوب ورته یاد وي لیکن د نطفې خه اثر نه وي بیا هم غسل واجب ندے، او که کپرو باندے د نطفې اثرات وي نو که خوب ورته

ياد هم نوي بيا هم غسل واجب دئے دويم: د نارينه او زنانه شرمنگاه د يوبيل سره يو خائي شى يعنى د نارينه د شرمنگاه اوله حصه د زنانه په شرمنگاه كىنبي پناه شى كه نطفه خارجه هم نشي نو هم غسل واجب شو

دریم : د حیض یا د نفاس موده چه ختمه شى غسل واجب دئے .

خلورم: مرگ، خکه چه مرپی لره غسل و رکول واجب دی پنجم: کله چه کافر مسلمان شى نو غسل ورباندے واجب وي.

حالت د جنابت (غتے نا پاكئ) كىنبي کوم کارونه
کول حرام دی

(۱) مونع کول

(۲) طواف کول

(۳) قرآن کریم مسح کول بغیر د پردے نه، دارنگه د قرآن کریم لوستل که په اُوچت آواز باندے وي او که په بشكته آواز باندے، د مصحف نه وي او که د حفظ

نه، د جنب انسان دپاره جائز ندي. مسجد کبني د دير وخت دپاره پاتے کيدل جائز ندي مگر صرف په مسجد ورتيريدل جائز دي، او خامخا پکبني که پاتے کيږي، نو اودس ډئے وکړي پدئے سره به دغه ناپاکئ کبني خه کمې راشي.

تیمم :

تیمم په حالت د سفر او حالت د اقامت دوارو کبني جائز دئے. دا د اودس او غسل بدل دئے، خو پدئے شرط چه د لاندینو اسیابو نه یو سبب موجود شي:

(۱) کله چه اوبيه بالکل نوي يا وي خود ضرورت نه کمې وي ليکن اول به د اوبيو تلاش کوي د خپل وس مناسب، د نشتوالى په صورت کبني به تیمم وهى، او کچرته اوبيه نزدے وي لکن د هغې په طلب کي يا د هغې په استعمال کي د خپل مال يا جان د ضائع کيدو خطره وي بيا هم تیمم وهلے شي.

(۲) کله چه د اودس په بعضو اندامونو کبني زخم وي هغه به اوبيو باندے وينڅلے شي. کچرته وينڅلوا

کبni تکلیف وی بیا به لاس لوند کری، او مسحه به پرے وکری، او کچرتہ مسحه کبni هم ضرروی، بیا به نور اندامونه ووینخی، او ددغه زخمی اندام دپاره به تیم ووهی.

(۳) موسم یا اوبه دومره حده پورے یخے وی چه د اندامونو د شل (فالج) کیدو یا د بل خه ضرر خطره وی بیا هم تیم کول جائز دی.

(۴) کچرتہ او به موجودے وی لیکن صرف د خبیکلو دپاره کاف کیری بیا به هم تیم کولے شی.

د تیم طریقه :

زره کبni به نیت بغیر د تلفظ د ژیسے نه وکری، بیا به په دوارو لاسونو زمکے لره یو گوزار ورکری او په مخ به ئے یو څل رابنکاری او بیا به په ګس لاس د بنی لاس د مرondon ظاهر طرف مسحه کری او په بنی لاس به د ګس لاس د مرondon ظاهر طرف مسحه کری په کومو خیزونو چه او دس مانیبری په هغې تیم

هم ماتیری، او ددے نه علاوه کچرتہ اوبه د منع کولونه مخکنی پیدا شوے یاد اوبو په استعمال باندے قادر شو، که د منع په دوران کنی کنی هم داسے صورت جو پر شو بیا هم تیم مات شو، او کچرتہ د منع نه فارغ شوے وی او اوبه پیدا شوے بیا ورباندے اعادہ د منع نشته دے.

حیض او نفاس

حیض: دا هغه وینه ده چه د زنانه د رحم نه په حالت دروغوالی کنی خارجیری، نه د بچی د پیدا کیدو د وجے نه او نه د مرض د وجے نه په یو خو معلومو ورخو کنی چه تور رنگ او بد بوئی والا وی نفاس: دا هغه وینه ده چه د زنانه د رحم نه د بچی د پیدائش نه روستو خارجیری. حالت د حیض او نفاس کنی زنانه دپاره منع کول او روزہ نیول جائز نه دی. عائشه رضی الله عنها فرمائی : «قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : إِذَا أَقْبَلَتِ حَيْضَتُكِ فَدَعِي الصَّلَاةَ، وَإِذَا أَدْبَرَتِ فَأَغْسِلِي عَنِّكِ الدَّمَ ثُمَّ صَلِّ». متفق عليه ۳۳۱.۳۳۳ ترجمہ :

رسول اللہ ﷺ فرمائیلی دی : کله چه حیض راشی مونع مه کوه، او کله چه ختم شی نو وینه د خان نه ووینخه (غسل وکرہ) او مونع شروع کرہ د مونخونو قضا ورباندے نشته، او د فرضی روژے خومره چه په حالت د حیض یا نفاس کبپی خورلے وي هغی قضاء به پوره کوی، د حائضے زنانه دپاره د بیت اللہ طواف کول جائز ندی، او د خاوند دپاره د خپلے حائضے بنخے سره نزدیکت حرام دے، او د جماع نه غیر ترے هر قسمه فائدہ اغستلے شی لکھ خکلول وغیره، او د حائضے دپاره د قرآن کریم مسحه کول هم جائز ندی د حائضے زنانه وینه چه کله هم بندہ شی، غسل به کوی، غسل کول ورباندے واجب دی، او هغه کارونه چه مخکنپی ورلہ حرام وو نو د غسل نه پس ورلہ جائز شی د مونع وخت داخل شو او یوے زنانه مونع ندے ادا کرپی، او مرض ورباندے راغلے، د پاکوالی نه پس به ددغه مونع قضاء کوی، کچرتہ د مونع د وخت د ختمیدو نه مخکنپی زنانه پاکہ شو د دغه مونع ورباندے هم فرض دے، اگرکہ د یو رکعت

وخت ولے نوی میلاؤ شوے، او غوره داده چه کوم
مونخونه شرعاً جمع کول (جمع بین الصلاتین) جائز
وی، هغه دے ورسره هم وکری لکه د نمر ڈوب
کیدونه مخکنbi پاکه شوله، د مازیگر مونخ ورباندے
فرض دے، نو د ماسپخین مونخ قضاۓ دے ورسره هم
وکری. دویم مثال د نیمے شپے نه مخکنbi پاکه شی،
نو د ماسخوتن مونخ ورباندے فرض دے نو د مابنام
مونخ دے ورسره هم وکری، دا غوره عمل دی۔

د مانځه احکام

مونخ د اسلام د ارکانو نه دویم رکن دے، هر بالغ
عاقل مسلمان باندے فرض دے، د بلوغ اندازه یا
پنڅلس کاله عمر دے، یا د نامه نه لاندے ویخته
راختل دي، او یا په خوب کنbi احتلام کیدل یعنی د
نطفے وتل دي، او د زنانه دپاره د حیض راتلل دي،
پدے علامو کنbi چه یوه علامه موجوده شی، دغه
انسان بالغ حسابیری، او په احکامو باندے مکلف
(پابند) دے. د مونخ د فرضیت نه انکار کونکے په

اجماع دامت سره کافر دے، او د سستئ او ناراستئ د وجے نه مونئ پرینبندنکے یہ اجماع د صحابہ کرامو سره کافر دے، د قیامت په ورخ به د تولو نه اول حساب کتاب د مانحہ په بارہ کتبی کیری. اللہ پاک فرمائی: «إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَّوْقُوتًا» [النساء ۱۰۳] ترجمہ: یقیناً مؤمنانو باندے مونئ په مقرر وخت کتبی فرض شویدے. د عبد اللہ بن عمر رضی اللہ عنہ نہ روایت دے، یقیناً نبی کریم ﷺ فرمائیلی دی: «بُنِيَّةُ الْإِسْلَامِ عَلَى حَمْسٍ شَهَادَةٍ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ ، وَإِقَامُ الصَّلَاةِ ، وَإِيتَاءُ الزَّكَاةِ وَالْحُجَّةِ ، وَصَوْمُ رَمَضَانَ» متفق علیہ : ۸۱۶ . ترجمہ: د اسلام پنحہ بناء گانے دی : (۱) د لا اله الا الله کواہی کول. (۲) د مونئ پابندی کول (۳) زکوہ ورکول (۴) حج اداء کول (۵) د رمضان روزے نیول. جابر بن عبد اللہ رضی اللہ عنہ فرمائی : چہ ما د رسول اللہ ﷺ نہ اوریدی دی «يَقُولُ : إِنَّ بَيْنَ الرَّجُلِ وَبَيْنَ الشِّرْكِ وَالْكُفْرِ تَرْكُ الصَّلَاةِ» [رواہ مسلم: ۲۵۶] ترجمہ: بے شکه د بندہ او د شرک او کفر ترمینئ فرق د مانحہ پرینبود دی.

د مانځه پابندی او د هغې فضائل

ابو هریره رضی الله عنہ فرمائی : چه رسول الله ﷺ فرمائیلی دی : «مَنْ تَطَهَّرَ فِي بَيْتِهِ ثُمَّ مَشَى إِلَى بَيْتٍ مِّنْ بُيُوتِ اللَّهِ لِيُقْضِي فَرِيضَةً مِّنْ فَرَائِصِ اللَّهِ كَانَتْ حَطُوطَاهُ إِخْدَاهُمَا حَكْطَ طَيِّبَةً وَالْأُخْرَى تَرْفَعُ دَرَجَةً» رواه مسلم ۶۶۶. ترجمه: چه خپل کور کبني صحیح طریقے سره او دس وکړو، بیا یو کور د کورونو د الله تعالى ته روان شو، د یو فرض موئع د ادا کولو دپاره په یو قدم باندے به ئے کناه معاف کېږي، او په بل قدم باندے درجه اوچته کېږي. عن أبي هريرة أنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ «أَلَا أَذْلِكُمْ عَلَى مَا يَمْحُو اللَّهُ بِهِ الْخَطَايَا وَيَرْفَعُ بِهِ الدَّرَجَاتِ». قَالُوا بَلَى يَا رَسُولَ اللهِ. قَالَ «إِسْبَاغُ الْوُضُوءِ عَلَى الْمَكَارِهِ وَكَثْرَةُ الْخَطَا إِلَى الْمَسَاجِدِ وَإِنْتِظَارُ الصَّلَاةِ بَعْدَ الصَّلَاةِ فَذَلِكُمُ الرِّبَاطُ» مسلم ۵۱. ترجمه: د ابو هریره رضی الله عنہ نه نقل دی چه رسول الله ﷺ فرمائیلی دی : زه تاسو ته داسے کار او نه بنایم چه د هغې د وجے نه الله پاک ګناهونه ختموي، او درجات اوچتو؟ صحابه کرامو رضوان

الله علیهم اجمعین و فرمائیل: ضرور اے د اللہ رسوله! .
وے فرمایل: صحیح او دس کول سره د تکلیفونو نه،
او دیر قدمونه جوماتونو ته اغستل، او د یو مانځه نه
پس د بل مانځه پورے انتظار کول، دا مقام د (رباط)
د اللہ په لار کښې خوکیداری ده، (د جهاد د پاره هر
وخت په اسلامی سرحداتو باندے تیار وسیدلو ته
رباط وائی). د غه رنګه رسول الله ﷺ په بله موقع
فرمائیل دی : «مَنْ غَدَا إِلَى الْمَسْجِدِ وَرَاحَ أَعْدَّ اللَّهُ لَهُ نُزْلَةً
مِنَ الْجَنَّةِ كُلَّمَا غَدَا، أَوْ رَاحَ» متفق عليه. ترجمه: خوک چه
سهار وخت کښې یا د مابنام وخت کښې جومات ته
لار شی، اللہ پاک د هغه د پاره په جنت کښې
میلمستوب تیاروی کله چه هم سهار او مابنام خی .

د مانځه په باره کښې بعض ضروری خبرے
سره باندے په جومات کښې د جمیع سره منع کول
واجب دی. رسول الله ﷺ فرمائیل دی : «لَقَدْ هَمَّتُ أَنْ
آمُرَ بِالصَّلَاةِ فَتَقَامَ ثُمَّ أَخَالِفَ إِلَى مَنَازِلِ قَوْمٍ لَا يَشْهُدُونَ
الصَّلَاةَ فَأَحْرِقَ عَلَيْهِمْ» متفق عليه ۶۵۱-۶۴۰. ترجمه: یقیناً

ما دا کلکه اراده کړی و چه حکم وکرم په مانځه
باندے چه جماعت ودرېږي بیا زه لار شم د هغه چا
کورونو ته چه زمونږ سره موئع ته نه حاضرېږي نو د
هغوي کورونه وسیزم. د مسلمان دپاره پکار دی چه
په اطمینان او وقار سره وختي جومات ته راشی.
مسنون طريقه داده چه جومات ته د ورداخليدو په
وخت کښې اول بنسی خپه مخکښې کړي، او دا دعاء
ووائي: «اللَّهُمَّ افْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ» اے الله ! د رحمت
دروازے زما دپاره کولاوے کړه او بیا گسه خپه.
مسنون طريقه داده چه دوه رکعات په مسجد کښې
مخکښې د کيناستلونه وکړے شي. د ابو قتاده رضي
الله عنہ نه روایت دے چه رسول الله ﷺ فرمائیل دی
: «إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمُ الْمَسْجِدَ فَلْيَرْكعْ رَكْعَتَيْنِ قَبْلَ أَنْ يَجْلِسَ»
متفق عليه. ترجمه: کله چه یوتن په تاسو کښې جومات
ته ورنوځی د کيناستلونه مخکښې دې دوه رکعات
موئع وکړي. د خپل عورت پټول په مانځه کښې
واجب دي. د سړۍ عورت د نامه نه تر پندو پورے
دے او د زنانه ټول بدن عورت دے، صرف په مانځه

کبُنی بہ مخ نہ پتوی . قبلے ته مخ کول واجب دی، د مونئ د قبليدلو دپاره دا اهم شرط دے مگر کہ خه محبوری وی د مرض وغیره بیا عذر دے، او حالت د سفر کبُنی پہ سورلئ باندے کہ صرف نفلی مونئ کبُنی د قبلے نہ مخ واوری بیا هم مونئ صحیح دے . پہ خپل وخت باندے مونئ ادا کول پکار دی، د وخت نہ مخکبُنی مونئ نہ کیری، او د وخت نہ روستو کول ئے حرام دی . د مونئ دپاره وختی تلل، اول صاف کبُنی کیناستل، او د مونئ انتظارکول دے تولو کارونو کبُنی دیر لوئی ثواب دے . د ابو هریرہ رضی اللہ عنہ نہ روایت دے چہ رسول اللہ ﷺ فرمائیلی دی : «لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي النِّدَاءِ وَالصَّفَّ الْأَوَّلِ لَمْ يَجِدُوا إِلَّا أَنْ يَسْتَهِمُوا عَلَيْهِ لَا سَتَهِمُوا وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي التَّهْجِيرِ [أَيِ التَّبْكِيرَ] لَا سَتَبَقُوا إِلَيْهِ.....الحدیث) متفق عليه . ترجمہ: کچرتہ خلقو ته پته ولکی چہ اذان کولو کبُنی او اولنی صاف کبُنی خومره اجر او ثواب دے، نو یو بل سره بہ ئے پہ هفے باندے خسنپری اچولی وے، او کہ دوی ته پته لگیدلے وے چہ وختی جومات ته راتللو

کبپی خومره اجر دے، نو د یو بل نه به په منډه دے
ته مخکبپی راشی . بل څائی کبپی د نبی کریم ﷺ نه
نقل دی : «لَا يَزَالُ أَحَدُكُمْ فِي صَلَاةٍ مَا دَامَتِ الصَّلَاةُ
تَحْسِيْسُهُ.....الحدیث) متفق علیه. ترجمہ: یو تن ستاسو تر
هغه وخت پورے په مانځه کبپی حسابیږی ترڅو چه
مونځ تاسو ایسار کړئ وي .

د مانځه وختونه

د ماسپخین د مانځه وخت د نمر د زوال نه (یعنی کله
چه نمر د آسمان د مینځ نه مغرب طرفته مائله شي)
تردے چه د هر خیز سورے د هفے مثل ته
ورسيږي.* د مازیکر د مونځ وخت چه د هر خیز
سورے د هفے یو مثل ته ورسیږي نه شروع کېږي تر
د نمر پريوتو پورے . د مابسام د مانځه وخت د نمر د
پريوتو نه تر شفق پريوتو پورے وي . (شفق هغه
سرخي د آسمان ده چه په کنارو کبپی مغرب طرفته
خکاره کېږي)* د ماسخون د مانځه وخت د شفق د

پریوتو نه تر نیمے شپے پورے دے۔ د سهار د مانچه
وخت د صباد راختو نه تر نمر راختو پورے دے۔

هغه ځایونه چه مونع کول پکنې جائز ندی :

(۱) مقبره : د نبی کریم ﷺ ددے وینا د وجے نه چه :
«الْأَرْضُ كُلُّهَا مَسْجِدٌ إِلَّا الْحَمَامُ وَالْمَقْبِرَةُ». رواه الحمسة.
ترجمه: په ټوله زمکه باندے مونع کول جائز دی مگر
حمام (غسل خانه) او مقبره کښې جائز ندے. البتہ د
جنازه مونع په مقبره کښې جائز دے۔

(۲) قبر ته مخامنخ مونع کول جائز ندی . د ابو مرثد
غنوی رضی الله عنہ نه روایت دے، هغه وائی چه ما د
رسول الله ﷺ نه اوریدلی دی: «لَا تُصَلُّو إِلَى الْقُبُورِ وَلَا
تَجْلِسُو عَلَيْهَا». رواه مسلم: ۲۹۵. ترجمه: دقبرونو طرفته
مونع مه کوئ او مه دقبرونو باندے د پاسه کینیع . د
اویسانو په غورل کښې د مانچه نه منع راغلے ده لکه
خرنګه چه په ګنډه ځایونو کښې مونع کول جائز
ندی .

د مانځه طریقہ

د مونځ شروع کولو په وخت کښې به نیت وکړي،
نیت په هر عبادت کښې لازمي حصه ده، نیت د زړه
عمل دئے، په ژبه باندے ووئيلو ته حاجت نشته،

د مانځه طریقہ په لاندے ډول ده :

(۱) مونځ کونکے به خپل ټول بدن قبلے ته مخامنځ
کړي، نه به دقبلے نه بدن اړوی او نه به خت اړوی.

(۲) د تکبیر تحریمے دپاره به اللہ اکبر ووائی، ددے
سره به خپل دواړه لاسونه تر غورونو یا تر اوګو پورے
اوچت کړي.

(۳) بیا به د بنی لاس ورغوی د ګس لاس په شا
باندے کېږدی، او د سینے دپاسه به ٿئے کېږدی.

(۴) بیا به دا دعا ووائی : «الْحَمْدُ لِلَّهِ كَثِيرٌ طَيْباً مُبَارِكًا فِيهِ»
(مسلم) ترجمه: ټول صفتونه د اللہ دپاره دی ډير زيات
پاکیزه او مبارک صفتونه . او یا دے دا دعاء ووائی
«سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ تَبَارَكَ اسْمُكَ وَتَعَالَى جَدُّكَ وَلَا إِلَهَ إِلَّا

غیرُكَ». رواه ابو داود والترمذى : ٩٤٦، ٧٧٥. ترجمہ: اے اللہ! پاکی ده تالرہ سره د حمد ستانه او برکتونو والا دے نوم ستاء، او اوجت دے مقام ستاء، او ستانہ علاوه حقدار د بندگئ نشته دے. ددے نہ علاوه چه د استفتاح دپاره کومے نورے دعاکانے نقل دی هغہ هم وئیلے شی، غورہ داده چه یوہ دعاء باندے همیشوالي ونکرے شی، خکھ د مختلفو دعاکانو سره د زړه خشوع پیدا کيري.

(۵) بیا به تعوذ وغواری يعني أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ.
(پناہی غواړم په اللہ سره د شیطان رتلے شوی نه)

(۶) بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ.(شروع کوم په مدد دنوم د اللہ چه بی حده مروبان او همیشه رحم کونکی دی)

بیا به سورہ فاتحہ شروع کری : (۱) الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ
الْعَالَمِينَ (۲) الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ (۳) مَلِكِ يَوْمِ الدِّينِ (۴)
إِلَيْكَ نَعْبُدُ وَإِلَيْكَ نَسْتَعِينُ (۵) اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ
(۶) صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا
الضَّالِّينَ (۷) آمين . (۱) تول صفتونه د اولو هيئت خاص

الله لره دی چه پالونکی د مخلوقاتو دی (۱) بی حده مهروبان او همیشه رحم کونکی دی (۲) اختیار مند، واکدار، دورخی د جزاء دی (۳) خاص ته لره بندگی کوو اے الله او خاص ستانه مدد غواپو (۴) کلک کری مونبر په لاره نیغه، سیده، باندے (۵) لار دھغہ کسانو چه نعمت کریدے تاپه هفوی باندے نه دی هغه کسان چه غصب کریے شوئے دے په هفوی باندی او نه دی بے لارے (۶) ایے الله زما دعاۓ قبولہ کری (۷) ددے نه پس به د قرآن کریم خه حصہ تلاوت کری کومہ چه ورتہ آسانہ وی . (۸) بیا به دوارہ لاسونه تر او کو پورے اُوچت کری، الله اکبر به ووائی، رکوع ته به بنکته شی، په رکوع کبني به خپل دوارہ لاسونو باندے پنڈی مضبوطے ونیسی، او دا ذکر به ووائی : (سُبْحَانَ رَبِّ الْعَظِيمِ) (پاکی ده رب زما لره چه چیر لوئی دی) سنت طریقه خودا ده چه درے کرتہ ووئیلے شی لیکن زیات وئیل هم جائز دی، او یو کرت هم جائز دی .

(۹) بیا به سر اُوچت کری، او دا دعاء به ووائی (سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمَدَهُ). (قبلوی اللہ خوک چہ دھغہ حمد و کری) که امام وی او که منفرد وی، او لاسونه به تر اُبرو پورے اُوچت کری کله چہ درکوع نه پورته کیری۔ دا دعاء به ووائی : (رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ). (اے زمونبہ ربہ خاص ستا دپارہ توں حمد و نہ دی)

(۱۰) او یا دی دعاء په ولاړه ووائی: (ربنا ولک الحمد حمدا کثیرا طیبا مبارکا فيه) اے زمونبہ ربہ، ستا دپارہ توں صفتونه دی بے شمارہ پاک صفتونه چه برکت په اچولے شوئے وئے

(۱۱) او یا دی دعاء په ولاړه ووائی : (اللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ مِلْءَ السَّمَاوَاتِ وَمِلْءَ الْأَرْضِ وَمِلْءَ مَا بَيْنَهُمَا وَمِلْءَ مَا شِئْتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدُ). رواه مسلم: ۱۷۷۱ میں اللہ، زمونبہ ربہ، ستا دپارہ هر قسمہ صفتونه دی۔ دومره چه آسمان تری ڈک شی۔ او زمکھ تری ڈکه شی او هغه چه ددی دوارو مینیخ کبنسی دی او ددی نه پس هر هغه خه ڈک شی چه ته ئے وغواری

(۱۱) بیا به اوله سجده و کری، اللہ اکبر بہ ووائی پہ اُو و اندامونو بہ سجده کوی، تنڈے او پوزہ، دوہ ورغوی، یعنی د لاسونو تلی، دوہ زنگنو نہ او د قدمونو سرونہ۔ او پہ سجده کبی بہ خنکلے د اپخونو نہ لری ساتی، او د بنپو گوتے بہ قبلے طرفتہ متوجہ کوی، او دا بہ ووائی (سُبْحَانَ رَبِّ الْأَعْلَمِ) پاکی دھ خما رب لره چہ دیر اوچت دی، سنت دادی چہ درے خل ئے ووائی مکرا کثر ہم جائز دی، او یو خل وئیل ہم جائز دی، لیکن مستحب دادہ چہ دیرے دعاگانے پکبندی وکپے شی خکھے چہ دا د دعاگانو د قبلیدو خائی دے۔

(۱۲) بیا بہ د سجدے نہ سر پورتہ کری، او اللہ اکبر بہ ووائی، او د دوو سجدو مینچ کبی بہ کینی پہ گسہ خپہ، او بنی خپہ بہ ودروی، او خپل بنے لاس بہ پہ بنی پتون او گس لاس پہ گس پتون باندے کیردی، او د ناستے حالت کبی بہ دا دعاء ووائی : (رَبِّ اغْفِرْ لِي، رَبِّ اغْفِرْ لِي) اے اللہ ماتھ بخنه وکری اے اللہ ماتھ بخنه وکری

(۱۳) بیا به دویمه سجده و کری د مخکنی پشان.

(۱۴) بیا به د سجدے نه پاسی، اللہ اکبر به ووائی، او برابر به و دریبری .دویم رکعت به د اول پشان ادا کری په قول او فعل دواپو کنی، مگر دعا د استفتح او تعوذ به نه وائی، او د دویم سجدے نه پس به کینی لکه خنگه چه د سجدو په مینع کنی کیناستلو. دنبے لاس گوتی به راغوندی کری او غتہ گوتہ او مینحنئ گوتہ به سره و تری، او د تشهد په گوتہ به اشاره کوی، د تشهد الفاظ دادی : (الْتَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيَّبَاتُ السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ السَّلَامُ عَلَيْنَا ، وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ أَشَهَدُ أَنَّ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ، وَأَشَهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ")، رواه البخاری : (تول عبادتونه د اللہ دپاره دی بدنه عبادتونه مالی عبادتونه اے نبی په تادی سلام او داللہ رحمت او برکت وی، او سلام دی وی په منبره او داللہ په نیکانو بندگان باندی، زه گواہی کوم چه داللہ نه سوابل د عبادت لائق نشته او گواہی کوم چه

محمد ﷺ د اللہ تعالیٰ بندہ او رسول دی). ددے نه علاوہ نور الفاظ د تشهد ہم نقل دی. ددے نه بعد کچرتہ درے رکعاتہ کوی لکھ د مابنام مونئ، یا خلور رکعاتہ کوی لکھ د ماسپخین او ما زیگر او ماسخوتن، نو اللہ اکبر بہ ووائی او لاسونہ بہ اُوچت کپری یعنی رفع الیدين بہ وکری، او د مخکنپی پشان بہ باقی مونئ پورہ کپری مکر صرف سورۃ الفاتحہ بہ لوی پہ ولارہ باندے، او پہ آخری رکعت کنبپی د دویسے سجدے نہ بعد بہ پہ تشهد باندے کینی، تشهد او درود ابراہیمی بہ ولوی : (اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ ، وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ ، وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ حَمِيدٌ اللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ ، وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ ، وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ حَمِيدٌ) اے اللہ رحمت نازل کپری پہ محمد ﷺ او پہ آل د محمد ﷺ باندی خرنکہ چہ تارحمت کپری دی پہ ابراہیم علیہ السلام او پہ آل د ابراہیم علیہ السلام باندی، یقینا تا ستائلی شوئے او لوئی شان والا اے اللہ برکت نازل کپری پہ محمد ﷺ باندی او پہ آل د محمد ﷺ باندی خرنکہ

چه تا برکت نازل کړی دی په ابراهیم علیه السلام او په آل د ابراهیم باندی، یقینا تا ستائی شوئے ئ او لوئی شان والا ئ. ددے نه بعد به دعاء وغواړی کومه ئ چه خوبنې شي، او مسنون دعاء دا ده : (اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَمِنْ عَذَابِ النَّارِ وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَّالِ). ترجمه : اے الله! زه پناهی غواړم په تا باندے د قبر د عذاب نه، او د عذاب د اور نه، او د ژوند د فتنے نه او د مرگ د فتنے نه او پناهی غواړم د فتنے د مسیح الدجال نه. او د اسے نورے دعا کانے۔ (۱۶) بیا به بنی طرفته سلام و ګرځی، السلام علیکم و رحمة الله و برکاته به ووائی، او بیا به کس طرفته دغه رنګه سلام و ګرځوی۔ (۱۷) مسنون طریقه په آخری تشهد د ماسپخین، ما زیگر، مابنام او ماسخوتن مونځ کښې دا د چه مونځ کونکے په تورک سره کیفی، یعنی نبے قدم و دروی او کس قدم د بنی پندې د لاندے راویاسی، او کس کوناتې به په زمکه ولکوی او لاسونه به د مخکښې پشان کېږدی.

د مانځه نه پس اذکار:

أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ، أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ، أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ، اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ
وَمِنْكَ السَّلَامُ تَبَارَكْتَ ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ۔ رواه مسلم :
(۵۹۱) ترجمه : بخنه غوارم د الله نه. بخنه غوارم د الله نه.
بخنه غوارم د الله نه. اے الله ! ستا ذات سلامتیا والا
دے، او سلامتیا ستا د طرفه ده، ته ډیر برکتونو والا
ئے اے ذو الجلال والاکرام ذاته (لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا
شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ اللَّهُمَّ
لَا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ ، وَلَا مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ ، وَلَا يَنْفَعُ ذَا
الْجَدْدِ مِنْكَ الْجَدْدُ) متفق عليه. ترجمه: نشهه حقدار د
بندگی سیوا د الله پاک نه ایکی یو دے، شریک
ورسره نشهه، هغه دپاره بادشاھی ده، او د هغه دپاره
تولے ستائینے دی، په هر خه قدرت لرونکی دی. اے
الله ! نشهه منع کونکے د هغه خه چه ته ئے ورکوئے،
او نشهه دے ورکونکے د هغه خه چه ته ئے منع
کوئے او فائدہ نشي ورکولے ستا په مقابله کښې
مالدار ته مالداري د هغه. (لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ

لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَلَا نَعْبُدُ إِلَّا إِيَّاهُ لَهُ التَّنْعِيمُ وَلَهُ الْفَضْلُ وَلَهُ الشَّنَاءُ الْخَسْنُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرِهُ الْكَافِرُونَ) رواه مسلم: ٥٩٤)

نشته حقدار د بندگئ سیوا د الله پاک نه ایکی یو دے، شریک ورسه نشته، هغه دپاره بادشاھی ده، او د هغه دپاره تو له ستائینے دی، په هر خه قدرت لرونکی دی، نشته د گناہ نه ارونکی او د نیکی توفیق ورکونکی مگر صرف یو الله دی، نشته حقدار د بندگئ سیوا د الله پاک نه، مومن بندگی نکوو مگر صرف د دغه الله، د هغه پاره نعمتونه او فضل دی او د هغه دپاره تو له خائسته ستائینے دی، نشته حقدار د بندگئ سیوا د الله پاک نه، مومنه هغه دپاره خپله بندگی خاص کونکی یو راگر که کافران نے بد گنری، ددے نه پس (سبحان الله) (۳۳) درے دیرش کرتہ (الحمد لله) (۳۳) درے دیرش (الله اکبر) (۳۳) درے دیرش کرتہ وائی، او د سلو (۱۰۰) پوره کولو دپاره به دا دعاء واوئی : (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ

الْحَمْدُ لِهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) روه مسلم : ۵۹۷. نشته
 حقدار د بندگئ سیوا د الله پاک نه ایکی یو دے،
 شریک ورسه نشته، هغه دپاره بادشاھی ده، او د هغه
 دپاره تویے ستائینے دی، په هر خه قدرت لرونکی
 دی، او آیة الكرسی به ولوی او قل هو الله احد او قل
 اعوذ برب الفلق او قل اعوذ برب الناس، د هر فرض
 مونځ نه بعد یو یو کرت، او د سهار او مانبام مانځه نه
 پس مستحب طریقه درے درے کرته لوستل دی.

د مسبوق د مانځه طریقه :

(چه خه حصه د مونځ ترے د امام سره شوی وي
 هفې ته مسبوق وائي) د کوم سپړی نه چه د امام سره
 مونځ فوت شی که یورکعت وي او که ډیر وي، د امام
 د دویم سلام ګرڅولو نه پس خومره مونځ چه ترے
 شوی وي هغه به پوره کړي، او روستو چه خوک هم
 راخۍ، امام په کوم رکعت کښې رالاندے کړي د
 هغه څایه نه به مونځ شماری مګرد کوم رکعت رکوع
 چه د امام سره لاندے نه کړي هغه رکعات به نه

شماری، او که رکوع لاندے کری نو رکعت ئے وشو. مونع کونکے چه کله جومات ته داخل شی نو جمعے سره ورلہ داخیل پکار دی، کہ امام ہر حالت کبپی وی، ولا روی، کہ درکوع حالت کبپی وی او کہ د سجدے حالت کبپی وی، کہ ہر حالت کبپی وی، د بل رکعت په انتظار کبپی ودریدل مناسب ندی، او په ولاړ به تکبیر تحریمه وائی مگر کہ مریض وی نو په ناسته هم تکبیر تحریمه کولے شي.

مونع فاسد کونکی کارونه :

- ۱: قصدًا خبرے کول په مونع کبپی اگرکه لگے وی.
- ۲: خپل ټول بدن د قبلے نه اروں ۳۰: او دس ماتیدل په یو د هغه خیزونو چه او دس ورباندے ماتیری.
- ۴: ډیر پرلہ پسے بے ضرورتہ حرکتونه کول.
- ۵: خندا کول په مونع کبپی اگرکه لگه وی.
- ۶: قصدًا په رکوع، سجده، قیام او قعود کبپی زیاتوالے کول.
- ۷: د امام نه قصدًا مخکبپی کیدل.

په مانځه کښي واجبات:

- ۱: تول تکبیرات بغیر دا ولني تکبیرنه (تکبیرۃ الاحرام)
- ۲: (سبحان رب العظيم) کم از کم یوڅل په رکوع کښي وئيل.
- ۳: (سمع الله لمن حمده) د امام او مقتدى دواړو د پاره، د رکوع نه د سرپورته کولو په وخت کښي.
- ۴: (ربنا ولك الحمد) د رکوع نه د سرپورته کولونه پس
- ۵: (سبحانه رب الأعلى) وئيل اگرکه یوڅل ولے نوي.
- ۶: (رب اغفرلي، رب اغفرلي) وئيل د سجدو مينځ کښي
- ۷: او لئے تشهد ووئيل.
- ۸: او د اولني تشهد د پاره کیناستل.

د مانځه ارکان

- ۱: (القيام) : فرضی مونځ کښي او دریدل د قدرت والو د پاره، او هرجه نفل مونځ دے، په هغې کښي قیام واجب ندے، لیکن په ناسته مونځ کښي به نیم اجر

وی د قیام په مقابله کبني. ۲: اولنے تکبیر (تکبیرۃالاحرام) ۳: سورۃ فاتحہ لوستل په هر رکعت کبني ۴: هر رکعت کبني رکوع کول ۵: رکوع کبني اعتدال کول ۶: هر رکعت کبني په اوو (۷) اندامونو باندے سجده کول ۷: دسجدومینع کبني کیناستل ۸: تولو افعالو کبني اطمینان کول ۹: آخری تشهد ۱۰: د آخری تشهد دپارہ کیناستل ۱۱: په نبی کریم ﷺ باندے درود و وئیل ۱۲: سلام گر خول ۱۳: ارکان په ترتیب سره کول .

مونع کبني د سھوے (ھیرے) احکام

سھوہ ھیرے ته وائی، کله چه مونع کونکے خطاء شی، مونع زیات و کپڑی یا سک، یائے شک پیدا شی چہ مونع مسے زیات کریدے او که سک، دھفے دپارہ په شریعت کبني سجده سھوہ ده کچرتہ په مونع کبني ترے زیاتے شوے وی لکھ رکوع، سجده وغیرہ، دھفے دپارہ دوہ سجدے دسلام نه پس کیدلے شی .

او دغه رنگه که کموالے ترے شوئے وی په افعالو د
مانخه کبني بیا به هم دوه سجدے د سلام نه پس
کوی . کچرتہ یو رکن ترے پاتے شوئے وی، او بل
رکعت د شروع نه مخکبني ورتہ یاد شو. نو دغه رکن
اعادہ به کوی، او سجده د سھوئے به اخر کبني هم
کوی. کچرتہ د بل رکعت د شروع نه پس ورتہ یاد شی
نو دغه رکعت چه رکن پکبني فوت شوئے وو باطل
شو، او دا روستنی رکعت د هغے په خائی قائم شو. او
که د سلام نه پس ورتہ پرینبندلے شوئے رکن رایاد
شو، او ڈیر وخت پکبني نوی تیر شوئے نو پوره یو
رکعت به وکری او سجده سھوہ به هم وکری. کچرتہ
وخت پکبني ڈیر تیر شوئے وی او یائے اودس مات
شوئے وی بیا به د سرنہ مونع کوی. کچرتہ په مونع
کبني یو واجب هیر شی لکه د اولنی تشهد دپاره
ناسته وغیره، نو دوه سجدے د سھوئے به مخکبني د
سلام نه کوی. او په حالت د شک کبني چه شک په
عدد درکعاتو کبني وی په لبر عدد به اعتماد کوی.
حکم دا ڈیر یقینی وی، او سجده سھوہ به کوی، او

کچرته شک ددے نه علاوه په نور خه کبني وي نو په
غالب گمان به عمل کوي او سجده سهوه به هم کوي

سنن رواتب

د مسلمان سپي او بنهئي دپاره مستحب دی چه په
حالت د حضر کبني د دولسو رکعاتو حفاظت وکري،
خلور رکعاته مخکبني د ماسپixin نه، دوه رکعاته پس
د ماسپixin نه، دوه رکعاته د مابنام نه پس، دوه رکعاته
د ماسخوتن نه پس، او دوه رکعاته د سهار د مانځه نه
مخکبني، د ام حبيبه رضي الله عنها نه روایت دے،
فرمائی : ما د رسول الله ﷺ نه اوريدي دی : «ما مِنْ
عَبْدٍ مُسْلِمٍ يُصَلِّي لِلَّهِ كُلَّ يَوْمٍ ثَنَيْ عَشْرَةَ رَكْعَةً تَطْوِعًا غَيْرَ
فَرِيضَةٍ إِلَّا بَنَى اللَّهُ لَهُ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ أَوْ إِلَّا بَنَى لَهُ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ
» رواه مسلم (۷۶۸) ترجمه : نشته یو بنده مسلمان چه
د الله دپاره دولس رکعاته سنت وکري د فرض نه
علاوه، مګر الله پاک به ورله په جنت کبني کور جوړ
کري، او یا به ورله په جنت کبني کور جوړ کړے
شي. په سنتو او عامو نوافلو کبني د یو مسلمان دپاره

افضل او غوره داده چه کور کنپی ادا شی. د جابر بن عبد الله رضی اللہ عنہ نہ روایت دے، چہ رسول اللہ ﷺ فرمائی: «إِذَا قَضَى أَحَدُكُمُ الصَّلَاةَ فِي مَسْجِدِهِ فَلْيَجْعَلْ لِبَيْتِهِ نَصِيبًا مِنْ صَلَاتِهِ فَإِنَّ اللَّهَ جَاعِلٌ فِي بَيْتِهِ مِنْ صَلَاتِهِ خَيْرًا» رواه مسلم: (778) ترجمہ: کله چه یو تن خپل مونئخ په جومات کنپی ادا کړی، نو خه حصه د مونئخ دے کور دپاره پرېږدی، څکه چه ددے مونئخ د وچے نه اللہ تعالی په کور کنپی خیر او برکت راولی. او بل حدیث د بخاری او د مسلم کنپی راغلی دی، د زید بن ثابت رضی اللہ عنہ نہ روایت دے: (فَإِنَّ خَيْرَ صَلَاةَ الْمَرءِ فِي بَيْتِهِ إِلَّا الصَّلَاةُ الْمُكْتُوبَةُ) متفق علیہ . ترجمہ: «غوره مونئخ د سری هغه دے چه په کور کنپی وشی سیوا د فرض مونئخ نه .

د وتر مونئخ

د مسلمان دپاره د وترو کول سنت دی خو سنت مؤکدہ دی د وتر د کولو وخت د ماسخوتن مونئخ نه پس تر د صبا راختلو پورے دے، او غوره وخت د

شپے آخره حصه ده چه خوک خپل خان باندے د را پاسیدو اعتماد لري، دا هغه سنت دی چه رسول الله ﷺ ورباندے په سفر او حضر کبني هميشوالي کولو، د تولونه ڪم وتر يو رکعت دے، ٿکه چه رسول الله ﷺ به د شپے یولس رکعاته کول په حدیث د عائشه رضي الله عنها کبني راغلي دي : «أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُصَلِّي بِاللَّيْلِ إِحْدَى عَشْرَةَ رَكْعَةً يُؤْتِرُ مِنْهَا بِوَاحِدَةٍ - الحدیث رواه مسلم : ۷۳۶» ترجمہ : رسول الله ﷺ د شپے موئع یولس رکعاته کولو یو رکعت به ئے پکبني وتر کولو. د شپے موئع دوہ دوہ رکعاته دے، په حدیث د عبد الله بن عمر رضي الله عنه کبني راغلي دي : «أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ صَلَاةِ اللَّيْلِ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : صَلَاةُ اللَّيْلِ مَثْنَى مَثْنَى فِإِذَا خَشِيَ أَحَدُكُمُ الصُّبْحَ صَلَّى رَكْعَةً وَاحِدَةً ثُوَّتْ لَهُ مَا قَدْ صَلَّى». رواه البخاري ومسلم. ترجمہ : یو سپری د رسول الله ﷺ نه د شپے د مانځه په باره کبني تپوس وکرو، رسول الله ﷺ وفرمائيل : د شپے موئع دوہ دوہ رکعاته دے، که خوک د صبا د راختلو نه ويريرې نو یو رکعت دے

وکری دغه مخکنی توں منع بے ورلہ وتر کری۔ دعاء
قنوت په وترو کنی کله کله د رکوع نه روستو وئیل
پکار دی، د حسن بن علی رضی اللہ عنہ د حدیث د
وجے نه چه رسول اللہ ﷺ ورتہ دعاء قنوت الفاظ
وبنو دل. لیکن همیشوالي به پرسے نه کوي، ٿکه چه
خومره صحابه کرامو د رسول اللہ ﷺ منع نقل
کریدے هفوی پکنی دعاء قنوت ندے ذکر کرے
مستحبه طریقه داده چه که د چانه د شپے منع فوت
شی نو د ورخے ئے قضائی کولے شی، که دوه رکعاته
وی او که خلور وی تر دولسو رکعاتو پورے د نبی
کریم ﷺ عمل د وجے نه.

دوه رکعاته د سهار سنت:

دا د هغه سنت رواتبو نه دی چه نبی کریم ﷺ
ورباندے همیشوالي کریدے، سفر او حضر کنی ئے
چرے هم ندی پرینبودی. د عائشہ رضی اللہ عنہ نه
نقل دی : « أَنَّ النَّبِيَّ - ﷺ - لَمْ يَكُنْ عَلَى شَيْءٍ مِّنَ التَّوَافِلِ
أَشَدَّ مُعَاهَدَةً مِنْهُ عَلَى رَكْعَتَيْنِ قَبْلَ الصُّبْحِ ». متفق عليه.

ترجمہ: نبی کریم ﷺ په نفلی مونع باندے دو مرہ اہتمام نکولو لکھ خومره اہتمام ئے چہ د سہار په دو رکعاتہ سنتو کولو. ددے په فضیلت کتبی به ئے فرمایل : «**لَهُمَا أَحَبُّ إِلَيْهِ مِنَ الدُّنْيَا جَمِيعًا**» (رواه مسلم: ۷۲۵) ترجمہ : خامخا دا دو رکعتونه ماته د تویے دنیا نه دیر خوبن دی. او سنت طریقہ داده چہ اول رکعت کتبی (قل يا أیها الکافرون) او دویم رکعت کتبی (قل هو اللہ احد) ولولي، او کله اول رکعت کتبی (قُولُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا --- الایة) البقرة : ۱۳۶) او دویم رکعت کتبی (قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَاوَنُوا إِلَىٰ كَلَمَةٍ سَوَاءٌ بَيْنَنَا وَبَيْنَنَّكُمْ - الایة آل عمران : ۶۴) دا دو رکعاتہ مختصر کول سنت دی دنبی کریم ﷺ د عمل د وجے نه، او د چا نه چہ د سہار مونع نه مخکتبی سنت کول فوت شی نو د سہار د مانځه نه روستو کول ورله هم جائز دی، غوره داده چہ د نمر راختلو نه پس وکړے شي چہ د یو نیزے په مقدار اُوچت شي تر د زوال نه مخکتبی پورے،

د چاشت مونځ

دا د اوابینو یعنی الله تعالیٰ ته د راګرځیدونکو بندکانو مونځ دے، چه سنت مؤکد دے، په ډیرو احادیشو کښې پدے باندے د عمل کولو ترغیب راغلے دے دابو ذر رضی الله عنہ نه روایت دے : عنِ النبی - ﷺ - أَنَّهُ قَالَ «يُصْبِحُ عَلَى كُلِّ سَلَامٍ (أی مفصل) مِنْ أَخْدِكُمْ صَدَقَةٌ فَكُلُّ تَسْبِيحٍ صَدَقَةٌ وَكُلُّ تَحْمِيدٍ صَدَقَةٌ وَكُلُّ تَهْلِيلٍ صَدَقَةٌ وَكُلُّ تَكْبِيرٍ صَدَقَةٌ وَأَمْرٌ بِالْمَعْرُوفِ صَدَقَةٌ وَنَهْيٌ عَنِ الْمُنْكَرِ صَدَقَةٌ وَيَجْزِي مِنْ ذَلِكَ رُكُوعَانٍ يَرْكَعُهُمَا مِنَ الصُّحْيِ». ترجمه: نبی کریم ﷺ فرمائی : یو تن ستاسو کښې صبا کوي په داسے حال کښې چه په هر جور باندے صدقه وي، نو سبحان الله وئیل صدقه ده، الحمد لله وئیل صدقه ده، لا اله الا الله وئیل صدقه ده او الله اکبر وئیل صدقه ده، د نینکیع حکم کول صدقه ده، د بدئ نه منع کول صدقه ده، او د دے تولو نه دوه رکعاته مونځ د چاشت په وخت کافی کېږي . عنِ آپی هُرِیْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ أَوْصَانِي خَلِيلِي بِثَلَاثٍ لَا

أَدْعُهُنَّ حَتَّىٰ أَمْوَاتَ صَوْمَ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ مِّنْ كُلِّ شَهْرٍ وَصَلَاةً
الضُّحَى وَنَوْمٌ عَلَى وِتْرٍ. متفق عليه. ترجمہ: ابو ہریرہ
رضی اللہ عنہ فرمائی : چہ ما تھے زما دوست درے
وصیتوںہ کپیدی چہ تر مرگہ پورے بھئے نہ پریبردم،
هرہ میاشت کبپی درے ورخے روزے نیول، د
چاشت مونع کول، او د خوب نہ مخکبپی وتر کول .
افضل وخت د چاشت د مونع کله چہ ورخ را پورته
شی او د نمر گرمائش سخت شی، د زوال د نمر سره
ئے وخت ختم شی، او تولو کبپی کم رکعاتونه دوہ
رکعاتہ دی، او د اکثر وئے اندازہ معلومہ نہ ده.

Heghe وختونه چه مونع کول پکبپی جائز ندی :

(۱) د صبا د مونع نه پس تر نمر ختو پورے په اندازہ د
یو نیزے باندے .

(۲) د غرمے په وخت کبپی چہ کله نمر د آسمان مینع
تھ ورسپی، او دا اندازہ به د نمر د سوری نه لگکی .

(۳) د مازیکرد مونع نه پس ترد نمر پریو توپورے۔

لیکن پدے اوقاتو د منع کبپی بعض مونخونه جائز
دی چه هفے ته سبپی مونخونه وائی لکه : تحیة
المسجد (مسجد ته درا تللو په وخت کبپی دوه رکعاته
کول) د جنازے مونع، صلاة الكسوف (نمر د تندر
نیلوں مونع)، دوه رکعاته د طواف نه پس کول، او د
اودس نه روستو دوه رکعاته کول، او ددے نه علاوه
دغه رنگه هغه فرض مونخونه چه فوت شوی وي د
وجے ددے وینا دنبی کریم ﷺ نه : « مَنْ نَسِيَ صَلَاتَةً أَوْ
نَامَ عَنْهَا فَكَفَّارَتُهَا أَنْ يُصَلِّيَهَا إِذَا ذَكَرَهَا » متفق عليه.
ترجمه: د چا نه چه مونع هیر شی او یا د مونع نه او ده
پاتے شی، نو کفاره ئے داده چه ادا دے ئے کپی کله
چه ورتہ رایاد شی۔ او دغه رنگه قضاء د سهار سنتو
لکه خنکه چه د ماسپخین قضاء شوی سنت د
مازیکرنه روستو جائز دی۔

وبالله تعالى التوفيق .

د زکات احکام

د زکات حکم: زکات د اسلام د ارکانونه یو رکن دے، او هر مسلمان باندے واجب دے چه کله د نصاب مالک شی، اللہ پاک فرمائی: (وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ) البقرة ۱۱۰۔ ترجمہ: او د مانځه پابندی کوئ او زکات ورکوئ د زکات په حکم کښې دیر فوائد او حکمتونه دی:

- (۱) د نفس پاکوالے او د بخل او شومتیا نه لروالے راولی۔ مسلمان د سخاء د خائسته صفت سره عادت کیدل.
- (۲) د غریبانانو او مالدارو مینځ کښې مینه پیداکیری، څکه نفسونه احسان طرفته مائل کیری.
- (۳) د غریب مسلمان حاجتونه پوره کیری.
- (۴) انسان ورسره د ګناهونو نه صفا کیری، او درجات ورسره بلند کیری.

کوم اشیاو کبni زکات فرض دی ؟ ذهب (سره زر / سونا) فضه (سپین زر / چاندی) د تجارت سامان، او ډنگر / خاروی، او هر هغه خیز چه د زمکے نه راوخی د دانو په شکل کبni یا د میوو په شکل کبni یا د معدنیاتو په شکل کبni.

د ذهب (سره) او فضه (سپینو زرو) زکات :

سره او سپینو زرو کبni زکات واجب دے، په هر شکل کبni چه وي، کله چه د نصاب مالک شي . د سرو زرو نصاب شل مثقاله دے، یو مثقال (۴۵) گرامه دے نو شل مثقاله (۸۵) گرامه راخی، او د سینوزرو نصاب (۲۰۰) درهمه نبوی دے چه یو درهم (۹۷۵.۶) گرامه دے د (۲۰۰) درهمونه (۵۹۵) گرامه جورېږي، نو چا سره چه دومره نصاب وي نو (۲۵) فيصده زکات ورکول فرض دي، کچرته یو تن غواړي چه نقد روپو لحاظ سره زکات و باسي، اول به خپل وطن کبni د یو گرام سرو او یا د سپینو زرو قيمت

معلوم کری، په کوم کال کبپی چه زکات و باسی او د هغه د قیمت نه به زکات و باسی .

مثال په طور: یو سره د (۱۰۰) گرامه سرو مالک شو،
نو زکات ورکول ورباندے واجب دی چه کله یو کال
پرے تیر شی، خکه چه دے د نصاب مالک دے،
پدے کبپی به دوه نیم (۲۰۵) گرامه سره زر ورکوی، او
که زکات کبپی نقدے پیسے ورکری، نو د سروزرو
قیمت به دغه کال باندے معلوم کری په کوم کال چه
زکات ورکوی، او د دوه نیم گرامه سرو قیمت به
ورکری، او دغه رنگہ عمل به د سپنو زرو (چاندیء)
سره هم وکری . او دغه رنگہ نقدو پیسو کبپی هم
زکات واجب دے چه کله نصاب ته ورسیری، او یو
کال ورباندے تیر شی بس چا سره چه د (۸۵) گرامو
سرو زرو قیمت موجود شی، زکات ورباندے واجب
دے، زکات به ورکوی د دوه نیم گرامو په اندازه د
قیمت . کچرتہ د (۸۵) گرامونه ورسره مبلغ کم وی،
نو زکات ورباندے نشته دے . مثلاً یو شخص سره تول

مبلغ (۸۰۰) ریاله دے او کال ورباندے تیرشو کله چه د (۵۹۵) گرامہ سپینو زرو قیمت تپوس وکرو د هغے قیمت (۸۴۰) ریاله وو، ده باندے زکات نشته دے، چکه چه نصاب ورسره پوره نه دے۔

د تجارت په سامان کبپی زکوہ :

مسلمان تاجر چه تجارت کبپی ورلہ اللہ پاک چیر مال ورکھے وی، هغه باندے په کال کبپی زکات ورکول واجب دی، چه د اللہ د نعمت شکر ادا کری، او د خپلو حاجت مندو ورونو حاجت پوره کری، هغه سامان چه اغستل او خرخول پکبپی دکتے دپاره کیری که زمکه وی، که حیوانات وی، که طعام وی، که د خبناک خیزونه وی، او که گاپی وی وغیره، ددے د زکات شرط دا دے چه نصاب ته به رسیدلی وی، طریقه ئے داده چه د سرو زرو یا سپینو زرو قیمت به معلوم کری، د مجموعہ قیمت نه به دوہ نیم فیصدہ زکات ورکوی۔ مثلاً که یو انسان د یو لاکھ (۱۰۰۰۰) ریال په مقدار باندے د سامان د تجارت مالک

شي پدے کبني دوه نيم زره (۵۰۰) ریال زکات ورکول واجب دی، د تاجرano ذمه واري دا ده چه د کال په آخر کبني ډے د خپل ټول سامان حساب وکړي، او زکات دهه ادا کړي، کچرته یو تاجر د نوي کال د شروع کيدونه لس (۱۰) ورڅه مخکبني سامان واغستلو، د کال په شروع کيدو سره به په ټول سامان کبني زکات ورکوي، د کال حساب به د هغه ورڅه نه کوي، د کومه ورڅه نه ئې چه تجارت شروع کړیده، په هر مسلمان باندے فرض دی چه د کال په آخر کبني ورسره خومره سامان وي د هغه زکات ورکړي. هغه خاروی چه کور کبني ساتلي شی، بهر د خريدلو دپاره نشی ليږلے، ليکن د تجارت دپاره ئې ساتلي وي، کچرته ددے قيمت نصاب ته رسيدلے وي، زکات پکبني ورکول واجب دی، زکوة به د نقدو روپيو په شکل کبني ادا کيدلے شي.

د شیئر (شراکت) روپو کبني زکات: (شیئر دیته وائي چه ډير ملګري د تجارت دپاره روپيئ راجمع کړي)

دیر خلق دجائيداد يا د کارخانو د شيئر حصه اخلي، او
خپل رقم منجمد کري، کله کله دير کالونه دغه رقم
منجمد وي (چه کاروبار پرے نکوي) و دا خبره زده
کول پکار دي چه په دغه حصه داري کبني هم کات
واجب دے ٿڪه چه دغه مال د تجارت حسابيري، په
مسلمان باندے فرض دي چه د هر کال په آخر کبني
د خپل شيئر د حصے نه زکات ورکري.

د زمکے په فصلونو کبني زکات

د زمکے هغه فصل چه ذخیره کيدلے شی زکات
ورباندے فرض دے، مثلًا کجوره، غنم، جوار،
وريثے وغيره، البتہ سبزيانو او ميوو کبني زکات
واجب ندے، د زمکے پيداوار چه د (٦١٢) کيلو گرام
وزن ته ورسيري، دا نصاب دے، او کال تيريدل
ورباندے شرط ندے بس چه فصل کله پوخ شی نو
زکات به ترے ورکوي کچرته زمکه په نهری او بيو
باندے مشقت سره او بيه کيدله نو نيم عشر (هفيصد)
به ورکوي، او که باراني او بيو باندے خروبه کيدله نو

بیا به پوره عشر ورکوی، د مثال په طور باندے یو سری غنم وکرل د هغے نه پیداوار ۸۰ کيلو گرامه غنم وشول، چونکه د غنمو نصاب (۶۱۹) کيلو گرامه دے ددے وجے نه پدے باندے زکات (عشر) فرض دے چه (۸۰) کيلو زکات به ورکوی، پدے شرط چه د مشقت نه بغیر زمکه او به کوی، او کچرتہ مشقت سره زمکه او به کوی نو بیا به (۴۰) کيلو گرامه ورکوی.

په حیواناتو کبني زکات: ددے حیواناتونه مراد وبنان، غواگانے، گډے او چيلئ دا قسم انواع مراد دی، زکات پکبني په لاندے شرطونو سره واجب دے :

(۱) نصاب ته به رسیدلی وي، د او بنانو نصاب (۵) پینځه او بنان دی، د گدو او بیزو نصاب (۴۰) خلویښت گدی او بیزی دی، او د غواگانو او میخو نصاب (۳۰) دیریشت غواگانے دی، ددے نه کمو کبني زکات نشه . (۲) یو کال به ورباندے د مالک

سره تیر شوے وی . (۳) دا حیوانات به خریدونکي وی، د کال په اکثره حصه کښې، نو زکات به پکښې واجب وی، او هغه حیواناتو کښې زکات نشته چه د کومو دپاره مالک گیاہ راوری او یا ورله روپو باندے گیاہ اخلي . (۴) بل شرط د خارو د زکات دپاره دا دے چه دغه خاروی به د مالک د خدمت دپاره خاص نه وی، لکه زمیداری یا نوردکور د خدمت دپاره به نوی .

په اوبنانيو کښې زکات

اوبنانيو کښې زکات واجب دے چه کله نصاب ته ورسیبری، نصاب د اوبنانيو (۵) پنځه عدد دے، کله چه یو مسلمان د پنځو نه تر (۶) نهو اوبنانيو پورے مالک شي، او د هغه په ملکیت کښې ورباندے کال تیر شي، نو یو کد به زکات کښې ورکوي، او کچرته د (۱۰) د لسونه تر (۱۴) خوارلسو پورے مالک شي پدے کښې دوه (۲) ګډان دی، او کچرته د (۱۵) پنڅلسونه تر (۱۹) نورلسو پورے مالک شي درے ګډان به ورکوي، که د (۲۰) شلو نه تر (۲۴) خلیریشتوا اوبنانيو مالک شي

پدے کبni خلور گهان دی، کہ د (۴۵) پنخه ویشتو نه تر (۴۵) پنخه دیرشو پورے پدے کبni یو بنت مخاض دے (یعنی یو کلنے د اوین بچے چہ یو کال ئے پورہ شوے وی)، کچرتہ بنت مخاض پیدا نشی نو این لبون هم کافی کیبری (ابن لبون یعنی دوہ کلنے اوین چہ دوہ کالہ ئے پورہ شوی وی، او کله چہ د (۴۶) شپر دیرشو نه تر (۴۶) پنخه خلویبنتو پوری د اوینانو مالک شی، نو یو بنت لبون (دوہ کلنے اوینہ) به ورکوی، کچرتہ د (۴۶) شپر خلویبنتو نه تر (۶۰) شپیتو پورے اوینانو مالک شی نو یوه حقہ (یعنی درے کلنے اوین) به ورکوی. او کچرتہ د (۶۱) یو شپیتہ نه تر (۷۵) پنخه آویا پورے وی نو یوه جذعہ (خلور کلنے اوین) به ورکوی، او کہ د (۷۶) شپر اویا نه تر (۹۰) نوی پورے مالک شو نو دوہ بنت لبون (دوہ کلنی) به ورکوی، او کچرتہ د (۹۱) یو نوی نه تر (۱۴۰) یو سل شلو پورے مالک شی، نو دوہ حقی (درے کلنے) به ورکوی، او ددے نه چہ زیاتیری نو په هرو (۴۰) خلویبنتو اوینانو کبni یو بنت لبون (یو کلنے اوین) دی او په (۵۰)

پنځوستو کښې یوه حقه (درے کلنئ اوښه) ده،
لاندینې جدول کښې د اوښانو د زکات عدد ذکر ده

الزکاة	العدد		الزکاة	العدد	
	من	الى		من	الى
بنت لبون (دوه کلنئ)	٤	٣٦	شاة (کډ)	٩	٥
٥					
حِقَه (درے کلنئ)	٦٠	٤٦	شاتان (٢: گډان)	١٤	١٠
جذعه (خلورکلنئ)	٧	٦١	ثلاث	١٩	١٥
٥			شیاه (٣: گډان)		
بنتالبون (دوه کلنئ)	٩٠	٧٦	أربع	٤٤	٤٠
			شیاه (٤: گډان)		
حقتان (درے کلنئ)	١٢	٩١	بنت مخاض (یوه کلنئ اوښه)	٣٥	٢٥
٠					

کچرته ددے نه زیات وی نو هرو خلوپنستو کښې یوه
بنت لبون (دوه کلنئ) او پنځوستو کښې یوه حِقَه
(درے کلنئ) ده.

په غواکانو کبیني زکات

کله چه یو مسلمان د (۳۰) دیرشو نه تر (۳۹) نهه دیرشو پورے د غواکانو مالک شی، نو یو تبیع (یو کلنے سخے) به ورکوی، که د (۴۰) خلوینبنتو نه تر (۵۹) نهه پنځسو پورے مالک شو، نو یوه مسنہ (دوه کلنے سخے) به ورکوی، او که د (۶۰) شپیتونه تر (۶۹) نهه شپیتو پورے مالک شی، دوه تبیع (یو کلنے) به ورکوی، او که د (۷۰) اویاونه تر (۷۹) نهه اویاونه پورے مالک شی، نو یوه مسنہ (دوه کلنے سخے) او یو تبیع (یو کلنے سخے) به ورکوی. او ددے نه بعد هرو دیرشو کبیني یو تبیع (یو کلنے سخے) او خلوینبنتو کبیني یوه مُسنہ (دوه کلنے سخے) ورکیدلے شی.

العدد	الى	من	الزكاة
۳۹	۳۰		تبیع (یو کلنے سخے)
۵۹	۴۰		مُسنہ (دوه کلنے سخے)
۶۹	۶۰		تبیعان (۲ دوه یو کلنے سخے)
۷۹	۷۰		مُسنہ او تبیع

په گډو بیزو کښی زکات

کله چه یو انسان د (۴۰) خلوینبتو نه تر د (۱۶۰) یوسل شلو گډو بیزو مالک شی، نو زکات کښی ورباندے یو گډ ورکول واجب دی، کله چه یوہ گډه ورباندے زیاته شی د (۱۶۱) نه تر (۴۰۰) دوه سوو پورے، نو دوه گډان به ورکوی، که یو گډ هم زیات شی تر (۳۹۹) درے سوہ نهه نوی پورے درے گډان به ورکوی، او چه ددے نه زیات شی تر (۴۹۹) خلور سوہ نهه نوی پورے نو خلور گډان به ورکوی، او کچرتہ ددے نه هم یوہ زیاته شی تر (۵۹۹) پنځه سوو نهه نوی پورے نو پنځه گډان به ورکوی، ددے نه بعد به په هرو سلو کښی یو گډوی هر خومره ته چه ورسی

العدد	من	الى	الزکاة
۱۶۰	۴۰	شاة (یو گډ)	شاتان (دوه گډان)
۱۶۱	۴۰۰	۳۹۹	ثلاث شیاہ (درے گډان)
۴۰۰	۴۰۰	۴۹۹	أربع شیاہ (خلور گډان)
۵۰۰	۵۰۰	۵۹۹	خمس شیاہ (پنځه گډان)

د زکات مستحقین :الله پاک فرمائیل دی : [إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسَاكِينِ وَالْعَامِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤْلَفَةُ قُلُوبُهُمْ وَفِي الرِّقَابِ وَالْغَارِمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَابْنِ السَّبِيلِ فَرِيقَةً مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ] {التوبه: ٦٠} {ترجمہ: یقیناً حقداران د زکات فقیران دی، مسکینان دی، دزکات راغوندوں کی دی، او د هغہ خلقو دپاره چہ د هغوی زپونہ اسلام ته مائل کول مقصد وی، او د ختنو په آزادولو کتبی (یعنی غلامان آزادولو کتبی) او د قرضدارو دپاره او د الله په لاره کتبی جہاد او دعوت کونکو دپاره او د مسافرو دپاره دا د الله د طرفنه فرض دی . الله تعالی اته قسمہ خلق ذکر کری دی، هریو ددے نہ مستحق د زکات دی، اسلام کتبی زکات د معاشرے د ترقی او د ضرورت مندو خلقو د ضرورت پورہ کولو دپاره مقرر شویدے، او دا یواحے د شرعی علم والو دپاره خاص ندے، لکھ خنگہ چہ دا حال د نورو ادیانو دے .

د زکات د حقدارانو تفصیل په لاندے دول دے :

۱- الفقیر: دا هغہ خوک دے چہ د خپل ضرورتونو

نیمه حصه مال هم نه لری .

۲-المسکین : دا هغه خوک دے چه د خپل ضرورت نیمه حصه مال خو لری ليکن تول ضرورتونه نه ئے پوره کېږي، داسے کس له د زکات نه د یوې میاشتے خرچه او یا د پوره کال خرچه ورکولو جائز دی .

۳-العاملین علی الزکاة: هغه کسان چه د بادشاہ د طرفنه دزکات په راغوندېولو مقرروی د خپل عمل مطابق به دزکات دمال نه تنخواه اخلي اڳرکه مالداره وي

۴-المؤلفة قلوبهم : ددے نه مراد هغه مشران د خپلو قومونو دی چه ددے د وجه نه اسلام ته مائیله شي، او يا مسلمانان د هغوي د شرنه محفوظ شي، او دغه رنگه نوي اسلام قبلونکو ته په اسلام باندے د مضبوطوالی دپاره د زکات نه خه حصه ورکيدل پکاردي .

۵-د غلامانو د آزادولو دپاره ياد دشمن د قيد نه د مسلمان د خلاصي دپاره هم د زکات مال خرچه کيدل جائز دی .

۶- د قرضدار د قرض د خلاصی دپاره د زکات مال ورکیدلے شی پدے شرط چه د غلطو کارونو د وجے نه نوی قرضدارے شوئے، او خپله د خلاصولو وس نه لری او صاحب د مال مطالبه کوي.

۷- فی سبیل اللہ : ددے نه مراد هغه مجاهدین دی چه بغیر د تنخواه نه د اللہ تعالیٰ په لاره کبني جهاد کوي، ددے مال نه به د هغه د کور خرچه ورکیدلے شی، او د هغه دپاره به اسلحه اغستلے شی، شرعی علم حاصلول هم یو جهاد دے، مثلًا یو تن د شرعی علم دپاره خپل خان فارغ کول غواړي، د هغه د ذاتي ضرورتونو دپاره دومره مال به ورکړے شی چه علم شرعی ته فارغه شی.

۸- مسافر : کوم مسافر سره چه د سفر خرج او اخراجات ختم شی، او خپل کور ته د رسیدو اسباب ورسره نوي، نو د زکات د مال نه ورله دومره مقدار به ورکیدلے شی چه خپل کور ته ورسیږي اګرکه کور کبني مالداره وي خبرداري : د لارو کوڅو او

جو ماتونو په جورپولو کبپی د زکات مال خرج کول
جائز ندی.

ضروری خبرے :

۱- د سمندر نه راویستلے شوی خیزوونو کبپی زکات
نشته لکه ملغلرے، یاقوت، مرجان، او مهیان وغیره
پدے شرط چه د تجارت دپاره ونه گرخولے شي.

۲- کرایه باندے ورکرے شوی بلڈنگ او کور يا
کارخانو کبپی زکات نشته، البتہ د هغے نه حاصل
شوی آمدنئ کبپی زکات شته چه کال ورباندے تیر
شي، مثلًا يو تن کور کرایه باندے ورکریدے، کرایه
اخلي او دغه نصاب ته ورسیبری او کال ورباندے هم
تیر شي نوزکات به ورکوي.

دروڑے احکام

د روزے د نیولو حکم: د اسلام په پنھو ارکانو کبپی
يو رکن د رمضان روزہ نیول دی، ددے وینا د رسول
الله ﷺ د وجے نه: «بُنَى الْإِسْلَامُ عَلَى حَمْسٍ شَهَادَةً أَنْ لَا
إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَإِقَامُ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءُ
الزَّكَاةِ وَالْحُجَّ، وَصَوْمُ رَمَضَانَ» متفق عليه. ترجمہ: د اسلام
پنھے بناگانے دی، د لااله الا الله محمد رسول الله
کواہی کول، د مانچہ پابندی کول، زکات ورکول، د
بیت الله حج کول، او د رمضان روزہ نیول.

روڑہ: د الله تعالی د رضا دپاره د صبا صادق نه ترد
نمر پریوتو پورے د خوراک خبناک نه او د خپل اهل
سرہ د ہم بسترے نه او د تولو روزہ ماتونکی خیزونو
نه الله تعالی ته د خپل خان د نزدے کولو په نیت
باندے خان وسائلے شی، دیتہ روزہ وئیلے کیری۔ د
تول امت پدے خبرہ اتفاق دے چہ د رمضان روزہ
نیول فرض دی، د وجے ددے وینا د الله پاک نه :
[فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصْنُعْ] {البقرة: ۱۸۵} ترجمہ:

خوک چه حاضر شی ستاسونه میاشت در رمضان ته نو روژه دے ونیسی روژه واجب ده په هر بالغ، عاقل باندے، د بلوغ علامه داده چه پنخلس کالو ته عمر ورسیبری، یا د نامه نه لاندے ویخته راو توکیری، او یا ترے نطفه خارجه شی په احتلام وغيره سره، د زنانه د بلوغ یوه علامه د حیض راتلله دی، نو هر کله چه یو ددے علامونه موجوده شی نو دغه انسان بالغ دے.

د رمضان د میاشتے فضیلت:

الله تعالی د رمضان میاشت لره بے شماره خصوصیتونه او خوبیانے ورکرپیدی چه بعض د هفے نه دادی

۱- روژه دار دپاره ملائک بخنه غواړی تر خو چه ئې روژه نوی ماته کړي.

۲- سرکشه شیطاناں پکنې تړلے شی.

۳- پدے کښې د لیلة القدر شپه ده چه د زرو میاشتو د عبادت نه غوره ده،

۴- روزه دارو ته د رمضان په آخری شپه کبني بخنه کيرى .

۵- په هره شپه د رمضان کبني الله تعالى خپل بندگان د اور نه خلاصوی .

۶- په رمضان کبني عمره کول دحج برابره وي .

د رمضان نور فضائل هم په احاديثو کبني ذكر دي، لکه په حدیث د ابو هریره رضی الله عنه کبني راغلی دي : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : مَنْ صَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا عُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبٍ» متفق عليه.(خوک چه د رمضان روزه ونيسي د ايمان سره او د ثواب په نيت، د هغه مخکيني تول گناهونه معاف شي) بل حدیث کبني راغلی دي : عن ابي هريرة، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «كُلُّ عَمَلٍ أَبْنِ آدَمَ يُضَاعِفُ، الْحُسْنَةُ عَشْرًا أَمْثَالَهَا إِلَى سَبْعِمِائَةٍ ضِعْفٍ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلَّا الصَّوْمُ فَإِنَّهُ لِي وَأَنَا أَجْزِي بِهِ» ، متفق عليه .ترجمه: د هر انسان نيك عمل الله تعالى دوچنده کوي د لس چندو نه تر اووه سوو

چندو پورے اللہ تعالیٰ فرمائی : سیوا د روزے نه چہ
دا صرف زما دپاره ده، او ددے بدلہ به زه ورکوم .

رمضان د راتللو ثبوت

در رمضان د راتللو ثبوت په دوه طریقو سره کېږي :

(۱) د میاشت په لیدلو سره، چه کله د رمضان میاشت
ولیدلے شی، نو روزه نیول فرض شی، د رسول اللہ ﷺ
فرمان دے : إِذَا رَأَيْتُمُ الْهِلَالَ فَصُومُوا، وَإِذَا رَأَيْتُمُوهُ
فَأَفْطِرُوا» متفق عليه. ترجمه: کله چه میاشت ووینئ نو
روزه ونیسیع اوکله چه میاشت ووینئ نو روزه ماته
کړئ. یعنی اختر وکړئ. د رمضان د میاشتے دپاره ذيو
رشتینې کس ګواهی کافی ده، او د اختر دپاره د دو
عادلانو ګواهی ضروري ده .

(۲) یا دا چه د شعبان د میاشتے دیرش ورڅے پوره
شی، نو وریسے ورڅ به د رمضان اولنئ ورڅ وي،
ددے وینا د رسول اللہ ﷺ د وجه نه : «فَإِنْ غُمَّ عَلَيْكُمْ
فَأَكِملُوا الْعِدَّةَ ثَلَاثَيْنَ» متفق عليه. ترجمه: کچرته وریغ

شی (د رمضان میاشت پته شی) نو پوره کړئ شمیر ددیرشو ورڅو (د شعبان) .

روژه ماتول د چا دپاره جائز دی؟ :

(۱) هغه ناروغه انسان چه د صحت اميد ئے کيدلے شی، او روژه نیولو کښې ورته مشقت وي، نو هغه له روژه ماتول جائز دی، روستو به بیا قضائی ادا کړي، او هغه خوک چه مرض ئے همیشه او لا علاج وي، د روغتیا خه اميد ئے نوی نو هغه معذور دے، که روژے ونه نیسي، البتہ د روژو کفاره به ورکوي، د یوے روژے په بدل کښې به یو مسکین ته طعام ورکوي، او یا به نیم صاع غله ورکوي یعنی تقریباً (۱.۵۰) پاؤ باندے یو کيلو.

(۲) مسافر د خپل کلی نه په سفر روان شی، واپس خپل کلی ته راتلو پورے روژه ماتول ورله جائز دی، ترڅو پورے چه یو خایئ کښې د قیام اراده ئے نوی کړي .

(۳) حاملہ بسخہ او یا ماشوم ته پئی ورکونکے بسخہ
هم روزہ ماتولے شی، پدے شرط چہ خپل یا د ماشوم
صحت ته خطرہ وی، خو چہ مجبوری ختمہ شی بیا به
قضائی راوگرخوی۔

(۴) هغہ انسان چہ د هغہ عمر دا سے حد ته رسیدلے
وی چہ روزہ نیول ورتہ گران وی، روزہ ماتول ورلہ
جائز دی، قضاء ورباندے هم نشته، البتہ د یوے
روزے په بدل کنپی بہ یو مسکین ته طعام ورکوی۔

روزہ ماتونکی خیزونہ :

- قصدًا خوراک خبناک کول : البتہ په هیرہ باندے
خوراک خبناک سره روزہ نہ ماتیری، رسول اللہ ﷺ
فرمائیلی دی : «مَنْ نَسِيَ وَهُوَ صَائِمٌ فَأَكَلَ أَوْ شَرَبَ فَلَيْتَمْ
صَوْمَةً فَإِنَّمَا أَطْعَمَهُ اللَّهُ وَسَقَاهُ» رواه مسلم . ترجمہ: خوک
چہ هیرہ باندے خوراک خبناک وکری او روزہ دار
وی نو روزہ دے پورہ کری . دغه رنگہ پوزہ باندے
خیتی ته او بہ تلل یا درگ په واسطہ گلو کوز یا وینہ
بدن ته خیژول، او یا ہر هغہ خیز چہ بدن ته دغذاء

په طور فائنده ورکوی روزه ورسره ماتیبی، خان ترے ساتل پکار دی. د خپل اهل سره هم بستري (جماع) کول کله چه روزه دار د خپلے کور ودانے سره همبستري وکړي، نوروزه ئې باطله شوه، کفاره به هم ورکوی او قضاء روزه به هم نيسی، د کفاره درې صورتونه دی:

۱۔ غلام آزادول

ب_ کچرته غلام نشی آزادولے نوبیا به دوہ میاشتے پرله پسے روزه ونیسي، بغیر د شرعی عذر نه به مینځ کي روزه نه ماتوي، مثلًا د اختر په ورڅو یا د مرض وغیره په صورت کښې روزه ماتولې شي، بغیر د شرعی عذر نه که یوه ورڅه هم روزه ماته کړي، دوباره به د سرنه شروع کوي.

ت_ که د دوہ میاشتو روزو وس نه لري، نوبیا به شپیتو (۶۰) مسکینانو ته طعام ورکړي.

۳- قصدًا د بدن نه نطفہ خارجہ شی لکھ د خپل اهل سره لویے کول یا بلے طریقے سره نطفہ خارجہ کری، نو روزہ ورسہ ماتیری، قضاء به راوی، کفارہ ورباندے نشته، البتہ احتلام باندے روزہ نه ماتیری، چکھے هفہ بے ارادے وی.

۴- حجامہ کول یعنی د بدن نه وینہ ویستل : د حجامے په صورت کبپی، یا وینہ ورکولو سره روزہ ماتیری، البتہ د تیست دپارہ لبہ وینہ ورکولو سره روزہ نه ماتیری، او یا غیر اختیاری وینہ خارجہ شی لکھ د پوزے نه، یا د زخم نه یا د غائب وغیره نه، نو روزہ ورسہ نه ماتیری.

۵- قصدًا قیئ کولو سره : البتہ کچرتہ غیر اختیاری وی نوبیا روزہ ورسہ نه ماتیری.

دے ذکر شوی خیزونو سره روزہ ماتیری، ترسو پورے چہ ارادہ او قصد ورسہ ملکرے وی چکھے چہ په خطاء سره یا په ناپوهتیا سره او یا په هیرہ سره روزہ نه ماتیری.

۶- روزہ ماتونکی خیزونو کبپی د حیض او نفاس وینه خارجیدل هم داخل دی، هرکله چه زنانه وینه ووینی نو روزہ ئے ختمه شوله، د حیض یا د نفاس والا زنانه دپاره روزہ نیول حرام دی، البتہ بیا به ئے قضائی راوری۔

ھغہ خیزونه چه روزہ ورسه نه خرابیری :

- ۱- غسل کول، لامبو و هل، یا گرمئ کبپی اوبو باندے ٹھان لوندول۔
- ۲- د صبا د راختلونه مخکبپی د شپے خوراک خبناک ھم بسترى کول جائز دی۔
- ۳- د مسواک استعمال دورئے ھروخت کبپی روزے ته خه نقصان نه رسوی بلکه مستحب عمل دے۔
- ۴- د حلال دوائی استعمال پدے شرط چه غذاء نوی ددے وجہ نه انجکشن چه غذائیت پکبپی نوی جائز دی، لیکن شپے ته روستو کول بھتره دی، سپرے وهل یا د طعام خکه کول پدے شرط چه د

مرئ نه لاندے تیر نه شی جائز دی، دغه رنگه د خوشبو استعمال يا خوله او پوزه کبني او بواچلو سره روزه نه ماتيږي مګر ډيره مبالغه به پکبني نه کوي.

۵- د حیض او نفاس وينه که د شپے بندہ شي، نو غسل سهار ته روستو کول جائز دی، او دغه حکم د جنب هم دے چه حالت د جنابت کبني پیشمنے وکړي، او سهار غسل وکړي.

تنبیهات :

۱- کچرته یو کافر اسلام راوري په ورڅ در رمضان کبني نوباق ورڅ به خوراک خبناک نه کوي، او د دغه ورڅے قضاو ورباندے نشته دے.

۲- د صبا د راختلونه مخکبني د شپے هره حصه کبني د روزه نيت کول ضروري دی، دا حکم د فرضی روزو دپاره دے، او د نفلی روزو نيت د نمرد راختلونه پس هم کېږي چه خوراک خبناک ئې نوي کړي.

۳- روزہ دار دپاره دیرے دعاکانے غوبنتل د روزہ ماتی په وخت کبینی مستحب دی، خکھے چه حدیث کبینی راغلی دی : «إِنَّ لِلصَّائِمِ عِنْدَ فِطْرِهِ لَذَعْوَةً مَا ثُرَدَ ». ابن ماجہ. ترجمہ : د روزہ دار د روزہ ماتی په وخت کبینی دعاء نہ رد کیبری . خاصلکر د روزہ ماتی دعاء حدیث کبینی ذکر ده : « ذَهَبَ الظَّمَأُ وَابْتَلَتِ الْغُرُوقُ وَثَبَتَ الْأَجْزُ إِنْ شَاءَ اللَّهُ ». ابو داؤد. ترجمہ : چې تندہ ختمه شوله، گونه لواندہ شول، او که اللہ وغواری نو اجر هم حاصل شو.

۴- د رمضان د راتللو خبر چه د ورخے په مینځ کبینی راشی نوباق ورخ به خوراک خبناک نه کوي او ددے ورخے قضاء به هم را ګرځوی .

۵- د چا په ذمه چه د رمضان روزے پاتے وي باید چه تلوار پکبینی وکړي اکر که روستوالے پکبینی جائز دے او ترتیب پکبینی هم شرط ندے، بغیر د عذر نه د بل رمضان پورے روستو کول پکارندی .

د روزے سنت:

۱- د پیشمنی خوراک کول، حدیث راغلی دی

(تَسْحَرُوا فِي السَّحُورِ بَرَكَةً) متفق علیہ .ترجمہ
پیشمنی کوئی یقینا په پیشمنی کبھی برکت دے، په
پیشمنی کبھی آخر د شپے ته روستوالی کول سنت
طريقہ ده، حدیث کبھی راغلی دی : ((لَا تَرَأَلْ أَمْتَي بَخِيرٍ
مَا عَجَلُوا الْفِطْرَ وَاخْرُوا السَّحُورَ) صحیح الجامع .ترجمہ:
همیشه به زما امت په خیر باندے وی ترخو چه
مخکبھی والے کوئی روزہ ماتی کبھی، او پیشمنی روستو
کوئی

۲- د روزہ ماتی صحیح وخت د نمر پریوتلو وخت دے
روزہ په کھجورو ماتول افضل دی، کہ کھجورے
نوی، بیا اُوبو باندے او کہ او بھ هم نوی بیا کہ هر
شی د خوراک میلاؤ شی، روزہ پرے ماتول پکار دی
۳- د روزہ دار دعاء هر وخت کبھی خاصلکر د روزہ
ماتی په وخت کبھی دیرہ بنہ قبلیبری، حدیث کبھی
راغلی دی : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: " ثَلَاثْ

دَعَوَاتٍ مُسْتَجَابَاتٍ لَا شَكَّ فِيهِنَّ دَعْوَةُ الْوَالِدِ وَدَعْوَةُ
الْمُسَافِرِ وَدَعْوَةُ الْمَظْلُومِ". ترجمہ : درے قسمہ دعاکانے
دیرے بنے قبلیبری، دعاء دروزہ دار، دعاء د مسافر او
دعاء د مظلوم . د رمضان په شپو کبني قیام اللیل
(تراویح) کول ضروری عمل دے، حدیث کبني راغلی
دی : «مَنْ قَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ
ذَنْبِهِ». متفق علیہ ترجمہ: چا چه د ایمان سره د آجر
دپاره د رمضان قیام وکرو مخکبني گناهونه به ورته
معاف شی . غوره دا ده چه د امام سره وکړے شی،
څکه چه حدیث کبني راغلی دی : «مَنْ قَامَ مَعَ الْإِمَامِ
حَتَّى يَنْصَرِفَ ، كُتِبَ لَهُ قِيَامُ لَيْلَةٍ» . رواه اهل السنن . ترجمہ
: چا چه قیام وکرو د امام سره تردے پورے چه امام
راوګرځی وبه ليکلے شی دده دپاره ثواب د قیام اللیل
او دغه رنګه دیرے صدقے کول، او د قرآن کريم
تلاؤت څکه چه رمضان شهر القرآن ده، د قرآن کريم
لوستونکی ته په یو حرف یوه نیکی میلا ویری او یوه
نیکی په لس چنده ده .

تراویح

در مِصان په میاشت کبُنی د شپے په جمیع سره مونځ کولو ته تراویح، قیام اللیل او ته جد وغیره وئیله شی ددے وخت د ماسخوتن نه واخله تر د صبا د راختلو پورے دے، په احادیشو کبُنی دیته ډیر ترغیب ورکړے شویدے، سنت پکبُنی یولس (۱۱) رکعاته دی چه په هرو دوه رکعاتو باندے سلام و ګرڅولے شی، او که د یولسو (۱۱) رکعاتونه زیات وکړے شی، نو خه نقصان پکبُنی نشته دے، او خائسته والے او اور دوالے پکبُنی پکار دے، خو چه په مونځ کونکو باندے مشقت نوی، زنانه ورته هم مسجد ته حاضریدلے شی خو چه فتنه نوی او خپل ستر او پردے اهتمام کولے شی.

نفلی روژے

رسول الله ﷺ نفلی روژو ته هم ډیر ترغیب ورکړیدے چه په لاندینی ډول دی :

=۱ شپږ روزه د شوال د رمضان نه پس حدیث کښې دی : «مَنْ صَامَ رَمَضَانَ ثُمَّ أَتَبَعَهُ سِتًّا مِنْ شَوَّالٍ كَانَ كَصِيَامُ الدَّهْرِ» رواه مسلم . ترجمه : چا چه د رمضان روزه د ونيولے او وريسي د شوال شپږ روزه د ونيولے ، دا پشان د ټول کال د روژو دی .

=۲ هفتہ کښې دوه ورځے د ګل ورڅ (پير) او د زيارت ورڅ (جمعرات) باندے روزه نیول سنت دی .

=۳ هره میاشت کښې درې ورځے روزه د نیول افضل دی ، که د ایام البيض ورځے وي ، دیارلسمه (۱۳) خوارلسمه (۱۴) پنځلسمه (۱۵) او که نورے ورځے وي . =۴ د عاشورے د ورځے روزه د محرم د میاشتے د لسمه ورځے روزه ده ، او مستحبه دا ده چه یوه ورڅ ترے مخکښې او یا یوه ورڅ روستو روزه د ونيولے شي :

قال رسول الله ﷺ : وَصِيَامُ يَوْمِ عَاشُورَاءِ، إِنِّي أَحَتَسِبُ عَلَى اللَّهِ أَنْ يُكَفِّرَ السَّنَةُ الَّتِي قَبْلَهُ». رواه مسلم . ترجمه : رسول الله ﷺ فرمائیلی دی : د عاشورے د ورځے روزه د نیول

زه اميد ساتم د الله تعالی نه چه د يو کال مخکني
گناهونه وريژوی.

= د عرفے د ورځے روزه چه د ذى الحجى د نهمه
ورځ ده، حدیث کښې راغلی دی : صِيَامُ يَوْمَ عَرَفةَ
أَحْتَسِبُ عَلَى اللَّهِ أَنْ يُكَفِّرَ السَّنَةُ الَّتِي قَبْلَهُ وَالسَّنَةُ الَّتِي بَعْدَهُ،
رواه مسلم. ترجمه: د عرفے د ورځے روزه نیول (نبي
کريم صلی الله عليه وسلم) فرمائی : زه د الله نه اميد
کوم چه يو کال مخکښې او يو کال وروستنی گناهونه
ووریژه وي.

هغه ورځ چه هغې باندې روزه نیول حرام دی :

= د اختر ورځے ورکونې اختر او لوئې اختر.

= د ذى الحجى یولسمه، دولسمه او دیارلسمه ورځ
باندې چه ایام التشریق ورته وائی، روزه نیول حرام دی .

= د حیض او د نفاس په ورڅو کښې روزه نیول حرام
دی .

= د بسُخَّرْ نفلي روژه د خاوند د اجازت نه بغیر چه
خاوند ئے حاضروی. حدیث کبني راغلی «لا تَصُومُ الْمَرْأَةُ
وَبَعْلُهَا شَاهِدٌ إِلَّا بِإِذْنِهِ فِي غَيْرِ رَمَضَانَ». متفق عليه. ترجمہ:
روژه به نه نیسی یوه بسُخَّرْ چه خاوند ئے حاضروی
مگر په اجازه د هغه باندے سیوا در رمضان نه.

د حج د احکامو پیژندنه

د حج حکم او فضیلت : حج کول په ټول عمر کنې
 یو خل په هر سری او بنخه باندے واجب دی، د
 اسلام دارکانو نه پنځم رکن دے، الله پاک فرمائی: [وَيَسْأَلُهُ عَنِ النَّاسِ حَجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا]. {آل عمران: ٩٧}

ترجمه: د الله دپاره په خلقو باندے زیارت د بیت الله
 دے د چا چه د لارے وس وي. او د الله رسول ﷺ فرمائی : بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى حَمْسٍ شَهَادَةٍ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ ، وَإِقَامِ الصَّلَاةِ ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ وَالْحُجَّ وَصَوْمُونَ رَمَضَانَ "متفق عليه. ترجمه: بناء د اسلام په پنځو ستنو باندے ده، ګواهی کول ددے خبرے چه نشته حقدار د بندگی سیوا د الله پاک نه، او محمد ﷺ د الله رسول دے، د منع پابندی کول، زکات ادا کول، حج کول، او د رمضان روزے نیوں. حج په هغه غوره عملونو کنې دے چه الله ته د نزدیکت سبب دے. رسول ﷺ فرمائی دی «مَنْ حَجَّ هَذَا الْبَيْتَ فَلَمْ يَرْفُثْ وَلَمْ يَفْسُقْ رَجَعَ كَيْوُمَ وَلَدَّتْهُ أُمُّهُ». متافق عليه . ترجمه: چا چه

حج وکرو ددے کور او د (جماع د کوروالی) شهوت خبرے ونکری، او نه ئے د گناہ کار وکرو واپس به شی (د گناہونونه پاک) لکه خنگه چه د مور نه پیدا شوئے وی۔

د حج شرطونه :

هر بالغ عاقل مسلمان باندے حج کول واجب دی چه استطاعت لری، استطاعت دیته وائی چه دومره خرچه ورسره وی چه د تللو راتللو او د خوراک خبناک، او لباس دپاره کافی شی، او خپل اهل ته هم نفقه پریبردی، او دغه رنگه مرض او د دشمن یره نوی، او د زنانه دپاره حرم سره تلل هم شرط دے، او که زنانه په حالت د عدت کبني وی بیا ورله هم دحج دپاره تلل جائز ندی ٿکه چه اللہ تعالیٰ د عدت والا زنانه دپاره د کورونو نه وتل منع کرے دے، بس د هر چا دپاره یو مانع د دغه موائعو نه چه موجود شو هغه باندے حج نشته دے۔

- د حج آداب : ۱ = د حاجی دپاره د سفر کولو نه مخکنې
 د حج په احکامو باندے خان پوهه کول ضروری دی،
 که د کتاب د لوستلو په واسطه وي، او که د عالم نه
 دپونتنے په ذریعه وي، خو خان پوهه کول لازم دی .
- ۲ = د حاجی دپاره د صالح ملګری په ملګرتیا باندے
 حرص پکار دے چه په خیر کبni ورسره مدد
 وکړي، او د بدوانه ئے منع کړي خاصکر د عالم يا د
 طالب العلم سره ملګرتیا وکړي .
- ۳ = د حاجی دپاره په خپل حج باندے د الله رضاء
 مقصد گرڅول ضروری دی،
- ۴ = د فضول خبرونه خپله ژبه ساتل .
- ۵ = د الله تعالى ذکر او دعا کانے ډيرے کول پکار دی
- ۶ = نورو خلقو ته ضررنه رسول .
- ۷ = زنانه لره پکار دی چه د خپل سترا او پردے ډير
 خیال وساتی، د سپود گنپے نه خان وساتی

= د حاجی په زره کښې دے دا خبره حاضره وي چه زه په عبادت کښې يم، سیاحت او سیل نه دے، بعض خلق حج د سیل او چکر موقعه گنپي، په هغې کښې تصویران وغیره وباسی دا گناه ده.

الاحرام :

احرام اصل کښې (په مناسکو د حج کښې د داخلیدلو نیت) ته وائی، خوک چه د حج او عمرے اراده لري، هغه باندے احرام واجب دے، حج کونکے يا عمره کونکے چه د مکے د خارج نه راخی، هغه به احرام د هغه میقات نه ترى کوم چه د رسول الله ﷺ په ژبه مبارکه مقرر شوي دي،

هغه دادی :

۱- ذو الخلیفة: دا د اهل مدینه او د مدینے د جهت نه چه خوک راخی د هغوي دپاره میقات دے، او س ورته (أبیار علی) وائی.

۲- الجھفه: دا رابغ سره نزدے یو ورکوتے کلے دے، اوس خلق د رابغ نه احرام تپی، دا د شام والو د پاره میقات دے.

۳- قرن المنازل : (السبيل الكبير) دا طائف ته نزدے علاقه ده، د نجد والو د پاره میقات دے.

۴- یلملم : د مکے نه ۹۰ کلومیتھر فاصله باندے دے، د یمن والو د پاره میقات دے

۵- ذات عرق : د عراق والو د پاره میقات دے.

دا ځایونه نبی کریم ﷺ مقرر کړئ دے د دغه خلقو د پاره او هر هغه خوک چه پدے باندے تیریږی په نیت د حج او عمرے او سیدونکے د مکے او هغه خوک چه مکه کښې ٿئے ځان د احرام نه حلال کړیدے هغوي به احرام د خپل ځائ نه تپی.

احرام کښې سنت طریقے :

هغه کارونه چه د احرام نه مخکښې کول پکاروی :

۱- نوکان کت کول، د تخرگونو نه ویخته کت کول، بریتان کت کول، د نامه نه لاندے ویخته خرثیل، غسل کول، خوشبو استعمالوں مخکبی د احرام نه صرف په بدن باندے نه په کپرو د احرام باندے.

۲- کنہلے شوے کپرے ویستل، صرف لنگ او خادر اچول، او زنانہ هر قسم کپرے اچولے شی صرف د ستر به ڈیر اهتمام کوی چه د زینت حایونه ئے بنکاره نه شی، مخ ته نقاب او لاسونوته دستانے به نه اچوی لیکن د پردو سرو نه به خپل ستر کوی.

۳- مسجد ته تلل راتلل د مونع دپاره که د مونع وخت وی او دوہ رکعات تحیۃ الوضوء کول پس ددے نه به احرام و تپری.

د حج طریقے :

د حج د آداء کولو درے قسمہ طریقے دی : ۱- حج تمتع، ددے طریقہ داده چه حاجی د حج په میاشتو کبی د عمرے دپاره احرام و تپری، او د عمرے نه بعد

خان د احرام نه حلال کری، او بیا په مکه کښې وسیری چه کله اتمه (۸) ورخ د ذی الحجه راشی نو د خپل خائے نه د حج دپاره احرام وتری، او کله چه د میقات نه ورتیری بری نو داسے دعا به ووائی : (لبیک عمرة متمتعاً بها الى الحج) یعنی د عمرے دپاره لبیک وايم ددے نه بعد به حج کوم، حج تمتع د تولونه افضله طریقه ده، کچرته یو حاجی مکے ته راشی مخکښې د حج د ورخونه، او بیا روستود خپل د اوسيدو د خائے نه د حج دپاره احرام تری، نو ووائی به : (لبیک حجا) پدے صورت کښې په حاجی باندے یوه هدیه قربانی کول دی، یو کډ د یو شخص نه کافی کیری، او یو د اوښانونه یا د غواگانو نه د اُووه (۷) کسانو دپاره کافی کیری .

۶- حج قرآن، ددے طریقه داده چه د عمرے او د حج دپاره به یو خائے احرام وتری، د احرام د ترلو په وخت کښې به ووائی : (لبیک عمرة وحجا) یعنی د عمرے او د حج دپاره لبیک وايم، معنی ئے دا ده : اے الله ! زه تا

تہ په حج او عمرے سره حاضر یم او ستا حکم ته تیار ولا ریم. د عمرے کولونه بعد به خان نه حلالوی تر یوم النحر (د اختر ورخے) پورے، دا قسم حج اکثر هغه خلق کولے شی چه د ۸ ذی الحجه نه لپ مخکنپی راشی، او د حج پورے په احرام کنپی وی، او د خان سره به هدیه هم بوخی، پدے طریقه حج کنپی هم قربانی کول لازم دی.

۳- حج افراد، ددے قسم حج طریقه دا ده چه د حج نیت به صرف وکړی د میقات نه به ووائی : (لَبِيْكَ حَجَّاً)، یعنی د حج دپاره لبیک ووايم، پدے طریقه کنپی قربانی کول لازم نه دی . حاجی صاحب که جهاز کنپی راخی نو د جهاز میقات ته رارسیدو نه مخکنپی به احرام وتپی، کچرتہ د میقات (برا بروالے) محاذات پیژندل ورته مشکل وی، نو مخکنپی احرام تپل هم جائز دے، کوم کارونه چه میقات سره کول پکار دی مثلًا صفائی کول، خوشبو لکول، نوکان کت کول وغیره، د مخکنپی نه کول پکار دی، جهاز کنپی

د کیناستلو نه مخکنې د احرام کپره به واچوی، يا
دے په جهاز کنې واچوی، د میقات سره به بیا
صرف نیت وکړي.

احرام کنې د داخلیدلو طریقه: احرام کنې داخلیدو
دپاره به پدے طریقه نیت کوي:

۱- د حج تمتع دپاره د احرام طریقه داده : (لبيک عمرة
ممتعا بها الى الحج) یعنی د عمرے دپاره لبیک وايم، د
عمرے نه بعد د حج کولو نیت لرم.

۲- که حج قران کوي نو داسې به وائی : (لَبَّيْكَ عُفْرَةً
وَحَجَّاً) د عمرے او د حج دپاره لبیک وايم. چه عمره او
حج په یواحرام باندے کوي.

۳- که حج افراد کوي نو داسې به وائی : (لبيک حجا
)، د حج دپاره لبیک وايم. د احرام نه پس تلبیه وئیل
سنټ دی، تر د طواف شروع کیدو پورے، د تلبیه
الفاظ دا دی: (لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ لَبَّيْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ
إِنَّ الْحَمْدَ وَالْعِظَمَةُ لَكَ وَالْمُلْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ).

د محرم دپاره حرام شوی کارونه :

بعض کارونه د احرام نه مخکنې د محرم دپاره جائز
وی، خود احرام نه پس ورباندے حرام وی خکه چه
اوس په عبادت کنې داخل شو، محرم باندے دا
لاندیفی کارونه حرام دی :

۱- د سراو د بدن د نورے حصے نه وینخته لرے کول
حرام دی، لیکن د ضرورت مطابق په نرمی سره سر
گروئے شی .

۲- نوکان کت کول، مگر که یونوک مات شی، یا درد
کوئی نود هغے په لرے کولو کنې هم خه حرج نشه
دے .

۳- خوشبو استعمالوں او خوشبودار صابون استعمالوں
هم منع دی .

۴- د خپلے بنخے سره کوروالے کول، نکاح کول،
بدن لکول په شهوت سره، د خپلے بنخے مخ خکلول،
شهوت سره کتل وغیره حرام دی .

۵- لاسونو ته دستانے اچول .

۶- بنکار د حیواناتو یا د مارغانو کول د احرام په حالت
کببی حرام دی . دا هغه کارونه وو چه سرو او بسخو
تولو دپاره حرام وو . هغه کارونه چه صرف د سرو دپاره
حرام دی هغه دا دی :

۱- گندلے شوے کپره . البتہ د ضرورت مطابق یلت، (د
ملا نه تاو شوے پته) گھری، چشمے، او ددے په
شان د ضرورت خیزونه استعمالول جائز دی .

۲- براہ راست خپل سرنشی پتوالے که براہ راست نوی
بیا خه حرج نشه دے لکه چھتری، موټر، بس،
خیمه وغیره سره سرپتوال جائز دی .

۳- خپو ته جرابے اچول جائز ندی، کچرتہ پیزار نوی،
بیا د خرمئے موزے اچولے شی، لیکن پړکی (کیتیئ)
به بنکاره کوي .

ددے منوع خیزونو استعمال په درے قسمه دے :

۱- بغیر د عذر نه یو خیز استعمالول، پدے صورت

کبیٰ به دغه انسان گنهگار وی، او فدیہ به هم ورکوی.

۶- که د خاص ضرروت مطابق استعمال کری، نو گنهگارندے، البتہ فدیہ به ورکوی.

۳- که د عذر د وجہ نه دغه منع شوے خیز استعمال کری، مثلًا د یوے مسئلے علم و رسرو نوی، یا ترے هیره شوی وی یا مجبوره شوے وی، پدے صورت کبیٰ نه گنهگار دے، او نه ورباندے فدیہ شته دے،

د طواف طریقه:

مسجد حرام ته د ورداخلیدو په وخت کبیٰ به بنی خپه مخکنکبیٰ کری، دا سنت طریقه ده، او دا دعاء به ووائی : (بِسْمِ اللَّهِ، وَالسَّلَامُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي، وَافْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ). (ابن ماجه) ترجمہ: شروع کوم په نوم د الله سره، درود او سلام دے وی په رسول الله ﷺ باندے، اے الله! بخنه وکرہ ماته د گناهونو زما، او کولاوے کرہ ما ته دروازے د رحمت

خپل، عامو مساجدو ته د داخلیدلو هم دغه طریقه ده،
ددے نه پس به کعبے طرفته روان شی د طواف دپاره
۱-د حجر اسود خوا ته به لارشی، که ممکنه وی په
بنی لاس باندے به حجر اسود مسحه کری، بسم
الله، الله اکبر به ووائی، که ممکنه وی نو خکل دے ئے
کری، یا دے ورسره لاس مسحه کری، او بیا دے
لاس خکل کری، او که دامکن نوی بیا به دلرے نه
په لاس باندے اشاره وکری، او الله اکبر به ووائی،
لاس به نه خکلوی، بیا به خپل کس طرف ته کعبه
کری، او طواف به شروع کری، د طواف په دوران
کنبی خه مخصوص دعاء نشته دے، د خان دپاره یا د
نورو مؤمنانو دپاره هر قسمه دعاء غوبتلىے شی، د
قرآن کریم تلاوت هم کولے شی.

۲-کله چه رکن یمانی ته ورسیبڑی نو که ممکنه وی
لاس باندے به ئے مسحه کری، او بسم الله الله اکبر
به ووائی، او لاس به نه خکلوی، کچرتہ لاس لکول
ممکن نوی، نو همداسے به تیریبڑی او په لاس سره به

اشاره نکوی او نه به اللہ اکبر وائی، درکن یمانی او د حجر اسود مینع کبپی به دا دعاء وائی : (رَبَّنَا آتَنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ) ترجمہ: اے ربہ ! راکرہ مونبرہ ته په دنیا کبپی بنه حالت او په آخرت کبپی بنه حالت، او بچ وساتھ مونبر لرو د عذاب د اور نه .

۳- کله چہ حجر اسود ته ورسیبری نو که ممکن وي، خلک به ئے کرپی او یا به ورتہ اشارہ وکرپی، او اللہ اکبر به ووائی، پدے طریقه په اُووه چکرو کبپی یو چکر پورہ شو نو باقی اُووه چکرے به پدے طریقه پورہ کرپی .

۴- پدے طریقه باندے به اُووه چکرے پورہ کرپی، حجر اسود سره چہ تیریبری اللہ اکبر به ووائی، اولنی درے چکرو کبپی به رمل کوي (یعنی وارہ وارہ قدمونه به په جلتیع سره اخلي) او باقی چکرو کبپی به عام مزل سره ٿي، په طواف کبپی اضطباع (یوه اورہ بنکاره کول) سنت طریقه ده، د اضطباع طریقه داده

چه خادر به دنبی ووبے دلاندے او دگسے ووبے
دپاسه واچوی، اضطباॻ په اولنی طواف کبني کول
پکار دی، او په غیر د طواف نه هم اضطباॻ نشته.

۵- د طواف د پوره کولو نه پس به د مقام ابراهیم نه
روستو دوه رکعاته د طواف وکپی چه مقام ابراهیم د
مونغ کونکی او د کعبے په مینځ کی راشی، د مونغ
په حالت کبني به دواړه اووږدے پتی کپی، په اولنی
رکعت کبني به : [قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ] یعنی سوره
الكافرون. او په دویم رکعت کبني به [قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ]
سورت الاخلاص تلاوت کپی، که د مقام ابراهیم
سره د خلقود ډیروالي د وجے نه ممکن نه وي، بیا په
مسجد حرام کبني چه هرځای وشی جائز دی .

صفا او مروه کبن سعی کول :

د طواف نه پس به سعی کیدلے شي، اول به صفا
طرفته مخامنځ شي، او دا آیت به ولولي : [إِنَّ الصَّفَا^۱
وَالْمَزْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ أَوْ اعْتَمَرَ فَلَا
جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطَوَّفَ بِهِمَا وَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَإِنَّ اللَّهَ شَاكِرٌ]

عَلِيِّمٌ] {البقرة: ١٥٨} ترجمہ: یقینا د صفا او مروہ غوندیئ د اللہ د دین نبخے دی، نو خوک چه د بیت اللہ حج یا عمرہ کوی، هغہ باندے ددے دواپو سعی کولو کبپی خه گناہ نشته دے، او خوک چه د زپہ په خوشحالی سره نیکی کوی نو یقیناً اللہ تعالیٰ قدردان او په هر خہ باندے پوهہ دی۔ صفا ته دومرہ ختل پکار دی چہ کعبہ ورتہ په نظر باندے راشی، کعبے ته به مخامنخ لاس اُوچت کرپی، او دا دعاء به درے کرتہ ووائی：“لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ أَنْجَزَ وَعْدَهُ وَنَصَرَ عَبْدَهُ وَهَزَمَ الْأَخْزَابَ وَحْدَهُ”， ددے نه پس به دعاء وغوارپی، او بیا به مروہ طرفته روان شی، د شنو راپونو مینچ کبپی مندہ وھل پکار دی، تیزہ مندہ پکار دھ خومرہ چه کیدلے شی خو صرف د سپو دپاره، او د بسخو دپاره مندہ نشته دے، کله چہ مروہ ته ورسیپری نو قبلے طرفته به مخ کرپی او دعاء به وغوارپی لکھ خرنگہ چہ صفا کبپی ئے غوبستلے وہ، دسی په اُووہ چکرو کبپی یو چکر پورہ شو، ددے پشان به اُووہ

چکرے پورہ کوی، د صفا نه شروع او مروہ باندے به سعی ختموی۔ حاجی کہ نیت د حج تمتع کرے وی نو د سعی کولونہ پس به د سرو یخته کت کری، او عمرہ به پورہ کری، پدے سره د احرام نه حلال شو، خپلے کپرے به واغوندی۔ کله چہ د ذی الحجه اتمہ ورخ راشی، نو د خپل د اوسیدو د ٹھائے نه به احرام و تری په هغه طریقہ باندے چہ خنگہ ٹئے د عمرے دپارہ احرام ترلے وو، د حج نیت به وکری، او دا تلبیہ به وائی : (لَبَيِّكَ حَجَّا) لَبَيِّكَ اللَّهُمَّ لَبَيِّكَ لَبَيِّكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَبَيِّكَ إِنَّ الْحَمْدَ وَالْعِظَمَةَ لَكَ وَالْمُلْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ") البته خوک چہ حج قیران یا حج افراد کوی هغه به د سعی نه پس یخته نه کت کوی احرام کنبی به وسیبزی ۔

اتم (۸) ذی الحجه : پدے ورخ باندے حاجی صاحب منی ته ٿی، او د ماسپixin، مازیگر، مانبیام او ماسخوتن او د صبا مونخونه به په قصر سره کوی، البته جمع بین الصلاتین به نه کوی ۔

۹- نهم ذی الحجه (یوم عرفہ) :

پدے ورخ باندے به حاجی صاحب یو خو کارونه کوی :

= د نمر د راختلو نه پس به حاجی د عرفات میدان ته
 ھی، او د نمر د پریوتو پورے به عرفات کبني وی، د
 ماسپیخین او ما زیگر مونځ به یو څای په قصر سره (دوه
 دوه رکعاته) کوی، کله چه زوال وشی، بیا به د مونځ نه
 بعد ځان فارغه کې د ذکر، دعاء او تلبیه دپاره، پدے
 ورخ باندے ډیرے دعاګانے او الله رب العالمين ته
 عاجزی کول پکار دی، د خپل ځان دپاره د مور او
 پلار او عامو مسلمانانو دپاره دعاء پکار ده، په دعاء
 کبني لاس اوجتول سنت طریقه ده، عرفات کبني
 وقوف کول دارکانو د حج نه دی، خوک چه په عرفات
 کبني وقوف ونه کې، د هغه حج نه کېږي، عرفات
 کبني د وقوف وخت د نھمے ورڅے د ذی الحجه د نمر
 د راختلو نه ترد لسمے ورڅے د صباح د راختو پورے
 دے، بس خوک چه ایسار شو د ورڅے یا د شپے په

خه حصه کښې د دغه ورڅو نه، نو حج ئې صحیح دے، لیکن حاجی صاحب به پوره کوشش کوي چه د عرفات حدود ته ورداخل شي .^۶ کله چه د عرفې په ورځ نمر پريوڅي نو خه په اطمینان سره به مزدلفه طرف ته روان شي، او په اُوچت آواز سره به تلبیه وائی مزدلفه ته رسیدو سره به د مابنام او د ماسخونه مونځونه په جمع سره قصر وکړي، د مونځ نه بعد به د خوراک خبناک بندویست وکړي، او بیا به اُوده شي چه د سهار مونځ ته ترو تازه شي .

۱۰- ذی الحجه (د لوئې اختر ورځ) :

= د اختر په ورځ چه حاجی صاحب د سهار مونځ وکړي، خپل څایه باندے به کيني، او اذكار او دعاګانه به غوارۍ تردے چه تیاره ختمه شي

= د نمر د راختونه مخکښې به مني طرف ته روان شي، او په اُوچت آواز به تلبیه وائی، د شیطان ويشتلو دپاره به واره واره اُوهه (۷) کانډي راغوند کړي .

= ۳ تلبیہ به وائی تردے چه جمّة الکبری (لوئی شیطان) ته ورسیبڑی، د هغه په ويشتلو به شروع وکپری په یو یو کانپری به ئی ولی او هر کانپری سره به اللہ اکبر وائی۔

= ۴ د شیطان د ويشتلو نه پس قربانی کول دی، کچرتہ حج تمتع یا حج قرآن کوی نو مستحب داده چه د خپلے قربانی نه خوراک وکپری، او نورو ته ئے هدیہ او صدقہ کپری کہ ممکن وی۔

= ۵ د قربانی نه پس بہ حلق الرأس وکپری یعنی د سر وینخته بہ وخرئیوی، اویا بہ قصر (ورکوتی) کپری، خو حلق افضل دے، د زنانہ دپارہ صرف (قصر) دے یعنی دھرے کونخی نه بہ د گوتے د سر په مقدار وینخته کت کپری (تقریبا درے سینتی میتھہ) ددے نه پس حاجی صاحب د احرام نه حلال شو، کوم کارونه چه کول ئے حرام وو لکھ وینخته، نوکان کت کول وغیرہ، هر خہ ورلہ جائز شول لیکن نکاح (خپلے بنئے سره نزدیکت) نشی کولے ترخو پورے چه د بیت اللہ طواف ئے نوی کپری۔

۶ = طواف الافاضة کول : د طواف نه پس دوه رکعاته
 مونئع د طواف کول، او بیا په صفا او مروه کښې سعی
 کول، کله چه حج تمتع وي څکه چه حج قیران، یا حج
 افراد کونکے اول د طواف قدوم سره سعی کړیده چه
 هغه سعی د حج وه، کچرته هغه سعی نوی کړی بیا
 سعی کول ورباندے لازم دی، د صفا او مروه د سعی نه
 پس تول منوع خیزونه حلال شی کوم چه د احرام د
 وجه نه حرام شوی وو.

۷ = حاجی صاحب باندے لازم دی چه یولسمه او
 دولسمه شپه منی کښې وکړی (یعنی د شپه اکثره
 حصه منی کښې تیره کړی) او دیارلسمه شپه تیروول
 هم جائز دی، خوک چه اراده د روستوالي لري د اختر
 په ورځ د اعمالو ترتیب دا دے : رمئے (شیطان
 ویشتل) نخر (قربانی) حلق (ویخته کت کول)، طواف
 کول دا ترتیب سنت دے، لیکن یو عمل مخکښې
 روستوشی نو خه حرج نشته دے

۱۱- ذی الحجه (یو لسمه ورخ) بندے ورخ حاجی صاحب باندے د شیطاناںو ویشتل لازم دی د نمر د زوال نه روستو به شروع کوی، د زوال نه مخکنی ویشتل جائز ندی، د بلے ورخے د صبا راختو پورے ویشتل جائز دی، اول به جمرة الصغری (ورکوتی شیطان) وولی بیا جمرة الوسطی (مینځنی شیطان) او بیا جمرة الکبری (لوئی شیطان) د زوال نه پس ترد بلے ورخے د صبا راختو پورے ویشتلے شي.

د جمرات ویشتلو طریقه داده :

د خان سره (۲۱) یو دپاسه شل واره کانپی راواخلي، او د ورکوتی شیطان خوا ته به لارشی، په یو یو کانپی باندے به ئې اُووه خل وولی، او هر کانپی سره به الله اکبر وائی، بیا سنت طریقه داده چه لبرښی طرفته شي، او اُورده دعاء وغواری، ددے نه پس د مینځنی شیطان خوا ته ورشی او اُووه کانپو باندے به ئې وولی، د هر گوزار سره به الله اکبر وائی، بیا سنت طریقه داده چه گس طرفته به ودریږی، او دعاء به وغواری ددے

نه پس به لارے شی لوئی شطان ته، په هغه مخکنئ
طریقه به ئے وولی، د هر کانپی سره به اللہ اکبر وائی،
ددے نه پس به نه ودریبڑی۔

۱۲-ذی الحجه :

= پدے ورخ بے حاجی هغه خه کوی چه په یولسم
(۱۱) ذی الحجه باندے ئے خه کپری وی۔ کچرتہ یو
حاجی صاحب غواری چه تر (۱۲) ذی الحجه پورے
ایسار شی، نو هغه کارونه به کوی کوم چه مخکنپی
دوه ورخو کنپی کپری وی۔ د شیطان د ویشتلونه روستو
بے حاجی صاحب بیت اللہ ته د طواف الوداع دپاره
خی، د طواف د اُووه چکرو نه پس به دوہ رکعاته د
طواف که ممکن وی د مقام ابراهیم نه شاته وکپری،
او که خائی نوی نو بیا د مسجد په هر خائی کنپی
کیدلے شی۔ دا طواف په هغه زنانه باندے نشته چه
مریضه وی (حائضه، یا نفاسه) د حاجی صاحب دپاره
دا هم جائز دی چه طواف افاضه (د اختر د ورخے
طواف) روستو کپری دولسم د ذی الحجه یا دیارلسم د

ذی الحجه ته، خو بیا به صرف د طواف الافاضة نیت کوي، او دا طواف به د طواف الوداع په ځائے کافي شی د طواف الوداع نه روستو مکه کښي بغیر د ضرورت نه ايساريدل ندی پکار، کچرته ډير وخت دپاره پاتې شی، نو دوباره به طواف الوداع کوي.

د حج اركان

- ١: الاحرام .
- ٢: الوقوف بعرفة .
- ٣: طواف الافاضة .
- ٤: السعی بين الصفا والمرأة .
چا چه پدے ارکانو کښي خه پرینسپول حج ئے صحیح ندے .

واجبات الحج :

- = د میقات نه احرام تړل

- = عرفات کبپی وقوف کول د نمر پریوتو پورے، خوک چه دورخے وقوف کوي.
- = مزدلفہ کبپی شپه کول تر صبا پورے چه خه تیاره ختمه شی مگر بوداکان او زنانه د نیمے شپے هم تلے شی.
- = من کبپی د اختر نه روستو دوه يا درے شپے تیروں (ایام التشریق).
- = دغه ایام التشریق کبپی د شیطان ویشتل (رمی الجمرات)
- = دسر ویخته کت کول يا ورکوتے کول.
- = طواف الوداع
- پدے مذکوره خیزونو کبپی چه د چا نه یو پاتے شو نو دم به ورکوی، گډ یا د غواء اومه حصه او یا د اوبن اومه حصه به قربانی کوي، او د حرم په مسکینانو باندے به ئے تقسیموی.

د مسجد نبوی ﷺ زیارت

د مسجد نبوی زیارت د مونئخ کولو دپاره مستحب دے ٿکه حدیث کتبی راغلی دی : «صَلَاةٌ فِي مَسْجِدٍ هَذَا خَيْرٌ مِّنْ أَلْفٍ صَلَاةٍ فِيمَا سَوَاهُ إِلَّا الْمَسْجِدُ الْحَرَامُ». ترجمہ : رسول اللہ ﷺ فرمائیلی دی چه زما پدے جومات کتبی یو مونئخ د زرو مونخونو نه غوره دے په نورو جوماتونو کتبی سیوا د مسجد حرام نه، ٿکه هغه کتبی یو مونئخ په یو لاکه دے، ددے مسجد دپاره په کال کتبی خه خاص وخت مقرر نشته، او نه د حج حصہ ده، هر وخت یو مؤمن د نبی کریم ﷺ د قبر زیارت کولے شی، او د هغه د دوه صحابه کرامو ابوبکر صدیق او عمر بن الخطاب رضوان اللہ علیہم اجمعین د قبرونو، او د نبی کریم ﷺ د حجرے مسحه کول یا خکلول یا طواف کول یا د دعاء په وخت کتبی ورته مخ کول دا ٿول جائز ندي. وبالله تعالی التوفیق.

دخوراک خبساک احکام

الله سبحانه وتعالی خپلو بندگانو ته د پاکو(طیب) خیزونو د خوراک حکم کړیدے او د پلیتو(خبیث) خیزونو نه ئې منع کړیدی، الله پاک فرمائی : [إِنَّمَا يَنْهَا عَنِ الظِّبَابَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَأَشْكُرُوا لِيَهُ إِنْ كُنْتُمْ إِيمَانًا تَعْبُدُونَ] {البقرة:١٧٢} ترجمه: اے ایمان والو ! خوراک کوئ د پاکو هغه خیزونو نه چه ما درکړیدی، او د الله تعالی شکر کوئ که چرته تاسو خاص د هغه بندگی کونکی یئ.

قاعدہ داده چه اصل په خوراکونو کښی (اباحت) حلال والے دے، د حرامو خیزونو بیان به کېږدی، الله تعالی د مؤمنانو دپاره طیبات مباح کړے دے چه فائدے ترے واخلي، نو د الله تعالی نعمتونه د الله تعالی په نافرمانی کښی استعمالول جائز ندي، الله تعالی خپلو بندگانو ته په خوراک خبساک کښی حرام واضح کړیدی، الله تعالی فرمائی : [أَوْقُدْ فَصَلَ لَكُمْ مَا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ إِلَّا مَا أُضْطُرِرْتُمُ إِلَيْهِ] {الأنعام:١١٩} ترجمه: یقیناً

الله په تفصیل سره بیان کریدی تاسو ته هغه خه چه حرام ئے کریدی په تاسو باندے مکر که تاسو ڈیر محتاجه شئ هغے ته. د کوم خیز چه تحريم نوی بیان شوے هغه به حلال وی۔ «قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ اللَّهَ فَرَضَ فَرَائِضَ فَلَا تُصِيبُوهَا، وَنَهَى عَنْ أَشْيَاءَ فَلَا تَنْتَهِكُوهَا، وَحَدَّ حُدُودًا فَلَا تَعْتَدُوهَا، وَغَفَلَ عَنْ أَشْيَاءَ مِنْ غَيْرِ نِسْيَانٍ فَلَا تَبْحَثُوا عَنْهَا» رواه الطبراني۔ ترجمہ : اللہ تعالیٰ بعض کارونہ فرض کرے دے نو هغه مه ضائع کوئ او د بعض خیز نه ئے منع کرے ده، د هغے خلاف ورزی مه کوئ، او بعض حدود او پولے ئے مقررکری دی د هغے نه تجاوز مه کوئ، او بعض خیزونه ئے پرینبودی دی چه هیر ترے ندي نو هغه مه لقوئ۔ د هغه خیزونو حراموں جائز ندی چه اللہ تعالیٰ او رسول اللہ ﷺ نه وی حرام کری۔

قاعدہ : هر هغه طعام حلال دے چه صفا وی او بے ضررہ وی، او هر هغه طعام جائز ندے چه گندہ وی، بدن دپاره نقصان وی، لکھ مرداره، (چه بغیر د شرعی

طريقے نه ترے ساہ و خیڑی، وینه بھیدونکے (د ذبح
نه البتہ کہ رگونو او غوبنہ کبپی وینه پاتے شی جائز
ده) خنزیر، د نشے خیزونه، او چه د گندگی سره گپود
شوی وی، حرام دی ٿکه چه نجس او نقصانی دی
جائز خوراکونه دوہ قسمہ دی : حیوانات او سبزیانی،

بیا حیوانات دوہ قسمہ دی :

اوچہ باندے اوسیدونکی، او دریاب کبپی ژوند
کونکے، هر چه دریابی حیوانات دی نو هغه حلال
دی تردے چه د دریاب مرداره هم حلاله ده، د ذبحی
شرط پکبپی نشته دے . د اوچی اوسیدونکی
حیوانات حلال دی مگر هغه انواع چه اسلام حرام
کرے دے لکه :

= خنزیر

= کورنے خر

= د دارو والا حیوان چه ماتول کوی مگر ضبع
(کور گتیع) جائز ده.

=۴ په مارغانو کبپی پنجو والا چه ماتول کوي خکه حدیث کبپی راغلی دی : عَنْ أَبْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: «أَنَّهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ كُلِّ ذِي نَابِ مِنَ السِّبَاعِ وَعَنْ كُلِّ ذِي عِظَابٍ مِنَ الطَّيْرِ»، (رواه مسلم: ۱۹۳۴) ترجمہ: عبد الله بن عباس رضی اللہ عنہ فرمائی: رسول اللہ ﷺ منع کریده د خوراک د هر هغه درندہ نه چه تیره غائبونه لری، او د هر هغه مارغه نه چه پنجے لری . =۵ هغه مارغان چه گندگی او مردارے خوری، لکھ تپوس، باخه، کارغه وغیره چکه د دوی خوراک گندگی ده، او هغه چه د انسان طبیعت ئے بد کمپی لکھ مار، لرم، مبرہ، چنجی او نور حشرات وغیره . ددے نه علاوه مارغان او حیوانات حلال دی لکھ آسونه، صحرانی خره، چرگان، هوسی، خرگوش، شترمرغ وغیره وغیره، مکر صرف جلاله (گندگی خورونکے حیوان) او دا هغه حیوان دے، چه اکثر خوراک د هغه گندگی وي، نو درے ورخو د بندولو نه پس چه پاک خوراک وکپی بیا جائزه دی . سبزیانو کبپی د اوبے او پیاز خوراک مکروه دے، او هر هغه سبزی چه ددے پشان

بد بؤئی ولري او خاڪر جومات ته د حاضري په
وخت کبني ترے څان ساتل پکار دي . چرته يو
انسان دومره محتاجه شي چه د هغه ژوند ته خطره وي
نو دغه وخت کبني حرام خيزيونه دومره خورل جائز
دي چه ژوند ئې بچ شي سيواد زهرونه . که يو سره د
مييو په باغ ورتيرېري او راغورخيدلي شوي، يا زمکے
ته نزدے ميوئے چه نه د باغ نه گير چاپيره ديواں وي،
او نه خوکيدار وي خورل جائز دي، د څان سره به وري
نه، او نه به ونسه ته خيژي، او نه به ئې په کانپو باندے
ولی او نه به د راغونه شوو ميوو نه اخلي مګر که
سخت ضرورت وي

د ذبحے احکام

د اوچے حيواناً تو د ذبحے شرط دا دے چه د شريعت
د اصولو مطابق ذبحه کړئ شي، د ذبحے طريقه داده
چه د حيوان مرئ او د ساه اغستلو ناله په بنې طريقه
سره پريکړئ شي، که د مجبوري په حالت کبني د

بدن د هر رگ نه وینه لاره شی نو حلال دے، د
شرعی ذبحے نه بغیر د حیوان خوراک حرام دے۔

د ذبحے شرطونه :

= ۱ ذبحہ کونکے باید مسلمان وی، عاقل وی، یا اهل
کتاب وی، د لیونی، نشائی، او ماشوم (چہ بنہ او بد نه
پیڑنی) ذبحہ جائز نده، او نه د کافر، مجوسی، بت پرست
او قبر پرست د لاس ذبحہ صحیح ده۔

= ۲ د ذبحے آله باید موجودہ وی هر هفہ آلے سره ذبحہ
کول جائز دی چہ تیرہ طرف ئے وی پدے تیرہ طرف
باندے د پریکیدلو د وجے نه وینه روانہ شی، کہ د
اُوسپنے وی، او کہ گتھہ وغیره وی، مگر ہدوکی، نوک
او غابن باندے ذبح کول جائز ندی۔

= ۳ مرئ پریکول یعنی د ساہ اگستلو ناله او د
خوراک خبناک ناله او د مرئ غت رگونه پریکول۔
حکمت ددے ٿائے په پریکولو کنبی دادے چہ
دلته ٿول رگونه راجمع شوی دی، یو خو وینه په بنے

طريقے سره وحئی، نو غونبہ ئے خوبہ وي، او بل حیوان ته په ساه وتلو کنبی آسانتیا وي. کچرتہ مجبوری وي، او حیوان په مرئ کنبی ذبحہ کول ممکن نه وي، مثلاً بنکار وغیره وي، نود داسے حیوان ذبح صرف زخمی کول دی، که د بدن په هر خائی کنبی وي او هغه حیوانات لکه منخنقہ (خفه کړے شوے وي) موقوذة (تکولے شوے وي) متردے، (د برہ نه را غختلے شوے) نطيحة، (بنکر باندے وهلے شوے) او هغه چه درند گانو مات کړے وي، د داسے قسم حیوان خورل جائز دی پدے شرط چه ساه (روح) پکنبی موجود وي او ذبحہ شي.

۴ = د ذبحے په وخت کنبی ذبح کونکے به بسم اللہ وائی، او تکبیر وثیل هم سنت دی .

د ذبحے کولو آداب

۱- پسہ چارہ باندے ذبحہ کول مکروہ دي .

۲- د حیوان په مخامنخ چارہ تیره کول جائز ندي .

۳- قبلے ته د حیوان مخ کول غوره دی.

۴- د ذبحے په وخت کبپی د حیوان خت ماتول يا پریکول د روح د وتلو نه مخکبپی مکروه دی. د غواکانو او گپو بیزو په ذبح کبپی سنت طریقه داده چه گس ارخ باندے به خملولے شی او اوین په اولاړه باندے چه ګسه خپه ٿئے ترلے شوی وي.

بنکار :

د حاجت مطابق بنکار کول جائز دی، هسے د مشغولتیا او لوبو دپاره مکروه دی، د بنکار د لکیدلو نه پس دوه حالتونه دی:

۱- یو حالت چه ژوندے په لاس راشی نو ذبحه کولے به شی.

۲- کچرتہ مړوی او یا په آخری ساکانو کبپی لاس له راشی نو بغیر د ذبحے نه هم جائز دے. د بنکار کونکی دپاره هغه شرطونه دی کوم چه د ذبحه کونکی دی، لکه عاقل، مسلمان او یا کتابی به وي، د

مسلمان دپاره د لیونی، مجوسی، مشرک او کافر بسکار جائز ندے۔ آله د ذبحے باید تیره وی چہ وینہ په آسانئ سره وبھیوی، د هدوکی او د نوکانو نه به نوی جورہ شوی، یعنی تول انواع د هدوکو به نوی، او حیوان به د تیره والی د وجے نه پریکوی، نه د دروند والی د وجے نه، او هرچہ بسکاری سپے یا بسکاری مارغہ زخمی کرپی وی د هفے خوراک ہم جائز دے چہ کله معلم (تعلیم ورکرے شوئے وی) یعنی د بسکار بسودنه ورتہ شوی وی۔

د بسکاری حیوان تعلیم : کله چہ مالک ئے بسکار پسے لیبڑی نوئی، او بسکار د مالک دپاره نیسی، تر خو چہ مالک ورلہ راشی، نه د خپل خان دپارہ۔ کہ یو بسکاری د بسکار په نیت آله ویشتلے نوی بلکہ په خطاء سره د لاس نه گوزار شی، او حیوان ورباندے مر شی، نو دغہ حیوان حلال ندے چکہ چہ نیت د بسکار ئے پکنی نوو کرے۔ دغہ رنگہ کہ بسکاری سپے پنچلہ بسکار پسے لا پر شی، دغہ بسکار ہم حلال ندے چکہ

چه مالک ندے لیږلے، او نه پکنې نیت د بنکار شته دے، کچرته بنکاری غشے ویشته یا ورباندے بل حیوان ولبریدو یا تول یوڅل باندے ولکیدل نو ددے خوراک جائز دے . د غشی ویشتو په وخت یا د بنکاری حیوان د لیږلیدو په وخت کښې بسم الله، الله اکبر وئیل سنت دی، گویا کښې دغه بنکار ئے په لاس باندے ذبجه کرو.

تنبیه: سپی ساتل حرام دی، لیکن رسول الله ﷺ د بعضو سپو د ساتلو اجازه ورکړے ده لکه بنکاری سپې، د فصل د حفاظت دپاره سپې، د خاروو د حفاظت دپاره سپې ساتل جائز دی .

دلباس (جامو) احکام

اسلام د خائسته والی او د صفائی دین دے، مسلمانانو
ته د صفائی او خائسته والی تعلیم ورکوی بلکہ اللہ
تعالیٰ لباس ددے دپارہ پیدا کریدے چہ انسان
ورباندے خپل ستر پردہ وکری، او خائسته بنکارہ شی،
د اللہ تعالیٰ ارشاد مبارک دے : یَا بَنِي آدَمَ قَدْ أَنْزَلْنَا
عَلَيْكُمْ لِبَاسًا يُوَارِي سَوْآتُكُمْ وَرِيشًا وَلِبَاسُ التَّقْوَىٰ ذَلِكَ
خَيْرٌ ذَلِكَ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ لَعَلَّهُمْ يَذَكَّرُونَ]
{الأعراف: ۲۶} ترجمہ: اے د آدم اولاد ! مونبر ستاسو
دپارہ لباس نازل کریدے، چہ ستاسو عورتونہ پتوی،
او خائسته والی درکوی، او د پرهیزگاری لباس دیر
غورہ دے، دا د اللہ تعالیٰ د طرفنه نبیسے دی چہ خلق
ترے نصیحت واخلي لباس کتبی اصول دادی چہ هر
قسمہ لباس اچول جائز دی مگر د کوم لباس نہ چہ
شریعت منع کری وی د ھفے استعمال حرام دے لکه
1- دو مرہ تنگے او نرئ جامے چہ د انسان عورت او د
بدن هر اندام پکنی بنکاری .

۶- د کافرانو او د بدکرداره خلقو سره په لباس کبني مشابهت کول.

۷- يا لباس کبني د قيمت او مقدار په لحاظ سره فضول خرجي يا تکبر کول.

۸- د سپو دپاره ريخم او سره زر (سونا) حرام دي، البتہ د بنخو دپاره جائز دي.

د علی رضی اللہ عنہ نہ روایت دے : يَقُولُ إِنَّ نَبِيَّ اللَّهِ أَخْذَ حَرِيرًا فَجَعَلَهُ فِي يَمِينِهِ وَأَخْذَ ذَهَبًا فَجَعَلَهُ فِي شَمَائِلِهِ ثُمَّ قَالَ « إِنَّ هَذِينِ حَرَامٌ عَلَى ذِكْرِ أُمَّتِي » سنن ابی داود (۴۰۷۸) ترجمه: نبی کريم ﷺ بنی لاس کبني ريخم او چپ لاس کبني سره زرو اخستل، او وے فرمائیل چه دا دوه خیزونه زما د امت یه نارینو باندے حرام دي، البتہ د سپین زر استعمالول اچول جائز دي. کوم لباس کبني چه د ساه لرونکي خیز تصویر وي د هغې اغostel د مسلمان دپاره حرام دي، که جامه کبني د انسان یا حیوان تصویر وي او که زیوراتو کبني وي د هغې اغostel حرام دي. عَنْ عَائِشَةَ ، أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ ، رَضِيَ

الله عنہا ، آنھا أخْبَرَتْهُ آنھا اشْتَرَتْ تُمْرِقَةً فِيهَا تَصَاوِيرُ فَلَمَّا
رَأَهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَامَ عَلَى الْبَابِ فَلَمْ يَدْخُلْهُ فَعَرَفَتْ فِي
وَجْهِهِ الْكُرَاهِيَّةَ، فَقَلَّتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَتُوْبُ إِلَى اللَّهِ وَإِلَى رَسُولِهِ
كَمَا أَذْنَبْتُ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَا بَالُ هَذِهِ التُّمْرِقَةِ
قُلْتُ اشْتَرَيْتُهَا لَكَ لِتَقْعُدَ عَلَيْهَا وَتَوَسَّدَهَا ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ
كَمَا إِنَّ أَصْحَابَ هَذِهِ الصُّورِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يُعَذَّبُونَ فَيَقُولُ لَهُمْ
أَخْيُوا مَا خَلَقْتُمْ وَقَالَ إِنَّ الْبَيْتَ الَّذِي فِيهِ الصُّورُ لَا تَدْخُلُهُ
الْمَلَائِكَةُ». رواه البخاري ومسلم . ترجمہ: عائشہ رضی اللہ
عنہا فرمائیل دی چہ ما یوه تکیہ و اخستله چہ په
ھغے کبني تصویران جور شوی وو، کله چہ د نبی
کریم ﷺ نظر مبارک ورباندے ولکیدو نو دروازه
کبني او دریدو، دنه رادا خل نشو، عائشہ رضی اللہ
عنہا فرمائی چہ ما د نبی کریم ﷺ په مخ مبارک
کبني نفترت محسوس کرو، ما ووئیل : زه اللہ تعالیٰ ته
توبه او باسم او د اللہ د رسول ﷺ حکم ته خان
تسليوم، ما نه خه گناه شوے ده، رسول اللہ ﷺ
و فرمائیل: خه وجہ ده دے تکیہ لره، ما ووئیل چہ دا
ما ستا دپاره اخستلے ده چہ ته ورتہ ڈپه لگوے او

آرام ورباندے کوئے، رسول اللہ ﷺ وفرمائیل: ددے تصویرانو جورونکو ته قیامت کتبی عذاب ورکولے شی، او ورتہ به ووئیلے شی چه ژوندی کرئ ھغه خوک چه تاسو جور کرے دے، بیا ئے وفرمائیل چه ملائک ھغه کور ته نه داخلیبی چه ھغے کتبی تصویران وی

- د پرکو (کیتو) نه پرتوگ یا لنگ بستکتہ کول سرو باندے حرام دی، د ابوہریرہ رضی اللہ عنہ نہ روایت دے چه رسول اللہ ﷺ فرمائیل دی : «مَا أَسْفَلَ مِنَ الْكَعْبَيْنِ مِنَ الْإِزَارِ فَفِي النَّارِ» ترجمہ: ھغه جامہ چہ دکیتوںہ (پرکونہ) لاندے وی ھغہ بہ پہ اُور کتبی وی. د گیتو (پرکو) نه جامہ بستکتہ کول حرام دی، کہ قمیص وی کہ پرتوگ وی، کہ لنگ وغیرہ وی، دا حکم صرف د تکبر والو دپاره ندے بلکہ د متکبر سزا نورہ ھم سختہ وی، پہ حدیث د عبد اللہ بن عمر رضی اللہ عنہ کتبی راغلی دی : قالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ جَرَ ثُوْبَهُ خَيْلَاءَ لَمْ يَنْظُرِ اللَّهُ إِلَيْهِ يَوْمَ

الْقِيَامَةِ» متفق علیه. ترجمہ: چا چہ خپله جامہ د تکبر
د وجے نه زمکھ باندے رابنکله اللہ تعالیٰ به د قیامت
په ورخ ورتہ د رحمت نظر ونکری۔ او بنخوہ باندے
اُور دے جامے جو پول فرض دی چہ قول بدن ئے
پکبندی پت وی۔

۶- دومہ باریکے او تنگے جامے چہ عورت او
اندامونه پکبندی بنکاری سرو او بنخوہ دپارہ جائز ندی۔

۷- سرو دپارہ د بنخو مشابہت کول او بنخو له د سرو
مشابہت کول حرام دی۔ عبد اللہ بن عباس رضی اللہ
عنہما فرمائی : «لَعْنَ رَسُولِ اللَّهِ الْمُتَشَبِّهِينَ مِنَ الرِّجَالِ
بِالنِّسَاءِ وَالْمُتَشَبِّهَاتِ مِنَ النِّسَاءِ بِالرِّجَالِ» رواہ البخاری۔
ترجمہ: رسول اللہ ﷺ هغہ سرو باندے لعنت وئیلے
دے چہ بنخو سره خان یوشان کوی، او هغہ بنخو
باندے چہ د سرو سره خان یوشان کوی۔ د کافرانو
سره په لباس کبندی مشابہت حرام دے چہ مسلمان
هغہ جامہ واچوی چہ د کافرانو دپارہ خاص وی۔ عبد
اللہ بن عمرو رضی اللہ عنہ فرمائی : چہ رسول اللہ ﷺ

ما باندے دوہ زعفرانی رنگے جامے ولیدے، وے فرمائیل : «إِنَّ هَذِهِ مِنْ ثِيَابِ الْكُفَّارِ فَلَا تَأْبُسْنَهَا» مسلم: ۲۰۷۷. ترجمہ: دا د کافرانو لباس دے، دا مه اچوہ .

دلباس آداب

۱- مسلمان لره پکار دی چه نوے جامے اچوی نو دعاء دے ووائی، په حدیث د ابو سعید خدری رضی اللہ عنہ کبپی راخی : «اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ كَسَوْتَنِي أَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِهِ وَخَيْرٌ مَا صَنَعَ لَهُ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهِ وَشَرٌّ مَا صَنَعَ لَهُ». (ابوداود: ۴۰۴۰) ترجمہ: اے اللہ ! ستا دپاره ټول صفتونه دی تا راته دا جامے واچولے، زه ستانه ددے خیر غواړم او د هغه خه خیر چه دا ورله جورے شویدی او ددے د شرنه په تا پورے پناه غواړم، او د هغه خه د شرنه چه دا ورله پیدا شوی وي . ۲- جامہ اول بنی اندامونو ته اچول پکار دی، په حدیث د عائشہ رضی اللہ عنہا کبپی راغلی دی : «كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُحِبُّ التَّيَمَّنَ مَا اسْتَطَاعَ فِي طُهُورِهِ وَتَنَعَّلِهِ وَتَرْجُلِهِ». (متفرق عليه). ترجمہ: نبی کریم ﷺ په تولو

کارونو کبپی چه خومره به ترے کیدے شوہ بنی طرف خوبسلو، په اودس کولو کبپی، په سر بمنز کولو کبپی، او په پیزار اچولو کبپی به شروع د بنی خپے نه کوله، او ویستلو کبپی به شروع د گسے خپے نه کوله۔ ابو هریرہ رضی اللہ عنہ فرمائی چه رسول اللہ ﷺ فرمائی دی : «إِذَا انْتَعَلَ أَحَدُكُمْ فَلْيَبْدأْ بِالْيُمْنَى وَإِذَا خَلَعَ فَلْيَبْدأْ بِالشِّمَاءْلِ وَلْيَنْعَلِهِمَا جَمِيعًا أَوْ لِيَخْلُغُهُمَا جَمِيعًا»۔ صحیح مسلم۔ ترجمہ: تاسو کی چه خوک پیزار اچوی نو شروع دے د بنی خپے نه کوی، او چہ اوباسی نو د گسے خپے نه دے شروع کوی، او یا دے دوارو خپو ته واچوی، او دوارو خپو نه دے اوباسی په یو پیزار کبپی د تللونه په حدیث کبپی منع راغلے ده چه یوہ خپے کبپی پیزار وی او بلہ کبپی نه وی۔

۳- ہر مسلمان باندے لازم دی چہ د بدن او د جامے د صفائی خاص خیال وساتی ٹکھے دا د خائسته منظر بنیاد دے، اسلام صفائی طرفته ترغیب و رکرپیدے او د بدن او جامے د صفائی حکم ئے ہم و رکرپیدے۔

۴- جامو کبپی غوره رنگ سپین دے، عبد الله بن عباس رضی اللہ عنہ فرمائی چہ رسول اللہ ﷺ فرمائیلی دی : **الْبَسُوا مِنْ ثِيَابِكُمُ الْبَيَاضَ فَإِنَّهَا مِنْ خَيْرِ ثِيَابِكُمْ وَكَفِئُوا فِيهَا مَوْتَانَكُمْ**. ترجمہ: سپینے جامے اچوئی چکھے چہ دا ستاسو غوره جامے دی، او پدے کبپی خپل مری دفن کوئی . پدے خبره خان پوھہ کول پکار دی چہ سپین رنگ صرف افضل دے، نور هر قسمہ رنگونه جائز دی .

۵- په جائزو لباسونو کبپی د زیاتی او اسراف نه خان ساتل پکار دی، اللہ تعالیٰ فرمائیلی دی : [وَالَّذِينَ إِذَا أَنْفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَكَانَ بَيْنَ ذَلِكَ قَوَاماً] {الفرقان: ۶۷} ترجمہ: مومنان هغه خلق دی چه کله خرچه کوی نو نه زیاتے کوی، او نه کنجوسی کوی، بلکه ددے په مینځ کبپی وي او نبي کريم ﷺ فرمائی : «**كُلُوا وَاشْرِبُوا وَالْبَسُوا وَتَصَدَّقُوا فِي غَيْرِ اِسْرَافٍ ، وَلَا مُخْيَلَةٍ**». (رواه البخاری). ترجمہ: خورئ او خبئ او صدقه کوئ په غير د اسراف او بغیر د تکبر کولونه.

د نکاح مسائل

د نکاح شرطونه :

= ۱ = د خاوند او د بنخے رضا شرط ده، او دا جائز ندي چه په بالغ او عاقل انسان باندے په نکاح کولوکښې زور وکړے شي، او نه بالغه عاقله بنخه باندے د هغه چا په باره کښې چه نکاح کول ورسه نه غواړي څکه د بنخے درضا نه بغیر نکاح کول اسلام منع کړیده، که یوه بنخه د یوسپی سره د نکاح کولونه انکار وکړي، په هغې باندے به زور نشي کيدلې دا حق پلارته هم نشته .

= ۲ = ولی : یعنی د بنخے سرپرست نه بغیر نکاح نه کېږي، رسول الله ﷺ فرمائیلی دی : (لَا نِكَاحَ إِلَّا بِوْلَىٰ) (ابوداود) ترجمه: د سرپرست نه بغیر نکاح صحیح نه ده . که یوې بنخے په خپله خان په نکاح ورکړو او که بل چا له ئې اختیار ورکړے وي نو نکاح ئې فاسده ده، او کافر سپهے د مسلمان د بنخے ولی نشي جوړیدلې، د چه ولی نوي حاکم د وخت به هغه

په نکاح ورکوی ولی (سرپرست) به خوک وي؟: هر عقلمند، بالغ، مسلمان سړے به ولی وي چه د بنځی نزدے رشته دار وي په لاندے ډول سره: پلار يا د پلار د طرفنه منتخب شوئے سړے، بیا نیکه د پلار د طرفنه، که دا نه وي بیا د هغه پلار چه خوک موجود وي. بیا څوی د بنځی، بیا نواسے او دغسے لاندے ورپسے ورځه. بیا سکه ورور، بیا رور د پلار د طرفنه، بیا د سکه ورور ځامن (وریرونہ) بیا د پلار شريکي ورور ځامن، پدے اصولو باندې خومره چه نزدے رشته دار وي هغه به د ولایت حقدار وي، ددے نه پس سړه تره، بیا پلار شريکي تره، او بیا د هغوي اولاد خومره چه نزدے وي هغومره به حقدار وي، ددے نه پس د پلار تره بیا د هغه اولاد، بیا د نیکه تره بیا د هغه اولاد. د ولی دپاره ضروری دی چه د نکاح کولونه مخکښي د بنځی نه تپوس وکړي، د بنځی دپاره د ولی مقررولو کښي حکمت دا دے چه د زنا لارے بندے شي څکه دا ګرانه نده چه زنا کار سړے بنځی ته ووائی چه ځان د دومره رویو په عوض کښي په

نکاح را کړه، او پدے باندے دوہ کسان د خپلو ملګرو نه یا د نورو خلقونه گواه کړي، زنا ته به لاره کولاوه نه شي.

۳- گواهان : په نکاح کښې دوہ یا د دوو نه زیات گواهان چه نیک سیرت والا وی لازم دی، گواهان باید د غتو گناهونو نه څان بچ کوي، یعنی زنا، شراب وغیره گناهونو کښې ملوث نوي

د نکاح طریقه دا ده :

هغه هلك چه نکاح کوي یا د هغه نائب به د جینع ولی (سرپرست) ته ووائی، دا فلانکئ نومے جینع تا په دومره مهر سره فلانی هلك ته په نکاح شرعی سره ورکریده؟، په جواب کښې به ولی وائی : ما دا فلانی خپله لور یا خور یا چه زه ئے سرپرستی کوم (د جینع نوم به ذکر کړي) دے هلك له په دومره مهر سره په نکاح شرعی سره ورکریده، هغه به ووائی ما قبوله کړي ده : او د خاوند د طرف نه هم بل خوک وکالت کولے شي.

۴- مهر مقررول : په مهر کښې بهتره داده چه معمولی مقدار مقرر شی، مهر به په عقد نکاح کښې ذکر کیدلے شي، مهر چه نکاح کولو سره ادا شی غوره ده، لیکن خه وخت پورے روستو کولے هم شي، کچرته خاوند خپلے بسخې لره د کور والی (جماع) نه مخکښې طلاق ورکړو نو بسخې د نیم مهر حقداره ده او که د نکاح نه روستو او کوروالی (جماع) نه مخکښې خاوند وفات شو نو بسخې د خاوند د میراث حقداره ده، او پوره مقرر شوئه مهر به هم د خاوند د مال نه اخلي، ګویا که مهر خاوند باندے قرض دئے، د هغه د میراث نه به اخستلے شي.

- د نکاح حقوقه :

۱. د ضرورت مطابق خرچه :

خاوند باندے د بسخې د خوراک، خبناک او جامو او د اوسیدو خرچه لازم ده، که پدے کښې خاوند بخل کوي نو ګناهگار دئے، د بسخې دا حق شته چه د خاوند د مال نه د خپل ضرورت مطابق د اجازت نه

بغیر اخستلے شی، د خاوند په ذمہ وارئ کبني قرض
هم اخستلے شی، مثلا د بازار نه په قرض سودا اخلي
چه خاوند به مسے ادا کری خاوند باندے بیا ادا کول
لازم دی.

۶-وليمہ : (د وادہ دودئ ورکول)، یعنی د وادہ ورخو
کبني طعام تيارول او خپل خپلوان او دوستانو لره
دعوت ورکول، نبی کريم ﷺ ديرے وليمے کرے وے
او ددے حڪم ئے هم ورکريدي، وليمہ ددے وجے
نه سنت طريقه ده .

۶-وراثت : یو مسلمان سپری چه دمسلمانے بنخے
سره صحيح نکاح وکری دوی د یو ٻل وارثان شول
الله تعالي فرمائی : [وَلَكُمْ نِصْفُ مَا تَرَكَ أَزْوَاجُكُمْ إِنْ لَمْ
يُكُنْ لَهُنَّ وَلَدٌ فَإِنْ كَانَ لَهُنَّ وَلَدٌ فَلَكُمُ الرُّبُعُ مِنَّاَتَرَكُنَّ
مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصَيَنَ بِهَا أَوْ دَيْنٍ وَلَهُنَّ الرُّبُعُ مِنَّاَتَرَكُنَّ
إِنْ لَمْ يُكُنْ لَكُمْ وَلَدٌ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ وَلَدٌ فَلَهُنَّ الشُّتُّنُ مِنَّا
تَرَكُنَّمِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ تُوْصُونَ بِهَا أَوْ دَيْنٍ] النساء: ۱۶

ترجمه: ستاسو بنخے چه مرے شی او مال ترے پاتے شی ستاسو دپاره پکنې نیمه حصه ده چه اولاد ئے نه وي او که اولاد ترے پاتے شوي وي، بیا ستاسو دپاره خلورمه حصه د تول مال ده، د وصیت پوره کولو او د قرض ادا کولو نه پس، او کوم مال چه تاسو د مرگ نه پس پریبردئ نو د بنخو پکنې خلورمه حصه ده، که اولاد مو نه وي، او که اولاد درنه پاتے شوي وي نو د بنخو دپاره په تول مال کنې اتمه حصه ده، د وصیت د پوره کولو نه پس چه تاسو کړے وي او د قرض د ادا کولو نه پس . (النساء : ۱۶) (د اخباره یادول پکار دی چه د بنخے د میراث دپاره صرف شرعی نکاح کافی ده، که نزدیکت (جماع) شوي وي او که نوی شوي .

د نکاح سنت طریقے او آداب :

۱- د نکاح اعلان کول : څکه د بندہ په کوتہ کنې پته نکاح نه کېږي، په اعلان سره د زنا او نکاح فرق کېږي، د واده جورے (هلک یا جیني) ته دعاء

وئیل هم سنت دی : «بَارَكَ اللَّهُ لَكَ وَبَارَكَ عَلَيْكَ وَجَمِيعَ بَنِينَكُمَا فِي خَيْرٍ». سنن ابی داود. ترجمہ : اللہ پاک دے دا نکاح ستا دپارہ برکتی کری، او تا دے هم برکتی کری، او تاسو دوارہ دے اللہ پہ خیر او سلامتیا سره یو خائی کری۔

۴- د خپلے بنخی سره د کوروالی په وخت کبني دا دعاء لوستل پکار دی ۔ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ جَنِبْنَا الشَّيْطَانَ وَجَنِبْ الشَّيْطَانَ مَا رَأَقْتَنَا، رواہ البخاری ۔ ترجمہ: بسم اللہ، اے اللہ! مونبہ د شیطان نه لرے وساتھ او زمونبہ اولاد هم د شیطان نه لرے وساتھ ۔

۳- بنخی او خاوند باندے حرام دی چہ د خپل مینخی راز خبرے بل چاٹہ بیان کری ۔

۴- د حیض یا نفاس په حالت کبني (اگرکه وینه بندہ شوی وی خو چہ غسل ئے لا نوی کری) سری له د بنخی سره کوروالے کول حرام دی ۔

۵- خاوند باندے حرام دی چه د بنخے سره په شا طرف (ددکو بولوختا) کتبی جماع وکری خکه اسلام دا حرام کړے دے.

۶- خاوند باندے لازم دی چه د جماع (کوروالي) په وخت کتبی د بنخے پوره حق ادا کړي، کچرتہ د حمل نه د بچ کیدو دپاره نطفه بهار غورخوی نو د بنخے رضا پکتبی شرط ده او دا کار هم د ضرورت نه بغیر نه دے پکار.

د غوره بنخے صفات :

واده خلق ددے دپاره کوي چه د واده نه پس بنخه د خاوند دپاره د آرام او سکون سبب وگرخی، ددے وجے نه پاکدامنه معاشره او نیک خاندان جوړېږي، کچرتہ بنخه بنکاره او پته د حسن مالکه وي دا لوی نعمت دی، بنکاره حسن دا دے چه ظاهري اندامونو باندے برابره وي، او پت حسن نه مراد دینداري او خائسته اخلاق دی، ليکن اهم شے دینداري ده او په حدیث کتبی دیندارے زنانه طرفته ترغیب ورکړے

شوے دے، او دغه رنکه بنخے لره هم پکار دی چه
دنیک عمله او متقي خاوند انتخاب وکری۔

Heghe زنانہ چه هفوی سره نکاح کول حرام دی :

دا سے بنخے دوہ قسمہ دی :

۱- Heghe چه نکاح ورسه همیشه دپاره حرامہ ده۔
۲- او بعض هفه چه نکاح ورسه خه وخت پورے
حرامہ ده۔ هفه بنخے چه همیشه دپاره حرامے دی
هفه پہ درے قسمہ دی :

۱- د نسب د وجی نه حرامے بنخے :

دا اووه قسمہ بنخے دی، قرآن کریم کتبی ذکر دی :
 [حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أُمَّهَا تُلْكُمْ وَبَنَاتُلْكُمْ وَأَخْوَاتُلْكُمْ وَعَمَّاتُلْكُمْ
 وَخَالاتُلْكُمْ وَبَنَاتُ الْأَخِي وَبَنَاتُ الْأُخْتِ وَأُمَّهَا تُلْكُمُ الْلَّا تَقِي
 أَرْضَعْنَكُمْ وَأَخْوَاتُلْكُمْ مِنَ الرَّضَاعَةِ وَأُمَّهَاتُ نِسَائِكُمْ
 وَرَبَائِيْكُمْ الْلَّا تَقِي فِي حُجُورِكُمْ مِنْ نِسَائِكُمُ الْلَّا تَقِي دَخَلْتُمْ
 بِهِنَّ فَإِنْ لَمْ تَكُونُوا دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ]

وَحَلَّا كُلُّ أَبْنَائِكُمُ الَّذِينَ مِنْ أَصْلَابِكُمْ وَأَنْ تَجْمِعُوا بَيْنَ الْأُخْتَيْنِ إِلَّا مَا قَدْ سَلَفَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَّحِيمًا]

{النساء: ٩٣} ترجمہ: حرام کرے شوئے دے پتاسو
 باندے (نکاح) دمیندو ستاسو او لوںرہ ستاسو او
 خویندو ستاسو او تروریا نے ستاسو او ماٹھی کافی ستاسو
 اور ویرے او خورزے اب میندے ستاسو هغہ چہ یئے
 در کپڑی وی تأسوته او خوندی ستاسو دئے ورکولو د
 وجے نہ او میندے د بنیحو ستاسو (خواخ) او پرکتھے
 ستاسو هغہ چہ پہ پالنہ ستاسو کبھی دی د بنیحو ستاسونہ
 هغہ چہ یو خائے شوی نی تأسو د هغوی سره پس کہ
 نوئے یو خائے شوی د هغوی سره پس نشته گناہ پتاسو
 باندے او بنیتے د خامنو ستاسو (ننکورا نے) هغہ خامن
 چہ پیداوی ستاسو د شاکانو نہ او جمیکول د دؤو خویندو
 مکر هغہ چہ مخکنسے تیر شوی دی یقیناً اللہ تعالیٰ
 دے بخنه کونکے رحم کونکے

۱- میندے : ددے نه مراد خپله مور ده، دمور او پلار د طرفنه نیاگانے هم پکنې داخلى دی خومره چه بره نسب رسیبی .

۲- لونړه : سکه لور یا نواسے د لور یا د څوی د طرفنه بیا د هغوي لونړه خومره چه خکته نسب ورځی .

۳- خویندے : سکه خور او د پلار د طرفنه خور او د مور د طرفنه خور تولو خویندو سره نکاح حرامه ده .

۴- تروریانی : (ترور د پلار خور ته وائی) د سپری خپلے تروریانے او د پلار تروریانے او د نیکه تروریانے، دغه رنګه د مور تروریانے او د نیا تروریانے .

۵- ماختیگانے - (ماخی د مور خور ته وائی) پدے کښې د سپری خپلے ماختیگانے او د پلار ماختیگانے، او دغه رنګه د نیکه ماختیگانے، د مور ماختیگانے او د نیا ماختیگانے .

۶- وریرے (د ورور لونړه) د سکه ورور لونړه، د پلار د طرفنه د ورور لونړه، د مور د طرفنه د ورور لونړه، د

هفوی د څامنو لوړه، یا د لوریانو لوړه، خومره چه خکته نسب رسیبری.

۵- خورزے (د خور لوړه) سکه خور نه پیدا وي او که د ناسکه خور نه پیدا وي تولیے حرامے دی، او د هفوی اولاد خومره چه نسب رسیبری.

د رضاعت (پیؤ/ سینه روډلو) د وجہ نه حرام والے د رشتو: د نسب د وجے نه چه کومے رشتے حرامے وي هغه رشتے د تئے روډو د وجے نه هم حرامیبری، حدیث کبیٰ راغلی دی : يَعْرُمُ مِنَ الرَّضَاعِ مَا يَعْرُمُ مِنَ النَّسَبِ، » بخاری و مسلم: ۱۴۴۷: ۲۶۴۵). ترجمه: حرامیبری د تئے روډو د وجے نه هغه رشتے چه د نسب د وجے نه حرامیبری.

د رضاعت (تئے د خورلو) شرطونه چه حرمت ورباندے ثابتیبری: ۱- پنځه خل د تئے خورل، حدیث کبیٰ راغلی دی : که مثلًا یو ماشوم خلور خل د چا تئے خورلے وي هغه ئې رضاعی مورنشی گرخیدلے.

۶- دویم شرط دادے چه ماشوم د طفولیت (وروکوالی) په وخت کبینی شوده خورلے وي، د طفولیت موده دوه کاله ده چه پدے موده کبینی ٿئے پنځه کرته سینه خورلی وي، کچرته دوه يا درے کرته په زمانه د طفولیت کبینی خورلے وي، او باقی روستو د طفولیت د زمانے نه خورلی وي، نو بیا هم حرمت نه ثابتیږي . کله چه د رضاعت شرطونه پوره شي نو دا ماشوم ددے بنځے بچے و گرځیدو، ددے بنځے تول اولاد ٿئے رونړه او خویندے شول، ددے بنځے خاوند (چه د هغه په سبب په سینو د بنځه کي شوده پیدا شوي دي) ددے ماشوم رضاعی پلار دئے، نو دده تول اولاد که ددے بنځے نه وي او که د بلے بنځے نه دي په دے ماشوم باندے حرام دي، داخله ضروري ده چه ددے ماشوم خومره رشتہ دار دي، د اولادو نه علاوه درضاعت د رشتے سره ٿئے خه تعلق نشتہ دئے .

د مصاہرت (سخرگئ) د وجہ نه د رشتہ حرمت :

۱- د پلارانو بسخے او د نیکونو بسخے، دوی چه نفس نکاح شرعی ورسره وکړه نو په اولادو باندے د هغه زنانو حرمت ثابت شو، او دغه رنګه د هغوي د اولادو په اولادو باندے هم د دوی حرمت ثابت شو خومره چه خکته نسب رسپږي .

۲- اینګور (د خوی بسخه) چه شرعی نکاح د بسخے سره وشی نو د هلک په پلار او نیکه او خومره چه بره نسب وي دا بسخه حرامه شي که جماع (نرديكت) شوئ وي او که نه .

۳- د بسخے سره نکاح کولو باندے د هغه مورسره او نيا سره که نياګانے د مور د طرفنه وي او که د پلار د طرفنه وي، نکاح کول د دغه هلک ورسره حرامه ده .

۴- د کومے بسخے سره چه نکاح وشی د هغه لونره د بل خاوند نه او د لونړو اولاد خومره چه نسب رسپږي پدے خاوند حرامے دي په شرط د کوروالي (جماع)

باندے، کچرتہ د کوروالی نه مخکنې د بسخے خاوند
مینځ کښي جداوالے راشی نو د هغې د اولادو حرمت
نه ثابتیږي .

موقعی (يعني د خاص وخت پورے) حرامے رشتے :

- د بسخے خور(خینه)، ترور يعني د بسخے د پلار
خور او ماخي، يعني د بسخے د مور خور دوي تامو
سره نکاح تر هغه وخت پورے حرامه ده چه تر خو
د بسخے او خاوند مینځ کښي جداوالے نوي راغلے په
طلاق سره، او یا په وفات سره چه عدت ئے پوره شي .
- هغه بسخه چه د بل چا په عدت کښي وي، يعني
طلاقه شوي وي يا خاوند ئے وفات شوئے وي، يا د
خلع، يا د نکاح د فسخ (ختمولو) د وجهه نه عدت
تیروی، د هغه خطبه کول (غوبستل/جرګه کول) هم د
عدت په دوران کښي جائز ندي او نکاح کول
ورسره هم جائز ندي .

د حج یا د عمرے دپاره احرام ترونسکی زنانه چه د احرام نه په صحیح طور باندے نه وی وتلی د هفے سره نکاح کول، او د نکاح دپاره خطبه کول حرام دی.

طلاق احکام

طلاق په اصل کبینی مکروه دی، لیکن د ضرورت مطابق جائز کیری، کله چه د بنخی او خاوند یو خائی ژوند تیروں گران شی نو د اللہ د طرفنه مهربانی ده چه د طلاق په صورت کبینی د یو بل نه جدا کیدلے شی، لیکن خاوند لره د خو خبرو لحاظ ساتل پکار دی:

- 1- د حیض په حالت کبینی طلاق ورکول حرام دی، گناه کبیره ده، چا چه داکار وکرو د اللہ تعالیٰ او د رسول اللہ ﷺ مخالفت ئے وکرو بیا خاوند باندے لازم ده چه بنخی ته به رجوع (د جماع په صورت کبینی) کوی، او د طهر (پاکوالی) پورے به ئے د بنخی پشان ساتی چه کله پاکه شی، بیا به طلاق ورکړی، کچرته د طلاقو کلکه اراده ئے کړی وی، نو غوره داده چه د

غه طهر کنبی ورتہ صبر وکرپی او بل طهر کنبی ورلہ طلاق ورکرپی ۔

۶- هغه طهر(پاکوالے) چه نزدیکت ئے پکنپی کرپے وی هفے کنبی به طلاق نه ورکوی بلکہ بل طهر ته به صبر کوی خو کچرتہ د زنانہ په خیته حمل بنکارہ شوئے وی بیا جائز دی ۔

د طلاق د وجے نه پیدا شوی مسائل او احکام :

هرکله چه طلاق جدائی ده، ددے جدائی د وجے نه مختلف مسائل پیدا کیرپی چه د هفے تفصیل دادے :

۱- د عدت تیروول: که خاوند د بسخے سره نزدیکت (جماع) کرپی وی، یا ورسره خلوتِ صحیحه (پورہ خانلہ والے) کرپے وی، نو بسخے باندے د طلاق نه پس عدت تیروول واجب دی، کچرتہ د نزدیکت (جماع) نه او د خلوتِ صحیحه نه مخکنپی جدائی راغله، بیا ورباندے عدت نشته دے، عدت دیتہ وائی

۶- که د بسخے حیض راتللو نو درے حیضونه پورے
بہ عدت تیروی .

۳- کہ حیض ئے نہ راھی بیا بہ عدت درے میاشتے
تیروی .

۴- کہ بسخے حاملہ وي (یعنی خیته باندے ماشوم
وي) نو عدت بہ وضع د حمل (پیدائش د بچی) وي .

شریعت کبني د عدت حکمتونه :

خاوند ته مهلت ورکوی چه سوچ وکړه او خپلے بسخے
ته رجوع (واپسی) وکړه، او ددے خبرے یقین هم
وشی چه د بسخے په خیته حمل شته او که نشته .

۵- کچرتہ ددے طلاق نه مخکبني دوہ طلاق بسخے لره
ورکړی وي، نو بسخے په خاوند باندے حرامہ ده،
تفصیل ددے مسئلے دادے چه خاوند یو طلاق
ورکړی بیا ورته رجوع وکړی بیا خه وخت پس ورله
دویم طلاق ورکړی بیا ورته رجوع وکړی، په دریم خل
طلاق سره دا بسخے په خاوند حرامہ شوله بیا نفس

نکاح باندے هم نه جائز کیری تر خو چه د بل
 خاوند سره ئے پنچله خوخه سره نکاح نوی کری، او
 هغه ورلہ پنچله خوخه طلاق ورکری بیا به اولنی
 خاوند دپاره ورسه نکاح که وغواری جائز ده .
 پدے دویمه نکاح کی به دا غرض نه وي چه بسخه
 اول خاوند دپاره حلالوی چه دیته حلاله وائی، دا بیا
 خکاره زنا حسابیری چه د الله نبی صلی الله علیه
 وسلم پداسے حلالونکی سری او حلال کرے شوي
 سری باندے لعنت وئیلے دے .

خلع (خان خلاصے) :

د خلع مقصد دادے چه بسخه د خپل خاوند نه په خه
 وجه جدا کیدل غواری نو هغه له مال ورکری، او خان
 ترے خلاص کری کچرتہ خاوند هم د بسخے نه مال
 نفرت کوی، او د طلاق اراده لري، بیا د بسخے نه مال
 اخستل جائز ندي، خاوند به صبر وکری يا به طلاق
 ورکری . د بسخے دپاره هم ضروری ده چه معمولی
 خبرو باندے طلاق ونه غواری، کچرتہ داسے حالات

جورپشی چه ژوند تیرول گران وی، نو خاوند دپاره هم
 جائز ندی چه بسخه تنگوی دے دپاره چه خلع
 وغوارپی، او د خاوند دپاره د مهر نه زیات مال اخستل
 هم جائز ندی.

د نکاح د ختمولو او د باق پرینسودلو اختیار :

د معقول سبب د وجے نه خاوند او بسخے دوارو دپاره
 حق شته چه نکاح باق پریبردی او یا ئے ختمه کری.

مثلاً بسخه په خاوند کښې یا خاوند په بسخه کښې
 مرض یا بل بدنه عیب چه د نکاح په وخت کښې
 نوی بیان شوے هر یو د نکاح د فسخ اختیار لری.

۱- که بسخه او خاوند کښې یو تن لیونے شی، یا داسے
 مریض شی چه د نکاح حق نشي ادا کولے یا ددے
 پشان نور صورتونه نوبل جانب لره د نکاح د فسخے
 اختیار حاصل دے، که فسخه د نکاح د نزیکت
 (جماع) نه مخکښې وی بیا خاوند ورکرے شوے مهر
 اخستله شی

۶- مقرر شوئے مهر که خاوند د هغې د ادا کولو طاقت نه لری نو بسخه د نزدیکت (جماع) نه مخکنې نکاح فسخه کولے شي، د نزدیکت نه پس ئے بیا دا حق نشته دے.

۷- که خاوند د بسخے د خوراک خبناک د خرچے طاقت نه لری نو د انتظار نه پس بسخه د عدالت په واسطه نکاح فسخه کولے شي . یا خاوند ورک شي، خه معلومات ئے نوي، او د بسخے د خرچے دپاره ئے خه مال هم نوي پريختي او بسخے سره خپل هم دومره مال نشته چه خرچه ورباندے وکړي، او نه ورله خوک قرض ورکوي، نو د داسې مجبوري په حالت کښي بسخه د عدالت په واسطه نکاح فسخه کولے شي

د غير مسلم سره نکاح :

مسلمان باندے د کافرے بسخے سره نکاح _ چه كتابیه نوي _ حرامه ده، او مسلمانے بسخے دپاره د هر کافر سره كتابي وي او که غير كتابي وي، نکاح کول جائز ندي، که بسخه د خاوند نه مخکنې اسلام قبول

کړی، بیا د خاوند نزدیکت (جماع) ورسه جائز نده
ترڅو چه خاوند اسلام نوی قبول کړے.

د غیرمسلم سره د نکاح دپاره بعض احکام :

۱- کافر بنسخه او خاوند یوڅای اسلام قبول کړی نو د دوی
نکاح به پنځل حال باقی وی، که بل شرعی مانع نوی لکه دا
بسخه په ده سپری حرامه وی بیا به جداوالی کیدلے شي.

۲- د کتابیه بنسخه خاوند چه اسلام قبول کړی،
نکاح ئې په خپل حال صحیح ده.

۳- کافران د کتابیانو نه بغیر چه بنسخه او خاوند کښې
يو تن مسلمان شی مخکښې د نزدیکت (جماع) نه نو
نکاح ئې باطله ده.

۴- که بنسخه اسلام قبول کړی مخکښې د نزدیکت
(جماع) نه، خاوند ئې کتابی وی او که غیر کتابی نو
نکاح به فسخه کولے شي څکه د مسلمانې بنسخه د
کافر سره نکاح نه کېږي. ۵- که د نزدیکت (جماع)
نه پس بنسخه مسلمانه شوله نو عدت پورے به بنسخه

صبر کوی، که خاوند ئے مسلمان نشو نو د عدت د ختمیدو سره نکاح ختمه شوله، دا مسلمانه بسخه په خپله خوبنہ د بل چا سره نکاح کولے شی، او یا دے د خاوند د اسلام قبلولو پورے انتظار وکری، البتہ دے د انتظار موده کنبی د بسخے هیث حق په خاوند باندے نشته، او نه د خاوند خه حق په بسخه باندے شته، که اسلام ئے قبول کرو نو د هغه بسخه ده، د نکاح تجدید ته خه ضرورت نشته دے، اگر که بسخے د خاوند ڈیر کالونه انتظار کرے وی، دا حکم د کتابی او غیر کتابی دوارو دپاره دے.

۶- که بسخه د نزدیکت (جماع) نه مخکنی مرتدہ شی (والعياذ بالله) نو نکاح ئے فسخه شوله، او مهر به هم نشی ورکیدلے، کچرتہ خاوند (والعياذ بالله) مرتد شی نو نکاح فسخه شوله، او نیم مهر به ورکوی، او که د مرتد والی نه پس بسخه یا خاوند مسلمان شی نو زرہ نکاح به ئے په خپل حال وی، چه طلاق وغیره نوی واقع شوے.

کتابیه بنخو سره د نکاح نقصانات :

الله سبحانه وتعالی د اهل کتابو بنخو سره نکاح حلاله کړه ددے مقصد دپاره چه د اخلاقو اصلاح وشي، معاشره د غلطو کارونو نه پاکه شي، د شرمگاه حفاظت وشي، په معاشره کښي اسلامی قوانین نافذ کړيشي، او داسې امت پیدا شي چه په اشهدان لا اله الا الله محمد رسول الله باندے قائم وي، دا عظيم مقصدونه هغه وخت کښي حاصلېږي چه نیک عمله بنخو سره نکاح وشي چه دینداره وي، د شرافت او خائسته اخلاقو مالکه وي،

د مسلمان سري د کتابیه بنخو سره د نکاح
کولو اثرات دادی :

۱- کورنے ژوند : ورکوتی خاندان کښي که خاوند د مضبوط مزاج والا وي نو په بنخه باندے اثر کوي، غالباً بنخه به مسلمانه شي، ليکن کله کله د بنخه اثر ډير وي په خاوند باندے بيا چه کوم کارونه د بنخه د عقیدے موافق وي هغه دا خاوند باندے

کوی مثلا شراب خنسلکل، د خنزیر غوبنه خورل، آزادے دوستانے کول وغیره، ددے نتیجه داشی چه د مسلمانانو خاندانو نه تس نس شی، د اولادو تربیت په ناروا کارونو باندے وشی، او کله کله ضدی بنجھه خپل بچی د څان سره د خپل مذهب د عبادت څایونو ته بوڅی راولی تردے چه ماشومان د هغوي د عبادت سره عادی شی، عربی ژبه کښی مشهور مثل دے من شب علی شیع شاب عليه. (خوک چه په خه کښی لوی شی نود هغې سره به بودا کېږي).

اسلامی معاشره باندے اثرات :

اسلامی معاشره کښی د اهل کتابو بنجھو ډير والے خطرناک دے، دا بنجھے په امت اسلامی کښی خپل باطل نظریات خوروی، د خپلو غلطو عادتونو د وجے نه به معاشره بریاده کړی، مثلا د پرداز خیال به نه ساتی، لباس به د اسلام خلاف اچوی، او نور غلط حرکتونه به معاشره کښی خواره شی.

دبخو سره ترلی شوی حکمونه او مسائل

اسلام کبپی د بسخے مقام : اسلام کبپی د بسخے په حیثیت باندے خبرو کولونه مخکبپی په نورو معاشرو کبپی د بسخے حیثیت پیژندل ضروری دی :

يونانی معاشرہ کبپی : یونان والو به بسخے د حیواناتو پشان اخستلے او خرخولے، د بسخے دپاره هیخ قسم حق نه وو، تول حقوقه د سرو دپاره وو، بسخے به د میراث نه هم محرومہ وو، د خپل مال د خرج کولو اختیار ئے هم نه لرلو، د یونان مشهور فلسفی سocrates وئیلی وو چه د دنیا د تباہی د تولو نه لوی سبب د بسخے وجود دے، بسخے د زهریله بوتی پشان ده، چه خائسته شکل لری لیکن چه مارغه ئے و خوری فوراً مر کیری . رومی معاشرہ : د رومیانو دا خیال وو چه د بسخے هیخ روح نشته، او په هغه معاشرہ کبپی بسخے د یو بے قیمتہ خیز نوم دے، چه ددے هیخ حقوق نشته دے، د هغوي دا نعره وہ (د بسخے روح نشته دے) ددے وجے نه به بسخو له قسماقسم عذابونه

ورکیدل، کله به ئے په گرمو تیلو باندے سوزوله، کله
بہ دستنو پسے ترلی او کله بغیر د قصور نہ د آس لکئ
پورے وترلے او آس بہ ئے دومره تیز کروچہ بنخہ بہ
مرے شوله .

هندي معاشرہ : دغه رنگه سلوک د بنخے سره په
هندوستانی معاشرہ کبپی هم کیدو بلکه کله چہ بہ د
بنخے خاوند مر شو نو بنخہ بہ ئے ژوندئ په اور
سوزوله (دے رسم ته بہ ئے ستی ووئیلی چہ موجودہ
حکومت کبپی جرم تاکلے شویدے) .

چینی معاشرہ : چین والو بہ بنخے د هغه اوبو سره مثال
ورکوو چہ هفے سره انسانی خوشحالی او مال دولت
وینخلے کیری، یو چینی سری ته بہ دا حق حاصل وو
چہ خپله بنخه خرخه کری، یا ئے ژوندئ په زمکه
کبپی خخه کری.

یہودیت : یہودیان بنخے ته لعنی وائی څکه چه آدم
علیه السلام ئے دھوکه کرے وو، هغه باندے ئے میوه
د ونے خورلے وو، او کله چه حائضه شی بیا ورتہ

نخسہ وائی، چه کور پلیت کوی، او هر خه سره چه حائضه ولگی هغه پلیت وی، د پلار په میراث کبندی د بندھے هیخ حق نوی چه کله رونډ موجود وی۔

نصرانیت : نصاری بندھے ته شیطانه وائی، یو عیسائی پادری وئیلی دی چه بندھے انسان نه ده، یو بل عیسائی پوب (بونا فنتور) وئیلی دی چه کله تاته بندھے په نظر راشی نو دا گمان مه کوه چه ته انسان ته گورے، او یا حیوان ته گورے بلکه کوم خیز چه تاته په نظر راخی دا خالص شیطان دے، او خوک چه د بندھے آواز آوری، دا د مار آواز دے تردے پورے چه د یورپ په سول لاء (شهری قانون) کبندی د تیرے شوے صدائ پورے د بندھے شهری حیثیت نه وو، او نه ورتہ شخصی حقوقه ورکرے کیدل، او بندھے دپاره د اختیار نه وو چه ذاتی ملکیت وساتی تردے چه بندھے د خپلو اگوستو جامو هم مالکه نه وہ۔ اسکات لیند پارلمان په ۱۵۶۷ء کبندی ېل پاس کړے وو چه بندھے له به هیخ خیز باندے اختیار نه ورکولے کېږي۔ هنري

ہشتم (Henry viii) په زمانہ کبni برتانوی پارلمن
دا فیصلہ کرے وو چه بنخه به انجیل نه لوی ٹکہ دا
نپاکہ ده ۱۵۸۶ء فرانس کبni یو کانفرس ددے دپاره
منعقد شوے وو چه دا فیصلہ وکری چه آیا بنخه
انسان دے او کہ نه؟ بیا ئے فیصلہ وکرہ چه بنخه
انسان دے خو صرف د سری د خدمت دپارہ پیدا
شویدہ ۱۸۰۵ء پورے انگریزی قانون د خپلے بنخے د
خرخولو اجازہ ورکوله، د بنخے قیمت ئے شپر تکے
مقرر کرے وو.

د عربو د جاہلیت معاشرہ : د اسلام د راتللو نه
مخکبni عربو کبni بنخه یوہ سپک خیز گنرلے کیده،
چه نه ئے میراث کبni خه حصہ وہ او نه ئے خه
اہمیت ورکولو، او نه د بنخے خه حقوقه وو، اکثر و
خلقو به ژوندی لونرہ خخه ولے

دین اسلام او بنخه :

اسلام د راتللو سره د بنخو نه تول ظلمونه لرے کرل،
دا خبره ئے واضحہ کرہ چه بنخه او سری برابر دی

خنکه چه د سپری حقوقه دی، دغه رنگه د بنخی
 حقوقه دی .الله تعالیٰ فرمائی : [يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا
 خَلَقْنَاكُم مِّنْ ذَكَرٍ وَأُنثَى وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ
 لِتَعَاوَرُفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتُّقَاءِكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ
 خَبِيرٌ] {الحجرات: ۱۳} ترجمہ: اے خلقو! یقیناً مونږ
 پیدا کری یئ تاسو د یو نارینه او د یو سے زنانه نه، او
 جور کری یئ مونږ تاسو خاندانونه او قبیلے ددے
 دپاره چه یو بل او پیژنی یقیناً ڈیر عزت مند ستاسو نه
 د الله تعالیٰ په نیز ڈیر تقوی دار دے . الله تعالیٰ بل
 خائی فرمائی : [وَمِنْ يَعْمَلُ مِنَ الصَّالِحَاتِ مِنْ ذَكَرٍ أَوْ
 أُنْثَى وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُونَ
 نَقِيرًا] {النساء: ۱۴} ترجمہ: چا چه عمل وکرو د نیکو
 اعمالونه نارینه وی او که زنانه وی، او دے وی موحد
 پس دغه کسان به داخلیری جنت ته، او ظلم به نشی
 کیدے په دوی باندے په قدر د داغ د هدوکی د
 کھجورے) بل خائی الله سبحانہ و تعالیٰ فرمائی :
 [وَوَصَّيْنَا إِلِّيْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حُسْنَا] {العنکبوت: ۸} (او
 کلک حکم کریدے مونږ انسان ته د مور او پلا رسره

د بنیکرے کولو) رسول اللہ ﷺ فرمائیلی دی : أَكْمَلُ
 الْمُؤْمِنِينَ إِيمَانًا أَخْسَنُهُمْ أَخْلَاقًا، وَخَيْرُكُمْ خَيْرًا
 لِنِسَائِهِمْ حُلُقًا» رواه الترمذی: ۱۰۸۶). ترجمہ: د ایمان
 په لحاظ سره کامل مؤمن هغه دے چه خائسته اخلاق
 ولری، او تاسو کتبی غوره هغه خوک دے چه د خپلو
 بسخو دیاره د اخلاقو په لحاظ سره غوره وي. عن أبي
 هريرة ، رضي الله عنه ، قال جاء رجل إلى رسول الله ﷺ
 فقال يا رسول الله من أحق يحسن أصحابي قال أملأ قال : ثم
 من ؟ قال : أملأ قال : ثم من ؟ ، قال : أملأ قال : ثم من ؟
 قال : ثم أبوك» (متفق عليه: ۵۹۷۱، ۵۴۸) ترجمہ: ابو
 ہریرہ رضی اللہ عنہ نہ روایت دے، هغه وائی چه یو
 سری رسول اللہ ﷺ نہ تپوس وکرو چه تو لو خلقو
 کتبی خوک دیر حقدار دے چه زه ورسره بنه سلوک
 وکرم؟، رسول اللہ ﷺ جواب ورکرو ستا مور، هغه
 تپوس وکرو چه بیا خوک؟ رسول اللہ ﷺ جواب
 ورکرو چه ستا مور، هغه بیا تپوس وکرو، بیا ورتہ
 ووئیلے : مور ستا، هغه سری بیا تپوس وکرو، رسول
 اللہ ﷺ په خلورم خل جواب ورکرو چه پلا رستا)

ددے نه د اسلام اخلاق معلومېږي او دا په اختصار سره د بسخے په باره کې د اسلام نظر وو.

د عامو بسخو حقوقه: هرې بسخه باندے خپل حقوقه پېژندل لازم دی، د هغې علم هرے بسخے د پاره پکار دے، او معاشره کښې هم باید دغه حقوقه وومنلي شی چه کله هم بسخه د خپل حق مطالبه کوي چه په آسانه ورکړے شي، ددے حقوقو تفصیل په لاندے دول دے:

۱- حق ملکیت: هرې بسخه خپل شخصی ملکیت ساتلي شی مثلًا کور، زمکه، کارخانه، باغ، سر زر، سپن زر وغیره، او دغه رنګه مختلف قسم څناور هم اخستلي شی، برابره د که د سپړی مور، بسخه، لور، او خور یا هر خوک وي.

۲- د واده حق او د خاوند انتخاب: دغه رنګه د خلع اخستلو، او د تکلیف په صورت کښې د طلاق مطالبه هم کولے شي، د بسخے دا قسمه حقوقه بالکل ثابت دي.

۳- د علم حصول : د بسخے بنیادی حق دے چه د خپلو ذمه وارو په حقله اسلامی معلومات حاصل کری، لکه د اللہ پیژندل، عبادات او د هفے د ادا کولو طریقے او هغه حقوقه پیژندل چه د هفے ادا کول ورباندے واجب دی، د خپل ژوند آداب زده کول، او د دینی علم حاصلوں د دوی حق دے، د اللہ تعالیٰ حکم د سرو بسخو ټولو دپاره دے : [فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ] {محمد:۱۹} ترجمہ: پس پوھه شی چه یقیناً نشته حقدار د بندگئے سیوا د اللہ تعالیٰ نه . رسول ﷺ فرمائیلی دی: (طَلَبُ الْعِلْمِ فَرِيضَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ) . (ابن ماجہ) ترجمہ: د علم حاصلوں هر مسلمان سپی او بسخه باندے فرض دی .

۴- د خپل مال د خرج کولو حق: بسخه که خپل مال کبستی صدقہ کوی، یا په څان باندے خرج کوی، او بل چا باندے خرج کوی لکه خاوند، بچی، مور او پلار یا نیا او نیکه، پدے شرط چه اسراف به نه

کوی، نولکه خنگه چه سری خرج کوی، دغه رنگه بنجھے هم خرج کولے شی۔

۵- شخصی طور باندے خوبین او ناخوبین : مطلب دادے چه بنجھے د بلے نیکے او دینداره زنانه سره د شریعت د حدود دلاندے تعلق جو پولے شی، هغوي سره د تکلیف وخت کبپی همدردی کولے شی، نور د ژوند مختلفو معاملاتو کبپی شریک کیدلے شی، د خاوند یا د نورو مشرانو په اجازہ باندے۔

۶- د وصیت کولو حق : بنجھے هم د خپل مال نه په دریمه حصہ کبپی وصیت کولے شی، د هغے د وفات نه روستو به بغیر د اعتراض نه نافذ کیدلے شی، خنگه چه سری د وصیت حق لری، دغه رنگه بنجھے هم وصیت کولے شی، مگر وصیت به د تول مال په دریمه حصہ کبپی کوی ددے نه زیات به نشی نافذ کیدلے

۷- د لباس منتخب کول : زنانه دپاره د لباس اختیار دے، که رینبم استعمالوی، که سره زر استعمالوی، دا دوہ قسمه لباس ددے امت سرو باندے حرام دی،

لیکن لباس به د شریعت مطابق وي، یعنی بدن بشکاره کول سر یا سینه بشکاره کول ورله حرام دي، صرف خپل خاوند ته اجازه عامه ده.

-۸- د ډول سینگار حق :د خپل خاوند د خوشحاله کولو دپاره ډول سینگار کولے شي، لکه ستر ګو کښي رانجه اچول، په شوندو سرخې لکول وغیره، صرف د هفه لباس نه به ځان ساتي چه د کافرانو خاص لباس وي، يا د بد کارو خلقو خاص لباس وي د هفه نه ځان ساتل پکار دي.

(۹) د خوراک خبناک حق :بس کوم خیز چه ورله مزه ورکوي هفه ډئے خوري، او کوم خیز چه طبیعت ته خوبن نوي ندي خوري، خوراک خبناک کښي د بشئي او سړۍ دپاره هیڅ فرق نشته ډئه، شریعت کښي چه خه حلال وي هفه د بشئي او سړۍ دوارو دپاره حلال دي، او خه چه حرام وي هفه د بشئي او سړۍ دواړ دپاره حرام دي، الله تعالى فرمائی: [وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ] أعراف: ۳۱:

ترجمه : خورئ او خکئ او د حد نه زیاتی مه کوئ،
یقینا اللہ تعالیٰ مینه نکوی د حد نه زیاتی
کوونکوسره .

خاوند او د بسخے یو بل باندے حقوقه:

خنگه چه د بسخے بعض خاص حقوقه خاوند باندے
وی، او خاوند باندے د هغے ادا کول واجب وی،
دغه رنگه د خاوند هم خپله بسخے باندے حقوقه وی،
لکه د مثال په طور به کارونو کښې د خاوند اطاعت
کول، د خوراک خښاک تیارول، بچو له بیع ورکول، او د
هفوی تربیت کول، د خاوند د مال او عزت حفاظت
کول، خاوند ته خان ډولی کول، د خومره ډول اجازه
چه شریعت ورکړیده . اوں د بسخے واجب حقوقه په
خاوند باندے هم شته، اللہ تعالیٰ فرمائی : [وَلَهُمَّ
مِثْلُ الَّذِي عَلَيْهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ] {البقرة: ۲۲۸} . او دوی
(بسخو) لره حقوقه دی پشان د هغے چه په دوی لازم
دی په شرعی طریقه دا حقوقه خکه بیانو چه
مسلمانه بسخه خپل حقوقه و پیشني او بغیر د حیاء او

یرے نه د خپل حق مطالبه وکړي، خاوند باندے ادا کول لازم دي، ترڅو چه بسخه ورته عفوه ونه کړي، تفصیل ئې دادے :

۱- خاوند باندے د هغه د وس مطابق د بسخه نفقه لازم ده مثلًا جامے، خوراک خبناک، علاج، کور وغیره

۲- د بسخه د عزت، مال، بدن او د دین حفاظت کول د خاوند ذمه واري ده، څکه خاوند د بسخه سرپرست ده.

۳- د اسلامی احکامو په باره کښي بسودنه ورکول په خپله باندے، یا په مدرسه یا مسجد کښي په دیني مجالسو کښي چه د فتنے یره پکښن نه وی زنانه دپاره اجازه ورکول پکار دی.

۴- بسخه سره خائسته ژوند کول، الله تعالیٰ فرمائی : [وَعَاشُرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ] {النساء: ۱۹} ترجمه: ژوند تير کړئ دوي سره په بنسی طريقه. د خائسته ژوند نه دا ده چه په نزديکت (جماع) کښي د بسخه پوره پوره حق

ادا کړے شي، ضرر ورله ورنه کړے شي، په کنڅلوا، سپکولو، رټلو او عېب لګولو وغيره سره، او د خائسته ژوند نه دا ده چه د خپل خپلوانو سره د ملاقات اجازه ورکړے شي چه د فتنه یره نوي، د وس نه زیات کار ورته سپارل ندي پکار، په وینا او عمل کښي ورسه احسان کول پکار دي، رسول الله ﷺ فرمائیلی دي: «خَيْرُكُمْ خَيْرُكُمْ لِأَهْلِهِ، وَأَنَا خَيْرُكُمْ لِأَهْلِي» ترجمه: تاسو کښي غوره هغه خوک دي چه د خپل کوروالو دپاره غوره وي .

ستر او پرده:

شريعت اسلامی پوره کوشش کړیدے چه خاندان د تس نس او ضائع کيدونه وساتي څکه ئے د آدابو او خائسته اخلاقو دیوالونه ګيرچاپیره ودرولي دي چه د انسان زړه د ګناه نه پاک وي، او معاشره هم صفا ستهره وي، نه شهوت پرسقى وي، او نه د جذباتو راوجتیدل وي، کوم جذبات چه فتنې له هواه ورکوي

د هغې مخکنې ٿئے هم دیوالونه ودرولي دی چه سری
او بنځي به خپل نظرونه بسکته ساتي .

د بنځي د عزت په خاطر الله تعالي د پردے حڪم
نازل کريدي چه ددے د عزت حفاظت وشی، د هغه
خلقونه چه زړونو کښي ٿئے مرض او فساد دے، او
کوم خلق چه د بنځي د عزت قيمت نه پيڻي د داسے
خلقونه د زنانو حفاظت وکرے شي، د زهريله نظر نه
د ٻڳاڻ دپاره، چه د فتنے دروازه مکمل بنده شي، داسے
به د زنانه د عزت او احترام حفاظت وکرے شي،

د اسلام علماء پدے خبره اتفاق لري چه د بنځي
دپاره پرده واجبه ده چه د محروم رشته دارو او غير رشته
دارو نه خپل ڏول او زينت او د فتنے څایونه پت
کري، البتہ د مخ او د لاسونو بسکاره کولو کښي
اختلاف دے، دوه ډلي دی، د هرے ډلي دپاره خپل
خپل دلائل موجود دی، او د مختلف ډلي د دلائلو
توجيه او تاويل کوي،

هغه دلائل چه د هغے نه وجوب د پردازے معلومبری
 هغه په لاندے ډول دی : [وَإِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا
 فَأَسْأَلُوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ ذَلِكُمْ أَطْهَرُ لِقْلُوبِكُمْ
 وَقُلُوبِهِنَّ] {الأحزاب: ۵۳} ترجمہ: کله چه سامان غواری
 د دوی نه نو وغواری ترینه شاته د پردازے نه، دا طریقه
 بنه پاک ساتونکی ده زړونو ستاسو او زړونو د دوی
 لره . [يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِلَّٰهِ وَحْدَهِ الْمُعْظِلُ
 يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيهِنَّ ذَلِكَ أَذْنَى أَنْ يُعَرَّفَنَ فَلَا
 يُؤْذِنُونَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا] {الأحزاب: ۵۹} ترجمہ:
 اے نبی! اووايه بیبيانو او لوړو خپلو ته او بیبيانو د
 مؤمنانو ته چه راویزان کری د خان دپاسه د لویو
 پړونو خپلو نه، دا ډیره نزدے ده چه دوی به
 او پیشندلے شی نونه به شی تنگولے، او دے الله تعالی
 بخنه کونکے رحم کونکے . [وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ
 مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَخْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبَدِّلِنَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا
 مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلَيَضْرِبِنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُبُوبِهِنَّ وَلَا يُبَدِّلِنَ
 زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعْوَلَتِهِنَّ] {النور: ۳۱} ترجمہ: او اووايه!
 مؤمنو زنانو ته چه کوز ساتی د نظر ونو خپلونه او بچ

ساتی عورتونه خپل او نه بنکاره کوي ډول خپل مگر هغه چه بنکاره شی د هغے نه (بے اختیاره/محجوراً) او اچوی ډے لوپتے خپلے په ګریوانونو خپلو باندے او نه ډے بنکاره کوي ډول خپل مگر خاوندانو خپلو ته او په احادیثو کبني د عائشہ رضی اللہ عنہا نه روایت دے، فرمائی : قالت: «كُنْ نِسَاءُ الْمُؤْمِنَاتِ يَشْهَدْنَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَاةَ الْفَجْرِ مُتَلِّفَعَاتٍ بِمُرْوُطِهِنَّ ثُمَّ يَنْقَلِبْنَ إِلَى بُيُوقِهِنَّ حِينَ يَقْضِيَنِ الصَّلَاةَ لَا يَعْرِفُهُنَّ أَحَدٌ مِنَ الْفَلَسِ» متفق عليه .ترجمه: مؤمنانے زنانه به حاضریدلے د رسول اللہ ﷺ سره سهار مانځه ته چه ځانونو نه به ئې راتاوکړی وو په پېرونو کبني، بیا به واپس شوی خپلو کورونو ته کله به چه موئیخ خلاص شو، په داسے حال کبني چه د تیاري د وجے نه به هیچا نه پیژندلے .وقالت: «كَانَ الرَّجُبَاتُ يَمْرُونَ بِنَا وَنَخْنَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- مُحْرِماتٍ فَإِذَا حَادُوا بِنَا سَدَّلْتُ إِحْدَانَا جِلْبَابَهَا مِنْ رَأْسِهَا إِلَى وَجْهِهَا فَإِذَا جَاؤْزُونَا كَشْفَنَاهُ» اخرجه ابو داود احمد: ۱۵۶۹، ۲۲۸۹۴) ترجمه: عائشہ رضی اللہ عنہا فرمائی : موږ د احرام په حالت کبني د رسول

اللہ ﷺ سره سفر کولو، قافلے به زمونو خوا سره
 تیریدلے چه کله به رانزدے شوے نو یوے بنخے به
 خپل د سر پروئے په مخ باندے را اویزان کرو چه
 قافلہ به تیرہ شولہ نو بیا به مو مخونه بنکارہ کریل .
 وقالت: " يَرَحِمُ اللَّهُ نِسَاءَ الْمُهَاجِرَاتِ الْأُولَى، لَمَّا أَنْزَلَ اللَّهُ {وَلَيَضْرِبَنَّ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ} [النور: ٣١]
 شَقَقَنَ مُرْوَطُهُنَّ فَاخْتَمَرْنَ بِهَا، ترجمہ: عائشہ رضی اللہ عنہا فرمائی : اللہ تعالیٰ دے په هغہ اولنو مهاجراتو زنانو رحم وکری، کله چه اللہ تعالیٰ دا آیت نازل کرو :
 [وَلَيَضْرِبَنَّ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ] {النور: ٣١} ترجمہ : او خپل پروئی دے په خپلو سینو باندے واچوی .
 هفوی خپل خادرو نه وشلوں او پروئی ئے ترے جور کرل پرده کولو باندے نور دیر دلائل هم موجود دی، د پردے په حکم کنبی د اختلاف باوجود هم اهل علم پدے خبره متفق دی چه د ضرورت مطابق بنخه خپل مخ بنکارہ کولے شی، مثلًا د مرض په حالت کنبی ڈاکٹر ته یا د نور شرعی عذر مطابق، او اهل علم پدے خبره هم متفق دی چه د فتنے په صورت

کبپی د زنانه دپاره مخ بنکاره کول حرام دی، خوک
 چه د مخ بنکاره کول جائز گنپری هفوی هم د فتنے په
 صورت کبپی مخ بنکاره کولو ته حرام وائی، او بیا
 پدے زمانه کبپی د فتنے چیره یره موجود ده، فساد او
 شر هر ظایئ موجود دے، او عام دے، پدے حال
 کبپی چه بنسخه خپل مخ بنکاره کرپی او بهر راوھی،
 په سترکو زیاتی ډول ولکوی نو پدے صورت کبپی د
 ټولو اهل علمو اتفاق دے چه دا حرام دی. اسلام په
 بنسخه باندے د پردو سرو سره میلاویدل، یو ظایئ
 کیدل حرام کپریدی، دا ټول تدابیر ددے دپاره دی
 چه د اخلاقو، د عزت، خاندان او ناموس حفاظت
 وشی، د اسلام پوره پوره کوشش دے چه د گناه نه د
 بچ کيدو ماحول جور شی، د فتنے او د فساد دروازے
 بندی شی، بنسخه د خپل کور نه وتل او د پردو سرو
 سره گډود تلل، خپل نمائش کول، دا ټول کارونه
 شهوت راپورته کوی، او د جرم لارے آسانوی، اللہ
 تعالیٰ فرمائی : [وَقَرْنَ في يُبُوتُكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرَّجْ
 الْجَاهِلِيَّةُ الْأُولَى] {الأحزاب: ۳۳} ترجمہ: او اوسیع په

کو تو خپلو کبني او مه بسکاره کوي دول سينگار پشان د جاهليت زور . [وَإِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَأَسْأَلُوهُنَّ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ ذَلِكُمْ أَطْهَرُ لِقْلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ] {الأحزاب: ۵۳} ترجمه: او کله چه سامان غواړي د دوي نه نو غواړي ترينه شاته د پردي نه، دا طريقه بنه پاک ساتونکے ده زپونو ستاسو او زپونو د دوي لره . رسول اکرم ﷺ بسخے او سړۍ خپل مينځ کبني د اختلاط نه په سختئ سره منع کړيدی، او کوم شکل چه د اختلاط جو پېږدي د هغې نه هم منع کړيدی، تردي پورے چه په عبادت او عبادت ګاه کبني هم منع کړيدی . بعض وخت بسخې د خپل ضرورت دپاره د کور نه وڅي هغه خائي ته چه هلتله سړۍ وي، مثلًا چه کور کبني خوک سړۍ نوي نو د کور دپاره سودا اخستو دپاره بهروڅي، يا د خان او بچو دپاره د ډوډي کټپلو دپاره کسب کوي، پداسي صورتونو کبني وتل حرام ندي، ليکن د شريعت د مقرر شوي حدودو خيال به کوي، خپل دول سينگار به خلقو ته نه بسکاره کوي، او سرونې به جدا خای کبني کار کوي، د سرو

سره به اختلاط نه کوي. د خاوند او د اخلاقو د حفاظت دپاره اسلام دا قانون جور کړیدے چه بسخه به یواځې څای کښې د غیر محرم سره نه ميلاوېږي او د خاوند یا د محرم نه علاوه د یوې پرديء بسخه سره به هم څانله څای کښې نه ميلاوېږي، څکه شیطان مکمل کوشش کوي چه د خلقو زړونه او اخلاق بربراد کړي.

د حیض او نفاس حکمونه :

د حیض موده : ۱- عام طور باندے د حیض موده د (۱۲) دولسو کالونه تر (۵۰) پنځوس کالو پورے غالباً حیض راځۍ، بعض وخت د موسم یا د ماحول د اثر د وجے نه یا د مرض د وجے نه مخکښې روستو کیدے شي.

۲- کمه موده د حیض یوه ورځ ده، او اکثره موده غالباً پنځلس ورځے وي،

د حاملې حیض : عموماً چه بسخه حامله شي د هغې حیض نه راځۍ، کچرته د حاملې بسخه نه

وينه شروع شی د ماشوم د پیدائش نه دوه درے ورخے مخکبni، او ورسه درد د پیدائش هم وی نو دا وينه به د نفاس نه حسابيری، کچرته د ماشوم د پیدائش نه ډيره موده مخکبni وينه شروع شی، او یا ډيره مخکبni نوی ليکن درد د پیدائش ورسه نوی، دا نه حیض دے او نه نفاس دے (بلکه دا وينه به د استحاضن نه حسابيری يعني عامه بیماری د چه د حیض احکام پرے مرتب نه دي).

د حیض مختلف حالات :

اول: د حیض ورخو کبni کمے يا زیاتے : مثلا د یوے نسخے میاشت کبni عام طور(۶) شپږ ورخے حیض راخی، اوس اومه ورخ باندے هم راخی، يا عام عادت ئے اووه (۷) ورخے او په شپږمه ورخ ختمه شی .

دویم صورت : مخکبni روستو کيدل، مثلاً عادت د حیض په آخر د میاشت کبni وی، نو بیا اول د میاشت کبni راشی، يا د میاشت په اول کبni عام

طور حیض راتللو لیکن اوس د میاشت په آخر کښې راشی، بس کله چه وینه د خاص نبود حیض سره وي نو حیض به حسابېږي، کله چه وینه په خاص نبود سره ختمه شی، نو زنانه پاکه شوه که ډیرے ورڅے وي او که کمې، دغه رنګه که د میاشت په اوله حصه کښې وي او که په آخری حصه کښې وي .

دریم: زیړ رنګ يا د خړ رنګ والا وینه، لکه خنګه چه د زخم نه وڅی، يا دا سے خړ رنګ چه د زیروالی او تور والی په مینځ کښې وي، که دا سے وینه د حیض په ورڅو کښې راغله، يا د پاکی د راتللونه مخکښې راغله، نو دا به حیض حسابېږي، او د حیض حکم به ورله ثابت وي، او که دا سے رنګ والا وینه د پاکی نه بعد راشی نو دا به حیض نه حسابېږي .

خلورم: کله د حیض وینه لبره لبره راځی، کله روانه شي، او کله بندې شي، صفائی راشی، يا دیته نزدې صورت وي، نو ددې دوه حالته دي :

اول صورت : که داسے حالت د زنانه سره همیشه کیرپی او نه ختمیبری، نو دا د استحاض مرض وینه ده، په کومه بسخه چه دا مرض راخی هغې ته مُستحاضه وائی، دے باندے به د استحاضی احکام جاری کیرپی.

دویم صورت : که وینه همیشه نه راخی بلکه کله کله راخی، او ددے نه پس صحیح پاکوالے راخی، که دا وینه د یوے ورڅے نه کمه مودے دپاره بندہ شی دا به طهر(پاکوالی) نه حسابیری، ددے قاعدے مطابق د یوے ورڅے نه کم به طهر نوی مګر که خه علامې ولري لکه د حیض عادی ورڅے ختم شوي وي، يا بسخه سپیني او به وویني، د سپینو او بيو نه مراد هغه ماده ده چه د حیض د ختمیدونه پس د بسخه د رحم نه وختي .

پنځم : که وینه بندہ شی او د بسخه نه صرف لوند والے وختي، نو که دا لوند والے د پاکوالی نه لبځ مخکښې وي نو حیض به حسابیری، او که د پاکوالی نه روستو وي بیا به حیض نه حسابیری .

د حیض احکام :

اول: مونئخ : حائضه بسخه باندے فرضی او نفلی تول مونخونه کول حرام دی، او نه ادا کیږي، پدے ورخو کښې په بسخه باندے مونئخ فرض ندے، مګر که د یو رکعت په مقدار وخت رالاندے کړي د مونئخ د وخت نه، که اول وخت وي او که آخر وخت وي، د اول وخت مثال لکه : د نمر د پوبیدلو نه د یو رکعت په مقدار وخت نه روستو بسخه باندے حیض راغلے دے، نو ددے مونئخ قضاء به ادا کوي، کله چه پاکه شي، څکه چه دے د حیض د شروع کیدلو نه مخکښې د یو رکعت د ادا کولو په مقدار وخت رالاندے کړے وو. د آخری وخت مثال : د نمر د راختلونه دومره وخت مخکښې چه یو رکعت پکښې ادا کیدلے شي، بسخه د حیض نه پاکه شي، کله چه دا زنانه غسل کوي نو نمر راختلے وي، نو ددے مونئخ قضاء به کوي څکه چه دے دومره وخت چه یو رکعت پکښې ادا کیدلے شورالاندے کړے وو.

خه داسے کارونه دی چه د حیض په حالت کبپی زنانه باندے حرام ندی بلکه د هفے اجازہ شریعت کبپی راغلے ده لکه ذکر، تکبیر، تسبیح، تحمید، بسم اللہ، خوراک وغیره د حدیثو کتاب یا د فقهه کتاب لوستلے شي، دعاء کول، او دعاء باندے آمين کولے شي، د قرآن کریم تلاوت آوریدلے شي، لیکن حائضه بسخه پنچله قرآن کریم نشي لوستلے، البتہ که په سترگو ورتہ گوری او په زړه تدبر کوي، او په زړه تلاوت نه کوي بیا خه حرج نشته دے، مثلا قرآن کریم په یو خاپی کبپی کولاو کېږدی، په سترگو ورتہ گوری، او زړه کبپی تلاوت کوي داسے کول بیا جائز دی، حائضه بسخه تلاوت نشي کولے لیکن که مجبوره وي مثلا استاذه وي، ماشومانو ته سبق وائي، يا امتحان وي طالب العلمه د امتحان دپاره قرآن یادوي، يا بل داسے ضرورت راشی بیا ورله قرآن لوستل جائز دی.

دویم : روزہ کے فرضی وی او کہ نفلی، پہ حائضہ بسحہ باندے ئے نیول حرام دی، کچرتہ روزہ ونیسی هم ترے نہ صحیح کیبری، البتہ کہ فرضی روزو کنبی ورباندے حیض راغلے وی نو د ھفے قضاۓ را اگر خول واجب دی، اگر کہ د نمر د ڈوبیدو نہ لب مخکنbi زنانہ باندے حیض راشی، بس روزہ ئے ختمہ شولہ، کہ فرضی روزہ وی د ھفے قضائی به راوپری، او کچرتہ د نمر د ڈوبیدو نہ مخکنbi زنانہ محسوس کرہ چہ وینہ د خپل ٹھائی نہ روانہ ده، لیکن بھر ندہ راوتلے، او بھر د نمر نہ د ڈوبیدو نہ روستو راوتلہ دغہ روزہ ئے صحیح ده . دغہ رنگہ کہ د صبا (صبا صادق) راختو پورے زنانہ پہ حیض کنبی ده، بیا لب وخت پس پاکہ شوہ ددغہ ورخے روزہ صحیح ندہ، او کہ د صبا صادق راختو نہ لب مخکنbi حیض بند شی، نو ددغہ ورخے روزہ نیولے شی اگرکہ غسل بیا روستو وکری .

دریم: د بیت الله طواف که فرضی وی او که نفلی وی په حالت د حیض کبni بسخے باندے حرام دے، او د طواف نه علاوه د حج یا د عمرے باقی ارکان ادا کولے شی، مثلًا د صفا او مردو سعی کول، میدان عرفات کبni اودریدل، منی او مزدلله کبni شپه کول، شیطاناں ویشتل وغیره ددے اصولو مطابق، که یوه زنانه د طهارت په حالت کبni طواف وکری، او بیا ورباندے حیض راغلے نو باقی مناسک به ادا کرپی څکه طهارت صرف د طواف دپاره شرط وو، باقی مناسک د حیض په حالت کبni هم کولے شی.

خلورم: په مسجد کبni قیام کول د حائضے بسخے دپاره حرام دے.

پنځم: نزدیکت (جماع) : د حیض په حالت کبni بسخے سره نزدیکت کول خاوند باندے حرام دی، او بسخے باندے هم حرام دی چه خاوند په څان قادره کرپی، البتہ خاوند لره جائز دی چه په نورو طریقو شهوت پوره کرپی.

شپرم : خاوند باندے حرام دی چه بنئے له د حیض په حالت کبni طلاق ورکری، که پدے حالت کبni بنئے له طلاق ورکری نو خاوند د اللہ او رسول نافرمان دے، یو حرام کارئے کریدے، خاوند باندے رجوع کول واجب دی، او د حیض نه د پاکوالی پورے به ئے خان سره ساتی، کچرتہ بیا هم د طلاقو اراده لری نو په حالت د پاکوالی کبni به طلاق ورکری، غورہ خودا ده چه راتلونکی دویم حیض پورے خبرہ روستو کرے شی، او بیا خو یا دے د خان سره وساتی او یا دے طلاق ورکری .

اوم : حائضہ بنئھے چه د حیض نه فارغہ شی نو د قول بدن صحیح طریقے سره غسل کول پکار دی، د سر وینختہ سپرڈل لازم ندی، البتہ که د وینختو بیخونو ته اوبہ نه رسیدلے بیا سپرڈل لازم دی، که یوه بنئھے د مونئھ په وخت کبni پاکہ شی نو سمدستی غسل کول ورباندے واجب دی چه ددے وخت مونئھ وکری، او که د سفر په حالت کبni وي یا ورسہ اوبہ

نشته، یا او بہ شتہ خو د مرض د وجے نه ئے نشی استعمالولے یا بل د مجبوری صورت دے نو د غسل په ٹھائے بہ تیم ووہی بیا کله چہ مجبوری ختمه شی نو بیا به غسل وکری۔

د استحاض مرض وینه او د هغے حکمونه :

د استحاض مرض وینه بسخے باندے مسلسل راخی او نه بندیری، کله په میاشت کنپی د یو دوه ورخو دپاره او دریری۔ دا هم وئیلے شوی دی چہ وینه میاشت کنپی د پنځلسو (۱۵) ورخونه زیاته شی نو استحاض به حسابیری کچرتہ د بسخے مستقل عادت نه وو۔

د مستحاضے بسخے درے حالتونه دی :

اول حالت : د استحاض راتللو نه مخکنپی بسخے ته د حیض عادتی ورخے معلومے وی نو دغه معلومو ورخو کنپی به د حیض ورخے شمارلے کیری، او د حیض احکام ورباندے لاګو کیری او باقی ورخو کنپی به استحاض شمارلے کیری مثلا: یوه بسخے

باندے د میاشتے په اول کبپی شپږ ورڅے حیض راتللو بیا هغې نه د استحاض بیماری وینه شروع شوه او همیشه راتللہ نو اوس به د هرے میاشتے اولنے شپږ ورڅے حیض حسابیری، او باقی به استحاض وي، ددے قاعده مطابق بسخه به د میاشتے په اول کبپی شپږ ورڅے روزه نه نیسي او موئیخ به نه کوي، او باقی ورڅے به روزه نیسي او موئیخ به کوي، د استحاض په صورت کبپی به د وینے پروا نه کوي.

دویم حالت : د استحاض د شروع نه مخکبپی حیض نه وو راغله بس د شروع نه چه وینه وو نو د استحاض وي، داسے زنانه به د علاماتو په ذریعه عمل کوي چه د وینے نه معلومیری، مثلًا تور رنگ والا تینګه بدبداره وینه د حیض وي، پدے به د حیض احکام جاری کیری، او ددے نبتو نه بغیر وینه به د استحاض وي، مثلًا بسخه چه د اول نه وینه ولیده روان وي، لیکن اولنے لس (۱۰) ورڅے توره وي باقی سره وي، يا اولنے لس (۱۰) ورڅے تینګه وي، او باقی ورڅے

نرئ وه، او يا اولنيء لس (۱۰) ورخے بدبو داره وه، او باق ورخے بدبو داره نه وه، اول مثال کبني اولنيء ورخے چه توره وه هغه به حيض وي، او باق به استحاض وي. دغه رنگه باق مثالونو کبني هم که اولنيء لس ورخے تينگه او بدبو داره وه هغه به د حيض وينه وي او باق ورخے به د استحاض وينه حسابيردي.

دريم حالت : که بسخئي ته حيض معلوم نه وي، او نه خه واضحه علامه شته دے، د کله نه ئې چه وينه ليدلے ده بس يو رنگ کبني روانه ده، يا رنگ بدلوي، ليکن د حيض رنگ پکبني نه وي داسے بسخه به د نورو خپلوانو همزولو بسخو د عادت مطابق حيض شماري، د کومے ورخے نه چه وينه شروع شوئے وه هغئے نه به د حيض ورخے شماري هره مياشت کبني او باق به استحاض وي.

احكام د استحاض :

استحاضه زنانه او پاکه زنانه کبني سيواد دوه

خیزونونه هیچ فرق نشته دے.

اول : هر مونئ دپاره استحاضه باندے آودس کول فرض دی.

دویم : د آودس نه مخکنپی که کپره یا جسم باندے وینه لکیدلی وی، هغه دے اُووینخی او عورت باندے به د مالوچو پتئ ولگوی چه وینه بندہ کپری.

د نفاس حکم: نفاس هغه وینه ده چه د بچی د پیدائش نه روستو د زنانه د رحم نه راوختی، یا د پیدائش د درد سره دوه ورخے مخکنپی وینه خارجیبری، نو چه وینه هر کله بندہ شی زنانه به پاکه حسابیبری، اگر که د خلویبنتو ورخونه مخکی صفائی راشی. که د خلویبنتو ورخونه پس هم وینه روانه وه نو زنانه به غسل وکپری چکه چه د نفاس آخری حد خلویبنت ورخے دے اگر که وینه روانه وی مگر که ددے نه پس حیض شروع شو بیا به حیض پورے انتظار کیدلے شی تردے پورے چه د حیض نه پاکه شی. نفاس تر هغه وخت پورے نه ثابیتری تر خو چه

داسے ماشوم پیدا نشی چه انسانی ډهانچه جوره شوی وی، کچرتہ داسے توته د غوبسے چه پوره ډهانچه انسانی نه وی هغه وینه به نفاس نه وی بلکه هغه به د کوم رگ وینه وی، ددے وینی حکم به د استحاض وی، ابتداء د حمل نه تر اتیا (۸۰) ورخو پورے انسانی ډهانچه جورپېږي یا زیات نه زیات نوی (۹۰) ورځے اخلي، د نفاس والا بنځۍ دپاره هم هغه احکام دی کوم چه د حیض والا بنځۍ دپاره ذکر شو.

حیض او حمل بندول :

د حیض د بندولو دوائی استعمالول د بنځۍ دپاره جائز دی په دوه شرطونو سره :

(۱) د خاوند په اجازه چه خاوند ته پکښې خه نقصان نوی .

(۲) زنانه ته به پکښې هم خه نقصان نه وی، کچرتہ زنانه ته نقصان وی بیا ناجائز ده .

د حیض د چالو کولو دوائی هم جائز ده، لیکن په دوه شرطونو سره : (۱) د خاوند اجازه . (۲) دا عمل به د واجبی حکم نه د خلاصون په بهانه نه وی مثلًا د فرضی روزے یا د مونځ وغیره نه.

د حمل د بندولو دوائی دوه قسم وي:

اول چه همیشه دپاره حمل بند کړي دا جائز ندي
دویم : د لبر وخت دپاره حمل بند کړي مثلًا زنانه حمل ډیر زر کېږي ددے وجے نه زنانه ته ډیر تکلیف دے، د زنانه خواهش وي چه کم از کم دوه کاله پس بچی پیدا شي، داسے کول جائز دي په دوه شرطونو سره : (۱) د خاوند اجازه (۲) دا دوائی به زنانه ته (عارضي یا مستقل) تکلیف نه ورکوي .

د خوب نبی کریم ﷺ د ژوند مختصر حالات

د نبوت نه مخکنپی د عربو حالت پدے دور کنپی د عربو مشهور دین بت پرستی وہ څکه چه عربو دین ابراهیمی پریبنوستے وو او بت پرستی کنپی اخته شوی وو، دے دور ته د جاھلیت دور وئیلے شی، د الله تعالی نه علاوه چه د کومو بتانو عبادت کیدو د هغې نومونه دادی :لات، عزی، منا، او هُبل، د بعضو عربو دین یهودیت، عیسائیت او مجوسیت هم وو، ډیر لړ خلق په ملت ابراهیمی باندے قائم وو.

د ژوند د تیرولو اسباب :

اکثر به خانه بدوش وو صحراؤنو کنپی او سیدل او عام خاروی ساتل او د هغوي خرول ئے کسب وو او کلو بنارونو کنپی او سیدونکی خلق زمیداری او تجارت کنپی مشغوله وو، د اسلام د راتللو نه مخکنپی مکه مکرمه د جزیره عرب دپاره د تجارت لوی مرکز وو، طائف او مدینه مشهور بنارونه وو، پدے معاشره کنپی ظلم او زیاتے ډیر وو، د کمزورو حق چا نه منلو،

ژوندئ جینکیء به ئے په زمکه کبپی خخولے، عزتونه به لوٽ کیدل، زورورو به د کمزورو حق په زبردستئ سره خورپلو، بے شماره بسحبو سره به نکاح کیدله، زنا عام رواج وو، په ورہ ورہ خبره به د قبیلو ترمینئ جنگونه کیدل، کله به یوه قبیله خپل مینئ کبپی جنگ کولو، دا د اسلام د راتللونه مخکبپی د جزیره عربی مختصر غوندے تصویر دے.

د ذیحینو (دوه حلال شوی) کسانو ٿوی یعنی چه حکم د ذبحی ورباندی شوی وي:..لو قریشو به د عبد المطلب په مقابله کي په خپلو اولادو او مالدارئ سره فخر کولو نو ددے وجے نه عبد المطلب یوه ورخ نذر منلے وو چه کچرته الله تعالیٰ ماله لس (۱۰) نارینه بچی راکړل، نو زه به پکبپی یو د خپلو آلههو د رضا کولو دپاره ذبح کوم، د عبد المطلب د آرمان پوره شو، الله تعالیٰ ورله لس (۱۰) نارینه اولاد ورکړل چه یو پکبپی د نبی کریم ﷺ پلار عبد الله وو، کله چه عبد المطلب خپل نذر پوره کول وغوبنتل، نو د Ҳامنو

ترمینئع ئے قرعه اندازی وکړه، نو د عبد الله نوم راوتلو، عبدالطلب چه کله د عبد الله د ذبح کولو اراده وکړه، نو خلق راجمع شول چه عبد المطلب ددے کار نه منع کړي، هسے نه چه دا کار په خلقو کښې رواج جور نه شي، بالآخر پدے فيصله وشوه چه د عبد الله او د لسو (۱۰) او بیانو ترمینئع به قرعه واچوی، پدے طریقه به دا د عبد الله فدیه جوره شي، قرعه ئے چه واچوله نو د عبدالله نوم راوتلو، نو هغوي د او بیانو عدد دوچندہ کړلو، بیا هم نوم د عبد الله راغې، پدے طریقه ئے او بیان ډیروول ډیروول او قرعه کښې به نوم د عبد الله راوتلو تردے چه د او بیانو تعداد سل (۱۰۰) شو، نو بیا د او بیانو نوم را خختلو، عبد المطلب سل او بیان ذبح کړل د عبد الله په فدیه کښې، د نورو څامنو په نسبت عبد الله پلار ته ډیر ګران وو، او خا صکر د سلو او بیانو د فدائے نه پس ئے ورسه ډیره مینه کوله، عبد المطلب د خپل څوی عبد الله د پاره د بني زهره قبیلے د یوې جینئ آمنه بنت وهیب انتخاب وکړو، او د هغې سره ئے ورله نکاح وکړه،

آمنه بی بی حامله شوله، ددے د حمل نه درے میاشتے
 پس عبد الله د تجارتی قافلے سره د شام په طرف روان
 شو، واپسی کنې بیمار شو، چونکه بنی نجار دده
 ماماگان وو مدینه کنې نو هلتہ ایسار شو تردے چه
 وفات شو او هلتہ دفن شو۔ د حمل ورخے پوره شوے
 او نبی کریم ﷺ دکل په ورخ (یوم الاثنين) باندے
 پیدا شولو، البتہ د تاریخی اختلاف د وجے نه د نبی
 کریم ﷺ د پیدائش صحیح میاشت او ورخ معلومه
 نده، د یو روایت مطابق د نبی کریم ﷺ پیدائش په
 ۹ ربیع الاول باندے شوے دے، د دویم روایت مطابق
 ۱۰ ربیع الاول دے، د دریم روایت مطابق رمضان
 کنې پیدا شویدے، ددے نه علاوه هم نور روایتونه
 موجود دی، دا واقعه ۵۷۱ء کنې راغلے وه، دے کال ته
 (عام الفیل) هم وائی، پدے کال باندے ابرھه د هاتیانو
 سره په مکه حمله کړے وه چه الله ذلیله کړے وو.

د هاتیانو واقعه :

یمن کنې د نجاشی بادشاہ د طرفنه گورنر ابرھه وکتل

چه عرب مکے ته خی، او د خانه کعبے طاف کوی، او حج کوی، د هغے عزت کوی، او د لرے لرے نه راخي، نو ده په صنعت کنبي يوه لویہ کنيسه جوره کره، دے دپاره چه خلق د مکے په خائی د حج دپاره صنعته راخي، نو د کنانه قبیلے يو سړے خبر شونو هغه د شې لارو او د غه کنيسي ته ننوتوا او د هغه دیوالونه ئے په ګندگیه باندے ولړل، هرکله چه ابرهه ددے خبرے نه خبر شو نو د غصے نه لمبه شو، او شپیته زره (٦٠٠٠) لښکر ئے تیار کرو، او ورسه نهه (۹) هاتیان وو، دا لښکر د مکے مکرمې په طرف روان شو چه خانه کعبه ورانه کړي او هغه ونډوی.

د ټولو نه غټه هاتی ئے د خپل ذاتی استعمال دپاره خاص کرو چه دا لښکر د مکے مکرمې خوا ته ورسیدو لپه ايسار شو او بیا ئے مکے ته د داخلیدو حکم وکرو، ليکن هغه غټه هاتی کیناستو، او مخکنبي نه تللو کله چه بل طرفته ورله مخ کړو نو په تيزی سره به تللو، ليکن چه کله به ئے ورله مخ د

خانه کعبے طرفته کرو نو کیناستو به او مخکبی به نه
تللو، دا خلق پدے پریشانی کبی وو چه اللہ تعالیٰ د
مارغانو یو لبکر راولیبلو چه په جہنم کبی پاخه
شوو کانپو باندے ئے ویشتل، د هر مارغه سره درے
درے کانپی وو، یو په خوله کبی او دوہ په خپو
کبی، د چنپے په مقدار یو یو کانپے وو، خوک چه
به په کانپی ولگیدو د هغه اندامونه به رژیدل، او
بالآخر به مر شو، د مکے قریش یو طرفته او بل طرفته
تختیدلی وو، خوک په غرونو کبی پت شوی وو، چه
ددے غت لبکر نه خان بچ کری هرکله چه ورتہ
معلومه شوله چه د لبکر دیر بد حال دے نو پوره په
امن سره خپلو کورونو ته راغل، دا واقعہ د نبی کریم
ﷺ د پیدائش نه تقریباً (۵۰) ورخے مخکبی شوے وہ۔

د نبی کریم ﷺ پالنہ او رضاعت (تئے روڈل) :

نبی کریم ﷺ د پیدائش نه پس د ابو لهب وینخے ٹویبہ
ورله بئ ورکول، ددے نه مخکبی د نبی کریم ﷺ ترہ
حمزہ بن عبد المطلب لہ ئے پئ ورکری وو، ددے وجے

نه حمزہ رضی اللہ عنہ دنبی کریم ﷺ رضاعی ورور هم
وو، د عربو دا طریقہ وو چه ماشوم بہ پیدا شونو باندو^۱
ته ئے د پیوو دپاره لیپلوا چه قوی بدن ئے جوڑ شی، او
صحیح تربیت ئے وشی، او فصیحہ عربی یادہ کری،
ددے مقصد دپاره نبی کریم ﷺ هم باندو ته نقل شو،

په دغه دور کبپی د بنی سعد قبیلے زنانہ مکے ته د
ماشومانو دپاره راغلی وو، تولو زنانو نبی کریم ﷺ
پرینسپدو څکه چه یتیم دے، حلیمه سعیدے هم اول
پرینسپدو لیکن داسے یو ماشوم ئے پیدا نه کرو چه د
دوى د غریبیء بوج ڪم کری، دوبارہ نبی کریم ﷺ
ئے په کمه مزدوری باندے د ځان سره واگستلو، او
کور ته ئے راوستلو، حلیمه د خپل خاوند سره یو
کمزوری خره باندے مکے مکرمے ته راغلے وہ،
واپسیء کبپی د حلیمه په غیرې کبپی محمد رسول اللہ
ﷺ دے، دغه کمزورے خره تیز تیز منزل کوی،
تردے پورے چه د تولو سورلو نه مخکبپی شوله، تولو
ملگرو ورتہ تعجب کوو، حلیمه بی بی بیان کوی چه

زما سینو کبپی پئ نه وو، زما خپل ٿوی به هم د
لوبے د وجہ نه ڙپل، د کله نه مے چه نبی کریم ﷺ ته
پئ ورکول شروع ڪرل، زما په سینو کبپی ڏير پئ پیدا
شو بیا فرمائی : چه په بنی سعد قبیلہ کبپی خشک
سالی وہ، د کله نه چه دا مبارڪ بچے دے زمکے ته د
پیوو دپاره راوستے شو نو دا زمکه سرسیزه شوله،
خاروی ساربھ شول، او حالت ئے خائسته شو، نبی
کریم ﷺ حلیمے سره دوھ کاله تیر ڪرل، حلیمے به
ددے ماشوم ڏير خیال ساتلو، دوھ کاله تیریدو نه پس
حلیمے نبی کریم ﷺ د ڇان سره کرو، او د خپل مور
او نیکه خواله ئے مکے مکرمے ته راوستلو، چونکه
حلیمے د نبی کریم ﷺ برکت لیدے وو، نو د آمنے نه
ئے دوباره مطالبه وکره چه محمد ﷺ به دوباره زما سره
او سیری، آمنے ددے خبره ومنله، حلیمے دوباره دے
یتیم ماشوم لره بنی سعد قبیلے علاقے ته راوستلو، چه
ڏيره خوشحالی ئی کوله او نیک بخته وہ .

د شق صدر (د سینے سیریدو) واقعه : د نبی کریم ﷺ عمر تقریباً خلور کاله وو چه یوه ورخ نبی کریم ﷺ د خپل رضاعی ورور (د حلیمے ٿوی) سره لوبے کولئے، د کور نه لبر لرے د حلیمے ٿوی په مندہ مندہ راغے، په مخ باندے ئے غم بنکاره وو، مور ته وائی د قریشی ورور مدد له ٿان ورسوئ، مور د بچی نه تپوس وکرو چه خه چل دے؟ هغه ورتہ قیصہ وکړه چه دوہ سفید پوش کسان راغلل، ورور ئے راله په زمکه سملولو او سینه ئے ورله په چاره وسیرله، هغه لا خبره ختمه کړے نه وه حلیمے مندہ کړه خه گوری چه نبی کریم ﷺ په خپل ٿای چپ چاپ ولاړ دے، رنگ ئے تک زیر دے، حلیمے ترے تپوس وکرو، هغه ووئیل : خیریت سره یم، بیا ئے ووئیل چه دوہ سپینو جامو والا کسان راغلل او زما سینه ئے وشلوه او زما زره ئے راویستلو، د هغے ئے نه توره توته بھر گوزار کړه، او زره ئے راله په یخو او بيو ووینخلو، او په خپل ٿای باندے ئے کیښودلو، بیا ئے راله سینه بندہ کړه، او لارل، د ستر گونه پناه شول، حلیمے هلك د ٿان سره

خپل کور ته راوستلو، بله ورخ ئے سهار وختی د ځان
 سره مکے ته راوستلو، آمنه د حليمے په بے وخته
 راتللو حیرانه شوله څکه چه حليمے د ځان سره ډير
 په مینه بوتللے وو چه تپوس ئے وکرو نو حليمے د شق
 صدر توله قیصہ بیان کړه .

د مورا او د نیکه وفات :

بې بې آمنه د خپل یتیم بچی سره مدینے ته لاره د عبد
 اللہ د قبر د زیارت دباره، مدینه کښی بنو نجار قبیله
 کښی یو خو ورخے دیره شوله، بیا واپس مکے ته
 راروانه شوه، د آبواء مقام سره آمنه وفات شوه، او هلتہ
 دفن کړے شوه، د نبی کریم ﷺ عمر تقریباً شپږ کاله
 وو چه موربی بې ئے وفات شوه، د مور د وفات نه پس
 د نبی کریم ﷺ د کفالت ذمه واری نیکه عبد المطلب
 واخستله، هغه د نبی کریم ﷺ بے حدہ خیال ساتلو، د
 نبی کریم ﷺ تربیت کولو هغه سره ئے شفقت کولو،
 کله چه د نبی کریم ﷺ عمر اته (۸) کاله شو، نو نیکه
 ئے وفات شو، د نبی کریم ﷺ د پورش ذمه واری ابو

طالب ته نقل شوله، د ابو طالب مالي حالت کمزورے
 وو او خاندان ئے لوئی وو، د هغے باوجود ابو طالب او
 د هغه بنسختے نبی کریم ﷺ د خپلو چو پشان وساتلو،
 ددے وجے نه د نبی کریم ﷺ د ابو طالب سره مینه وہ،
 داسے حالاتو کنبنی نبی کریم ﷺ پرورش حاصل کرو،
 د نبی کریم ﷺ تربیت په صداقت او امانت باندے
 وشو تردے چه نبی کریم ﷺ د صادق او آمین په لقب
 باندے مشهور شو، که چا به ووئیل چه صادق او آمین
 راغلے دے نو هر چا ته معلومه وہ چه دا نبی کریم ﷺ
 یادوی .

تجارت او واده : کله چه نبی کریم ﷺ لبرالوئی شو،
 د خپلے زندگئ توں معاملات ئے پخپله سنبال کرل،
 نبی کریم ﷺ د کار او کسب سلسله شروع کړه، په
 معمولی مزدوری باندے ئے د قریشو ګډے بیزے
 سروی، شام ته تجارتی قافلے کنبنی شریک شو چه
 اکثر مال پکنبنی د خدیجہ بنت خویلد وو، خدیجہ یوه
 ګنډه بنسخته وہ، او دیړه مالداره وہ، د میسره په نوم غلام

د خدیجے د تجارت انچارج وو، د نبی کریم ﷺ د
برکت د وجے نه تجارت کنبی ڏیره زیاته منافع وشوه،
ددے لوئی منافع باره کنبی خدیجے د خپل غلام نه
تپوس وکرو، هغه ووئیل چه محمد بن عبد اللہ به
سوداء اخستله او خرخوله نو خلق به په گنر تعداد
کنبی هغه ته راتلل، چا باندے د ظلم نه بغیر به ئے
ڏیره منافع کوله، خدیجے د میسره خبرے خه په غور
واوریدلے، حالانکه هغه پچپله هم د نبی کریم ﷺ په
باره د هغه د امانت او صدق نه خبره وه، خدیجه پدے
ڏیره خوشحاله شوله او د نبی کریم ﷺ سره ئے د
نکاح دپاره مینه پیدا شوه، نو خدیجے خپله ملکرے
د نبی کریم ﷺ د رائے معلومولو دپاره ولیرله چه هغه
د نکاح باره کنبی خه وائی، دے وخت کنبی د نبی
کریم ﷺ عمر مبارک (۲۵) پنځه ويشت کاله وو، دے
ښئے د خدیجے د طرفنه پیغام نبی کریم ﷺ ته
ورسولو، نبی کریم ﷺ هغه قبول کرو، پدے طریقہ
سره نکاح وشوله، دواره ښئه او خاوند خپل مینځ
کنبی ډیر خوشحاله وو، نبی کریم ﷺ د خدیجے په مال

کنبی تجارت شروع کړو، وخت تیریدو سره سره د خدیجې نه د نبی کریم ﷺ اولاد پیدا کیدل، زینب، رقیة، ام کلثوم، او فاطمه رضی اللہ عنہن او په هلکانو کنبی قاسم او عبد اللہ پیدا شول، دا دواړه په ماشوم توب کنبی وفات شو.

نبوت

د نبی کریم ﷺ عمر مبارک چه خلویښتو کالو ته نزدے ورسیدو نو نبی کریم ﷺ په غار حراء کنبی د ځانله والی او خلوت ژوند تیروں شروع کړل، غار حراء د مکے مکرمے نه مشرق طرفته یو غر کنبی موجود وو چه نبی کریم ﷺ به کله مسلسل خوشې هلته وو، او د اللہ تعالیٰ بندگی به ئے کوله، دلته د رمضان د میاشتے (۶۱) یویشتمه نیته وه، نبی کریم ﷺ غار حراء کنبی وو، خلویښت کاله عمر ئے پوره شوې وو چه جبریل علیه السلام ورله راغې، ورته ئے ووئیل : اُوایه! نبی کریم ﷺ ورته ووئیل : زه لوستلونکے نه یم، دغه خبره جبریل علیه السلام درې څل دوهراو

کرہ، لیکن نبی کریم ﷺ ورلہ هغہ جواب و رکولو چہ زہ لوستونکی نہ یم، پہ دریم خل جبریل علیہ السلام ووئیل : [إِقْرَأْ يَا سَمَّاً رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ، خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ، إِقْرَأْ وَرَبِّكَ الْأَكْرَمُ، الَّذِي عَلِمَ بِالْقَلْمِ، عَلِمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ] {العلق: ۵} ترجمہ: اولو له په مدد د نوم د رب ستا هغہ ذات چہ پیدائش ئے کرے دے (۱) پیدا کرپیدے انسان د تکرے د وینے نہ، (۲) لولہ همیشہ او رب ستا دیر عزت والا دے، (۳) هغہ ذات چہ تعلیم ئے ورکرپیدے په قلم سره، (۴) تعلیم ئے ورکرپیدے انسان ته د هغہ خیز چہ دے پرے نہ پوهیدو . هغہ ملائک بیا واپس شو، ددے نہ پس نبی کریم ﷺ غار کنبی د ایساریدو طاقت ونه لرلو نو کور ته راغے، کله چہ د خدیجہ بی بی خوا ته ورسیدو نو زرہ ئے درزیدو، نبی کریم ﷺ وفرمایل : (زَمْلُونِي، زَمْلُونِي) ما په کمبل کنبی پت کرہ، ما په کمبل کنبی پت کرہ، نبی کریم ﷺ ئے په کمبل کنبی پت کرو، تردے پورے چہ یہ ترے ختمہ شوہ، بیا ئے تولہ قصہ خدیجے رضی اللہ عنہا ته بیان کرہ،

بیائے ورتہ وویل : زه پخپل خان ویریبم، خدیجے رضی اللہ عنہا ورلہ تسلی ورکرہ چہ قسم په اللہ هیچرے به هم اللہ تعالیٰ تا ناکامہ نہ کرپی خکھے چہ ته خپلوی پالے، خلقو سره مدد کوی، بے روزگارہ ته کسب لتهوے، میلمنو له میلمستیا ورکوے، د حق په بارہ کنبی چہ مشکلات راخی هفے کنبی د خلقو مدد کوے . د خو ورخونه پس نبی کریم ﷺ دوبارہ غار حراء ته د عبادت دپاره لا رو، کله چہ د عبادت نه فارغه شو، مکے مکرمے ته واپس راروان وو، په لارہ کنبی جبریل علیہ السلام کرسی باندے ناست دے، د آسمان او زمکے مینع کنبی په نظر راخی، جبریل امین ددے آیتونو وحی وکرہ : [إِيَّاَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ، قُمْ فَأَنذِرْ، وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ، وَثِيَابَكَ فَظَهِرْ، وَالرُّجُزَ فَاهْجُرْ، وَلَا تَمْنُنْ تَسْتَكِثِرْ] {المَّدَثِّر: ۶} ترجمہ: اے کمبیل کنبی انغختونکیه، اودریبہ نو ویرہ ورکرہ، او خاص د رب خپل لوئی وایه، او جامے خپلے پاکے ساتھ، او هرے پلیتیئ نه ڈدہ اُوکرہ . ددے نه پس د وحی سلسلہ شروع شوہ، پرلہ پسے وحی راتللہ، کله چہ نبی کریم

د دعوت آغاز وکرو، اول د ایمان په آواز باندے
 لبیک د هغه بی بی خدیجہ رضی اللہ عنہا اووئیلو، د
 اللہ د وحدانیت گواہی ئے وکړه، او د نبی کریم ﷺ
 رسالت ته ئے خان تسلیم کرو، او په اسلام کښې د
 تولونه اول ئے اسلام قبول کرو، رسول اللہ ﷺ ددے
 نه پس د خپل نزدے دوست ابوبکر صدیق سره خبره
 وکړه، هغه هم خبره ومنله، او ایمان ئے راورو، ذره
 برابر شک ئے هم ونکرو، چونکه ابو طالب د نبی
 کریم ﷺ مور او د نیکه د وفات نه پس پرورش کړے
 وو، ددے وجے نه چه کله نبی کریم ﷺ په خپلو خپو
 او دریدو، نو د خپل تره ابو طالب حوی د علی رضی اللہ
 عنہ د کفالت ذمه واری ئے اخستے وه، پدے ماحول
 کښې اللہ تعالیٰ د علی رضی اللہ عنہ سینه د اسلام
 دپاره پرانستله، او اسلام ئے قبول کرو، د دوی نه پس
 د خدیجے رضی اللہ عنہا غلام زید بن حارثہ ایمان
 راورو، نبی کریم ﷺ پت پت د اسلام دعوت چلولو، او
 مسلمانانو خپل اسلام پت کړے وو څکه که قریشو

تہ بہ پته ولگیده چہ چا اسلام قبول کرے دے، هغہ
لہ بہ ئے سزاکانے ورکولے چہ د اسلام نہ واپس شی۔

بنکارہ تبلیغ :

د رسول اللہ ﷺ د پیت دعوت چہ کلمہ درے کالہ وشو،
نو د اللہ تعالیٰ د طرفنه حکم راغے : [فَاصْنَعْ بِمَا
تُؤْمِنُ وَأَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِكِينَ] {الحجر: ۹۴} ترجمہ: پس
صفا صفا بیان کرہ هغہ چہ تا تھ حکم کرے
شوبدے د هغے د بیانولو، او مخ او گرخوہ د مشرکانو
نه بیوہ ورخ رسول اللہ ﷺ صفا غوندیئ باندے
او دریدو، مکے والو تھ ئے آواز وکرو، ڈیر خلق راجمع
شول، دے خلقو کبپی د نبی کریم ﷺ ترہ ابو ھلب ھم
موجود وو چہ د اللہ او د رسول پہ دشمنی کبپی د ھر
چا نہ مخکبپی وو، خلق چہ کلمہ را گلل نبی کریم ﷺ
و فرمایل : کہ زہ تاسو له خبر درکرم چہ ددے غر نہ
ھغہ طرفته دشمن دے، تاسو باندے حملہ کوی نو
تاسو بہ زما خبرہ ومنی، تولو ووئیل : مونبہ تھ نہ ئے
موندلے مگر ریشتونے او امانت دار، نو رسول اللہ ﷺ

و فرمایل: زه ستاسو دپاره یره درکونکے یم مخکنپی
ددے نه چه سخت عذاب د اللہ راشی، ددے نه پس
نبی کریم ﷺ طرفته دعوت شروع کرو، او د بت
پرستئ چه په هغه زمانه کنپی رواج وو تردید به ئے
کولو، دغه څای کنپی موجود ابو لهب غصه شو، وے
وئیل: (معاذ اللہ) هلاک شے، تا مونږ ددے خبرے
دپاره راجع کړی یو، اللہ تعالی د ابو لهب په باره کنپی
داسے آیاتونه نازل کړل چه تر قیامته پورے به
لوستلے کېږي: [إِسْمُ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ] [تَبَّأْتُ يَدَا
أَيْ لَهَبٍ وَتَبَّ، مَا أَغْنَى عَنْهُ مَالُهُ وَمَا كَسَبَ، سَيَصْلُ نَارًا
ذَاتَ لَهَبٍ، وَامْرَأَتُهُ حَمَّالَةُ الْحَطَبِ، فِي جِيدِهَا حَبْلٌ مِنْ
مَسَدٍ] {المسد:۵} ترجمه: هلاک شول دواره لاسونه د
ابو لهب او هلاک شودے، فائده ورنکره ده ته مال د
ده او هغه خیز چه ده ګټلی وو، زر دے چه ورننوځی
به اور لمبو والا ته، او بنځه دده چه راوچتونکے د
خشاكو ده، په سټ د هغه کنپی رسئ ده د پوستکي د
کجورو نه. نبی کریم ﷺ خپل دعوت باندے ګلک
ولار وو، چرته به چه د خلقو اجتماع په نظر راتلله،

هغوي ته به ئے دعوت ورکولو، د خانه کعبے خوا
 کېنى بى به ئے مونئخ ادا کولو، او د خلقو په اجتماعاتو
 کېنى بى به شريک كيدلو، او د اسلام پيغام رسولو او
 دعوت ورکولو دپاره به د مشرکانو بازارونو ته ورتللو،
 ډير تکليفونه به ئے برداشت کول، کومو خلقو به
 چه ايمان راورو مشرکانو به ډير تکليفونه ورکول لکه
 چه سميه او ياسر او عمار رضى الله عنهم ته ئے دومره
 سزاگانے ورکړئ چه ياسر او سميه رضى الله عنهمما
 شهیدان شول، سميه رضى الله عنها هغه پېشھه ده چه
 په اسلام کي اوله شهیده شوئه ده، ياسر رضى الله عنه
 په اسلام کېنى اول د شهادت درجه حاصله کړيده،
 بلال بن رباح حبشي رضى الله عنه ته هم اميہ بن
 خلف او ابوجهل ډيرئ سزاگانے ورکريوئ، ورته به
 ئے وئيل : اے بلاله ! اسلام پرېږد، بلال رضى الله
 عنه په اسلا باندے مضبوط وو، اميہ بلال رضى الله
 عنه په زنخيرونو کېنى وترلوا، او بهر د مکے مکرمے
 په ګرمو شکو کېنى بى به ئے خملولو، او پچيله هم او په
 نور مشرکانو باندے به ئے هم په کورو وھلو، د بلال

رضی اللہ عنہ دخولے مبارکے نہ بہ صرف داحد أحد
آواز راتللو، یوہ ورخ ابو بکر صدیق رضی اللہ عنہ
ورباندے تیر شو، نو د امیہ نہ ئے واختسلو او د اللہ
دپارہ ئے آزاد کرو۔ پدے مشکل حالت کبھی د
حکمت د وجہ نہ رسول اللہ ﷺ مسلمانان د اسلام د
بنکارہ کولو نہ منع کری وو، ددے وجے نہ بہ نبی
اکرم ﷺ د صحابہ کرامو سره پہ تنهائی کبھی
میلاویدو، کچرتہ نبی کریم ﷺ بنکارہ ملاویدے نو
مشرکانو بہ د هغہ او د هغہ د دعوت ترمینع مانع واقع
کیدی، او ممکنہ وہ چہ ددے وجہ نہ د دوارہ ڈلو مینع
کبھی جنگ راغلے وے، چونکہ د مسلمانانو تعداد
هم کم وو، او اسباب د جنک هم نہ وو، ددے وجے
نہ نبی کریم ﷺ مسلمانانو ته د اسلام د پتو لو حکم
کرے وو، رسول اللہ ﷺ بہ د مشرکانو مخکبھی د
تکلیفونو باوجود بنکارہ دعوت او عبادت کولو۔
حبشو ته هجرت : اسلام چا قبول کرے وو، او
مشرکانو ترے خبر وو نو هفوی ته بہ ئے ڈیر
تکلیفونه رسول، خا صکر د معاشرے هغہ کمزوری

صحابه کرام رضوان الله عليهم اجمعین ته نو رسول الله ﷺ دوي ته حبشو ته د نجاشی بادشاہ خوا ته د هجرت اجازه ورکړه، دا واقعه د نبوت په پنځم کال راغله، تقریباً اوویا (۷۰) کسانو د خپلو بنخو او بچو سره حبشو ته هجرت وکړو، هجرت کونکو کښی عثمان بن عفان رضی الله عنہ او د هغه کور والا رقیة د رسول ﷺ لور ورسره هم پدے سفر کښی ملکرے وه، قريشو پوره کوشش وکړو چه حبشو کښی هم مسلمانان سکون باندے ژوند تیر نه کړی، نو د نجاشی بادشاہ په خدمت کښی مختلفے ډالئ وغیره پیش کړے، او دا مطالبه ئے وکړه چه دا خلق مکے والو ته حواله کړی، او مکے والو دا الزام ولکوو چه دا مسلمانان عیسیٰ علیه السلام او د هغه مور ته بد رد وائی، نجاشی چه د مسلمانانو نه د حقیقت په باره کښی تپوس وکړو، نو هغوي جواب کښی قرآن ولوستلو هغه چه د عیسیٰ او مریم علیہما السلام په باره کښی نازل شوی وو، نجاشی چه قرآن کریم واوريدو نو د مسلمانانو د خبرے تائید ئے وکړو،

مسلمانان ئے مکے والو ته د حوالہ کولو نه انکار
وکرو، او پخپله د ایمان را اپرلو اعلان ئے وکرو۔

عجیبہ واقعہ :

ددے کال په رمضان کبني رسول اللہ ﷺ یوہ ورخ
مسجد حرام ته راغلو، او د تولو خلقو په مینع کبني
ئے د سورۃ النجم تلاوت شروع کرو چه قریش هم
کنر تعداد کبني موجود وو، دے کافرانو مخکبني
چرتہ هم د قرآن کریم تلاوت نه وو آوریدے څکه
دوی خپل مینع کبني دا لوظ کړے وو چه محمد ﷺ
ته به غور نه بدو، کله چه ناساپی ددے خلقو مخکبني
د قرآن کریم ددے مبارک سورت تلاوت شروع شو،
ددے په غورونو ډیر عجیبہ ولکیدو او قرآن ته غیر
اختیاري متوجه شو، کله چه رسول اللہ ﷺ ددے آیت
(فَاسْجُدُوا إِلَيَّهُ وَاعْبُدُوا) سورۃ النجم : ۲۶) ترجمہ: د خپل رب
مخکبني سجدہ وکرئ او د هغه عبادت وکرئ۔

رسول اللہ ﷺ سجدہ وکرہ نو تول په توله بے اختیاره په
سجدہ باندے پریوتل۔

هر قسم تعلق پريکول : قريشو هميشه دباره د نبي
 کريم ﷺ د دعوت هر قسمه مخالفت کولو، او هر
 ورخ به ئے نوي نوي انداز کبني تکليفونه ورکول،
 دهمکيانے به ئے ورکولي، کله کله لالچ د مال او د
 بخشے ورکولو، دے ټولو تکليفونو به مسلمانان په
 خپل باندے مضبوطول، او د ايمان والو تعداد به ورخ
 په ورخ زياتيدو، نو کافرانو د مسلمانانو خلاف يو
 نوئے محاذ پرمستلو، خپل مينع کبني ئے یوه معاهده
 وليلکله، ټولو پدے اتفاق وکرو، او خانه کعبه کبني ئے
 آويزانده کړه، چه د مسلمانانو او بنو هاشمو سره به
 هر قسمه تعلقات ختم کړئ شی، د دوي سره
 اخستل، خرڅول، نکاح، او هر قسمه تعاون به ختم
 کړئ شی، مسلمانان مجبوراً د مکے مکرمے نه بهر
 شعب ابی طالب ته نقل شول، پدے خائی کبني
 مسلمانو ته ډير تکليف وو، لوره او نور ډير مشکلات
 وو، کوم مسلمانان چه مالداره وو، هغوي خپل ټول
 مال په نورو مسلمانانو باندے خرچه کرو لکه خديجه
 رضي الله عنها، او دوي ته مرضونه ولګيدل، او ډير

خلق مرگ ته نزدے شول، لیکن ددے هر خه باوجود
مسلمانان مضبوط وو، او صبرئے کولو، یو تن هم د
خپل دین نه روستو نه شو، دا سلسله تر درے کالو
پورے وه، تردے چه قريشو کبني خو مشرانو ددے
خلاف آواز اوچت کرو، دا خلق د بنو هاشم نزدے
رشته دار وو، هغوي بسکاره ددے اعلان مخالفت وکرو،
کله چه دا معاهده د خانه کعبه نه رابهه کړه، معلومه
شو چه چينجو تول کاغذ خورلے وو، صرف د الله نوم
باقي وو، پدے طريقه سره د مشكل وخت ختم شو، بنو
هاشم او مسلمانان مکے مکرمے ته واپس راغلل،
ليکن قريشو په مسلماناونو باندے د ظلمونو سلسله
جاری وساتله.

د غم کال : د شعبabi طالب د راتللونه پس ابو
طالب بيمار شود نبی کريم ﷺ تره صاحب فراش شو،
خو ورخے تيرے شوئے نوئے چه ابو طالب باندے د
مرگ علامې بسکاره شوئے، رسول الله ﷺ د تره سر
ظرفته کيناستو، د مرگ نه مخکبني ئے ترے د لا اله

الا اللہ د اقرار مطالبه کوله، لیکن بل طرفته کافران
 رشتہ دار خاصکر ابو جهل د اسلام د قبولو نه منع
 کولو او ورتہ ئے وئیل چہ ته د خپل پلار نیکه دین
 پریبدے، د عبد المطلب د دین نه مخ آروے، تردے
 چہ ابو طالب د شرک په حالت کنبی وفات شو،
 رسول اللہ ﷺ ته د ابو طالب په وفات باندے دیر غم
 ورسیدو، ٿکه چہ د شرک په حالت کنبی وفات شو،
 د ابو طالب د مرگ نه دوه میاشتے پس خدیجہ رضی
 اللہ عنہا وفات شو چہ رسول اللہ ﷺ ته دیر غم
 ورسیدو، ددے دوارو د وفات نه پس مشرکانو نبی
 کریم ﷺ باندے تکلیفونه نور هم دیر کړل.

طائف ته سفر: د قریشو سرکشی فرعونیت او
 مسلمانانو ته تکلیف ورکول د حد نه دیر شوو نبی
 کریم ﷺ طائف ته د سفر کولو اراده وکړه، کیدے
 شی اللہ تعالیٰ هغوی ته هدایت وکړی طائف ته تلل
 خه آسان نه وو، یو خود طائف لار په غرونو کنبی
 مشکله وه، او بل د طائف والو د طرفنه جواب انتہائی

تكلیف والا وو، دے خلقد نبی کریم ﷺ په خبره هیخ پرواه ونکره بلکه بدے بدے خبرے ئے ورته وکړے، او ماشومان ئے ورپسے کړل په کانپو ويستلو تردے پورے چه د نبی کریم ﷺ پنځے مبارکے د وینونه ډکے شوے پدے مشکل حالت کښې نبی کریم ﷺ مکے مکرمے ته د واپس تللو فيصله وکړه، رسول الله ﷺ دیر زیات خفه او غمجن وو، پدے وخت کښې جبرئیل عليه السلام سره د غرونو ملائک راغلو، جبرئیل عليه السلام وفرمائیل: (وَقَدْ بَعَثْتُ إِلَيْكَ مَلَكَ الْجِبَالِ لِتَأْمُرَهُ بِمَا شِئْتَ) ترجمہ: یقینا اللہ تعالیٰ د غرونو والا ملائک تاته رالیږلے دے دے دپاره چه ته ورته حکم وکړے خه چه ستا خوخه وي، ملائک ووئیل: (إِنْ شِئْتَ أَنْ أُطْبِقَ عَلَيْهِمِ الْأَخْشَبَيْنَ) اے محمد ﷺ که ستا خوخه وي زه به دے قوم باندے دا دوه غرونه یوڅای کرم . نبی کریم ﷺ جواب ورکړو : (بَلْ أَرْجُو أَنْ يُخْرِجَ اللَّهُ مِنْ أَصْلَاهِمْ مَنْ يَعْبَدُ اللَّهَ وَحْدَهُ لَا يُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا). بلکه زما دا اميد دے چه الله تعالیٰ به د دوی په نسلونو کښې داسے خلق پیدا کری چه د الله

تعالی عبادت به کوی او د الله تعالی سره به هیخوک
نه شریک کوی، حالانکه نبی کریم ﷺ ته ددے
خلقو د طرفنه ډیر تکلیف رسیدلے وو لیکن د
ھغے باوجود هم نبی کریم ﷺ د خپل قوم په باره
کنبی د شفقت او د صبر مظاہرہ وکړه .

د سپورڈ میء دوہ تکرے کیدل :

د مکے مشرکانو به بار بار د رسول الله ﷺ نه د
معجزاتو مطالبه کوله، داسے معجزه راوړه چه هغے
سره زمونږ ستا په نبوت یقین راشی، دا مطالبه به ئے
بار بار کوله، یو خل ئے دا مطالبه هم وکړه چه دا
سپورڈ میء دوہ تکرے کړه، نبی کریم ﷺ د الله تعالی نه
دعاء وکړه، الله تعالی سپورڈ میء دوہ تکرے کړه، چه
قریشو تر ډیر وخت پورے کتله، ددے باوجود ئے د
ایمان راولو نه انکار وکړو، بیا ئے ووئیل چه محمد
(ﷺ) مونږ باندے جادو وکړو، یو سړی ووئیل که
محمد (ﷺ) تاسو باندے جادو کړے دے نو ټولو
خلقو باندے خو جادو نشی کولے، نو قریش د بھر نه

د راتلونکو خلقو انتظار کولو کله چه د بھر نه
 مسافر را غل نو د هفوی نه ئے تپوس وکرو، هفوی
 جواب ورکرو چه آو مونږ دا واقعه لیدلے ده، ددے
 بنکاره معجزے باوجود هم مشرکان په خپل ڪفر
 باندے مضبوط وو.

د اسراء او معراج واقعه : د طائف نه رسول
 اللہ ﷺ ڏير د غم په حالت کبني راوپس شوئے وو،
 ددے نه مخکبني ابو طالب وفات شو، وریسے خدیجہ
 رضی اللہ عنہا وفات شوئے وہ، او مشرکانو ظلمونه هم
 د حد نه ڏير شوی وو، نبی کریم ﷺ لره غمونو د هر
 طرفنه را گیر کرے وو، داسے حالت کبني د اللہ تعالیٰ
 د طرفنه د اطمینان او سکینه اسباب را غل، یوه شپه
 نبی کریم ﷺ آرام کولو چه جبریل علیہ السلام د
 براق سره را غلو، براق د آس پشان حیوان وو، د بجلی
 پشان تیز رفتار وو، نبی کریم ﷺ پدے سوری باندے
 کیناستولے شو او فلسطین ته بیت المقدس ته بو تلی
 شو، د هلتہ نه نبی کریم ﷺ آسمانونو ته سفر وکرو چه

پدے سفر کبni نبی کریم ﷺ د اللہ تعالیٰ د قدرت
 دیرے نبے ولیدے، پدے سفر کبni پنخہ مونخونه
 فرض شو، او په دے شپه واپس مکے ته راغلو، او د
 نبی کریم ﷺ زره مطمئن او مضبوط شوے وو، ددے
 په بارہ کبni اللہ تعالیٰ فرمائی : [سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى
 بِعَبْدِهِ لَيَلَّا مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَى
 الَّذِي بَارَكْنَا حَوْلَهُ لِتُرِيهُ مِنْ آيَاتِنَا إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ
 الْبَصِيرُ] {الإِسْرَاءٌ: ١} ترجمہ: پاکی ده اللہ تعالیٰ لره (د
 هر قسم شرک او د عیبونو نه) هغه ذات دے چه بو
 ئے تلو بندہ خپل په تکرہ د شپه کبni د مسجد حرام
 نه تر مسجد اقصی پورے، هغه چه برکات اچولی دی
 مونبر چاپرہ د هغے نه، دپارہ ددے چه او بنايو مونبر ده
 ته د نبسو د قدرت او د توحید زمونبر نه، یقینا اللہ تعالیٰ
 هر خه آوري او هر خه وینی . په بلہ ورخ نبی کریم
 ﷺ خانہ کعبے سره کیناستو او خلقو ته ئے د تیرے
 شوے شپے حالات بیانول، کافرانو د نبی کریم ﷺ د
 خبرے تکذیب وکرو، خنداگانے ئے کولے، یو تن
 ووئیل چه ته بیت المقدس ته تللے ئے نو مونبر ته د

هې شکل بیان کړه، مقصد ئے د نبی کریم ﷺ دروغجن ثابتول وو، الله تعالیٰ بیت المقدس د نبی کریم ﷺ د ستر ګو مخکنې را اُوچت کړو، د مشرکانو د تولو تپوسونو جواب ئے ورکړو، مشرکانو پدے خبره یقین ونکړو، د بل دلیل مطالبه ئے وکړه دویم دلیل نبی کریم ﷺ ورته وویل چه لاره کښې یوه قافله مکے مکرمے ته راتللہ، نبی کریم ﷺ د هغې تول احوال بیان کړل چه خومره او بیان دی، خو ورڅو کښې به راورسی، لیکن ددے هرڅه باوجود کفار په خپل ضد باندے کلک وو، په بله ورځ جبرئیل علیه السلام راغے او نبی کریم ﷺ ته ئے د مونځونو طریقه او وختونه وښودل، اول صرف سهار دوہ رکعاته او د ماسخون دوہ رکعاته منع فرض وو، پدے موقعه نبی کریم ﷺ خپل دعوت صرف د بهر نه راتلونکی خلقو دپاره خاص کړے وو چه مکے والا د اسلام په خلاف قسم خورلے وو، د بهر نه راتلونکی ته به ئے د پناه اخستلو په باره کښې هم خبره کوله چه ما له په خپل ملک کي پناه را کړئ، او اسلام به ئے د هغوي

مخکبپی پیش کولو، او وضاحت به ئے ورتہ کولو، بل طرفته به ابو لهب د نبی کریم ﷺ شاته روان وو، او خلق به ئے د نبی کریم ﷺ د دعوت نه منع کول، یو ھل خه کسان د مدینے (یثرب) نه حج لہ راغلی وو، نبی کریم ﷺ ورتہ دعوت ورکرو، هغوي د نبی کریم ﷺ خبرے ته خه غور کینسودو، او په نبی کریم ﷺ باندے ایمان را اولو کبپی متفق شو، او ایمان ئے قبول کرو، مدینے والو د یهودو نه آوریدی وو چه آخره زمانه کبپی به یو نبی راخی کله چه نبی کریم ﷺ دوی ته دعوت ورکرو نو دوی ووئیل چه دا هغه آخری نبی کریم دے، هسے نه چه یهود رانه مخکبپی نه شی، دا شپر کسان وو، بل کال باندے د مدینے نه دولس (۱۲) کسان راغل، نبی کریم ﷺ ورسه مصعب بن عمیر رضی اللہ عنہ ولیبرلو چه مدینے والو ته قرآن وبنائی، او د دین احکام ورتہ وبنائی د اللہ تعالیٰ په مدد سره مصعب رضی اللہ عنہ مدینے والو باندے بنه محنت وکرو، یو کال پس مکے مکرمے ته واپس راغلو سره د مدینے والو نه دوہ اوویا (۷۶) سری او بنخے

راغل، دا خلق د نبی کریم ﷺ سره میلاو شول، دوی
د نبی کریم ﷺ سره د دین په نصرت باندے بیعت
وکړو، او د دے نه پس مدینے ته واپس شول .

د اسلام د دعوت نوے محاذ :

د حق او حق پرستو د پاره مدینه نوے امن والا خائے
پیدا شو، مسلمانانو هلتہ هجرت شروع کړو، او د لته
د مکے مشرکانو دا لکھ عزم کړے وو چه مسلمانان
د هجرت نه منع کړي، مهاجرینو د دے وجهه نه
قسمات تکلیفونه برداشت کړل، مسلمانانو به د
قریشو د یې رے نه پت پت هجرت کولو، ابوبکر
صدیق رضی اللہ عنہ به بار بار د نبی کریم ﷺ نه د
هجرت اجازت غوبنټلو لیکن نبی کریم ﷺ به ورته
دا خبره کوله چه جلق مه کوه، کیدے شی اللہ تعالی
تا له ملګرے پیدا کړي، تردے چه دیرو مسلمانانو
هجرت وکړو چه قریشو ته معلومه شو چه د
مسلمانانو طاقت مدینه کښې پیدا شو، د نبی کریم
ﷺ د دعوت د ترقی نه یريدل، خپل مینځ کښې دوی

مشوره وکړه چه معاذ اللہ نبی کریم ﷺ به قتل کرو، پدے خبره متفق شو، ابو جهل مشوره ورکړه چه د هرے قبیلے نه به یو یو خوان له توره ورکړو، په یو خل به حمله وکړی، بیا بنو هاشم به د چا چا سره دشمنی کوي، اللہ تعالیٰ د مشرکانو ددے سازش خبر نبی کریم ﷺ له ورکړو، د اللہ تعالیٰ د حکم نه بعد نبی کریم ﷺ د خان سره ابوبکر صدیق کرو، او د سفر کولو اراده ئے وکړه، د شپے علی رضی اللہ عنہ ئے پخچله بستره باندے سملولو، مشرکان راجمع شول، د نبی کریم ﷺ د کور نه ئے کېړه واچوله، د نبی کریم ﷺ د راوتلو په انتظار وو چه نبی کریم ﷺ د دوى په صفوونو کښې راوتلو او په سرونوئے ورله خاورے واچولے او دوى ته هیڅ پته ونه لګیده، پدے طریقه نبی کریم ﷺ د ابو بکر رضی اللہ عنہ خوا ته راغلو، د مدینے په سفر د کور نه یو خای روان شول، اول غار ثور ته لارل، دلته قریشود صبا پورے انتظار کولو چه کله د بستره نه علی رضی اللہ عنہ پاسیدو، مشرکان حیران شول، دوى د علی رضی اللہ عنہ نه د نبی کریم ﷺ په

باره کنبیٰ تپوس کولو خو هغه حال نه وئيلو، علی رضي الله عنه ئے ووهلو ليڪن خه فائده ئے ونكره، نو مشرکانو هر طرفته کسان خواره کړل، اعلان ئے وکړو چه چا چه نبی کريم ﷺ زوندے يا معاذ الله من راورو، سل (۱۰۰) او بسان انعام دے، مشرکان تر غار ثور پورے ورورسيدل، کچرته يو تن خپلو شپو طرفته کتلي وے نو دوى به ئے ليدلی وے، ابوبکر صديق رضي الله عنه سره د نبی کريم ﷺ په باره کنبیٰ غم ډير شو، نبی کريم ﷺ و فرمایل : (ما ظنُكَ يَا أَبَا بَكْرٍ بِإِثْنَيْنِ اللَّهَ ثَالِثُهُمَا، لَا تَحْزُنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا) ترجمه : اے ابوبکر! ستا خه خيال دے د هغه دوه کسانو په باره کنبیٰ چه الله ئے دريم دے، مه خفه کيره الله تعالى زمونږ سره دے . مشرکانو دوى ونه ليدل او نبی کريم ﷺ د ابوبکر صديق سره په غار کنبیٰ درے ورڅي تيرے کرے، دے نه پس مدینے ته روان شو، لاره ډيره لويء وه، او ګرمي ډيره سخته وه، په دويمه ورڅ د دوى تيريدل يه يوه بنځه وشو چه د ام معبد په نوم باندے وه، دوى د هغې نه د خوراک خښاک طلب

وکرو، د بسچے سره هیخ نه وو، یوه کمزورے بیزه د خیمے یو طرف کبني وہ چه د کمزورتیا د وجے نه خر لہ نه شوہ تلے، او یوه قطرہ پئ ہم پکبني نه وو، نبی کریم ﷺ د هغہ بیزے خواہ لا رو، د هغے غولانزہ ئے په لاسونو مسح کپھ، د هغے نه پئ روان شو، یو لوپسے ئے ڈک کرو، دا حالت چہ ام معبد ولیدو، حیرانہ شولہ، ټول پئ وختنکل، دوبارہ ئے بیا لوپسے ڈک کرو، هغہ ئے د ام معبد سره پریښودو او سفر باندے روان شول۔ دلته مدینے والا هرہ ورخ د مدینے نہ بھر راوٹی او د نبی کریم ﷺ انتظار کوی کله چہ نبی کریم ﷺ مدینے ته راغلو نو ټولے مدینے والو د خوشحالی د وجے د مرحبا مرحبا آوازونه کول، نبی کریم ﷺ د مدینے جنوب کبني اقع قباء کبني دیره شو، خلور ورخے هلتہ وو، او د مسجد قباء بنیاد ئے کیښودو، په اسلام کبني اولنسے مسجد دا دے، په پنځمه ورخ نبی کریم ﷺ مدینے طرفته روان شو، ډیرو انصارو صحابه کرامو دا کوشش کولو چه د نبی کریم ﷺ د میلمستیا شرف حاصل کپھی، د اوبنے

مها رئے نیولے وو، نبی کریم ﷺ ددے خلقو د جذباتو شکریه ادا کوله او دا به ئے وئیل : (دَعُوهَا فِإِنَّهَا مَأْمُورَةٌ) دا او خه پریدئ، دیتھ امر کړے شویدے، اوبنھ لاره خپل ځائی کښې کیناستله، بیا پاسیده بل ځائی ته مخکی شو، بیا ئے خپل ځائی ته وکتل نو پاسیده او بیرته خپل مخکنې ځائی ته راوایس شو، او کیناستله، نبی کریم ﷺ ترے کوز شو، او دغه ځائی ئے د مسجد دپاره منتخب کرو، رسول اللہ ﷺ د ابو ایوب انصاری کور کښې میلمه شو، علی رضی اللہ عنہ درے ورخو پورے مکه کښې ایسار شو چه د رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم امانتونه وسپاری، بیا مدینے ته راغلو، قباء کښې د رسول اللہ ﷺ سره میلاو شو.

نبی کریم صلی اللہ علیہ وسلم په مدینه کې ژوند: کوم ځائی چه د نبی کریم ﷺ اوبنھ ناسته و هغه زمکه ئے واختسته، او مسجد نبوی ئے آباد کرو، رسول اللہ د مهاجرینو (چه د مکے نه د نبی کریم ﷺ سره راغلی وو) او انصارو (د مدینے خپل اوسیدونکی

مسلمانان چه مهاجرینو له ئے پناہ ورکرے وہ) ترمینخ روروی جوره کړه، د یو انصاری او یو مهاجر روروی ئے قائمه کړه چه د هغه مال کبني هم شريك وو، پدے طریقے سره مهاجرين او انصار یو خائی کار شروع کړو، پدے سره روروی نوره هم مضبوطه شو، د مکے مشرکان او د یهودو د مخکنې نه تعلقات موجود وو، مشرکانو د یهودو په ذریعه مسلمانانو کبني جدا والے راوستلو، او کوشش ئے کولو، او مشرکانو دهمکیانے ورکولے چه مونږه مسلمانان ختمو، مسلمانان د بھرنی دشمن (قریشو) او کورنی دشمن (یهود) نه خطره کوله، حالات دومره سخت شو چه صحابه کرام رضوان اللہ علیہم اجمعین به د خان سره اسلحه د خوب په حالت کبني سرته ایخودله، داسے د تکلیف په حالت کبني اللہ تعالی د جهاد حکم نازل کړو، رسول اللہ ﷺ د مجاهدینو دستے یو طرف او بل طرف ته لیږل شروع کړل، چه د دشمن په نقل او حرکت باندے نظر ولری، ددے سره نبی کریم ﷺ په تجارتی قافلو باندے هم حمله کول شروع کړل، چه

مشرکانو ته د مسلمانانو د طاقت احساس وشی، او کافران هم د پراؤمن او سیدلو خبرے ته مجبوره شی، او مسلمانان په آزادی سره د اسلام دعوت وکړی، ددے سره نبی کریم ﷺ د بعضو قبائلو سره معاہدے هم کړے وئے.

جنگ بدر:

رسول الله ﷺ دا فیصله وکړه چه د شام نه د مشرکانو راتلونکی قافلے ته لار ونیولے شی، نبی کریم ﷺ د خان سره درې سوه دیارلس (۳۱۲) صحابه کرام روان کړل، دوی سره صرف دوہ آسونه او اوویا (۷۰) اوبنان وو، د قریشو تجارتی قافله کښی هزار (۱۰۰) اوبنان وو چه مشری ئے ابوسفیان کوله، ورسره صرف خلوینېت (۴۰) کسان وو، ابوسفیان ته معلومه شوھ چه مسلمانان حمله کوي هغه مکے والا د حالاتونه خبر کړل، او د مدد اپیل ئے وکړو، او پخپله بله لار باندے روان شو، او د مسلمانانو د حملے نه ئے خان پچ کړو، دلته ابو جهل د مکے د قریشو نه زر (۱۰۰) جنگیانو سره د

جنگ په نیت روان شو، ابوسفیان استازے ولیرلو چه
 قافله بچ شوه، تاسو واپس شئ لیکن ابوجهل د واپسی
 نه انکار وکرو او خپل سفرئے جاري وساتلو۔ رسول
 اللہ ﷺ ته چه خبر وشو چه مشرکان د جنگ دپاره
 راروان دی، د صحابه کرام رضوان اللہ علیهم اجمعین
 سره ئے مشوره وکړه، اتفاق پدے خبره راغه چه د
 مشرکانو سره جنگ وکړے شي، او مقابله ورسه
 وکړے شي، دویم کال د هجرت د رمضان المبارک په
 اولسمه ورخ باندے د دواړو لښکرو مقابله وشوله،
 ډير سخت چنګ وشو، بالآخر مسلمانانو ته میدان
 پاتے شو، او مشرکان و تختیدل خوارلس (۱۴) مسلمانان
 شهیدان شول، او اوویا (۷۰) مشرکان مردار شول، او
 اوویا (۷۰) قیدیان شول، پدے ورخو کښې رقیه بنت
 رسول اللہ ﷺ وفات شوه چه د عثمان بن عفان رضی
 اللہ عنہ په نکاح کښې وہ، د نبی کریم ﷺ په
 سفارش عثمان رضی اللہ عنہ مدینه کښې پاتے شوے
 وو، جنگ بدر کښې نه وو شریک شوے، د خپلے
 ناروغه بی بی خدمت ئے کولو، نبی کریم ﷺ د جنگ

بدر نه پس د خپلے دویمے لورام کلثوم رضي الله عنها
 نکاح د عثمان رضي الله عنه سره وکړه، ددے وجے
 نه عثمان رضي الله عنه ته ذو النورین وئيلے شي چه
 د رسول الله ﷺ دوه لونړه د هغه په نکاح کښې یوه
 پس ذبلے نه راغلے وے، د جنګ نه پس مسلمانان
 مدینې ته خوشحاله راواپس شول، د الله مدد ميلاو
 شو، قيديان ائے راوستل، مال غنيمت ميلاو شو،
 قيديانو کښې بعضو نcede فديه ورکړه او خان ائے
 خلاص کړو او د چا فديه دا مقرر شوه چه د
 مسلمانانو لس ماشومانو ته به ليکل لوستل ورزده کوي

جنګ اُحد

د جنګ بدر نه پس پوره یو کال روستود مسلمانانو او
 کفارو مينځ کښې دا جنګ وشو، د جنګ بدر بدل
 اخستلو دباره مشرکانو درې زره (۳۰۰) لښکر تيار
 کړو اُوه سوه (۷۰۰) مسلمانانو د هغې مقابله وکړه، په
 اول د جنګ کښې مسلمانانو ته فتحه نصيب شوه،
 کافرانو میدان پريښدو، مګر دباره راواپس شو، او د

غندی (جبل رماة) د طرفنه ئے په مسلمانانو باندے حمله وکړه، دا هغه غر وو چه رسول الله ﷺ ورباندے غشی ويشنونکي پنځوں کسان مقرر کړي وو، د غنيمتونو د جمع کولو دپاره دوى راکوز شو، ددے وجے نه مسلمانانو ته د کفارو د طرفنه تکلیف ورسیدو.

جنګ خندق : د جنګ اُحد نه پس د یهودو یو وفد مکے والو له لارو او د مسلمانانو خلاف په مدینه باندے د حملے ترغیب ئے ورکړو، او د هر قسمه امداد وعده ئے ورسره وکړه، مشرکانو د یهودو خبره ومنله، بیا د یهودو نورو قبائلو پسے هم لارو، او د مسلمانانو په خلاف ئے جنګ ته تیار کړل، هفوی هم اتفاق وکړو، د هر طرفنه کافرانو او مشرکانو د مدینے په طرف روان شو، تقریباً د لسو زرو (۱۰۰۰) لښکر په مدینه منوره باندے حمله آور شو، نبی کریم ﷺ د دشمن د سازشونو نه خبر وو، د صحابه کرامو رضي اللہ عنہم نه ئے مشوره واختستله، سلمان فارسي رضي

الله عنہ دا مشورہ ورکره چه د مدینے منورے کوم طرف ته چه غرونه نشته هغه طرف ته به خندق وکنستلے شی . تول مسلمانان د خندق په کنستلو کبپی شریک شو، ددے وجے نه زترر زرہ منصوبہ مکمل شوه، ددے په نتیجه کبپی مشرکان د مدینے نه بھردیو میاشت پورے په خیمو کبپی اوسیدل، خندق باندے ورتل لورتھ گران وو، آخر کبپی اللہ تعالیٰ تیزہ سیلیئ راولیبله، او د مشرکانو خیمے ئے والوزولے، کافرانو باندے یره راغله، او په جلتی سره خپلو علاقو ته واپس شول، اللہ تعالیٰ ټولو لبکرو له په یواخے شکست ورکرو، او د مسلمانانو مدد ئے وکرو.

د مکے فتح : په اتم کال د هجرت باندے رسول اللہ ﷺ فیصله وکړه چه په مکه مکرمہ باندے حمله وکړی، په لسم (۱۰) د رمضان المبارک باندے د لس زرہ (۱۰۰۰) مجاهدینو سره روان شو، او بغیر د جنګ نه مکے مکرمے ته داخل شو، څکه چه قریشو اسلحه ایبنو دلے وه، اللہ تعالیٰ د مسلمانانو مدد وکرو، نبی

کریم ﷺ مسجد الحرام ته داخل شو، د کعبة الله طواف ئے وکرو، بیا کعبے ته دننه ورغلو، او دو رکعاته منونج ئے وکرو، او بیا هغه تول بُتان ئے مات کپل کوم چه خانه کعبه کنبی وو، بیا د خانه کعبے په دروازه کنبی ودریدو او لاندے قریش ولاړ وو، د خپلے فیصلے انتظار ئے کولو، رسول الله ﷺ مشرکانو ته وویل : چه تاسو خه سوچ کوئ چه زه به تاسو باندے د خه فیصلہ کونکے یم؟، تولو جواب ورکرو چه مونږ ستا نه د خیر خواهی اميد ساتو خکه چه ته زمونبره عزتمند ورورئے، او د عزتمند ورور حؤی ئے . رسول الله ﷺ ورتہ ووئیل : تاسو تول آزاد یئ، رسول الله ﷺ د معافی یو مثال قائم کرو چه خپلو دشمنانو ته ئے عامہ معافی وکړه، د مکے د فتح نه پس خلق ډلے ډلے په اسلام کنبی داخلیدل شروع شو، په لسم (۱۰) کال د هجرت چه رسول الله ﷺ آخری حج کوونو د یو لاکھ (۱۰۰۰) نه زیات صحابه کرام ورسره وو، د حج نه پس واپس مدینے منورے ته راغے .

د بھر نه د وفدونو راتلل او بادشاھانو ته خطونه :

د نبی کریم ﷺ نبوت گیرچاپیره خور شوئے وو، د هر طرفنه خلق ڈلے ڈلے د مدنیسے په طرف راتلل، او اسلام کبپی داخلیدل، بل طرفته نبی کریم ﷺ د قبیلو مشرانو او بادشاھانو ته دعوئی خطونه لیبرل شروع کړل، بعضو دعوت قبول کرو، په اسلام کبپی داخل شو، بعضو د خط احترام وکړو، او هدايا ئے راولیبرلے، خواسلم ئے قبول نکړو، او بعضو د خط د وجے نه ډیر غصه کبپی راغلل او د نبی کریم ﷺ خط مبارک ئے شهید کړو، لکه دا کار د فارس بادشاھ کسری وکړو، رسول اللہ ﷺ ورته بدعا (بنیزے) وکړے : (اللَّهُمَّ مَنِّيْقَ مُلْكَهُ) (اے اللہ ! بادشاھی ورله تکرے تکرے کړه). خو ورڅے پس خپل څوی مړ کړو، او بادشاھی ئے ترے واخستله، دغه رنګه د مصر بادشاھ مقوقس مسلمان خو نه شو ليکن د رسول اللہ ﷺ د استازی ډیر احترام ئے وکړو، او هغه

سره ئے چیرے هدایا نبی کریم ﷺ له راواستولے، او دغه شان حالت د روم د بادشاہ قیصر ہم وو، هغہ ہم د رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم د خط خکلے جواب ورکرو، او د خط اکرام ئے وکرو او قاصد تھئے هدیی ورکرو۔ او د بحرین حاکم منذربن ساوی واقعہ داسے وہ چہ کله ورتہ د رسول اللہ ﷺ خط میلاو شو، دا خط ئے بحرین والو تھ بیان کرو، بعضو اسلام قبول کرو او بعضو انکار وکرو۔

دنبی کریم صلی اللہ علیہ وسلم وفات :

رسول اللہ ﷺ چہ د حج نہ واپس شو، نو دوہ یا یوہ نیمه میاشت پس د بیماری ابتداء وشو، او ورخ په ورخ بیماری زیاتیدله تردے چہ د مونئح امامت نہ معذور شو، نو ابوبکر صدیق رضی اللہ عنہ تھئے د امامت امر وکرو چہ خلقو تھ مونئح کوہ، د هجرت یولسم (۱۱) کال د ربیع الاول په دولسمہ (۱۲) نیتھ د گل په ورخ د رسول اللہ ﷺ روح مبارک د دنیا نہ سفر وکرو، پدے وخت کنبی د رسول اللہ ﷺ عمر مبارک درے شپیتھ

(۶۳) کاله وو، صحابه کرام رضوان اللہ علیہم اجمعین
 چه خبر شو، ڈیر د غم او پریشانی حالت وو، خوک
 دے خبرے منلو ته تیار نه وو، بالآخر ابو بکر
 صدیق رضی اللہ عنہ خطبہ وکرہ، مسلمانانو ته ئے د
 تسلیء خبرے وکرے، چہ رسول اللہ ﷺ یو بشر وو، او
 هر بشر باندے به مرگ راھی، ددے نه پس صحابہ
 کرام مطمئن شو، او رسول اللہ ﷺ لہ ئے غسل و رکرو،
 او د عائشے رضی اللہ عنہا په کوتہ کبپی ئے دفن
 کرو، رسول اللہ ﷺ د نبوت نه مخکبپی خلوبینست کاله
 (۴۰) مکہ مکرمہ کبپی اوسیدلو او دیارلس (۱۳) کاله
 د نبوت نه پس مکہ مکرمہ کبپی وو، او مدینہ منورہ
 کبپی رسول اللہ ﷺ لس (۱۰) کاله اوسیدلے دے، د
 رسول اللہ ﷺ د وفات نه پس په اتفاق سره د
 مسلمانانو اول خلیفہ ابوبکر صدیق رضی اللہ عنہ
 مقرر شو .

در رسول اللہ ﷺ حلیہ مبارکہ :

دنبی کریم ﷺ قد در میانہ وو نه ڈیر لوئی او نه ڈیر تیتیت

وو، ټول اندامونه ډیر مناسب، فراخه سینے والا وو، خائسته مخ، سپن رنگ والا چه گلابی کربنے پکنې څلیدلے، غونډ مخ، تورے سترګ، باریکه پوزه، خائسته خوله، گنړه ګیره، خائسته خوشبودار جسم، نرم نرم اندامونه، انس رضى الله عنہ فرمائی چه ما مشک او عنبر او بله خوشبوئی د نبی کریم ﷺ د خوشبوئی نه خائسته ندہ موندلے، د نبی اکرم ﷺ لاس مبارک ډیر نرم وو، تر او تازه خندیدونکے مخ، خائسته آواز، مختصرے خبرے، د رسول الله ﷺ په باره کښې انس رضى الله عنہ فرمائی چه نبی کریم ﷺ د هر چا نه خائسته، د هر چا نه زیات سخاوت والا، او د هر چا نه زیات بهادر وو.

د رسول الله ﷺ اخلاق مبارک:

رسول الله ﷺ یو بهادر او با همته انسان وو. علی فرمائی. چه کله جنگ به ګرم شو او خلق به یو بل کښې ګډود شو مونږه به رسول الله ﷺ ته رامنډه کوله رسول الله ﷺ د ټولو نه زیات سخاوت کونکی وو.

داسی چرته ندی شوی چه د رسول الله ﷺ چا خه غوبتلى وى او هغه ورته انكار كپى وى ، رسول الله ﷺ دير د صبرناك او با وقاره مزاج والا انسان وو ، د خپل خان دپاره چرى انتقام ندی اغستلى . او نه د خپل ذات دپاره په چا باندى غصه كپى ده . او كه د الله تعالى مقرر شوی حدود به مات شول د الله تعالى د خطره دهفي انتقام به اغستلو ، حق معامله كېنى بىه خپلوان غريبانان او مالداره تول د رسول الله ﷺ په نظر كېنى تول برابر وو، او دا تعلم امت ته وركرى دى چه اوچتوالى د يو په بل نشته دى مكّر په تقوى باندى . تول خلق د حقوقو په لحاظ سره برابر دى، د مخكينو امتونو د هلاكت سبب هم دا وو چه يو مالداره سپى غلاء وکره هغه به معاف كپو او غريب سپى باندى به قانون جاري كwoo رسول الله ﷺ فرمائى: په الله تعالى قسم . كه فاطمة بنت محمد هم غلاء كپى وى ما به دهفي لاس هم پريکووو (صحیح البخاری: ٣٤٧٥؛ ومسلم: ١٦٨٨) رسول الله ﷺ په خوراک كېنى چرته هم عيىب نه راوباسلو . كه خوبىن به شونو

خوراک به تری وکرو او یا به پرنسپولو ، کله به یو میاشت دوه میاشتی تیری شوی او د رسول الله ﷺ په کور کبئی به اور قدرته بل نشو. در رسول الله ﷺ خاندان والو به په او به او کهجورو باندی وخت تیرولو ، رسول الله ﷺ به د لوبی د لاس خیتی پوری یو یا دوه کانپی ترل، د کور په کارونو کبئی به د کور والو سره مدد کولو د بیمارانو بیمار پورسے له به ورتللو ، عاجزی او تواضع په نبی ﷺ کبئی ڈیرہ زیاته وہ. غریب سری او مالدار عام انسان او صاحب حیثیت چابه چه راوبللو راتللو به ، د غریب نه د هغه د غربت د وجی نه نفرت نکوو او د بادشاہ نه د هغه د بادشاہت د وجی نه یره نکوله، آس ،اوین،خر، خچر .هر قسم سورلی باندی سورلی کوله .

د قیامت د ورخی بیان

د ایمان په بنیادی ارکانو کښې یو رکن ایمان بالآخرت دے، انسان تر هغه وخت پورے مؤمن ندے تر خو چه په هر هغه خه ایمان رانه وړی کوم چه د الله کتاب کښې او د رسول الله ﷺ احادیشو کښې بیان شوی دی . د آخرت په باره کښې علم حاصلول، یادول ډیر ضروری دی چه د انسان د نفس اصلاح وشی، پرهیزگاری، او په دین باندے کلک والے او نور خائسته صفات انسان کښې پیدا شو، دے دپاره د مرګ یاداشت ډیر ضروری دے، د مرګ او د مرګ نه پس راتلونکی حالتون نه غفلت انسان کښې په گناہ باندے جرأت پیدا کوي، الله تعالی د هغې ورځے په باره کښې فرمائی : [فَكَيْفَ تَتَّقُونَ إِنْ كَفَرْتُمْ يَوْمًا يَجْعَلُ الْوِلْدَانَ شَيْبًا] {المزمل: ۱۷} ترجمه: نو خنګه به بچ شیء تاسو که چرے کفر (انکار) کوئ د هغې ورځے نه چه وبه گرځوی ماشومان بوداګان . او بل خای الله تعالی فرمائی : [إِنَّ أَيَّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمْ إِنَّ

زَلْزَلَةُ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ، يَوْمَ تَرَوْنَهَا تَذْهَلُ كُلُّ مُرْضِعَةٍ عَمَّا أَرَضَعَتْ وَتَضَعُ كُلُّ ذَاتٍ حَمْلٍ حَمْلَهَا وَتَرَى النَّاسَ سُكَارَى وَمَا هُمْ بِسُكَارَى وَلَكِنَّ عَذَابَ اللَّهِ شَدِيدٌ] {الحج: ٢٦} ترجمہ: اے خلقو! ویرہ کوئ د رب خپل نہ، یقیناً زلزلہ د قیامت یو خیز دے ہیبتناک، پہ هغہ ورخ چہ وبہ وینئی تاسو هغے لره چہ غافله به شی هره پئی ورکونکے د هغہ بچی نہ چہ پئی ورتہ ورکوی، او وبہ غورخوی هر حمل والا حمل خپل، او وینے به تہ خلقو لره نشہ او حال دا چہ دوی نہ دی نشہ لیکن عذاب د اللہ تعالیٰ پیر سخت دے

د مرگ بیان

د هر ساہ لرونکی آخری منزل مرگ دے اللہ تعالیٰ فرمائی: [كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ] {آل عمران: ١٨٥} (ہر ساہ لرونکے به د مرگ خکھ کوی) [كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَإِنِّي] {الرَّحْمَن: ٢٦} (تول هغہ خوک چہ پہ زمکھ باندے دی، فنا کیدونکی دی) او خپل نبی کریم ﷺ تھے خطاب کرے دے : [إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُمْ

مَيْتُونَ] {الرُّمِّ: ٣٠} ترجمہ: یقیناً تھے ہم مرنے کی دونکے
 ئے اور یقیناً دوی ہم مرنے کی بڑی دل مرنگ پہ بارہ کتبی
 یو خو ضروری خبر سے ذکر کول مناسب گنرم ۱۰ = دیر
 خلق د مرگ نہ غافلہ دی، حالانکہ مرگ یو داسے
 حقیقت دے چہ د شک کولو گنجائش نہ لری، ہر
 مسلمان باندے فرض دی چہ خپل مرگ دیر دیر
 یادوی، او د ھفے دپارہ تیارے کوئی، د مهلت د
 ختمیدلو نہ مخکبی دنیا کتبی د عمل صالح پہ ذریعہ
 د آخرت دیرہ کتھ وکپی،

د اللہ رسول ﷺ فرمایلی دی : د پنھو خبرونہ مخکبی
 د پنھو خیزونو نہ فائدہ واخلیع د مرگ نہ مخکبی
 دژوند نہ، د مرض نہ مخکبی د صحت نہ، د
 مصروفیت نہ مخکبی د فرصت نہ، د بودا توب نہ
 مخکبی د ھوانی نہ، د فقر نہ مخکبی د مالداری نہ،
 (رواه احمد) . دا خبرہ د یادولو وردہ چہ قبر تھ خوک
 د دنیا نہ مال دولت نشی ورلے، صرف انسان سرہ بہ
 خپل عمل وی، د عمل صالح پہ ذریعہ انسان د آخرت

سعادتونه حاصلولے شی، او د اللہ په حکم د عذاب نه نجات موندلے شی۔

=۲ د انسان د مرگ ورخ نامعلومه ده، د اللہ تعالیٰ نه علاوه بل چا ته ندہ معلومه چه کله به مرم او په کوم خائی کببی به مرم ھکھے چه دا علم غیب دے، او ددے خبر صرف او صرف د اللہ تعالیٰ سره دے۔

=۳ کله چه مرگ راشی بیا د مرگ نه بچ کیدل ناممکن دی، نه روستو کیبڑی او نه ترے تیخته کیبڑی، اللہ تعالیٰ فرمائی: [وَلِكُلٍ أَمَّةٍ أَجَلٌ فَإِذَا جَاءَ أَجَلُهُمْ لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ] {الأعراف: ۳۴}

ترجمہ : او دپارہ دھرے ڈلے یوہ نیتھے وی، پس کله چه راشی نیتھے د دوی، نه بہ روستو کیدے شی یو ساعت او نہ بہ مخکببی کیدے شی۔

=۴ د مؤمن د مرگ منظر خه داسے وی چه ملک الموت (د مرگ فرینبته) یو ڈیر خائسته شکل کببی راشی۔ او مؤمن ته د جنت خوشخبری ورکڑی، اللہ تعالیٰ فرمائی : [إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا

تَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ إِلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزُنُوا وَأَبْشِرُوا
بِالجَنَّةِ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ] {فصلت: ۳۰} ترجمہ: یقیناً
 Heghe کسان چه وائی رب زمونبره اللہ تعالیٰ دے، بیا
 پاخه شوی وی (په دے وینا) راکوزیبری په دوی
 باندے ملائک چه مه ویریبرئ او مه خفه کیری او
 زیرے واخلیع په جنت سره هغه چه تاسو سره ئے
 وعده کیدے شوه د کافر د مرگ منظر داسے وی چه
 ملک الموت هیبتی شکل جور کری، او دده خوا ته
 راشی، تک تور مخ والا وی، او ورسه د عذاب
 ملائکه هم وی چه د عذاب خبر ورتہ ورکوی، اللہ
 تعالیٰ فرمائی : [إِذَا الظَّالِمُونَ فِي غَمَرَاتِ الْيَوْمِ وَالْمَلَائِكَةُ
 بَاسِطُوا أَيْدِيهِمْ أَخْرِجُوا أَنفُسَكُمُ الْيَوْمَ تُجَزَّوُنَ عَذَابَ
 الْهُوَنِ بِمَا كُنْتُمْ تَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ غَيْرَ الْحَقِّ وَكُنْتُمْ عَنْ
 آيَاتِهِ تَسْتَكِبِرُونَ] {الأنعام: ۹۳} ترجمہ: او که اُووینے
 ته هغه وخت چه ظالمان به په سختو د مرگ کښې
 وی، او ملائک به اُوردونکی وی لاسونه خپل (وته
 وائی به) را او باسیع ساگانے خپلے نن بدله درکیدے
 شی تاسو ته د عذاب د ذلت په سبب د هغه چه

جورولے تاسو په اللہ تعالیٰ باندے ناحقہ خبرے، او
وئ تاسو چہ د آیاتونو د هغہ نه مو لوئی کوله . مرگ
سرہ حقیقت معلوم شی، ہر انسان تہ خپلہ نتیجہ
معلومہ شی، اللہ تعالیٰ فرمائی : [حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَحَدَهُمُ
الْمَوْتُ قَالَ رَبِّ ارْجِعُونِ، لَعَلَّيْ أَعْمَلُ صَالِحًا فِيمَا تَرَكْتُ كَلَّا
إِنَّهَا كَلِيلَةٌ هُوَ قَاتِلُهَا وَمِنْ وَرَائِهِمْ بَرَزَخٌ إِلَى يَوْمِ يُبَعَثُونَ]
{المؤمنون: ۱۰۰} ترجمہ: تردے وخت پورے چہ راشی
یو تن د دوی تہ مرگ، وائی به اے ربہ زما! واپس
کریئ ما لره دپارہ ددے چہ عمل اُوکرم نیک پہ بدل د
ھغے کببی چہ ما پریخودلے، ھیچرے نہ کیری یقیناً
دا یوه خبرہ ده چہ دے ئے ویونکے دے، او دوی مخے
تہ لویہ پرده ده، تر هغہ ورخے پورے چہ دوی به
دوبارہ ژوندی کولے شی . کله چہ مرگ راشی کافر او
کنہکار به ارمان کوی چہ دنیا تہ واپس شم، او نیک
عمل وکرم، لیکن چہ وخت تیر شی بیا افسوس خہ
فائدہ نکوی، اللہ تعالیٰ فرمائی : [وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ
مِنْ وَلِيٌّ مِنْ بَعْدِهِ وَتَرَى الظَّالِمِينَ لَهُمَا رَأَوا العَذَابَ يَقُولُونَ
هَلْ إِلَىٰ مَرَدٍّ مِنْ سَبِيلٍ] {الشوری: ۴۴} ترجمہ: او هغہ

خوک چه اللہ تعالیٰ ئے بے لارے کپری نو نیشته دے
هغہ لره هیخوک بچ کونکے روستو دے لارے کولو
نه او وینے به ته ظالمانو لره هر کله چہ اووینی دوی
عذاب لره، وائی به دوی آیا شتھ دے واپسیئ تھ خه لار

= د اللہ تعالیٰ په خپلو بندگانو باندے رحمت دے چه
خوک د مرگ نه مخکبی لا اله الا الله ووائی هغہ به
جنت تھ داخلیری، رسول اللہ ﷺ فرمائیلی دی : چا
چہ دنیا کبپی آخری خبره لا اله الا الله ووئیلہ هغہ به
جنت تھ داخلیری (سنن ابی داود) خوک چہ رشتینے
مؤمن وی هغہ تھ اللہ تعالیٰ د مرگ په وخت کبپی دا
کلمہ ورنصیب کوی، او خوک چہ مخلص نه وی د
هغہ نه د مرگ د سختیو د وجے نه پاتے شی والعياذ
باللہ، ددے وجے نه خوک چہ مرگ تھ نزدے وی د
هغہ په خوا کبپی د لا اله الا الله تلقین کول پکار
دی، رسول اللہ ﷺ فرمائیلی دی : چہ مرو تھ د لا اله
الا الله تلقین کوئ . (مسلم : ۹۱۶) او زور به پرے
نشی کولے، دے دپارہ چہ تنگ نشی نو دخولے نه به
ئے داسے خبره ووئی چہ مناسب به نه وی .

د قبر حالات :

انس رضی اللہ عنہ فرمائی چہ رسول اللہ ﷺ فرمائیلی دی : چہ یو بندہ قبر کینبودے شی، او د هغه خپل خپلوان ترے واپس شی، مرے د هغوی د پیزار آواز آوری چہ دوہ ملائک ورتہ راشی، په قبر کینپی ئے کینوی، ورتہ ووائی ته ددے سری په بارہ کینپی خه وائے؟ د مؤمن سری جواب دا وی چہ زه گواہی کوم چہ دا د اللہ بندہ او رسول دے، نبی کریم ﷺ و فرمائیل چہ دے بندہ ته ووئیلے شی چہ جہنم کینپی خپل خائی و گورہ، اللہ تعالی ددے بدل کینپی تاله جنت کینپی خائی درکرو، رسول اللہ ﷺ و فرمایل چہ دغه بندہ به په یو خائی دا دوارہ خایونه گوری، البتہ کافر یا منافق به د ملائکو په جواب کینپی وائے، ما ته پتھ نشته، خلقو چہ به خه وئیل، ما به هم هغه وئیل هغه ته به ووئیلے شی چہ نه تا سره علم وو، او نه د حق پسے تللے وے، بیا به په زور سره یو گرز باندے د غورونو مینخ کینپی گوزار ورکپری، د پیریانو او انسانانو نه علاوه خومره

مخلوقات چه نزدے وی هغه ددے مری آواز آوری.
 (رواه البخاری) په قبر کبني دوباره د انسان روح
 راتلله انسانی عقل پدے نه پوهېږي، پدے باندے به
 ايمان بالغيب لرو، او ټول مسلمانان پدے عقيده متفق
 دی چه کله مؤمن د نعمتونو مستحق وی نو قبر کبني
 هغه له نعمتونه ميلاوېږي، او که د عذاب مستحق وی
 نو قبر کبني هغه ته عذاب ميلاوېږي، پدے شرط چه
 اللہ تعالیٰ ئے معاف نکړي، اللہ تعالیٰ فرمائی : [النَّارُ
 يُعَرَضُونَ عَلَيْهَا غُدُوًّا وَعَشِيًّا وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ أَدْخِلُوا
 آلَ فِرْعَوْنَ أَشَدَّ الْعَذَابِ] {غافر : ۴۶} ترجمه: اور پيش
 کیدے شي دوي په هغه باندے صبا او بیگاھ، او په
 هغه ورڅ چه قائم شي قیامت (وبه وئيلے شي) داخل
 کړئ فرعونيان دير سخت عذاب ته رسول اللہ ﷺ فرمائی دی : د قبر د عذاب نه پناھي غوارۍ . صحیح
 مسلم: ۲۸۶۷). عقل سليم والا انسان ددے حقیقت نه
 انکار نکوي څکه چه انسان په ژوند کبني داسے
 حالات لیدلي وی چه دلیل وی په برخني حالاتو
 باندے، لکه یو انسان خوب ویني په هغه باندے خوب

کبپی ڈیر تکلیف دے، لیکن خوا کبپی انسان د هغه په تکلیف نه پوهیری حالانکه د ژوند او مرگ ڈیر فرق دے، قبر کبپی روح او بدن دواپو ته سزا میلاویری، رسول اللہ ﷺ فرمایلی دی : قال: «إِنَّ الْقَبْرَ أَوَّلُ مَنَازِلِ الْآخِرَةِ، فَإِنْ تَجَا مِنْهُ، فَمَا بَعْدَهُ أَيْسَرُ مِنْهُ، وَإِنْ لَمْ يَنْجُ مِنْهُ، فَمَا بَعْدَهُ أَشَدُّ مِنْهُ» ترمذی : ۲۲۳۰) ترجمہ: د آخرت د منزلونو نه قبر اول منزل دے، خوک چه دلتہ کامیاب شی نوراتلونکے مرحلے هم آسانی وي، او که خوک دلتہ ناکامہ شی نوراتلونکے مرحلے نورے هم سختی وي . هر مسلمان له پکار دی چه د قبر د عذاب نه ڈیره پناھی وغواری، او خاصکر د مونع په آخری قاعده کبپی د سلام نه مخکبپی، او د گناهونو نه ځان وساتی، د قبر د عذاب او د جهنم د عذاب د ټولو نه لوئی سبب گناه ده، د مرگ نه پس حالاتو ته د برزخ ژوند وائی، اکثر خلق په قبرونو کبپی دفن کیری ځکه ورته عذاب قبر وائی، مثلا که خوک اوبو کبپی غرق شی، یا اور کبپی وسوزی، یا حیوانات ئے وخوری، نو دے ټولو ته به په برزخ کبپی عذاب یا نعمتونه وي، د

عذاب قبر دیر صورتونه دی لکه په گروزونو باندے وهل، قبر د تیارے نه ډکول، د اُور بسته ورته غورول، يا د اُور د جہنم نه دروازه کولاوول، يا عمل د یو بد شکله انسان په صورت کبني راتلل چه ډیر بد بویه وي چه قبر کبني ورسره وي، که قبر والا کافر يا منافق وي نو د قبر عذاب مسلسل وي، او که مؤمن گنهگار وي نو د گناه په حساب سره به سزا وي او کله به عذاب ختم شی . مؤمن ته په قبر کبني نعمتونه ميلاوېږي، قبر ورته کولاو کړي، د نور نه ئې ډک کړي، د جنت نه ورته دروازه کولاوه کړي چه د جنت ینځه هواء او خوشبوئی ورباندے لګي، د جنت بسته ورته وغوروی، او دده نیک عمل د یو خائسته انسان په شکل کبني راشی، او دده ملکرے شي چه دے ورسره وخت تیروی.

د قیامت علامے

= اللہ سبحانہ و تعالیٰ دا جہان د ہمیشوالي دپاره ندے پیدا کړے بلکه یوه ورخ به راشی چه دا هرڅه به ختم شي بس دغه ورخ د قیامت ورخ ده، او دا

داسے حقیقت دے چه انکار ترے نشی کیدلے، اللہ تعالیٰ فرمائیلی دی : [إِنَّ السَّاعَةَ لَا تَبْيَأُ لَأَرَيْبٍ فِيهَا وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ] {غافر: ۵۹} ترجمہ: یقینا قیامت خامخا راتلونکے دے هیخ شک پکنپی نشته، لیکن اکثر خلق ایمان نہ راوری بل خائی کبنپی اللہ تعالیٰ فرمائی : [وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَأْتِنَا السَّاعَةُ قُلْ بَلَّ وَرَبِّي لَتَأْتِنَنُّكُمْ] سبا: ۳) ترجمہ: یقینا هغه کسان چه کفرئے کرے دے وائی قیامت به مونږ ته نه راخی، ورتہ ووایہ! ولے نہ، په رب مے دے قسم وی چه خامخا به راخی . قیامت دیر نزدے راغلے دے، اللہ تعالیٰ فرمائی : (اقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ) (القمر: ۱) ترجمہ: قیامت نزدے شویدے . اللہ تعالیٰ فرمائی: [اقْتَرَبَ لِلنَّاسِ حِسَابُهُمْ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ مُّعْرِضُونَ] {الأنبياء: ۱} ترجمہ: نزدے شویدے خلقو ته حساب د هغوي او دوي په غفلت کبني مخ ارونکی دی . دا نزدے والے د انسانی عقل او سوچ نه اوچت دے، د اللہ تعالیٰ د علم غيب سره تعلق لری، او د دنيا چه خومره عمر تير شویدے د هغے په نسبت سره نزدے دے، د

قیامت علم الله تعالی مخلوق ته ندے ورکرے، الله تعالی فرمائی : [يَسْأَلُكَ النَّاسُ عَنِ السَّاعَةِ قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ اللَّهِ وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّ السَّاعَةَ تَكُونُ قَرِيبًا] {الأحزاب: ٦٣} ترجمہ: د قیامت په باره کښې دا خلق ستا نه تپوس کوي، ته ورتہ ووایه چه د قیامت علم خو صرف د الله تعالی سره دے، او تاته خه پته ده کیدیشی قیامت نزدے وي .رسول الله ﷺ د قیامت بعض علامات تفصیل سره بیان کړي دي

د مسیح الدجال راتلله: د ټولو نه غته فتنه د خلقو دپاره د دجال راتلله دی، پدے اعتبار سره چه الله تعالی ورله د بعض غیر فطري کارونو کولو قدرت هم ورکرے دے چه خلق به پرے ډير دھوکه کېږي، مثلا هغه به آسمان ته حکم وکړي نو باران به وشي کیا او فصل ته به حکم وکړي هغه به رازرغون شي، او مړو لره به ژوندي کوي نو داسے د معجزے پشان کارونه به کوي، رسول الله ﷺ فرمائی دی چه هغه سره به جنت او جهنم وي، د هغه جنت به حقیقت

کبni جہنم وي، او د هغه جہنم به حقیقت کنیت جنت وي، او په زمکه کبni به صرف خلویبنت ورخے ژوند کوي یوه ورخ به د هغه د یو کال پشان وي، بله به د یو میاشت په مقدار، او بله به د یوے هفتے برابر وي، او نورے ورخے به د عامو ورخو پشان وي، هغه به د مکے مکرمے او مدینے منورے نه علاوه ټوله دنيا کبni گرخی۔

د قیامت په نخو کبni د عیسیٰ علیه السلام راتلل دی د دمشق په مشرق سپینه مناره باندے به د صبا په وخت راکوزیری، خلقو سره به د صبا موئخ وکړي او بیا به د دجال د مرگ پسے ورخی

د قیامت د علامو نه دا هم ده چه نمر به د مغرب نه راوخيژی، ټول خلق به ددے په لیدو ویریږي او ايمان به راوري، ليکن دغه وخت به ايمان را اورل خه فائده نکوي، او ددے نه علاوه هم علامے شته دے۔

=۲= قیامت به په بدترینو خلقو باندے قائمېږي، د قیامت نه مخکنی به هواء راشی چه د ايمان والو

روحونه به قبض کړی، کله چه الله تعالی د دنیا د ختمولو او د تولو انسانانو د مړکولو فیصله وکړی، نو الله تعالی به اسرافیل علیه السلام ته حکم وکړی چه په شپیلیع کښې پوکے وکړه، کله چه خلق دا آواز واوری نوبے هوشه به شي، الله تعالی فرمائی : [وَنُفَخَ فِي الصُّورِ فَصَعَقَ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ] {الرُّمَٰ: ٦٨} ترجمه: او په کومه ورخ چه شپیلیع ووھلے شي، خوک چه په زمکه او آسمانونو کښې دی مړه به شي مګر هغه خوک چه الله ئے وغواری . دا حادثه به د جمیع په ورخ وي، ددے نه پس به تول ملائک مړه شي، او صرف د الله تعالی ذات به پاتے شي

= ۳. زمکے به د انسانانو جسمونه تول ختم کړي وي مګر صرف د ملا یو هدوکے به باقی وي، البته د انبیاء کرامو عليهم السلام او شهداو جسمونه زمکه نه خوری، الله تعالی به د آسمان نه باران نازل کړي چه هغې سره به الله تعالی جسمونه راو توکوی . الله تعالی چه کله د خلقو د دوباره ژوندي کولو اراده

وکری نوا سرافیل علیہ السلام ته به حڪم وکری چه شپیلئ وکری، دے سره به اللہ تعالیٰ تول مخلوق پیدا کری، لکھ خنگه چه اول ئے پیدا کری وو دغه رنگه به ئے د قبرونو نه راپورتہ کری، خپے بیله خپے، سرتور سر، بربنہ او نا سونته، اللہ تعالیٰ فرمائی : [وَنُفَخَ فِي الصُّورِ فَإِذَا هُمْ مِنَ الْأَجْدَاثِ إِلَى رَبِّهِمْ يَنْسِلُونَ] {یس:۵۱} ترجمہ: او پوکے به ووھلے شي په شپیلئ کي او یو یو به د خپل رب پیشئ ته د قبرونو نه پاسی. اللہ تعالیٰ فرمائی : [يَوْمَ يَخْرُجُونَ مِنَ الْأَجْدَاثِ سِرًا عَالَ كَانُهُمْ إِلَى نُصُبٍ يُوْفِضُونَ، خَائِشَعَةً أَبْصَارُهُمْ تَرْهَقُهُمْ ذَلَّةً ذَلَّكَ الْيَوْمُ الَّذِي كَانُوا يُوَدِّعُونَ] {المعارج:۴۴} ترجمہ: په هغه ورخ چه دوی به راوختی د قبرونو نه په تادئ سره گویا که دوی خپلو معبدانو ته ورزغلی، کوزی به وی سترگے د دوی، پتوی به دوی لره ذلت، دا ورخ د هغه چه دوی سره ئے وعده کیدے شوہ . د ټولو نه اول به زمکھ هغه خائے کولاوہ شي چه کوم خائے د نبی کریم ﷺ قبر مبارک دے، او بیا به نور خلق د محشر میدان ته روان کرے شي، چه دیر لوئی میدان دے، کافران

بے نسکور روان وی په سرونو باندے، د رسول اللہ ﷺ نه تپوس وکرے شو چه په سرونو به خنگہ روان وی؟ رسول اللہ ﷺ جواب ورکرو چه هغہ ذات چه په دنیا کبني ئے په دوه خپو روان کری وو، هغہ ذات قادرہ دے چه قیامت کبني ئے په مخ باندے نسکور روان کری۔ (مسلم: ۲۸۰۶) د اللہ تعالیٰ ذکر نه مخ ارونکے به روند راپاخوی، نمر به خلقو ته ڈیر نزدے وی او ہر سرے به د خپل عمل مطابق په خولو کبني ڈوب وی، د چا خولہ به تر پر کوپورے وی، او د چا خولہ به تر ملا پورے وی، او د چا خولہ به تر خولے پورے، بس دھر چا د عمل مطابق به وی، پداسے خطرناک حالت کبني به خلقد خوش قسمتہ وی چہ د اللہ تعالیٰ د عرش د سوری د لاندے به ولار وی۔ رسول اللہ فرمائیلی دی: **سَبْعَةُ يُظْلَمُونَ اللَّهُ فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ لِإِلَّا ظِلُّهُ إِلَامُ الْعَادِلُ وَشَابُ نَشَأَ فِي عِبَادَةِ رَبِّهِ وَرَجُلٌ قَلْبُهُ مُعْلَقٌ فِي الْمَسَاجِدِ وَرَجُلٌ نَحَابًا فِي اللَّهِ اجْتَمَعَا عَلَيْهِ وَتَفَرَّقَا عَلَيْهِ وَرَجُلٌ طَلَبَتْهُ امْرَأَةٌ ذَاتُ مَنْصِبٍ وَجَمَالٌ فَقَالَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ وَرَجُلٌ تَصَدَّقَ أَخْفَى حَتَّى لَا تَعْلَمَ سِعَةً مَا تُنْفِقُ**

بِيَمِنْهُ وَرَجُلٌ ذَكَرَ اللَّهُ خَالِيًّا فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ" (بخاری) ترجمہ : اُووہ قسمہ خلق بہ وی چہ اللہ تعالیٰ بہ ورلہ سورے ورکپری پہ هغہ ورخ چہ بل سورے نشته دے، انصاف کونکے بادشاہ، او هغہ خوان چہ د اللہ پہ عبادت کتبی رالوئی شی، هغہ کس چہ مساجدو سره ئے زرہ لگیدے وی، او هغہ دوہ کسان چہ د اللہ د رضا دپارہ ئے د یو بل سره محبت وی، او پدے باندے یو خائی کیری، او پدے جدا کیری، او هغہ کس چہ یو اوجت خاندان او حسن والا ترے مطالبه د زنا وکپری او دے ورتہ ووائی چہ زہ د اللہ نہ یریبم، او هغہ کس چہ صدقہ وکپری او دومرہ پتھ چہ کس لاس ترے خبر نہ شی چہ بنی لاس خہ خرچ کرل، او هغہ کس چہ یواحی اللہ تعالیٰ رایاد کپری او د سترگونہ ئے اوبنکی روانے شی او دا حدیث صرف د سپرو دپارہ نہ بلکہ زنانہ دپارہ هم دے، د ہرنیک عمل بدلہ بنہ وی او د بد عمل بدلہ بده وی، د بنخو او سپرو تولو دپارہ، د قیامت پہ ورخ بہ خلق ڈیر تگی کیری، دغہ ورخ پنخوس (۵۰) زرہ کالہ ده، پہ مؤمن باندے به ڈیرہ زر

تیره شی لکه د فرض منع پشان، او رسول اللہ ﷺ به حوض ته راشی چه دا د اللہ تعالیٰ ڈیر لوئے نعمت دے، اللہ زمونبر نبی کریم ﷺ ته ورکرے دے چه خپل امتیانو له به د قیامت په ورخ اویه ورکوی، چه اویه ئے د پیو نه سپینے دی، او د شهدو نه خوبرے دی، او د مشکو نه خوشبویه دی، د آسمان د ستورو په مقدار ئے جامونه دی، او چا چه یو خل دا اویه و خبکلے بیا به چرے تکے نه شی، ټول خلق به میدان محشر کنې د حساب کتاب انتظار کنې ولار وی، گرمی به وی، آخر به تنگ شی، د داسے چا په تلاش به وحی چه زمونبره دپاره تلاش وکری، آدم علیه السلام ته به راشی هغه به معذرت پیش کری، بیا به نوح علیه السلام له بیا ابراهیم علیه السلام بالآخر به محمد رسول اللہ ﷺ له راشی، هغه به ورتہ ووائی : آو، دا زما مقام دے، رسول اللہ ﷺ به د عرش د لاندے په سجدہ پریوچی او د اللہ تعالیٰ داسے حمدونه او ثناکانے به ووائی چه مخکنې ئے ندی وئیلی، بیا به اللہ تعالیٰ ارشاد و فرمائی : اے محمد ! سر اوچت کرہ ۔

غواره درکیدلے به شی، او شفاعت کوہ شفاعت به
 ڈے قبلیبری، بندہ سره به په عملونو کبپی اول حساب
 د مونئ خ کیری، که مونئ برابر وو او قبول شو، بیا به په
 نورو عملونو کبپی غور کیدلے شی، او که مونئ
 کبپی نقصان وو، نو بیا به نور اعمال هم مردود وی۔ د
 هر بندہ نه به د پنھو خیزونو تپوس ضرور کیری، عمر
 ڈے په خه کی تیر کرو، خوانی ڈے خه کبپی تیره کرہ
 مال ڈے چرتہ نه گتلے وو، او چرتہ ڈے مصرف
 کرو، او علم باندے ڈے خومره عمل کرے وو، او د
 ټولونه اول به د وینے په بارہ کبپی حساب کیری، او
 فیصلہ به د نیک عمل اخستلو او یا د هغہ گناہونه په
 مجرم باندے بار کیدلو په صورت کبن کیری۔ د جہنم
 دپاسه یو پل جور کرے شوے دے چہ د ویخته نه
 باریک دے، د تورے نه تیره دے، خلق به د خپل
 عمل مطابق ورباندے تیریبری، خوک به د سترگے د
 رپ پشان، او خوک د هواء پشان، او خوک د تیز رفتار
 آس پشان، او خوک به په خپورو (گوندو) باندے روان
 وی، او د پل په غارو باندے کندے دی چہ کافران او

گناہکار به جہنم ته غورخوی، کافر به همیشه په اور کنبی وی او گناہکار چه کله اللہ وغواپی د اور نه به ئے رابھر کپری او جنت ته به ئے داخل کپری۔ انبیاء کرامو، رسولانو، او مؤمنانو کنبی اللہ تعالیٰ چه چاله اجازت ورکپری هفوی به د گناہکارو مؤمنانو دپاره شفارس کوي، خوک چه پل صراط باندے پورے وحی هغه به جنت ته داخلبری، لیکن دوی به د جنت او جہنم په مینځ کنبی یو پل باندے ایسار کپری چه د یو بل نه بدلے واخلي، هغه کس به جنت ته نشي تللے ترڅو چه یو بل ته زړونه صفا نکپری۔ جنتيان به جنت ته لارښي او جهنمييان به جہنم ته لارښي، مرګ به د یو ګډ په شکل کنبی راوستلے شي، او د جنت او جہنم مینځ کنبی به ذبح کپرے شي، جنتيان او جهنمييان به دا منظر گوري، او بيا به آواز وکپرے شي چه جنتيان به جنت کنبی همیشه وی، او جهنمييان به جہنم کښ همیشه وی، بيا که مرکيدل وئے، نو جنتيان به د خوشحالی نه مره شوي وئے، او که مرګ وئے نو جهنمييان به د غم نه مره وئے۔

د جہنم د عذاب حال

اللہ تعالیٰ فرمائیلی دی : [فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ أَعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ] {البقرة: ۲۴} ترجمہ: خان پچ کرئی د اور نہ هغه چہ خشاک د هغے خلق دی، او کانپی دی، تیار کرے شویدے د کافرانو دپارہ .رسول اللہ ﷺ صحابہ کرامو رضی اللہ عنہم تھے و فرمایل : چہ ستاسو د دنیا اور د جہنم د اور اویا یمہ حصہ ده، چا تپوس و کرو چہ اے د اللہ رسولہ ! د کافرانو دپارہ خود دنیا دا یوہ حصہ ہم کافی وہ، رسول اللہ ﷺ جواب ورکرو چہ د جہنم اور د دنیا د اور نہ یوں کم اوویا حصے زیات دے . (بخاری و مسلم) د جہنم اُووہ (۷) طبقے دی، ہر طبقہ د بلے نہ ڈیرہ سختہ ده، او ہر طبقہ کبینی بہ خلق د اعمالو پہ اعتبار سرہ وی، منافقان بہ د تولونہ لاندے طبقہ د اور کبینی وی، چہ ڈیرہ سختہ ده، د کافرانو عذاب بہ پہ جہنم کبینی ہمیشہ وی، وقفہ بہ پکبینی نوی کله چہ خرمنے ئے وسوزی، اللہ بہ ورتہ خرمنے بدلتے کری چہ عذاب

مزہ و خکی، اللہ تعالیٰ فرمائی : [كُلَّمَا تَضِجَّتْ جُلُودُهُمْ بَدَّلْنَا هُنَّجُلُودًا غَيْرَهَا لِيذُوقُوا الْعَذَابَ] النساء: ۵۶} ترجمہ:

او هر وقت چہ ستکوری شی خرمنے د دوی بدلي به کرو دوی له خرمنے نورے دے دپاره چہ او خکی دوی عذاب . اللہ تعالیٰ فرمائی : [وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَلَّهُمْ نَارٌ جَهَنَّمَ لَا يُقْضَى عَلَيْهِمْ فَيَمُوتُوا وَلَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ مِنْ عَذَابِهَا كَذَلِكَ نَجْزِي كُلَّ كُفُورٍ] {فاطر: ۳۶} ترجمہ: او هغه کسان چہ کفرئے کرے دے، دوی دپاره اور د جہنم دے، فيصلہ به نہ کبری په دوی باندے چہ مره شی، او نہ به شی سپکیدے د دوی نہ عذاب د هغے، دغه شان سزا و رکوو موں ہر منکر تھ . خلق به په زنخیرونو او طوقونو کبپی تپلے شوی وی، اللہ تعالیٰ فرمائی : [وَتَرَى الْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِنِ مُقْرَبَنَ فِي الْأَصْفَادِ سَرَابِيلُهُمْ مِنْ قَطَرَانٍ وَتَغْشَى وُجُوهُهُمُ النَّارُ] {ابراهیم: ۵۰} ترجمہ: او تھ به وینے مجرمان په دغه ورخ یو خای تپلے شوی په زنخیرونو کبپی، قمیصونہ د دوی بہ د رنزوونہ وی، او پتوی بہ مخونہ ددوی لرہ اور د جہنمیانو دخواراک په بارہ کبن اللہ فرمائی :

[إِنَّ شَجَرَةَ الرَّقْوُمِ طَعَامُ الْأَثِيمِ، كَالْمُهْلِ يَغْلُبُ فِي الْبُطُونِ،
 كَالْمُهْلِ يَغْلُبُ فِي الْبُطُونِ، كَغَلْبِ الْحَيَّيْمِ] الدُّخَان: ٤٣/٤٦

ترجمہ: یقینا ونه د زقوم، خوراک د گناہکار دے، پشان د ولی کړے شوے تابې، خوت کېږي به په خیتو کښې پشان د خوت کیدلو د یشیدلو او بوا بنې کریم ﷺ د جہنم او د جنت بیان کړے دے چه د قیامت په ورڅ به یو جهنمي راوستلے شي چه په دنيا کښې ئے هر قسمه نعمتونو کښې ژوند کوو، په جہنم کښې به یو غویه ورکړي، بیا به ترے تپوس وکړے شي چه اے د آدم څویه! چرته دے خه شحالی او نعمت لیدلے دے؟ هغه به ووائی اے اللہ! ستا په ذات مے دے قسم وي، ما چرته نه ده لیدلے، او یو جنتی به راوستلے شي چه دنيا کښې ئے ډیر تکلیفونه او سختئ تیرے کړي وي، نو جنت کښې به یو چکر ورکړي، بیا به ترے تپوس وکړے شي چه اے د آدم څویه! خه تکلیف یا پریشانی دے لیدلے ده؟ هغه به ووائی قسم په اللہ هیخ تکلیف او پریشانی مے نده لیدلے (مسلم: ۲۸۰۷) د جہنم یوه غویه به د کافر نه د

دنیا تو لے خوشحالی هیرے کری، او د جنت یو چکر
بے د مؤمن نہ د دنیا تو ل تکلیفونه هیر کری ۔

د جنت حال

جنت نوم د هغه کور دے چه همیشہ وی، او د عزت
خائی وی چه اللہ تعالیٰ د نیکانو بندگانو دپاره تیار
کرے دے، داسے داسے نعمتو نہ پکبندی دی چه
سترگو ندی لیدلی، غورونو ندی آوریدلی، او د هیخ
انسان په زرہ کبنسی د هغے خیال هم ندے تیر شوے :
[فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَا أَخْفِيَ لَهُمْ مِنْ قُرْآنٍ أَعْيُنٌ جَزَاءً بِمَا كَانُوا
يَعْمَلُونَ] {السجدۃ: ۱۷} ترجمہ: یو نفس ته پته نشته
چه مونبر د سترگو یخوالے دوی له پت ساتلی دے، بدله
د هغه خه ده چه دوی کوم عملونه کوی ۔ د جنت
پیرے درجے دی چه ایمان والو ته به د اعمالو په
اعتبار و رکرے شی، اللہ تعالیٰ فرمائی: يَرْفَعُ اللَّهُ الَّذِينَ
أَمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ {المجادلة: ۱۱}
ترجمہ: اللہ تعالیٰ درجے اُوچتوی د هغه کسانو چه
ایمان والا وی او خاوندان د علم وی۔ جنتیان چه خه

غوارپی هفه به ورته میلاویری، خوراک خبناک وغیره، جنت کبني داسے نہرونه دی چه د هفے او به نه بدلیری، داسے د پیوو نہرونه دی چه نه به بے خوندہ کیری، او پاک صفا شهد پکبني دی، او د شرابو نہرونه دی چه خکونکی ته به لذت (خوند) ورکوی، د جنت او دنیا خبناک کبني دیر فرق دی: اللہ تعالیٰ فرمائی : [يُطَافُ عَلَيْهِمْ بِكَأسٍ مِّنْ مَعِينٍ، يَنْصَأَ لَذَّةً لِلشَّارِبِينَ، لَا فِيهَا غَوْلٌ وَلَا هُمْ عَنْهَا يُنْزَفُونَ] {الصَّافات: ۴۷} ترجمہ: کرخولے به شی په دوی باندے کاسے ڈکے د خالص شرابو نه، سپین، مزہ ورکونکی به وی خکونکو ته، نه به وی په هفے کبني آفتونه او نه به دوی له د هفے نه التھی ورخی . د جنتیانو نکاح به د غتو سترگو والا حورو سره کیری، د هفے په بارہ کبني رسول اللہ ﷺ فرمائیلی دی : که د جنت یوه حورہ دنیا ته رابسکارہ شی نو تولہ دنیا به د رنپه او خوشبوئی نه ڈکہ شی . (رواہ البخاری) د جنتیانو دپارہ به عظیم نعمت د اللہ سبحانہ وتعالیٰ ملاقات وی، جنتیانو له به نه ورے متیازے او نه

غتے متیازے ورخی، او نه به بلغم وي او نه خراشکی،
 دسرو زرو گمنزے به وي، او د دوی خوله به د مشکو
 پشان بوئی لري، د جنت نعمتونه به هميشه وي،
 هيچرے به هم نه ختميرى، رسول الله ﷺ فرمائيل
 دى : خوک چه جنت ته داخل شى هفه به په نعمتونو
 کښ هميشه وي، نعمتونو نه به نه محرومېرى، کپرے
 به ئى نه زرېرى، او نه به څوانى ختميرى . (مسلم)
 جنت کښي به د تولونه کمه حصه د هفه چا وي چه
 جنت ته به آخرى ور داخليېرى د هفه حصه به ددے
 دنيا لس چنده وي (الله سبحانه وتعالى دے مala او
 زما سره ټولو هفه خوک چه پدي كتاب کښي راسره
 مدد کري دى او هفه خوک چه دا كتاب لولي او عمل
 ورباندي کوي ټولوله جنت الفردوس را نصيب کري
 آمين يا رب العالمين،

والحمد لله الذي بنعمته تتم الصالحات .

فهرست مضامین اسلامی تعلیمات

6	د عقیدے بنیادی خبری
7	د توحید قسمونه / ربوبیت / الوہیت / اسماء صفات
15	د کلمہ توحید معنی
16	د توحید د کلیمی ارکان
17	د کلمہ توحید فضیلت
19	د کلمہ توحید شرطونہ
29	د محمد رسول اللہ ﷺ معنی
31	د ایمان ارکان
34	اللہ تعالیٰ باندی ایمان
41	ملائکو باندی ایمان
42	داللہ په کتابونو باندی ایمان۔
44	رسولانو باندی ایمان
46	قیامت باندی ایمان
47	تقدیر باندی ایمان
48	شرک او د شرک قسمونه
52	دفرقہ ناجی عقائد
63	د طھارت مسائل / پکوالے او پلیقی

64	د پلیتی قسمونه
65	دپلیتی متعلق احکام
66	قضائی حاجت
68	اودس
69	د اودس طریقه
71	موزو باندی مسحه
73	اودس ماتونکی خیزونه
73	د غسل طریقه / غسل واجب کونکی خیزونه
75	د جنب انسان د پاره حرام کارونه
76	تیمم او د تیمم طریقه
78	حیض او نفاس
80	د مونئخ احکام
82	د مونئخ کولو فضیلت
83	د مونئخ متعلق ضروری خبری
86	د مونئخ وختونه
87	هغه څایونه چه مونئخ پکښې نه کیری
88	د مونئخ طریقه
96	د مونئخ نه پس اذکار
98	د مسبوق د مونئخ طریقه

99	د مونئ باطل کونکی کارونه
100	د مونئ واجبات
101	د مونئ ارکان
102	په مونئ کښې هیره
103	د سنتو بیان
105	د وتر مونئ
107	د سحر دوه رکعاته سنت
108	د چاشت مونئ
109	هغه وختونه چه مونئ کول پکښس منعه دی
111	د زکات احکام
112	د سرو او سپینو زکات
114	د تجارت سامان کښې زکات
115	شیئر کښې زکات
116	د فصلونو زکات
117	د خاروو زکات
118	د اوپسانو زکات
121	د غواړکانو زکات
122	د ګډو بیزو زکات
123	د زکات حقداران

127	بعض ضروری خبری
128	در روزے احکام
129	در میسان فضیلت
130	در میسان در اتاللو ثبوت
131	خوک روزہ ماتولی شی
133	کمو کارونو سرہ روزہ ماتیری
135	کمو کارونو سرہ روزہ نہ ماتیری
137	تنبیهات
138	در روزے سنت
140	د تراویح موئع
141	نفلی روزے
143	پہ کمو ورخو کبی، روزہ نیول حرام دی
144	د حج او عمرے احکام / حج حکم
145	د حج شرطونہ
146	د حج آداب
147	احرام او دا حرام اداب
149	د حج طریقے
152	احرام کبی، د داخلیدلو طریقہ
153	پہ احرام کبیس منوع کارونہ

155	د طواف طریقہ
158	د صفاء مروا مینع کنبی، سعی
161	اتمه ذی الحجۃ ۹ نہمہ ذی الحجۃ
165	جمرات ویشتلو طریقہ
166	لسمہ ذی الحجۃ
167	د ۱۱ يولسمے او ۱۲ دولسمے ذی الحجۃ احکام
168	د حج اركان او د حج واجبات
169	د مسجد نبوی ﷺ زیارت
170	د خوراک احکام
172	د حیواناتو دوہ قسمونه
174	د ذبح احکام
175	د ذبحی دیارہ شرطونہ
176	د ذبحی آداب
177	بنکار
179	د جامو احکام
185	د جامو آداب او سنت طریقے
188	د نکاح احکام/دنکاح شرطونہ
191	د نکاح حقوقنہ/دنکاح طریقہ
194	دنکاح سنت او آداب

195	د بنځو خائسته صفات
196	هغه بنځۍ چه هغوي سره نکاح حرامه ده
203	طلاق
204	د طلاقو سره متعلق احکام
206	خلع
207	د نکاح باق پرینبودل یا ختمولو اختيار
209	د غیر مسلمه سره نکاح
211	د اهل کتابے بنځۍ سره نکاح کښی نقصانات
213	د زنانو متعلق احکام/اسلام او نورو معاشرو کښی، د بنځۍ مقام
219	د زنانو حقوقه
223	خاوند باندی د بنځۍ حقوقه
226	پرده(حجاب)
233	د حیض او نفاس احکام
234	د حیض مختلف احوال
244	د استحاض احکام
246	د حیض او حمل بندولو حکم
247	دنی ﷺ سیرت/ د عربو د جاهلیت دور

249	د دوه ذبجه کریشوی اولاد
251	د هاتیانو واقعه
253	د رسول الله رضاعت
255	واقعه د شق الصدر
256	د مور او د نیکه وفات
257	تجارت او واده
259	نبوت
263	بنکاره تبلیغ
267	ه بشو ته هجرت
269	د کور کلی خلقو بائیکاټ
271	د غم کال
272	د طائف سفر
273	د سپرمی د وہ توتی کیدل
274	واقعه د معراج
279	د اسلام د عوت نوی محاذ
284	جنگ بدر
287	جنگ احد
288	جنگ خندق
289	فتح مکہ

200	وفود راتلل او بادشاہانو ته خطونه
201	دنی ﷺ اوفات
293	دنی ﷺ حلیه مبارکہ
294	دنی ﷺ اخلاق مبرک
296	د قیامت دور زخی بیان
297	د مرگ بیان
303	د قبر احوال
307	د قیامت علامات
317	د جهنم عذابونه
320	د جنت نعمتو نه